

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Valgbog 1964

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

Oprindelsesdato: 1964

Emne:Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 8

Relateret:

Relateret:

Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret

Det konservative Folkeparti

VALGBOG

1964

Til partibrug.

Det konservative Folkeparti

DET KGL. BIBLIOTEK
12. FEB. 1965
SMÅRYK

VALGBOG

1964

Til partibrug.

Bogtrykker L. Wichmann
København

FORORD

Det var Christmas Møller, som tog initiativet til den første konservative valgbog, der blev udgivet i 1924. Den kom i to bind og var på ialt 358 sider. Valgbogen 1926 var på 588 sider. Den tids konservative talsmænd savnede ikke læsestof. Selvom problemerne den gang på mange måder var alvorligere – præget af udenrigspolitiske og økonomiske kriser – var lovgivningsarbejdet dog langt mere enkelt end i dag. Folketingets virksomhed er med tiden blevet stadig mere omfattende, og lovparagrafernes antal og virkninger er vokset fra år til år. Alligevel har valgbog 1964 fået et forholdsvis begrænset omfang. De enkelte emner er behandlet i en stærkt koncentreret form og for første gang opstillet i alfabetisk rækkefølge. Det sidste vil forhåbentlig bidrage til at øge valgbogens anvendelighed som en praktisk og lettilgængelig opslagsbog.

At enkelte emner er oversat og andre behandlet mindre grundigt, end valgkampens endnu ukendte forløb berettiger til, vil sikkert kunne påvises, men valgbogens materiale vil i de kommende måneder blive suppleret på forskellig måde og må iøvrigt sammenholdes med de mere udførlige redegørelse for enkelte større spørgsmål, der udsendes i serien »Orientering fra Det konservative Folkeparti«.

Det har været en interessant opgave at udarbejde bogen, fordi stoffet – hentet frem fra arkiver og folketingstidender – giver et inspirerende indtryk af den konservative folketingsgruppes aktivitet i den forløbne valgperiode og vidner om partiets konstruktive indsats med henblik på fremtidens politiske opgaver og muligheder.

8. juli 1964.

DET KONSERVATIVE FOLKEPARTIS
INFORMATIONS- OG PRESSETJENESTE

A

ADMINISTRATIONSREFORM

Det konservative Folkeparti ønsker på linie med den reform af sociallovenes administration, som partiet sammen med Venstre har foreslået, en videregående reform af det offentlige administration.

Overtoldinspektør **Damsgaard Hansen** skriver herom i BT 2. december 1963: »Der kan opnås særdeles meget her, hvis der er vilje til det«, idet han oplyser, at statens udgifter til personel vokser med **en halv milliard kroner om året**. I »Aktuelt« i december 1962 skriver han:

«...der vil kunne opnås ret betydelige reduktioner i antallet af statsbeskæftigede. Dels ved at løse de foreliggende statslige arbejdsopgaver mere rationelt end hidtil. Dels ved at begrænse og forenkle arbejdsopgaverne.»

På K. F.s repræsentantskabsmøde den 11. april 1964 henviste **Poul Sørensen** til behovet for besparelser i administrationen, idet statens udgifter er steget med 80 procent under denne regering, mens borgernes indkomster kun er steget med det halve, og sagde:

«Jeg tror, at vi må lade socialreformen følge af en samlet administrationsreform.»

I Folketingets afslutningsdebat d. 2. juni 1964 sagde **Poul Møller**:

«Vort administrative system er i årenes løb blevet så overbroderet, så tungt og så trægt, at det både er uforholdsmæssigt dyrt og uforholdsmæssigt langsomt, simpelthen fordi man uden at foretage egentlige strukturændringer har kastet flere og flere opgaver over på bestående institutioner, departementer og organer. For at undgå gale afgørelser har man til gengæld lavet kontrol med de underordnede organer, så man altid er sikker på, at **en sag skal behandles i flere led**... En tilbunds-gående administrativ reform er derfor fornøden... **En række opgaver vil kunne lægges direkte ud til kommunerne**, så de får det endelige ansvar og ikke skal spørge sig for i ministerielle kontorer... Alt for mange penge vandrers meningsløst fra kommune til stat for derfra at vandre ud til kommunerne igen.»

I K. F.s arbejdsprogram fra november 1963 peges (side 16) på i det offentlige at gennemføre en **rationalisering med moderne tekniske hjælpemidler**, så arbejdskraft kan frigøres, og man peger på en **ændring af refusionssystemerne**.

I TV-udsendelsen »Ekko« oplystes i maj måned, at der kræves 298 sider blanketter og 32 attester, før man kan flytte ind i eget parcelhus.

AFGIFTSFORHØJELSER. Se Forbrugsafgifter.

AFSPÆNDING: Atlantpagtens forsvarsberedskab truer ikke nogen. Den dag, Sovjetunionen vil standse sin ekspansive politik og opgive at påtvinge andre lande en bestemt styreform, altså vil indskrænke sig til at varetage sine egne nationale sikkerhedsproblemer, vil afspændingen komme af sig selv. **Det er de uløste politiske problemer, der skaber spændingen og er årsag til oprustningen. Afspænding fremmes ikke ved ensidige vestlige nedrustningsforanstaltninger eller indrømmelser, tværtimod.** Den relative stabilitet, der er opnået i Europa, skyldes netop det vestlige sammenhold og magtbalancen.

Siden Stalins død i 1953 har Sovjetunionens udenrigspolitik fulgt en svingende kurs, der ikke kan give tryghed: først freds- og charmeoffensiverne 1954-56, så den russiske undertrykkelse af Ungarns ønske om frihed i 1956, så Berlinkrisen fra 1958, afspændingsperiode 1959-60, derefter atter en periode fra 1960 til 1962 med stigende spænding - Berlinmuren og Cubarakterne - og nu atter en periode af tilsyneladende afspænding. (Se også Atomfri zoner.)

AFSÆTNINGSLOVEN VEDR. LANDBRUGSVARER, der vedtoges 1958, bemyndigede landbrugsministeren til:

1) At håndhæve de af landbrugsministeriet fastsatte vilkår for udførsel af landbrugsprodukter til forskellige lande.

2) At opkræve afgifter ved udførsel af landbrugsvarer.

Centralsalg af landbrugsvarer indførtes ved lovændring 16. juni 61, idet ministeren bemyndigedes til:

Undtagelsesvis at kræve eksporten til lande eller markedsområder ledet gennem et **centralt eksportorgan**, hvis ministeren skønnede det nødvendigt for at hindre underbud mellem konkurrerende eksportører til lande med centralindkøb. I betænkningen fastslog regeringspartierne dog, at bemyndigelsen også kunne anvendes til markeder uden centralt indkøb.

K. F. og Venstre (bortset fra 4 medl.) undlod at stemme.

Udvidet centralsalg indførtes ved »helhedsløsningen« marts 63, idet ordet »undtagelsesvis« udgik, hvorefter al landbrugseksport i princippet kan centraliseres.

Administrationen af centralsalget har affødt rets- og ombudsmands-afgørelser, som gik landbrugsministeriet imod.

Landbrugsstøtten indførtes i loven 16. juni 61 med virkning for to år. Støtten androg hvert år 375 mill. kr. fordelt med:

1) 250 mill. kr. til oprettelse af Landbrugs Rationaliseringsfond, hvis midler fordeles til landbruget efter indstilling fra Landbrugsrådet, Landboforeningerne og Husmandsforeningerne.

2) 75 mill. kr. til fremme af landbrugseksporten. Midlerne måtte ikke anvendes med diskriminerende virkning over for private eksportører.

3) 50 mill. kr. til billiggørelse af kunstgødning.

K. F. vendte sig mod lovens tendens og foreslog i stedet en **strukturrationaliserende politik**:

1) Afvikling af ejendomsskatterne.

2) Kornordning med højere priser.

3) Hjemmemarkedspriser, der nærmede producentindtægten til europainiveauet.

4) Ændret jordlovgivning med ophævelse af landbrugsforpligtelsen for de mindste brug. (Se Samdrift og sammenlægning).

Kontantstøtte gennemførtes – trods enighed i 61 om at søge det undgået – i forbindelse med »helhedsløsningen« i marts 63, hvor der blev afsat:

A) 150 mill. kr. til en rationaliserings-

fond, hvis midler ydes som tilskud til mindre ejendomme og pr. ko (Kohaletilskuddet).

B) 100 mill. kr. til en dispositionsfond til afsætningsfremmende foranstaltninger. Enkeltvirksomheders særinteresse må ikke hindre den for landbruget mest fordelagtige brug.

C) 50 mill. kr. til nedsættelse af priserne på kunstgødning.

Handelens og Industriens Fælles-eksportudvalg protesterede mod såvel udvidelsen af centralsalget som kontantstøttens udformning af to hovedgrunde:

1) En eventuel centralisering af al landbrugseksport vil have uoverskuelige følger for fødevarerindustrien i særdeleshed og for råvare- eller halvfabrikataimporterende industrier i almindelighed.

2) Eksportcentralisering eller faren herfor kan afholde private eks- eller importører fra ellers lønnende investeringer. – Eksportstøtten kan anvendes diskriminerende over for private eksportører.

K. F. vendte sig mod lovens tendens og støttede erhvervssynspunkterne med det resultat, at handel og industri blev repræsenteret i dispositionsfondens bestyrelse.

H. C. Toft sagde ved lovens behandling:

»Denne korttidspolitik må nødvendigvis nu sammenkobles med en politik, der peger frem mod den mest produktive landbrugsbedrift, en politik, der vil gøre det lettere for landbruget at konkurrere og derved skabe større muligheder for indkomstfremmelse, så man i landbruget kan komme på højde med andre befolkningsgruppers indkomstniveau«.

K. F.'s strukturrationaliserende forslag blev gentaget, men afvist. Partiet undlod at stemme ved 3. behandling.

Samme standpunkt indtog K. F. ved forlængelsen 25. febr. 63 af bemyndigelsesloven om **kødeksport**.

Kartoffeleksporten underkastedes restriktioner ved loven om autorisation af eksportører 24. apr. 63. K. F. stemte imod, og **Juul-Madsen** udtalte:

»Vi er af den opfattelse, at loven indfører sådanne principper og giver landbrugsministeren sådanne bemyndigelser, at det kan bevirke beskæring af nyt initiativ«.

Frugt- og grøntsagseksporten underkastedes restriktioner med kva-

litets- og sorteringsloven af 16. maj 62. Landbrugsministeren bemyndiges til at fastsætte forskrifter for eksport af frugt og grøntsager og indføre sortering efter kvalitet og størrelse på hjemmemarkedet. Samtidig bemyndiges han til at anvende 20 mill. kr. fordelt over 3 år som lån til frugtindustrier og -lagre. K. F. undlod at stemme p. gr. a. betænkelighed ved statslånsformen.

Afsætningsloven omfatter tillige **Hjemmemarkedspriser** for landbrugsvarer. (s.d.).

AKTIEBOLIGER må på en række områder sidestilles med andelsboliger (Se disse). I aktieboliger, der er berettigede til arealtilskud må aktien ikke lyde på ihændeoveren og kan ikke overdrages eller pantsættes uden samtykke fra boligministeren. Ejendomsretten er derfor illusorisk. I øvrige aktieboliger er aktien i princippet frit omsættelig, men efter højesteretsdom af 1962, kan køberen – hvis han finder prisen urimelig – foretage anmeldelse til politiet. Domstolspraksis er, at prisen må omfatte værdistigning ved forbedringer. Boligaktien beskattes dobbelt ligesom andre aktier. Den huslejebesparelse, der opnås ved nedbetaling af prioriteterne i en aktiebolig, skal opføres som indtægt. Besparelsen beregnes i forhold til den leje, som kunne opnås ved at udleje boligen til tredjepart. **Hagen Hagensen** har i Folketingets spørgetid vendt sig herimod, men blev afvist af finansminister **Poul Hansen**. (Se også Andelsboliger og Ejerlejligheder).

AKTIESELSKABSSKATTEN er en dobbeltbeskatning, for så vidt som indkomst indtjent af et selskab først beskattes hos dette og derefter hos aktionæren som personindkomst, når der udloddes udbytte. Dette forhold sammen med den omstændighed, at en betydelig del

af Danmarks erhvervsliv arbejder under selskabsformen, og at en væsentlig del af den private opsparing finder sted i aktieselskaber, betyder at selskabsskattens højde bør være moderat. I forhold til udlandet må dette dog også siges at være tilfældet. På et enkelt punkt ønsker K. F. den gældende aktieselskabsbeskatning ændret: det nu gældende **indkomstfradrag på 2,5 % af aktiekapitalen bør hæves til 5 %**. Fradraget betyder, at en forrentning på 2,5 % af aktiekapitalen går fri for dobbeltbeskatning. Satsen bør som tidligere hen være 5 %. Herved ligestiller man også skattemæssigt ansvarlig aktiekapital med lånekapital, hvis forrentning ikke dobbeltbeskattes. I udlandet (Sverige, Norge og Frankrig) har man indført indkomstfradrag på 4–5 % for at opmuntre til ny tilgang af risikovillig aktiekapital.

Aktieselskaberne betalte i 1963/64 684 mill. kr. i skatter (og den samlede kooperation det samme år: 10 mill.).

AKTIV HANDELSPOLITIK. Udtrykket stammer fra tyverne og trediverne, hvor K. F. dels vendte sig imod at åbne for fri import, så længe udlandet opretholdt importbegrænsninger, dels vendte sig imod de stive importforbud og ønskede dem afløst af mere smidige og liberale toldreguleringer.

Danmarks politik på disse områder ligger nu fast og bygger på gensidig international liberalisering i henhold til EFTA- og GATT-aftaler m.v.

Poul Møller rejste i vinter i en tale på Det konservative Folkepartis landbrugsstævne på Christiansborg spørgsmålet om at give visse fællesmarkedsvare (f. eks. biler) samme toldlettelse, som vi er forpligtet til at give tilsvarende EFTA-varer. Vi skulle så til gengæld sikre os større eksport af f. eks. landbrugsvarer til DE SEKS. Forslaget tilsigtede kun at udvide toldlettelse

ser, som i forvejen var givet EFTA-lande (og altså ikke bragte beskæftigelsen i fare) til Seks-lande.

I Markedsudvalget meddelte regeringen, at man ikke kunne akceptere den tankegang, der lå bag forslaget, idet man ikke mente, det var praktisk muligt at nå noget ad denne vej, og dette tog Det konservative Folkepartis repræsentanter til efterretning.

ALDERDOMSHJEM: Se Pleje- og sygehjem.

ALDERDOMSOPSPARING. Se Indexkontrakter.

AMTSKOMMUNAL BESKATNING

I april 1960 og atter i oktober og december s. å. fremsatte K. F. og Venstre forslag om en omfattende reform af ejendomsbeskatningen, herunder den amtskommunale beskatning.

M.h.t. den amtskommunale beskatning skulle der efter V. K.-forslaget:

1) ydes et årligt statstilskud på 100 mill. kr. til amtskommunerne til nedsættelse af den amtskommunale udskrivning og

2) gennemføres en afvikling over 5 år af de resterende amtskommunale skatter.

Regeringen afviste forslaget, men måtte få måneder senere (jan. 61) selv foreslå ændringer, der gik i samme retning som VK-forslaget. Under de påfølgende forhandlinger lykkedes det ganske vist ikke at få gennemført en afvikling af de amtskommunale skatter, men der opnåedes dog betydelige resultater:

1) **De amtskommunale bygnings-skatte** blev fikseret på 1959-niveauet og afvikles over 7 vurderingsperioder (28 år) sammen med de sognekommunale bygnings-skatte og bygnings-skyld.

2) Påligningen af de amtskommunale skatte blev **i nogen grad forskudt fra at hvile på jorden**. Dette skete ved, at halvdelen af de amtskommunale skatte (efter fradrag

af den fikserede bygnings-skat til amtet) skal pålignes sognekommunerne, som i varierende forhold udskriver en del som kommunal indkomsts-kat.

3) **Landbruget blev fri** for (resterende) amtskommunal grundskyld, idet staten refunderer amtskommunen de skatte, der ellers skulle være udredet af landbrugsejendomme.

4) Der sattes en **overgrænse for den amtskommunale grundskyldspromille på 14**.

Landbrugserhvervet må som andre stadig betale bygnings-skatte (s. d.) til amtet, men er i øjeblikket helt fritaget for amtskommunale grundskatte.

Først yder statskassen amtskommunerne et tilskud, der andrager 1,2 mill. kr. for hver fulde promille, landbrugets forrentningsprocent af handelsværdien i det skatteår nærmest forudgående kalenderår har været mindre end 4,5.

Dernæst betaler statskassen de resterende beløb, som amterne ellers skulle have udskrevet i form af amtskommunal grundskyld på landbrugsejendomme. Bestemmelserne herom blev første gang gennemført i forbindelse med de foranstaltninger, som blev truffet i foråret 1961 til imødegåelse af landbrugets vanskeligheder. De gjaldt da for en to-årig periode. Siden er de forlænget for en ny to-årig periode, der udløber i 1965.

ANDELSBOLIGER er fællesbetegnelsen for en række ejendomsretlige forhold til bolig, som kun i grundprincippet er ensartede derved, at beboerne ejer andele af kapitalen i det samlede boligkompleks, som hans bolig indgår i. Andelsboliger, der er berettigede til arealtilskud efter boligloven må i alt væsentligt sidestilles med socialt boligbyggeri. Andelskapitalen forrentes, men må i alt øvrigt sidestilles med kapitalindskud i normalt udlejningsbyggeri. Ved fraflytning sker der således tilbageholdelse i andelskapitalen til istandsættelse. Beboerindflydelsen på administrationen er stærkt begrænset. Vedtægter, regnskaber m. v. kontrolleres af boligministeren. Private andelsboliger findes i en række for-

mer, hvor ejendomsforholdet til kapitalen og beboerindflydelsen er stærkt svingende alt efter vedtægternes udformning. I de senere år har beboerkredse i en række tilfælde overtaget tidligere udlejningsboliger på andelsbasis. Vedtægterne udformes i disse tilfælde oftest således, at beboerne opnår betydelig indflydelse på administrationen. Handel med andelsbeviser ved lejlighedsoverdragelse er under bolig-nævnskontrol. Det nyeste er andelsboliger, opført af private med henblik på overdragelse til lejerne ved en kommende gennemførelse af ejerlejligheder.

ANLÆG SVIRKSOMHED. Se Bygge- og anlægsvirksomhed.

ARBEJDERBOLIGER PÅ LANDET: På regeringens initiativ er loven ændret således at rådighedssummen for dette byggeri nedsattes med 3 mill. kr., skønt landbrugsminister Karl Skytte hævdede, at der var stigende behov.

K. F. og Venstre foreslog i stedet en forhøjelse af kreditforeningslå-nene og nedsættelse af statslå-nene i den enkelte bolig, hvilket nok ville øge den månedlige udgift med 25 kr., men samtidig ville medføre, at der kunne opføres væsentligt flere boliger inden for samme rådigheds-beløb.

Regeringen afviste forslaget, hvorefter K. F. undlod at stemme for regeringens forslag, medens Venstre stemte for forslaget.

ARBEJDSANVISNING

Arbejdsanvisningen er i øjeblikket knyttet til de enkelte arbejds-løshedskasser (fagforbund) og ca. 40 specielle offentlige arbejdsan-visningskontorer. Der foretages årligt ca. 300.000 anvisninger af arbej-de, hvoraf ca. 200.000 fra arbejds-løshedskassernes afdelinger.

Et sagkyndigt udvalg afgav i december 1963 en betænkning, hvori man påpeger det nødvendige i, at arbejdsanvisningen over-

går fra det nuværende system, byggende bl. a. på ca. 4000 arbejds-løshedskasseafde-linger, til et enhedssystem, byggende en-ten på en organisation oprettet af arbejds-givere og arbejdere eller – helst – et stats-ligt system, som man har det i næsten alle andre lande. Det nuværende systems ulem-per er, at de enkelte fags interesser og isolationen mellem de enkelte anvisnings-kontorer i en kommune, virker hæmmende på anvisningens effektivitet: arbejdskraften udnyttes for dårligt.

Arbejds-løshedskasserne (fagforeninger-ne) er gået imod den rationalisering, der foreslås, og regeringen har ikke ønsket at tage noget initiativ til en rationalisering efter udvalgets anvisning.

K. F. havde allerede tidligere, bl. a. i sit arbejdsprogram november 1963, krævet arbejdsanvisningen overtaget af det offentlige.

Under debatten om VK-forslaget til en socialreform i Folketinget d. 9. april erklærede **Poul Sørensen**, at udvalgets forslag

»på mange måder ligger på linje med de tanker, som ligger bag det forslag, vi i dag behandler«.

ARBEJDSKONFLIKTER. Se Arbejds-overenskomster.

ARBEJDSKRAFT

Den hastige tekniske udvikling og den almindelige ændring i be-skæftigelsesniveauet, der har ført til fuld beskæftigelse i næsten alle lande, har aktualiseret problemerne om at øge arbejdskraftens bevæge-lighed, udnytte arbejdskraften bed-re og fremkalde »skjulte arbejds-kraftreserver«.

K. F. har gentagne gange rejst ønske om at nedbryde skrankerne mellem fagene, bl. a. gennem indu-striforbund (som også smedefor-manden Hans Rasmussen ønsker), og gennem samling af arbejds-løshedskasserne.

Den 13. maj 1964 anmeldte K. F. og Venstre i Folketinget følgende forespørgsel til statsministeren:

»Vil statsministeren formidle, at arbejds-markedets parter, inden den ordinære for-handling påbegyndes, optager forhandlinger for at sikre, at der i fremtidige overens-komster ikke findes bestemmelser, der hindrer nogen i at udføre et arbejde, ved-kommende evner, eller som begrænser og

vanskeliggør adgangen til at udføre noget arbejde, samt for at sikre, at organisationsstrukturen heller ikke bevirker en sådan begrænsning?»

Forespørgselen blev besvaret negativt af statsministeren.

Ninn-Hansen citerede under debatten (28. maj) bestemmelser fra byggehåndværkets overenskomster, hvorefter »alt arbejde, der omfattes af prisfortegnelsen«, skal udføres af svenske fra vedkommende fag.

Videre citerede Ninn-Hansen direktør **Allan Riises bog** om faglig voldgift, marts 1964, hvori det hedder:

»Idet nu bemærkes, at det er en stiltiende overenskomst, at der ikke i en overenskomstperiode ensidigt kan foretages forandring i fordeling af arbejdet mellem mænd og kvinder, når sådant arbejde først er henlagt til et af kønnene, bliver det afgørende for sagen, om der i nærværende tilfælde foreligger et arbejde, der hidtil har været udført af mænd eller et nyt arbejde ...«

Endelig påviste Ninn-Hansen, at det offentlige selv bl. a. gennem vandbygningsvæsenet, Civilforsvarsstyrelsen og Grønlandske Handel indgår overenskomster, der reserverer arbejde for medlemmer af henholdsvis smede, bygnings-snedkere og medlemmer af lager- og pakhusarbejdernes fagforening.

Disse bestemmelser virker bl. a. sådan, at ufaglærte kan gå ledige, selv om de kunne have udført arbejde på områder, hvor der er mangel på arbejdskraft.

Selv om regeringen i maj afviste at gå til organisationerne, måtte den i juni efter en henvendelse fra **det økonomiske råds formandsskab** den 15. juni optage forhandlinger med byggefagene om arbejdskraftspørgsmål, men disse forhandlinger blev indskrænket til kun at gælde spørgsmålet om overarbejde. Regeringen besluttede samtidig at udskyde visse offentlige arbejder, og at udskyde genindkaldelserne i år i militæret (11000 mand i tre uger) og Civilforsvaret.

10

I en kronik i Aktuelt 29. juni går handelsminister **Baunsgård** ind for at anvende **udenlandske arbejdere**.

Under behandlingen af den ovenfor nævnte forespørgsel (28. maj) ønskede den radikale ordfører, **Aage Fogh**, undersøgt, om vi kunne skaffe udenlandsk arbejdskraft. Hertil svarede **Ninn-Hansen**:

»Det skal hverken være den første eller anden løsning. Tværtimod synes jeg, vi har pligt til at finde frem til alle muligheder for at søge at undgå importen af fremmed arbejdskraft. Jeg håber, at de, der nu skal forhandle om bevægelighed på arbejdsmarkedet, vil se lige så alvorligt på problemet, som vi har gjort, for netop det er den første og måske eneste måde vi kan opfylde behovet for arbejdskraft uden at gå til løsningen af den art, som Aage Fogh nævnte.«

K. F. har foreslået arbejdskraftproblemet løst ved:

1) Proportionalsskat op til 30.000 og lempelse af progressiv skat, så overarbejde og ekstra arbejde ikke straffes.

2) Ophævelse af den nuværende sambeskatning, så hustruer kan søge arbejde uden strafskat.

3) Ophævelse af byggerestriktioner, der forhindrer rationalisering.

4) Undladelse af cirkulærer, der forbyder maskinel indsats og dermed afskrækker fra rationalisering, også efter forbudets ophævelse.

5) Industriforbund, samlet arbejdsløshedskasse og større bevægelighed.

6) Modernisering af arbejdsanvisningen som angivet i betænkningen fra december 1963.

7) Gennemførelse af en administrativ reform, der kan frigøre arbejdskraft.

Se også Administrationsreform, Arbejdsløshedskasserne og Arbejdsanvisning.

ARBEJDSLØSHEDSKASSERNE: Der er i Danmark 66 arbejdsløshedskasser med ialt ca. 4000 afdelinger. Af kassernes samlede udgifter på 212 millioner kroner i 1962/63 hidrørte de 69 millioner kroner fra de offentlige tilskud. Kassernes formue er

tilsammen på godt 500 millioner kroner.

Ikke desto mindre er f. eks. metalarbejderne i stand til at klare sig med et kontingent på ca. 25 kroner om året, mens de dårligere stillede arbejdsmænd må betale godt 300 kroner i arbejdsløshedskassekontingent om året.

Fra konservativ side har gang på gang været stillet krav om en øget solidaritet mellem kasserne, så tilskuddet i højere grad kom de dårligst stillede arbejdere til gode. I forbindelse med Folketingets forhandling om et S. F.-forslag om arbejdsløshedskasserne i december 1963 rejste **Asger Jensen** igen det konservative krav om een samlet arbejdsløshedskasse, og under debatten om V. K.-forslaget om socialreform rejste **Poul Sørensen** kravet.

Under den sidste debat gav regeringen meddelelse om, at den ville nedsætte et udvalg til behandling af arbejdsløshedskassernes problem, og den havde kort forinden forhandlet med kasserne herom.

ARBEJDSLØSHEDSTALLENE: Den fulde beskæftigelse har været målet og resultatet for det store flertal af vesteuropæiske lande efter krigen. For Danmarks vedkommende er den indtrådt noget senere end i Tyskland og andre lande, mens Amerika har haft lidt større ledighed end Europa.

Gennemsnitstallene for arbejdsløsheden i de sidste år i Danmark er:

1960: 4,2 pct.

1961: 3,4 pct.

1962: 3,0 pct.

1963: 4,2 pct.

1964: foreløbigt lavere end tidl. år.

Tredivernes arbejdsløshedstal lå på 20-30 procent, halvtredsernes på knapt det halve. Den relativt høje ledighed (10-15 pct.) under regeringen Eriksen-Kraft i 1950-53 skyldtes indgreb i forbindelse med 1) Socialdemokratiets inflationspolitik i 1949-50, 2) Den socialdemokratiske regerings devaluering i 1949, 3) Koreakrigen i 1950 og 4) Afvikling af tørveproduktionen.

ARBEJDSOVERENSKOMSTER

Arbejdsmarkedets store overenskomster er i den nuværende regerings levetid udløbet to gange: I 1961 og i 1963.

I 1961 forhandlede man i syv områder, hvoraf to (metal og transport) forkastede et stillet mæglingforslag. K. F. og Venstre stillede herefter i Folketinget forslag til beslutning om, at regeringen enten skulle indføre voldgift eller ophøje mæglingforslaget (forkastet fra arbejderside) til lov. Regeringen nægtede - støttet af S. F. - at gå ind på nogen af disse løsninger og foretrak fornyede forhandlinger med parterne. Imens strejkede 95.000 indenfor metal og 40.000 inden for transport, og der varsledes strejker for nye områder.

Under utvivlsomt pres fra regeringen ændredes mæglingforslaget nu, og der kom ny afstemning, som resulterede i godkendelse af metal, mens transport (senere) foretog en afstemning, der gav arbejder-ja og arbejdsgiver-nej. Begge mæglingforslag var »rettet op« til fordel for arbejdersiden.

Da transportgruppens konflikt således fortsatte, ophøjede regeringen det af arbejdsgiverne forkastede mæglingforslag til lov. K. F.'s standpunkt var, at der måtte være voldgift mellem mæglingforslag I og mæglingforslag II, idet det ene var vedtaget af arbejdsgiverne, det andet af arbejderne. Da et forslag herom blev forkastet, undlod K. F. og V. at stemme for regeringsforslaget.

Mestaltstrejken varede fra 12. april til 5. maj og bevirkede et produktionstab på 380 millioner kroner. **Transportstrejken** varede fra 11. april til 16. maj. Tabene kan ikke opgøres for dette område.

Grunden til strejken var regeringens afvisning af at gribe ind straks med voldgift eller ophøjelse af mæglingforslaget til lov. Denne

holdning var i overensstemmelse med Socialdemokratiets holdning til konflikten lige fra forhandlingernes begyndelse: Staten måtte ikke gribe ind.

Efter konflikten gjorde »VOR TID« opmærksom på »risikoen for, at det indtryk har dannet sig i LO-kredse, at det fremtidig blot gælder om at sige nej i første omgang, indtil statsministeren har fremskaffet et nyt mæglingforslag, som – hvis arbejdsgiverne siger nej – vil blive ophøjet til lov.«

Omtrent efter denne spådom, men endnu mere outreret blev handlingsforløbet næste gang, regeringen stod over for en overenskomstsituation – i 1963, da vi fik **helhedsløsningen** (se denne).

AVANCESTOP. Se Priskontrol.

ARVELOV

En ny arvelov trådte i kraft 1. april 1964. Det er en meget omfattende lovgivning, ialt på ca. 70 paragraffer, og med ændringer, som i flere tilfælde også fandtes naturlig efter konservativ opfattelse.

Den nye lov bygger på ejendomsretsbegrebet, men medens den gamle arveforordning af 1845 var skrevet for **slægten** som sådan, er den nye mere skrevet for **familien**. Man erkender betydningen af, at der eksisterer formuer samlet inden for familiekredsen, og betydningen af, at sådanne formuer kan bidrage til at styrke erhvervslivet, starte virksomheder, landbrug, eksport o.s.v. på privat initiativ.

I den nye lov er medtaget følgende **arveklasser**: arveladerens afkom, ægtefællen, arveladerens forældre og disses afkom samt bedsteforældre og disses afkom. Mostre og fastre er sidste legale arvinger.

K. F. gik imod, at **fætre og kusiner** ikke mere skal være legale arvinger, selv om de måske står hinanden meget nær. Hvis de efter den nye lov skal sikres arv, skal det ske **gennem testamente**. K. F. stillede sammen med Venstre ændringsforslag om, at denne nye bestemmelse skulle bortfalde, men det blev forkastet. Nu er det sådan,

at hvis fætre og kusiner arver gennem testamente, pålægges de en **urimelig høj arveafgift**, fordi de betragtes som ubeslægtede i lovens forstand. **Erna Sørensen** sagde i folketinget, at det er urimeligt, at **staten** skal betragtes som nærmere arving end fætre og kusiner.

Også et andet forhold blev kritiseret fra konservativ side. Det drejer sig om virkningerne af, at der kun foreskrives **eet arveskifte**, nemlig ved den sidstlevendes død. Overlever en livsarving ikke den sidstlevende, bliver der ikke arv til hustruen. En **svigerdatter**, som i mange tilfælde står familien nær, får ingen arv, hvilket må betegnes som **urimeligt**.

Regeringen ønskede denne ændring, da det hævdedes, at skifteretten ellers fik administrative vanskeligheder, men **Erna Sørensen** fandt ikke dette motiv tilstrækkeligt underbygget. Det eneste, man opnåede fra oppositionens side under udvalgsbehandlingen af denne bestemmelse, var, at hvis den efterlevende ægtefælle i et testamente har givet svigerdatteren arv, skal hun arveafgiftsbeskattes, som om hun stadig har sin **familiemæssige placering** – og ikke efter højeste arveafgiftsklasse.

ATLANTPAGTEN. Se Nato.

ATOMFRI ZONER

På mange mennesker virker begrebet »atomfri zoner« umiddelbart tiltalende, fordi de forestiller sig, at man derved kan fjerne faren for atomkrig i de pågældende områder.

K. F. har intet ønske om yderligere spredning af atomvåben. Sådanne findes ikke på dansk grund, og spørgsmålet om deres anskaffelse er ikke aktuelt. Det afhænger alene af Sovjetunionens udenrigspolitik, om det bliver aktuelt. Danmark kan derfor ikke afskrive sig **muligheden** for at få rådighed over disse våben. Det er en politisk beslutning, som ikke kan træffes uden et meget solidt flertal, der omfatter såvel Socialdemokratiet, Venstre og Det konservative Folkeparti.

Statsminister **J. O. Krag** udtalte under Folketingets afsluttende debat 3. juni 1964:

»Regeringen har ved adskillige lejligheder understreget, at ingen af de nordiske lande har atomvåben, og at ingen af disse lande påtænker at anskaffe sig dem. Det er derfor ikke nødvendigt med en aftale, der bekræfter dette. De politiske forudsætninger for, at man fra dansk side skulle kunne binde sig til en overenskomst om Norden som et permanent atomfrit område, må være, at dette sker som led i almindelige europæiske nedrustningsforanstaltninger. Norden er faktisk et atomfrit område. Om holdbarheden i denne politik, som de nordiske lande hver for sig fører i dette spørgsmål, bør der ikke rejses tvivl.«

En række af de planer, der er fremsat om traktatmæssige atomfrie zoner (Rapacki- og Gomulka-planerne) omfatter også udtynding af de militære styrker i Europa. En sådan udtynding vil imidlertid være **til ensidig fordel for Sovjetunionen**, der kun behøver at flytte sine styrker og kernevåben nogle hundrede kilometer østpå, medens USA's styrker måtte tilbage over Atlanterhavet.

I sin sidste tale i Folketinget sagde **Ole Bjørn Kraft** den 3. juni 1964 om dette spørgsmål bl. a.: »Jeg mener, at langt mere end disse forskellige ordninger, der tenderer i retning af at befæste den russiske magtsfære frem til jerntæppet, vil **den enkle ting at give folkene selvbestemmelsesret i forbindelse med en sikkerhedspagt for Europa bevare freden og friheden.**«

Se også Kekkonen-planen og Atomvåben.

ATOMKAMPAGNEN: Atomkampagnen har opstillet tre krav: 1) Der må ikke findes kernevåben på dansk område, (se »Atomfrie zoner« og »Kekkonen-planen«), 2) Befolkningen må have klar besked om faren ved brug og afprøvning af kernevåben (Enighed, arbejdet er i gang), og 3) Danmarks regering må føre en selvstændig udenrigspolitik og gå ind for forbud mod enhver form for anvendelse, produktion, oplag-

ring og afprøvning af kernevåben.

Det sidste krav kan udnyttes til hvadsomhelst, også til at trække Danmark ud af den vestlige verdens fælles forsvarspolitik. Atomkampagnen overser spørgsmål som Tysklandsproblemet, folkenes selvbestemmelsesret og oprustningens politiske baggrund. Den overså også, at det var USA's styrke og fasthed, der tvang Krustjov til at opgive planen om at forsyne **Cuba** med atomvåben. Man så endog deltagere i Atomkampagnens FN-møde på Rådhuspladsen i København bagefter gå til USA's ambassade for at demonstrere mod, at USA søgte at hindre, at kernevåbnene blev spredt og givet til Cubas diktator Fidel Castro.

ATOMVÅBEN: Folketingsmand, generalmajor **Erik Kragh**, udtalte i Folketinget den 30. maj 1963 om kernevåbnene:

»Der er jo ingen, der ikke er opfyldt af afsky for disse våben. Men det er nødvendigt at se realistisk på dette problem og ikke blot holde rædslerne frem. Kernevåbnene kan aldrig afskaffes, for man kan ikke afskaffe den viden, der består om, hvorledes de fremstilles. De vil altid eksistere. Det, det gælder om for os, for menneskeheden, er at indrette os således, **at faren for, at de bliver brugt, bliver så lille som muligt** – med andre ord, at vi kan bevare dem som det, de er i dag, nemlig **rygraden i det krigsafskrækkende og fredsbevarende arrangement**, som den vestlige verden har stillet op.«

Se også Atomfrie zoner, Kekkonen-planen og Afspænding.

ATP: Se Tillægspension og Enkepension samt Tillægspension, svensk ordning.

ATTESTER TIL PARCELHUSE. Se Administrationsreform.

AUTORISATION: Lov af 13. april 1962 fastsætter ensartede regler for autorisation af gas-, vand- og sanitetsmestre og kloakmestre, hvor det enkelte værk hidtil har givet og tilbagekaldt autorisation. Autorisation afhænger nu af en eksamen ens for hele landet. Loven blev enstemmigt vedtaget.

B

BADEVAND. Se Sundhedslovgivning.

BANESTRÆKNINGER: Der er ialt nedlagt 42 banestrækninger, heraf 22 efter 1953. 36 af de nedlagte strækninger var private baner. Af de 6 nedlagte statsbanestrækninger drives to fortsat som godsbaner, nemlig Viborg-Ålestrup og Ringe-Fåborg. K. F. har såvel i V.K.-programmet som i sit trafikprogram krævet fortsat nedlæggelse af urentable baner, idet man dog ønsker at bevare de strækninger, som har national betydning (Sønderjylland) eller kan få betydning for en kommende egnsudvikling (f. eks. Thisted-området).

Se også DSB.

BEBOELSESTÆTHED

Trod velstandsforøgelsen, der har medført en stigning i privat køb af langvarige forbrugsgoder på 102 pct. siden 1953, er beboelsestætheden i boligerne kun faldet lidt, og en overbefolket bolig defineres ganske som for 11 år siden som »mere end to beboere pr. værelse« uanset værelsernes størrelse og karakter! Udviklingen siden 1940 fremgår af denne tabel over antallet af beboere pr. lejlighed:

Lejl. med	1940	1950	1955	1960
1 vær.	1,37	1,47	1,38	1,29
2 vær.	2,61	2,69	2,59	2,42
3 vær.	3,16	3,05	3,02	2,97
4 vær.	3,42	3,34	3,37	3,37
5 vær. og fl.	4,19	3,92	4,17	3,97

Den gennemsnitlige udtynding er imidlertid således fordelt, at der i dag findes ganske samme antal **overbefolkede boliger** som i 1945, nemlig godt 33.000, der iflg. folketællingen i 1960 (Statistisk Årbog 1963-64) fordeltes således:

Lejl. med	Antal ialt	Overbef.
1 vær.	50.660	3.080
2 vær.	366.210	21.680
3 vær.	447.350	7.580
ialt		32.340

Fordelt på de øvrige boliger findes ifølge Københavns Statistiske Kontor ca. 1000 overbefolkede boliger.

Når der overhovedet er sket fremgang skyldes det parcelhusbyggeriet uden for byområderne. Beboelsestætheden var i 1960 for **de forskellige områder** iflg. Statistisk Årbog 1963-64 (for alle boliger under eet):

Område	1955	1960	Ændring
Hovedstaden	2,79	2,77	÷0,02
Byer i øvrigt	3,02	2,99	÷0,03
Landdistrikter m.v.	3,57	3,42	÷0,15
Hele landet	3,13	3,05	÷0,08

Denne tendens bekræftes af tallene for **fordelingen af boliger på enfamiliehuse og større beboelsesejendomme.**

Boligform	Procent af samtlige lejl.		
	1955	1960	Ændring
Enfamiliehuse	31,0	32,9	+1,9
St. beboelsesejend.	44,1	43,5	÷0,6

Den samlede boligmasse har på grund af det private parcelhusbyggeri fået tilført mange rummelige boliger med rimelig befolkningstæthed, idet 61,6 pct. af enfamiliehuse er på 4 værelser eller mere, og kun 38,4 pct. er på 3 værelser eller mindre. I de større beboelsesejendomme er ikke mindre end 80,4 pct. af boligerne på 3 værelser eller mindre, og kun 19,6 pct. på 4 værelser eller mere (iflg. Statistisk Årbog 1963-64). Se iøvrigt Lejelov.

BEFOLKNINGENS FORDELING. Se Funktionærer og Partiernes sammensætning.

BEFORDRINGSFRADRAG: Skatteydere med særlig lang køsel mellem bopæl og arbejdsplads kan (ud-

over lønmodtagerfradraget) fradrage den del af befodringsudgiften, som overstiger 400 kr. Befodringsudgiften skal dog mindst andrage 500 kr., således at det laveste beløb, der kan fradrages er på 100 kr. Der kan maksimalt fradrages 1100 kr. (1500 kr. ÷ 400 kr.) pr. skatteyder, dog 2600 kr. (3000 kr. ÷ 400 kr.) for sambeskattede ægtepar. I **det socialdemokratiske kildeskatteforslag** er befodringsfradraget foreslået ophævet og sammenlagt med øvrige fradrag til et standardfradrag, som bliver af samme størrelse henholdsvis for ægtepar og enlige uanset størrelsen af de faktiske udgifter. Se iøvrigt Kildeskatten.

BEMANDINGSREGLER: Fra 1948 til 1959 voksede den danske handelsflåde med 100 procent fra 1,1 til 2,2 mill. bruttotons, mens verdenstonnagen voksede godt 50 procent. Men fra 1959 til 1963 voksede den danske handelsflåde kun 10 pct., mens verdenstonnagen voksede 17 pct. og f. eks. den norske handelsflåde 31 pct. **Dansk skibsfarts andel i verdenstonnagen er herefter mindre end før krigen.** Også i forhold til norsk og svensk skibsfart har Danmark tabt terræn.

Stagnationen har flere årsager, men en af de vigtigste er de store omkostninger for dansk skibsfart, ikke blot det høje hjemlige renteniveau, men først og fremmest forældede bemandingsregler, der foreskriver større besætninger på danske skibe end på tilsvarende udenlandske. De er udformet ikke blot efter sikkerhedsmæssige argumenter, men også ud fra et beskæftigelsessynspunkt, og de har virket på den måde, at rederierne ikke kan opnå fuldt udbytte af rationalisering.

Efter langvarige overvejelser og forhandlinger fremsatte handelsminister **Hilmar Baunsgaard** den 25. februar 1964 forslag til en ny bemandingslov. Han sagde ved forelæggelsen, at der kun burde lovgives for dette område ud fra sikkerhedsmæssige hensyn, hvis dansk skibsfart skal klare sig i konkurren-

cen. Forslaget indeholder en række lempelser, **men også enkelte stramninger.** Således foreskrives restaurationspersonale ombord på ethvert skib med over 10 mands besætning. Ministeren sagde selv, at den sikkerhedsmæssige begrundelse herfor er svagt funderet...

Ove Weikop sagde ved forslagens 1. behandling, at regeringen ved sin sendrægtighed med denne sag har gjort sig **medansvarlig** for skibsfartens stagnation. Hvis man havde påbudt f. eks. industrien at anvende flere folk end nødvendigt, mon industrieksporten så var blevet fordoblet på syv år? Weikop kritiserede de skærpede bestemmelser og spurgte, hvorfor man går videre med sikkerhedskravene end i Norge og Sverige, ligesom han kritiserede, at reduktionerne af dæksbesætningerne først skal gennemføres etapevis indtil 1. marts 1967.

Under udvalgsarbejdet gennemførte regeringspartierne en række skærper, som V. og K. stemte imod. Oppositionspartierne stillede forslag om lempelser, som regeringspartierne og S.F. stemte ned. Derefter vedtoges forslaget med alle stemmer mod 7, idet Weikop dog understregede, at dette ikke var udtryk for, at man var tilfreds med det opnåede resultat, som stadig stiller større krav end sikkerhedshensyn betinger.

BEMYNDIGELSESLOV, landbrugets. Se Afsætningsloven.

BENZINAFGIFT. Se Forbrugsafgifter.

BESKÆFTIGELSE. Se Arbejdsløshedstallene.

BESPARELSER

K. F. og Venstre opstillede i 1959 -60 en række forslag til besparelser på statsbudgettet («V.K.-planen»). De fleste blev afvist af regeringen, men der blev dog gennemført besparelser for skolebespisning og lavt forrentede statslån (først afvist, men senere gennemført af regeringen). Spareforslagene var **led i en samlet plan**, der tilsigtede en skattelettelse og er således ikke aktuelle længere.

K. F.'s indsats for besparelser er i den seneste tid væsentligst gået på ønsket om en **Administrationsreform**, mens skattepolitikken nu bygger på ønsket om en omlægning fra skat på indkomst, formue og ejendom til forbrugsbeskatning.

I Det konservative Folkepartis arbejdsprogram hedder det:

»Regering og Folketing må til stadighed være opmærksom på, at adskillige offentlige udgifter efterhånden overflødiggøres af udviklingen. Den stigende velstand gør det desuden muligt at gennemføre besparelser i udgifter, det offentlige hidtil har afholdt, men som uden større ulempe nu kan bæres af den enkelte borger.«

Denne opfattelse er anerkendt af alle.

Derfor ophævede man efter krigen de forskellige **tilskud til fødevarer** og lod i stedet folk slippe så meget billigere i skat. Selv om det i reglen har været Det konservative Folkeparti, der har skubbet på i disse sager, er Socialdemokratiet også gået ind på denne tankegang. Det viser følgende eksempler:

a) Socialdemokratiet har flere gange deltaget i forhøjelse af **statslånsrenten** i boligbyggeriet med det formål at spare på statens tilskud til rentelepelse. Sidst gennemførte regeringen en forhøjelse af statslånsrenten i forbindelse med udskrivningslovens vedtagelse i foråret 1962.

b) I folketingsåret 1959–60 gennemførte regeringen en nedskæring i tilskuddet til **skolebespisning**, idet staten herefter kun skulle yde tilskud til vitaminer og mælk.

c) Hele udviklingen i **folkepensionsdebatten** er et skoleeksempel på, hvordan de konservative tanker vinder frem. Fra en almindelig aldersrente over skattebillettens progressive skat, er vi nået til en delvis på fast procentuelt bidrag hvilende fuld folkepension til alle, og

den er overbygget med en forsikringsmæssig ordning (tillægspensionen), der er betalt udelukkende af de forsikrede og deres arbejdsgivere (uden statspenge), ligesom man i et regeringsudvalg drøfter at udvide denne forsikringsordning til alle.

I arbejdsgrundlaget (Side 15 og 16) peges der udover den citerede sætning på følgende principper for det offentlige udgiftspolitik: rationalisering af administrationen, ændring af refusionssystemerne, optagelse af lån til gennemførelse af visse større projekter, så tilpas tilbageholdenhed, at erhvervenes produktionsstigning ikke standses gennem statens udgiftspolitik. Endelig har K. F. peget på muligheden af privat finansiering af visse anlægsudgifter.

(Se også Administrationsreform, Svar på tiltale og Skolebespisning.)

BETALINGSBALANCEN. Se Valutastillingen.

BEVILLINGSKONTROL: Ved fremsættelsen i folketingsåret 63–64 af tillægsbevillingsforslaget konstaterede finansminister **Poul Hansen**, at der i styrelsernes oplysninger om regnskaberne var forekommet en del overskridelser, som gik ud over, hvad der kunne forventes med en realistisk budgettering på finansloven. Han tilføjede:

»Efter tidligere års bevillingspraksis ville man nok have optaget en væsentlig del af disse overskridelser på forslag til lov om tillægsbevilling og søgt folketingets godkendelse af det skete. Regeringen har imidlertid besluttet at undlade at gøre dette i år.«

Poul Møller (statsrevisor) konstaterede ved 1. beh. 29. april 64, at der her var tale om en ny praksis og fortsatte:

»Hidtil har det været tilfældet, at hvis man laver om på praksis i denne henseende, hvor folketinget jo er ganske suverænt, hvor det ikke drejer sig om administrative spørgsmål, sker det efter forudgående drøftelse af tillægsbevillingslovens principper

med finansudvalget og med statsrevisionen. En sådan forhandling har den højte. finansminister imidlertid ikke taget.»

Poul Møller tilføjede, at der med den foreslåede nye praksis ville ske en svækkelse af folketingets bevillingsmyndighed, der hviler på grundlovens paragraf 46, stk. 2:

»Ingen udgift må afholdes uden hjemmel i den af folketinget vedtagne finanslov eller i en af folketinget vedtaget tillægsbevillingslov eller midlertidig bevillingslov.«

I grundlovens paragraf 47, stk. 2 pålægges det de folketingsvalgte statsrevisorer at påse, at paragraf 46 overholdes. **Poul Møller** fortsatte:

»Det er min faste opfattelse, at regeringen ikke ensidigt – end ikke finansministeren i forhandling med de øvrige ministre ... kan tilsidesætte disse bestemmelser ... Jeg ser ikke megen pædagogik i, at man fremtidig kan undlade at søge bevillingsmyndighedernes godkendelse af overskridelser på statsbudgettet. Finansudvalget og folketinget bør sikre sig, at deres myndighed ikke yderligere beskæres.«

Knud Thestrup (Finansudvalgsmedlem) kommenterede forslaget:

»Vi kan ikke hindre finansministeren i at afholde ubevilgede udgifter, som han ved hjælp af sit flertal regner med at få en efterfølgende godkendelse af, men når han ønsker denne fremgangsmåde godkendt af folketingets finansudvalg i sin helhed, må vi melde fra. Jeg har tidligere talt om det betænkelige i den praksis, der har udviklet sig med godkendelse af overskridelser mod regnskabsmæssig forklaring. Hvis vi på forhånd skulle give tilladelse til, at man i vidt omfang vil nøjes med regnskabsmæssige forklaringer, så ville vi berøve os selv mulighederne for at reagere såvel politisk som retsligt (Rigsretssager). En sådan disposition ønsker vi ikke at medvirke til, ikke blot på grund af de eventuelle økonomiske konsekvenser, men først og fremmest på grund af den undergravning af folketingets stilling som bevilgende myndighed, som dette indebærer.«

Dette synspunkt vandt tilslutning i det samlede finansudvalg, hvorefter finansministeren – og regeringen – måtte opgive planen.

BEVÆGELIGHED PÅ ARBEJDSMARKEDET. Se Arbejdskraft.

BILRADIO: Ombudsmanden henstillede i 1961 til kulturministeriet at opgive den særlige afgift på radio-

modtagere installeret i biler. **Haunstrup Clemmensen** spurgte i januar i år minister **Bomholt** (S), hvornår han vil rette sig efter henstillingen. Ministeren svarede, at en særlig licens også er gældende i de andre nordiske lande, og at der i samtlige disse lande finder overvejelser sted om dens evt. afskaffelse.

Længere er sagen endnu ikke kommet.

BIOGRAFER: K. F. er modstander af bevillingssystemet og ønsker, at biografer skal være **fri næring**. Ved biograflovens revision i foråret 1964 udtalte **Hanne Budtz** bl. a.:

»Alle forudsætninger for biografbevillingssystemet er smuldret bort, men regeringspartierne har ikke villet tage konsekvensen af den udvikling, der ligger klart for alle. Kultur er ikke længere noget, der kan lægges i vat. Den skal nok klare sig i den frie konkurrence. En bevilling er ikke mere en gylden appelsin i turbanen, men kan ofte være en sur citron. Biografer skal drives **forretningsmæssigt**, og så bør de drives af private under fri konkurrence.«

Fra og med 1. januar 1965 ophæves forlystelsesafgiften og erstattes med en 15 pct.'s **billetafgift**, hvis provenu gennem filmfonden anvendes til støtte for kvalitetsproduktion af film, filmuddannelse, stipendier til kunstnere m. m.

BLANKETTER TIL PARCELHUSE. Se Administrationsreform.

BOLIGAREAL: I dansk lovgivning hviler beregninger af bolig- og lejetilskud samt restriktionsgrænser på en beregning af den enkelte boligs »bruttoareal«.

1) Bruttoarealet er arealet mellem de y d e r s t e grænser for bebyggelsen (Det bebyggede areal), medmindre særlige forhold bemærkes, f. eks. i forb. med garager o. l.

2) Nettoboligarealet er det f r i e gulvareal i stuer, værelser, kamre, køkken, spisekøkken og spisestue.

Differencen mellem de to arealberegninger, spildarealet, vil være påvirket af murykkelsen, wc'et og badeværelsets størrel-

se m. m. Normalt er forholdet således:

Boligart	Brutto	Netto
Lejlighed	80	65
Lejlighed	110	75-75
Parcelhus	110-120	75-75

Ved traditionelt byggeri (mursten) optager murene fra 12-13 pct. af bruttoarealet i en 80 kvm. lejlighed til 17-19 pct. i et parcelhus.

Det enkelte medlem af en 4-personers familie vil således i 80 kvm. boligen, som regeringen med den nye boliglov har gjort til »standardboligen« have 18 kvm. at leve mere end halvdelen af sit liv på. I gennemsnitsfamilien, der er lidt større, vil den enkelte kun have 13 kvm. til sin rådighed.

BOLIGBYGGERI I UDLANDET: Danmark er i forhold til udlandet bagefter med boligbyggeriet. Opgjort efter befolkningstallet er der i 1963 i Vesttyskland bygget 64 pct. flere boliger end i Danmark, Sverige 55 pct. Norge 52 pct. Holland 22 pct. England 9 pct. Frankrig 1 pct. Kun Italien, Belgien og Østrig blandt de vesteuropæiske lande har bygget færre boliger i forhold til indbyggertal.

BOLIGBYGGERI, LOV OM

Lovens seneste ændring blev bebudet af statsministeren i »trontalen« 1. okt. 1963. Frederiksborg Amts Avis registrerer 4. okt., at dette har medført, at »boligministeriet er præget af hektisk aktivitet efter statsministerens bebudede omlægning af regeringens boligpolitik«. Resultatet af hastværket blev et forslag med flg. hovedpunkter:

1) Retten til at dække hele kurs-tabet ved lån til nybyggeri bortfalder.

2) Indskud i socialt byggeri forhøjes fra 6 til 7,5 pct.

3) Lånegrænsen for parcelhusbyggeri sænkes væsentligt ved ophævelse af retten til lån i tredjeprioritetsinstitutter ud over 75 pct.-grænsen (hidtil 85 pct.).

18

Ministeren bebudede udvalg om **boligopsparing** (arbejder fortsat), og det blev foreslået, at hver 10. bolig i socialt boligbyggeri fortrinsvis skal overlades **mindstbemidlede ved genudlejning**.

Thestrup gik imod det nye angreb mod parcelhusbyggeriet:

»Den boligform, som familierne – og navnlig familierne med børn – ville vælge, hvis de kunne vælge frit. Denne boligform ... giver en opsparing helt ud over andre boligformer. Forholdet er i virkeligheden det, at den, der får sit eget parcelhus, sparer på de flygtige forbrugsgoder, på udenlandsrejser, på restaurationsbesøg, på biler. Samfundsøkonomisk er der ingen tvivl om denne beboelsesforms værdi«.

Videre gjorde Kn. Thestrup opmærksom på, at det ikke mindst er arbejdere, som i disse år får råd til at bygge eget hus, og han spurgte:

»Hvorfor vil man ikke give disse grupper mulighed for at få det?«

Boligministeren lagde ikke skjul på, at det var hensigten at beskære parcelhusbyggeriet, som i 1962 udgjorde ca. 60 pct. af boligbyggeriet, idet han sagde:

»Vi må gøre os klart, at netop det meget omfattende byggeri på dette område har været stærkt medvirkende til det store byggepres.«

Videre oplyste han – under omtalen af de ledsagende nye restriktioner (Se Byggestop) – at man med disse foranstaltninger ville »skære en væsentlig del af det mere kostbare eller større parcelhusbyggeri fra«.

Pengeinstitutterne kritiserede allerede inden forslaget forelæggelse disfavoriseringen af parcelhusbyggeriet. Et forsøg fra regeringens side på at opnå en stiltiende aftale med institutterne mislykkedes. Direktør **Viggo Nørby** udtalte herom til Ekstrabladet den 7. nov. 1963:

»Vi kom til det resultat, at hele sagen blev et politisk problem, hvor der ikke blev taget lige hensyn til nye villabyggere og kommende lejere i boligselskaberne.«

Under udvalgsforhandlingerne nægtede regeringen at ophæve boligministerens ret til at regulere

byggeriet og at fastsætte en dato for ophævelse af restriktionerne. Derimod blev nedsættelsen af lånegrænsen for parcelhusbyggeriet opgivet under et forligsforsøg. Af denne grund undlod K. F. at stemme ved sidste behandling. Om sigtet med lovændringen og de nye restriktioner hersker der ingen tvivl. Statsminister **J. O. Krag** udtalte til de sociale boligselskabers blad »Boligen« for april 1964, at et hovedelement i regeringens nye politik er: »Det almennyttige byggeri må fremmes«. (De sociale boligselskabers byggeri.)

Boliglovsændringen af 10. april 1962 gik ud på at yde et særligt tillæg til kvadratmetertilskuddet for at modvirke det høje renteniveau. Ordningen skal bortfalde trinvis sammen med kvadratmetertilskuddet fra 1967.

Boliglovsændringen af 19. maj 1961 udvidede 1958-lovens bemyndigelse til midlertidige byggerereguleringer, således at ministeren herefter også i længere tid kan regulere byggeriet. Beløbsrammen for statslån til byggeri ændredes til en ramme for antallet af boliger med statsgaranti. Rammen fastsattes til 10.000 i socialt boligbyggeri og 10.000 i privat boligbyggeri. Hvis det private byggeri ikke udnyttede sin kvota, skulle den overføres til det sociale byggeri. Denne bestemmelse er fjernet i 1964-loven. Til gengæld er mulighederne for kommunegaranti til socialt byggeri udvidet. Endelig forhøjedes de maksimale grænser for håndværkerudgifter, som må overholdes for at opnå støtte til socialt byggeri. Bestemmelsen medførte en kvalitetsforbedring i det sociale byggeri, som er bidragende til, at selskaberne modsatte sig regeringens forslag i 1964.

BOLIGBYGGERI (UNDER MINISTERIET ERIKSEN-KRAFT): I bladet »Boligen«, der omdeles til samtlige lejere i de sociale boligselskaber på disses regning og med tydelig propagandistiske formål for Socialdemokratiet, udtaler statsminister **J. O. Krag** om de borgerlige partiers boligpolitik:

»Da de selv havde regering i 1950-53, lå boligbyggeriet på et niveau, der i gennemsnit var mindre end 20.000 lejligheder pr. år mod 35.000 i 1963.«

Ingen af tallene er korrekte så lidt som tendensen i udtalelsen er

rimelig. Der blev i 1950-53 i gennemsnit fuldført 20.628 boliger, medens der i 1963 blev fuldført **33.423 boliger**. Da boligpolitiske ændringer først normalt spores året efter, må den borgerlige regerings indsats måles på 1951-54. I disse år blev der i gennemsnit fuldført **21.549 boliger**.

En sammenligning mellem disse efterkrigsår og 1963 er imidlertid urimelig. Så sent som i 1958 skønnede boligministeriet, at der burde opføres 23.000 boliger årligt. Dette niveau nåedes i 1954 med 23.301 boliger. I 1958 produceredes der under **socialdemokratisk regeringsledelse kun 20.950 boliger**. I den mellemliggende periode svingede byggeaktiviteten feberagtigt, og års gennemsnittet for 1954-58 nåede knap de 23.000 med 22.818.

Sandheden er, at den borgerlige regering efter den socialdemokratiske ledede forgænger overtog et byggeri præget af usikkerhed og stærke svingninger, og at den i løbet af de kun tre år formåede at bringe byggeriet ind i en rolig vækstperiode, som dog stadig var præget af krigens nærhed.

BOLIGFOND: Forslag til lov fremsat af **Socialistisk Folkeparti** den 22. nov. 1963. Blev efter 1. behandling henvist til udvalg, hvor det strandede. Alle øvrige partier vendte sig mod forslaget. Hovedpunkterne i forslaget var, at fonden skulle fungere som et selvstændigt statsligt prioriteringsinstitut, ledet af en bestyrelse, udnævnt af boligministeren og administreret under Kongeriget Danmarks Hypotekbank. Fondens midler skulle tilvejebringes ved: Bevilling på finansloven, over skatterne, gennem særlige boligopsparringsordninger, ved midler fra offentlige pensionsfonde og ved indsættelse i fonden af visse offentlige institutioners kapital. Udlån til 4 pct.

Forslaget må ses som modsvar til regeringens boliglovsændring. **Arne Larsen (SF)** sagde imidlertid:

»Det må snart være naturligt at spørge: hvornår kommer man til besindelse og er-

kender den fejl, man begik i 1958, da man oprettede de nye private finansieringsinstitutter? Det kan lyde meget godt, at man nu ønsker at stække vingerne på disse foretagender, men forslaget (Se Boligbyggeri, lov om) minder for meget om den gamle vittighed: operationen lykkedes, men patienten døde. – Forslagets motto er, at vi skal bygge for at bo og ikke for at drive spekulation.»

Knud Thestrup sagde:

»Mit parti mener, at den finansielle særstilling, som man vil give byggeriet, løstrevet fra det almindelige kapitalmarked, netop ikke vil være til gavn for byggeriet, men fremkalde almindelige vanskeligheder i den økonomiske situation, og derigennem vil det også virke på boligbyggeriet. At sørge for en god økonomi i det hele taget og efterhånden søge at komme af med restriktionerne, det tror jeg vil være den eneste vej til at få det fornødne boligbyggeri og derigennem nå frem til en lav leje.«

Boligministeren anslog markedrenten til 6¾ pct. og sagde:

»Staten måtte betale forskelsrenten fra de 4 pct. til de 6¾ pct. af 500 mill. (Fondsbeholdningen) det vil sige et kapitalbeløb på knap 14 mill. kr. Mere drejer lovforslagets realitet sig ikke om, og man kunne derfor have sparet sig en hel del ved at koncentrere sig om et årligt tilskud af denne størrelsesorden fremfor at opbygge hele det påtænkte apparat i forbindelse med etablering af en særlig boligfond.«

BOLIGMANGEL

Iflg. Statistisk Årbog findes 1963–64 ialt 1.462.610 boliger, og antallet af husstande er beregnet til 1.547.507. Der er således knap 6 pct. flere husstande end boliger.

Da imidlertid ikke alle husstande har behov for eller ønske om egen bolig, vil oversigten over befolkningens civilstand formentlig give et ærligere billede:

Gifte eller sep. ægtepar ca.	1.117.855
Enkemænd	71.297
Fraskilte mænd	39.005
Enker	189.691
Fraskilte kvinder	62.811
Ialt ca.	1.480.659

Heraf vil mange på grund af sygdom og svagelighed bo på syge- eller plejehjem, ligesom mange har ophold i hjem for ældre, og atter andre har ophold hos familie eller – for de enliges vedkommende – bor sammen. Til gengæld findes der 327.630 ugifte over 24 år, hvoraf mange ønsker egen bolig.

Knaphedstilstanden forværres ved boligmassens utilfredsstillende standard (Se Boligstandard) og ved

mange boligers overbefolkning (Se Beboelsestæthed), samt ved forkert udnyttelse (Se Lejeloven).

BOLIGOPSPARING for unge blev lovet af statsminister **J. O. Krag** i åbningstalen den 1. oktober 63 med ordene:

»Der vil blive tilrettelagt opsparingsordninger, navnlig sigtende på en organiseret ungdomsopsparing til boligformål.«

Ingen af disse ordninger er gennemført, men boligminister **Carl P. Jensen** sagde ved fremsættelsen af boliglovsforslaget den 7. nov. 63:

»Boligministeriet har nedsat et hurtigt arbejdende udvalg, som har fået til opgave at finde frem til de bedst mulige former for en organiseret opsparing til boligformål. Udvalget skal herunder fremkomme med forslag til en praktisk ordning, hvorefter der sikres personer, der har gennemført en regelmæssig opsparing en egentlig ret eller fortrinsret til en bolig.«

Denne ret skulle dog ikke gå forud for mindrebemidlede normale adgangsmuligheder.

Den 23. april 64 bad **Knud Thestrup** i Folketingets spørgetid boligministeren oplyse, hvor langt udvalget var kommet, og han tilføjede:

»For mig at se ville det være en stor fordel, om den del af ungdommen, der har gode indtægter, ville opspare passende beløb heraf... En organiseret ungdomsopsparing til boligformål kunne måske, hvis den fik vid udbredelse, også hjælpe lidt til boligfinansieringen, således at den – omend i mindre grad – kunne bevirke en vis begrænsning af obligationsudstedelsen.«

Boligministeren svarede:

»Jeg er bekendt med, at udvalget allerede nu har gennemdrøftet de fleste af de problemer, som etableringen af en sådan opsparingsordning rejser, og udvalget regner med at kunne afslutte sit arbejde og afgive en betænkning inden sommerferien (5. juni) sådan at fornødent lovforslag kan fremsættes.«

Udvalget har ikke afsluttet arbejdet eller fremsendt forslag.

K.F. har bestandig arbejdet for at fremme boligopsparingen. På landsrådsmødet nov. 62 vedtoges indstillingen »Ejendomsret for alle«, hvori der står:

»Vi ønsker adgang til ... at foretage skattefri formålsopsparing til erhvervelse af egen bolig og virksomhed.«

BOLIGATTESTER: I TV-udsendelsen EKKO gennemgik redaktør **Poul Trier Petersen** det attest- og kontrolvælde, der omgiver byggeriet. I det tilfælde, der blev gennemgået – og som ikke er ualmindeligt – skulle der før, under og efter opførelsen af et almindeligt parcelhus udfyldes 298 sider blanketter fordelt med:

1) Grundkøb og grundvurdering	38
2) Vand, gas og el-stik m. v.	14
3) Forsikring, oms og lån	27
4) Selve byggeriet	185

Et utal af myndigheder skal kontaktes og høres. Alene i forbindelse med udstykningen: Fredningsnævn, fredningsplanudvalg, sandflugtkommission, skovtilsyn, byudviklingsudvalg, amtsvejinspektorat, amtsråd og sundhedskommission. (I andre tilfælde kan mange andre myndigheder komme på tale).

Inden byggeriet er færdigt har det været vurderet 5–6 gange af skiftende myndigheder, hvoraf flere vurderer ud fra forskelligt grundlag. Under byggeriet har myndigheder og institutioner 97 gange ført tilsyn med det. Ved byggeriets afslutning har bygherren modtaget 32 attester på, at alt er i orden.

MEN de godkendende og attestende myndigheder er ansvarsfrie! Hvis der alligevel er noget galt, har bygherren alene ansvaret.

Ved erhvervsbyggeri og ved ombygning af ældre byboliger kræves endnu langt flere blanketter og attester. (Se Jordbrugsnævn, lokale).

BOLIGSKATTER. Se Ejendomsskatter, Bygningsskatter, Amtskommunale grundskatter, Kommunale grundskatter, Grundstigningsskyld, Vedligeholdelsesfradrag og Statsgrundskyld.

BOLIGSTANDARD er et spørgsmål om boligens alder, udstyr, størrelse, rumfordeling og tilliggende i form af udeareal. K.F. har til stadighed peget på, at kvalitetssynspunktet – ud fra familiepolitiske, ejendomsretlige, økonomiske og sundhedsmæssige hensyn – må til-

lægges den største vægt. Ved Folketingets 1. behandling af regeringens nye byggerestriktioner sagde **Thestrup:**

»De foreslåede restriktioner... har hos mig fæstnet det indtryk, at ministeren er i færd med at gøre en fejl, der atter vil synke vor vej frem mod en god boligstandard for alle.«

»Det er denne læsen sig fast ved en bestemt boligstandard, som jeg er bange for. Det gælder her som mange steder i livet, at stilstand er tilbagegang.«

Ud af den samlede boligmasse på 1.462.610 hører væsentligt mere end halvdelen til kategorien **mindre boliger** (3 vær. og mindre). Halvdelen af boligmassen har **ikke bad** eller adgang hertil i tilslutning til lejligheden. En sjettedel af boligerne har **ikke w.c.** Halvdelen har **ikke central- eller fjernvarme**. Der er lige så mange **overbefolkede boliger** (Se beboelsestæthed) som i 1945. **Boligernes alder** fordeler sig således (Alt iflg. Statistisk Årbog):

Oplyst opførelsesperiode 244.920, opført før 1890 ialt 189.920, opført 1890–1930 ialt 470.850, opført 1931–1940 ialt 203.710, opført 1941–1950 ialt 145.230, opført 1951–1955 ialt 103.040, opført 1956–1960 ialt 104.940. (Se Boligbyggeri og Sanering).

Efter at Det konservative Folkeparti i vinteren og foråret 1964 har forstærket sin kritik på området, har regeringen den 26. juni nedsat et udvalg, der bl. a. skal undersøge problemet om boligstandarden.

BOLIGSTATISTIK: Se Byggebehov, Byggestop, Beboelsestæthed, Boligmangel, Boligstandard, Parcelhuse, Socialt boligbyggeri.

BOLIGUDVALG OM KVALITET: Efter de skarpe protester mod regeringens kvalitetsforringende bestemmelser i 1964 for boligbyggeri (Se Boligstandard), der er rejst af byggesagkyndige, de sociale boligselskaber og ikke mindst K.F. i den aktuelle note »Regeringen bygger fremtidens slum«, har regeringen den **26. juni 64** nedsat et særligt udvalg, der skal overveje målsætningen for den boligmæssige standard og byggeriets omfang.

Udvalgets formand er civiling. **P. E. Malmstrøm**, som i TV har givet udtryk for, at boligproduktionen kan bringes op til ca. 100.000 årligt i tiden indtil omkring 1980.

I udvalget er bl. a.: Forskningsleder, arkitekt **Philip Arctander**, Statens Byggeforsknings-Institut, afdelingsarkitekt **M. Kjeldsen**, boligministeriet, og afdelingschef **N. Salicath**, boligministeriet. Alle tre er i pjecen »Regeringen bygger fremtidens slum« citeret for udtalelser, der er stærkt kritiske mod den boligpolitiske linje.

Trods en sprogligt uhæmmet tilbagevisning af den konservative kritik (K. B. Andersen under afslutningsdebatten) har regeringen således erkendt problemet og søger nu, her som alle andre steder, at dække mange års forsømmelser under et sent nedsat udvalg.

Se Fremtidens slum, regeringen bygger.

BOPÆLSPLIGT (Jordlov) på landbrugsejendomme blev søgt indført i loven om erhvervelse af landbrugsejendomme. I sin første skikkelse (23. jan. 63) krævede loven kategorisk, at enhver, som købte et landbrug skulle tage fast bopæl på det inden 6 måneders forløb. Den oplagt urimelige bestemmelse, som ville hindre byboere med landbrugsfaglig uddannelse i at købe brug, mødte så stor modstand, at landbrugsminister **Karl Skytte** ved en ændring indførte den undtagelse, at alle, som havde været beskæftiget ved landbrugsfaget i sammenlagt mindst 3 år eller have opholdt sig 5 mdr. på landbrugsskole ikke var pålagt bopælspligt.

Da der i henhold til Rom-traktaten ikke må diskrimineres over for borgere fra medlemslandene, betød denne ændring, at også udlændinge, der opfyldte betingelsen – f. eks. landbrugere fordrevet fra østtyske provinser, kunne erhverve jord i Danmark. **Udlændinge fik derved fortrin frem for danske byboere ...**

Den hidtidige bestemmelse om at måtte købe mere end to brug mod at afgive mindst 20 pct. af den købte jord til udstykning, skulle bortfalde. Fremtidig skulle man kun kunne købe to brug og var forpligtet til at bo på det ene. Bestemmelserne om selskabers og institutioners

(landbrugsskolers) køb af jord f. eks. til forsøg, skærpedes betydeligt, og landbrugsministeren fik bemyndigelse til suverænt at afgøre, om en industrivirksomhed – f. eks. et teglværk – måtte købe jord, ligesom han kunne forbyde brug af landbrugsjord til industriformål (grøntsagsavl) eller pålægge køberne pligter til at afhænde jorden på fastsatte tidspunkter.

Loven stred i enhver henseende med K. F.'s politik og synspunkter med hensyn til en tilpasning af landbruget efter de ændrede tekniske og markedsmæssige vilkår. Synspunkter, der i maj 64 har fået tilslutning i Det økonomiske Råds formandsskabs beretning til regeringen om landbrugets strukturproblemer. K. F. opfordrede regeringen til at trække forslaget tilbage og stillede et konkret modforslag (Se Udlændinges jordkøb og Jordbrugsnavn) men uden resultat.

Bopælspligten forkastedes ved folkeafstemningen.

BORGERLIG REGERING. Se Perioden 1950–53.

BORGERVÆRN

I en tale på Folkeligt Oplysnings Forbunds kursus på Hindsgavl Slot i juni i år fremsatte **Poul Møller** forslag om en forening, der kan hjælpe den enkelte borger mod overgreb fra myndighedernes side. Tanken har vundet tilslutning mange steder og er bl. a. støttet gennem ledende artikler i »Information« og »Berlingske Tidende«. Poul Møller udtalte bl. a.:

»Efterhånden som administrationen er vokset, og retsreglerne derved er blevet mere komplicerede, så den enkelte borger kun med meget besvær kan trænge igennem maskineriet, forekommer det mig, at vi har brug for en sammenslutning til værn for borgernes rettigheder.

Vel har vi haft megen glæde af ombudsmandsinstitutionen, men Folketingets ombudsmand må jo gang på gang erklære sig for ude af stand til at tage sig af en sag, fordi den kun kan afgøres af domstolene, og masser af borgerne tør simpelthen ikke gå i gang med at føre retssager imod store og stærke organisationer eller mod myndigheder.

Ønsker de fri proces, skal de på forhånd udfærdige ansøgning, som er juridisk så klar, at de kan have håb om at få ansøgningen bevilget. Og den skal afgøres af justitsministeriet, der selv er et administrativt organ, og som derfor ofte vil lægge administrative synspunkter til grund for tildelingen af fri proces.

Havde vi en forening, som disponerede over tilstrækkelige midler og en lille gruppe retskyndige, som kunne gennemgå en sag og bedømme, hvorvidt der i den er grundlag for videre foranstaltninger, enten ved domstolene eller i Folketinget, så ville borgerne selv have sikret sig et værn, som kan beskytte den lille mand imod sådanne overgreb eller fejlfortolkninger fra myndigheder eller organisationer, som kan gøre hans borgerrettigheder illusoriske.»

BROPROJEKTER. Se Storebæltsbroen og Øresundsbroen.

BRUGSFORENINGSSKAT. Se Kooperationskat.

BRUGTE BILER: Ud fra et ønske om at skabe større sikkerhed for dem, der køber brugte biler, opfordrede **Hagen Hagensen** i maj 1964 justitsministeren til at tilvejebringe mulighed for registrering af rettigheder over motorkøretøjer og udbygge reglerne for tilmelding og afmelding, så misligheder undgås. Justitsministeren svarede, at en rettighedsregistrering vil stille meget store krav til personale og lokaler, 75 pct. af alle nye biler er solgt med ejendomsforbehold. Hagensen mente, at der måtte kunne opnås meget gennem en decentralisering af administrationen. Justitsministeren lovede at overveje.

BRUTTOAREALET I BOLIGER: Se Boligareal.

BUNDEN OPSPARING

Omsforliget i maj 1962 (s.d.) forudsatte, at omsens provenu fra og med dens andet virkeår (1963/64) skulle medgå til at finansiere en nedsættelse af satserne i den direkte beskatning. De i forliget deltagende partier forpligtede sig til at medvirke til denne omlægning, som kun kunne fraviges, hvis de alle var af den opfattelse, at aftalen på

grund af den økonomiske situation ikke kunne indfries. (**Jordskælvsklausulen**). Det må her erindres, at omsen medførte en stigning i statens indtægter på ialt ca. 1100 mill. i 63/64 og 1500 mill. kr. i 64/65, udover den automatiske stigning i de øvrige skatter.

Omsforliget var imidlertid ikke mange uger gammelt, før det fra socialdemokratisk hold blev tilkendegivet, at man ikke skulle regne med, at omsforligets anden del blev gennemført.

Da finansminister **Poul Hansen** i efteråret 1962 fremsatte forslaget til udskrivningslov for 1963/64, var det vel i overensstemmelse med de ved forliget aftalte skattnedsættelser, men han lod tydeligt forstå, at dette efter hans mening ikke var holdbart. Medens han oprindeligt var tilfreds med et kasseoverskud (overskud på statens drifts-, anlægs- og kapitalbudget under ét) på 165 mill. kr., steg hans krav senere til 500 mill. kr., og herefter mente han ikke, der var råd til at gennemføre de aftalte nedsættelser. Oppositionen gik imod denne indstilling, og den konservative ordfører **Poul Møller** påviste, at finansministerens beregninger byggede dels på en undervurdering af indtægterne, dels på en overvurdering af udgifterne. En realistisk bedømmelse ville selv med nedsættelserne give det ønskede kasseoverskud. Tiden har givet Poul Møller ret; overskuddet blev 790 mill. kr.

Oppositionen fastholdt derfor forliget, og nedsættelserne blev gennemført. Men ud fra finansministerens forkerte finansielle vurdering gennemførte regeringspartierne for **året 1963/64 en ny bunden opsparring**. Denne blev pålignet ca. 1,1 mill. skatteydere, d. v. s. ca. $\frac{2}{3}$ af samtlige skatteydere til staten. Den var med de vedtagne satser budgetteret at indbringe 520 mill. kr. – **den indbragte faktisk 546 mill. kr.**

Selvom der altså skete nedsættelser af indkomstskattens satser, var 1963/64 alligevel et hårdt år for skatteyderne. Udover omsens byrde på mere end 1100 mill. kr. fik de deres indkomststigninger beskattet og tvangsopsparret med hårde satser.

Da den økonomiske situation i foråret 1964 påny forværredes (valutanedgang, renteforhøjelse m.v.) erklærede socialdemokraten **K. B. Andersen**, at han slet ikke turde tænke på, hvordan det ville være gået, hvis oppositionen havde fået sin vilje, så man ikke havde opkrævet den bundne opsparing. Hertil er at bemærke,

1) At regeringen med **helhedsløsningen** og den kraftige optagelse af lån i udlandet pumpede ny købekraft ud i omsætningen. Havde man fulgt oppositionens advarsler på disse to områder, ville meget formentlig have set anderledes ud.

2) At den bundne opsparing **reducerer den frivillige opsparing** med et ikke uvæsentligt beløb. I det højeste er det differencen mellem tvangsopsparingen og nedgangen i den private opsparing, der kan betragtes som forbrugsbegrænsning.

3) At den bundne opsparing medførte en kraftig stigning i **beskatningen af indtægtsforøgelse**. Indenfor proportional-skatteområdet udgjorde denne 42¾ øre af hver tjent krone. I intervallet mellem 20.000 og 30.000 kr. nåede man en samlet marginalbeskatning på næsten 100 pct.

4) At den bundne opsparing som følge af ovenstående i høj grad bidrog til at skærpe **sambeskatningen**.

5) At den bundne opsparing derfor har bidraget til at **minske arbejdskraftudbudet** yderligere og dermed virket stik mod sin egentlige hensigt.

Bunden opsparing rammer produktionen ved at berøve erhvervslivet nødvendig likvid kapital, den er særlig uretfærdig overfor det unge og nystartede initiativ og den er reelt en omgåelse af skattefradragets retten. Hvis bunden opsparing er en eengangsforsanstaltning er betænelighederne herved mindre, men bliver den hverdagskost, må der til stadighed udskrives nye skatter eller bundne opsparinger til dækning af tilbagebetalingerne. Trods disse betæneligheder synes der indenfor Det radikale Venstre at være stemning for en ny bunden opsparing. Det radikale »Skive Folkeblad« skriver således i juni 1964:

»Øgede skatter kan ikke gennemføres i en hast og ville næppe heller møde større forståelse, da staten jo – sådan set – ikke er i nød for penge. Men så mere tvangsopsparing? Vi skal ikke nægte, at vi per-

sonlig har adskillig sympati for en sådan løsning. Når folk ikke frivillig vil spare, og når opsparing er nødvendig, så er tvangsopsparing en sikker vej.»

BUNDGRÆNSE. Se Indkomstskat til staten.

BUTIKSHANDELEN: På De fynske Købmandsforeningers repræsentantskabsmøde i Hårby i foråret 1964 udtalte formanden, købmand **Carl W. Sølling**:

»Hvis statsministeren efter et kommende valg skulle få magt som han har agt, kan vi ikke udelukke en situation, hvor vi bliver pålagt alle detailomsætningsafgiftens, kil-deskattens og tillægspensionens administrative byrder samtidig med, at fradragsretten bortfalder, og kooperationens skatteprivilegier opretholdes.»

BYGGEBEHOV: Ifølge boligministeriets prognose i 1958 skulle der de følgende 5 år bygges 23.000 boliger årligt for at tilfredsstille behovet. Skønnet forhøjedes i 1960 til 35.000 boliger årligt og i 1964 til 40.000 boliger årligt. Forinden havde K. F. i sit arbejdsgrundlag ud fra en bedømmelse af de øjeblikkelige produktionsmuligheder anslået behovet til 40.000 boliger årligt i den allernærmeste fremtid.

En vurdering over længere sigt må føre til væsentligt højere tal:

1) Befolkningsforøgelsen vil kræve ca. 15.000 boliger i 1964, men da de store årgange nu er nået til ægteskabsalderen, vil behovet på dette område stige betydeligt over en kortere årrække, for derefter påny at falde.

2) Indvandringen fra land til by vil skønmæssigt i de kommende år kræve 4–5000 boliger årligt. Andre strukturændringer vil forhøje dette tal.

3) Skønnes det, at en bolig – under rimelige forhold – skal bestå i 100 år, vil der til fortløbende udskiftning kræves ca. 14.000 boliger årligt.

4) På grund af boligunderforsyningen er der opstemmet et saneringsbehov på ca. 145.000 boliger

over hele landet (Skønnet af Københavns statistiske kontor). Skal dette afvikles over 10 år betyder det, at der hertil må produceres 14.500 boliger årligt.

5) Den forventede forhøjelse af levestandarden med 50 pct. i de kommende 10 år (OECD's prognose) vil udløse ønske om større og bedre boliger. Da regeringens boligpolitik gennem 11 år har medført, at mindre og begrænset udstyrede boliger optager en uforholdsmæssig stor andel af den samlede boligmasse (ca. 3/5-dele), må der herfra ventes et betydeligt behovspres. Skøn kan ikke anlægges med rimelig sikkerhed. Svenske statslige undersøgelser anslår, at boliger med mere end 4 værelser bør udgøre ca. 85 pct. af nybyggeriet (Udgør i dag ca. 50 pct. af nybyggeriet i Danmark, og findes i det væsentlige i parcelhusbyggeriet.)

Det vil være muligt at nå den høje produktion, der kræves, fremgår det af udtalelser fra såvel byggesagkyndige, byggeerhvervene og byggefagene. Se iøvrigt Byggeriets rationalisering.

BYGGE- OG ANLÆGSVIRKSOMHED: Under omsforhandlingerne (s. d.) påpegede K. F. og V. med støtte i »Økonomisk Årsoversigt 62«, der er udarbejdet af regeringens eget økonomiske sekretariat, det u hensigtsmæssige i, at regeringen udelukkende imødegik den kriseagtige økonomiske situation med skatteforhøjelser. Økonomisk Årsoversigt 62 sagde herom:

»Et forsøg på at bremse efterspørgselsstigningen udelukkende ved en generel stramning af skattepolitikken – gennem forhøjelse af afgiftssatser og/eller øget skatteudskrivning – vil imidlertid næppe være hensigtsmæssig, navnlig fordi den ikke vil stoppe efterspørgselspresset på de områder, hvor det er stærkest, nemlig i byggevirksomheden.

En bremning af efterspørgselspresset bør derfor tillige sættes ind på at begrænse stigningen i de offentlige udgifter, på at

tilpasse beskatningen, således at opsparingen stimuleres, samt ikke mindst på at skære toppen af bygge- og anlægsvirksomheden, navnlig på de områder, som ikke er af betydning for erhvervsudviklingen.«

På denne baggrund gennemførtes i omsforliget visse opsparingsforanstaltninger, og regeringen erklærede at ville beskære bygge- og anlægsvirksomheden med 15 pct. efter egen fordeling. Hvilket dog ikke blev overholdt i fuld udstrækning, og om resultatet heraf udtalte statsminister **J. O. Krag** ved Folketingets åbning 1. okt. 63:

»Den økonomiske balance var ikke i orden (i 62), valutareserverne faldt, presset på arbejdsmarkedet var meget stærkt, navnlig i byggesektoren, og der var grund til at frygte, at nye indkomstforøgelser og omkostningsstigninger ville forværre valutastillingen, så eksporten og beskæftigelsen ville lide derunder. Uden økonomisk balance kunne den fulde beskæftigelse ikke fastholdes, og uden økonomisk balance ville samfundet ikke have basis for nye fremskridt. **Regeringen** fulgte omsforligets sanerende hensigt op ved i november at lægge et samlet program for byggeriet i hele 1963 i stedet for som hidtil at klare sig igennem med igangsættelsestilladelser fra kvartal til kvartal. **Herved tilstræbtes en afdæmpning** i påbegyndelserne af nyt byggeri med det formål at opnå endnu hurtigere færdiggørelse. **Det lykkedes.**«

Som det ses, har statsministeren erkendt sit ansvar for denne politik og den konkrete udformning, den fik. Der er derfor **i n t e t grundlag for senere socialdemokratiske beskyldninger mod oppositionen** for at være ophavsmand til begrænsningen i bolig- og undervisningsbyggeriet.

K. F.'s arbejdsprogram af 63 fastslår:

»Det konservative Folkeparti ønsker at fastholde den fulde beskæftigelse, der er et af vor tids største menneskelige og økonomiske fremskridt.«

En fastholdelse af beskæftigelsen på balancepunktet mellem under- og overbeskæftigelse kræver en nøje afvejning af de enkelte finanspolitiske midlers detaljerede virkevne. Arbejdsprogrammet siger herom bl. a.:

»Statsoverskud, der har haft til hensigt at begrænse forbruget, bør ikke anvendes til at forøge statens udgifter, og forbrugsbegrænsningen må ikke påvirke indkomstniveauet og dermed i virkeligheden fremme inflationen.«

BYGGEPOLITIK

K. F.'s byggepolitik rummer følgende hovedpunkter:

1) Byggerestriktionerne afvikles, evt. etape- eller områdevis.

2) Selvfinansieringen øges. Kraftigst under overgangen til et frit bygge- og omsætningsmarked.

3) Fremme af privat opsparing til boligformål, herunder ved indførelse af ejerlejligheder, og af opsparing i øvrigt.

4) Ændring af kvadratmeter- og huslejetilskud samt af låne- og garantiordninger, således at støtte ydes med hensyntagen til den enkeltes eller familiens behov for støtte.

5) Hindringer for fri konkurrence mellem forskellige byggeformer fjernes, idet byggeri på særlige vilkår til egentlige sociale formål bevares. Fri import.

I nær tilknytning hertil er foreslået ændringer af lejeloven, s. d. og byggespredning, s. d. samt ejerlejligheder, s. d.

Poul Sørensen udtalte den 20. juni 64 til Berlingske Tidende:

»Det er da en menneskeret for de unge at kunne få en bolig og stifte hjem.«

På baggrund af opfattelsen, at boligen er en menneskeret, siger **K. F.'s arbejdsprogram:**

»Boligproblemet er vort lands største sociale problem. Det rammer navnlig de unge og familier med børn. Den hidtidige boligpolitik er kommet til kort, og restriktionerne skaber ulemper og uretfærdigheder, som ikke bør tolereres i et demokratisk samfund.«

Knud Thestrup udtaler:

»Boligen er ikke blot et behov for hvert enkelt menneske. Den danner tillige rammen om privatlivet, familiens tilværelse og børnenes opvækst. Boligen er, ved at afstikke rammen og mulighederne for den personlige udfoldelse, den mest afgørende kulturfaktor i vort samfund. Det konservative Folkeparti tillægger det derfor den

største betydning, at der ikke i boligpolitikken findes unødvendige begrænsninger af borgernes mulighed for frit at vælge rammerne for deres tilværelse og deres børns kulturdannelse. Det konservative Folkeparti har derfor foreslået en bygge- og boligpolitik, som sigter mod at skabe den maksimale frihed for den enkelte: Frihed til at bygge. Frihed til at vælge boligen. Frihed til at eje boligen.«

BYGGERIETS FORDELING: I 1963 fordeltes byggeriet således:

5 pct. landbrugsbyggeri.
6 pct. bank-, hotel- og lignende byggeri.
13 pct. offentligt byggeri.
23 pct. fabrikker og værksteder.
53 pct. boligbyggeri (Offentligt, socialt og privat).

BYGGERIETS RATIONALISERING:

De årlige ændringer af betingelserne for boligbyggeriet har hindret tilstrækkelig rationalisering og industrialisering af byggeriet, idet de store kapitalinvesteringer, som fordrer dertil, kræver sikkerhed for rolig byggerytme (Se Byggestop) og sikker, d. v. s. fri afsætning. Repræsentanter for det industrialiserede byggeri har stærkt understreget dette i en protest mod de nye byggerestriktioner den 15. november 1963. Mulighederne for stærkt øget produktion er til stede. I en TV-udsendelse den 13. april oplyste civilingeniør **P. E. Malmstrøm**, at det vil være teknisk muligt at udvide produktionen således, at der omkring 1980 fremstilles ca. 100.000 boliger årligt. Ved boliglovens 1. behandling i Folketinget sagde **Knud Thestrup:**

»Alle byggefolk... mener, at mulighederne for at bygge billigere og bedre – og derfor også langt mere – i virkeligheden er til stede, men at vi lader disse muligheder være, fordi vi ikke foretager en rolig og forsigtig afvikling af de nuværende restriktioner uden at indføre nye, således at privat initiativ og fri konkurrence kan komme til at gøre sig gældende på dette område.«

...»Jo mere vi kan åbne for friheden og konkurrencen, jo mere vil byggeriet blive effektiviseret og billiggjort, og jo flere restriktioner, vi lægger på det, jo mindre vil der blive gjort for at billiggøre det, og jo mindre kan det betale sig at investere i det for at skabe bedre former og nye metoder.«

BYGGERYTME. Se Byggestop.

BYGGESPREDNING: K. F.'s arbejdsprogram fastslår, at

»Staten må føre en bevidst byggespredningspolitik i overensstemmelse med en landsplanlægning, så offentlige institutioner opføres uden for de områder, hvor grundpriserne er særlig høje, og hvor knapheden på arbejdskraft forsinker arbejdernes gennemførelse. Herigennem vil også private virksomheder blive tilskyndet til en udflytning, hvorved boligpresset i de store byområder aftager.«

Regeringens boligpolitik modarbejder byggespredningen. Ved forelæggelsen af boliglovsforslaget og de nye byggerestriktioner (nov. 1963) sagde boligminister **Carl P. Jensen** som motivering for en dæmpning af parcelhusbyggeriet:

»Når en sådan regulering ikke gennemføres totalt som en landsomfattende ordning for alt boligbyggeri, medfører den uanset hvor dygtigt den administreres, i det lange løb risiko for en forvriddning af byggeriet som søger at udfolde sig på de steder, der ikke er reguleret. Det har da også vist sig, at byggeriet har udviklet sig særlig kraftigt i de frie områder, og det har trukket arbejdskraft hertil bort fra de regulerede områder.«

Regeringen havde imidlertid allerede med udvidelsen af byggestopet til hele Sjælland den 11. marts 1963 bragt denne udvikling til ophør! Også de landsplanagtige led i Naturfredningsloven, der blev forkastet ved folkeafstemningen sigtede mod at hindre byggeri uden for de større byområder.

BYGGESTOPPET

Første skridt til indførelse af denne totale kontrol blev taget med 1958-loven om boligbyggeriet, der gav boligministeren bemyndigelse til at indføre **midlertidige byggerereguleringer** i tilfælde af produktionsvanskeligheder. Bemyndigelsen var en af årsagerne til, at K. F. ikke kunne stemme for loven, som i øvrigt på grund af oppositionens indflydelse medførte omfattende liberalisering af parcelhusbyggeriet. Desuden indeholdt loven en bestemmelse om, at boligmini-

steren kun måtte yde lån til byggeri i det omfang privat byggeri på private lån og lån mod statsgarantier ikke kunne skabe tilstrækkeligt byggeri.

Liberaliseringen medførte et opsving i parcelhusbyggeriet fra 2.734 fuldførte boliger i 1958 til 10.255 i 1960, men boligministeren fortsatte uden hensyn hertil tildeling af statslån som hidtil, med det resultat, at der i løbet af året 1959 blev påbegyndt 33.517 boliger, hvilket langt oversteg produktionskapaciteten.

Med overophedningen af bygge markedet som begrundelse indførtes da den **27. februar 1960 midlertidigt stop** for igangsættelser af byggeri i hovedstaden, Aalborg, Aarhus, Esbjerg, Odense og Randers med omliggende kommuner. Esbjerg og Randers er siden givet fri. Til gengæld blev hele Sjælland den 12. marts 1963 inddraget i restriktionsområderne, ligesom der for hele landet er indført forbud mod byggeri af boliger over 130 kvm. brutto (Med dispensationsmulighed for erhvervslejligheder).

K. F. og Venstre rejste omgående en forespørgselsdebat om sagen, og herunder udtalte den socialdemokratiske ordfører, **Carl P. Jensen**, der kort efter blev boligminister:

»Et igangsættelsesstop har ikke noget formål i sig selv, men skal danne udgangstillingen for den regulering, der skal træde i stedet.«

Baggrunden for og formålet med byggestopet fremgår af Statistisk Årbogs oplysninger om fordeling af fuldført boligbyggeri mellem privat, udstøttet byggeri og socialt boligbyggeri (foreningsbyggeri).

År	priv.	socialt
1958	2.734	7.771
1959	5.097	9.096
1960	10.255	6.139
1961	15.542	5.695
1962	16.413	7.333
1963	15.444	8.834

Som det ses, gik det private parcelhusbyggeri med 58-loven ind i en kraftig opgangslinie, medens det sociale byggeri – efter at have

opbrugt boligministerens mange statslån – kom i nedgang.

Da igangsættelserne, som fra 1959 til 1960 faldt fra 33.517 til 29.956, i løbet af »Byggestopåret« 1961 forøgedes til 34.776, medførte restriktionerne ingen lempelse af byggepresset. Regeringen krævede på denne baggrund boligministerens bemyndigelse til indgreb udvidet, således at ministeren også i længere tid kan:

»Sikre balancen mellem de forskellige former for byggebehov og produktionsmulighed gennem sådanne foranstaltninger« (Byggestop).

Den ubegrænsede bemyndigelse blev vedtaget med regeringspartiernes stemmer imod hele den borgerlige opposition den **19. maj 1961**. Samtidig udvidedes præferencerne for det sociale byggeri ved at den hidtidige økonomiske ramme for statslånsydelse blev ændret til en antalsramme. (Se Boligbyggeri).

I overensstemmelse med boligministerens erklæring ved den første indførelse af byggestopet har regeringen herefter med virkning fra 10. april 1964 indført egentlige reguleringer.

De nye restriktioner har flg. hovedpunkter:

1) Parcelhuse på 85 kvm. brutto og mindre får fortrinsret ved tildeling af byggetilladelse mod at håndværkerudgifterne ikke overstiger 55.000 kr. i København og 50.000 kr. i øvrige restriktionsområder.

2) Parcelhuse på 110 kvm. og derunder opnår samme fordele, forudsat håndværkerprisen ikke overstiger 55.000 kr. i hovedstaden og 50.000 kr. i øvrige restriktionsområder med tillæg af 300 kr. pr. kvm. ud over 85 kvm.

3) Maksimalpriserne tillægges 300 kr. pr. kvadratmeter for højst 15 m² udhus eller garage, samt højst 3000 kr. ved installation af olie- eller centralfyr. Udgifter til stik og kloak ikke medregnet.

4) Byggetilladelse til etagebyggeri kan kun opnås mod tinglysning af en deklARATION om, at byggeriet kan lejes ud for en gennemsnitlig årlig leje, der ikke overstiger 76 kr. pr. kvm. i hovedstadsområdet og 66 kr. i øvrige restriktionsområder.

5) I Odenseområdet og i Aarhus og Aalborg indre by overdrages administrationen

af byggetilladelses-rationeringen til kommunerne.

6) Det generelle forbud mod boliger over 130 kvm. i hele landet uden for restriktionsområderne opretholdes.

Motiveringerne for restriktionerne var med boligministerens ord:

a) »Det har vist sig, at byggeriet har udviklet sig særlig kraftigt i de frie områder, og det har trukket arbejdskraft hertil bort fra de regulerede områder.«

b) »At gøre en forstærket indsats for at fremme byggeriet af billigere boliger.«

c) (om det private parcelhusbyggeri, der i 1962 udgjorde 60 pct. af boligbyggeriet) »Vi må gøre os klart, at netop det meget omfattende byggeri på dette område har været stærkt medvirkende årsag til det store byggepres.«

Til disse motiveringer er at sige:

a) Medens der i 1962 og 1963 fuldførtes lige meget byggeri (Henholdsvis 33.407 og 33.423 boliger) steg fuldførelserne i byområderne fra 25.549 til 25.912. Flugten fra byerne – der skyldes restriktionerne – var altså allerede bragt til en vending.

b) Alle skiftende statsministre i de sidste 11 år har talt om at skaffe billigere boliger. Betingelsen er lavere rente og større produktion. Billiggørelse ved begrænsning af areal og udstyr frarådes af samtlige byggesagkyndige og medfører fejlinvestering af milliardbeløb.

c) Som det ses af foranst. tabel dæmpedes stigningstakten for privat parcelhusbyggeri fra 1961 til 1962, og i løbet af 1963 bragtes dette byggeri direkte til fald i fuldførelserne. Det samme var tilfældet med den rest af støttet privat parcelhusbyggeri, der findes og med de offentlige myndigheders boligbyggeri. Derimod steg det sociale boligbyggeri med netop det antal, som alle øvrige boligbygge-former faldt med...!

Kvalitetsforringelsen som middel til at billiggøre boligbyggeriet mødtes med mange protester:

Arkitekt **Finn Vedel-Petersen**, Statens Byggeforsknings-Institut:

»Vi har allerede for mange boliger med tre rum og derunder« (BT 14. nov. 63).

Arkitekt **Philip Arctander**, Statens Byggeforsknings-Institut, nu medlem af regeringens boligudvalg:

»Det, vi bygger i dag, må vi stræbe efter så sent som muligt bliver betegnet som slum. I virkeligheden burde man nægte tilskud til boliger på under 85 kvm. for om få år er de håbløst forældede« (Ved møde på Kunstakademiet 6. marts 64).

Ekspeditionssekretær **N. Salicath**, boligministeriet:

»Det må være et fundamentalt krav, at hvert familiemedlem har sit eget værelse foruden to opholdsstuer til en familie ... Er det så ikke rigtigere at opføre nybyggeriet for de bedrestlede og så lade de mindrebedemidlede få de ældre boliger. De mindrebedemidlede kan jo alligevel ikke overkomme lejen i de dyre lejligheder. Hvis staten sætter grænser for boligernes kvalitet og størrelse, kan man måske komme dertil, at de overhovedet ikke vil købe den vare og i stedet foretrækker at bruge deres penge til andet end byggeri.« (Byggekursus på Hindsøvej februar 1964).

Afdelingsarkitekt Marius Kjeldsen, boligministeriet, nu medlem af det udvalg, som regeringen den 26. juni nedsatte om bl. a. boligkvaliteten (efter stærk konservativ protest mod restriktionernes tendensiøse karakter.)

»Boligbyggeriet er den mest langsigtede investering, vi overhovedet har ... Hver eneste forkert placeret krone er placeret forkert i over 100 år ... Der er meget boligbyggeri, bygget for 10 år siden, som ikke er tidssvarende i dag«.

Den daglige leder af Fællesorganisationen af almennyttige danske Boligselskaber, dir. **K. Hansen**:

»Når vi projekterer nye lejligheder for i dag, så bygger vi for i går. Så hastigt går udviklingen. Vi bygger for småt. Så småt, at dagens nybyggeri om nogle få år vil blive betragtet som slum«. (Art. i det svenske Riksbyggens tidsskrift for nytår 1964).

Knud Thestrup gik skarpt mod restriktionerne og sagde ved boliglovsforslagets behandling:

»Gennemførelse af disse restriktioner vil forhindre den forøgelse og billiggørelse af byggeriet, som er målet for alle i dette høje ting ... Jeg er bange for, at restriktionerne vil betyde en sænkning af boligstandard og en hindring for at gennemføre de boligformer, der med rette er ønsket af befolkningen«.

»Hvad vil det sige at give en minister fuldmagter af så løs og ubestemt karakter som boliglovens? Det betyder, at folketinget umyndiggør sig selv«.

»Hvor en vare bliver belagt med maksimalpris, bliver der for lidt af denne vare, og den går aldrig ned under maksimalprisen, men når man ophæver maksimalprisen, så fremkommer varen i rigelige mængder og til billige priser. Det er sandelig ikke maksimalpriser, reguleringer og kontrol fra regeringskontorer, der mangler i Østeuropa, men alligevel er der boligmangel der, og boligstanden er ringe. Det, der mangler er

konkurrence og privat initiativ.«

»Tor Socialdemokratiet virkelig påtage sig ansvaret for at fjerne restriktionerne, skont de selv erklærer, at de anser det for nødvendigt at komme væk fra dem?«

Udvalgsarbejdet førte ikke til det forlig, som regeringspartierne ønskede, idet regeringen nægtede at efterkomme **K. F.'s krav** om:

1) At opgive boligministeriets bemyndigelse til egenmægtigt at regulere byggeriet.

2) At give bindende løfte om at afvikle restriktionerne – gerne etapevis – på nærmere fastsatte datoer.

Thestrup konstaterede derefter, at boligministeren ikke turde opgive sine bemyndigelser:

»Der gør boligministeriet til herre over, når der må bygges, hvor der må bygges, og hvordan der må bygges«.

»Det kan ikke være sådan, at vi vedblivende lever fuldstændig som umyndige børn under boligministeriets og ministerens forsæde«.

Erhard Jakobsen, socialdemokratisk folketingsmand og borgmester i Gladsaxe, har klare udtrykt regeringens politik. I en kronik i Aktuelt 12. nov. 63 anbefaler han boliger på 75 kvm.:

»De giver vel ikke i alle henseender hvad folk kan ønske sig, men de vil være tålelige for de fleste«.

På Krogerup Højskole udtalte **Erhard Jakobsen** iflg. Værlose-Posten den 22. april 64:

»Så er der nogle, der siger, at manden i et overbefolket hus får dårlige nerver og må gå til lægen. Her får han attest på, at han af helbredshensyn skal have en større lejlighed; hvis folk virkelig ikke kan holde deres familie ud, så burde de have stoppet tilgangen af børn i tide. Sådan nogle må have et pulver eller et kursus i omgængelighed med familiemedlemmer, men Danmark kan ikke indrette sin boligpolitik efter den slags nervøse mennesker.«

Erhard Jakobsen har i sin kommune hindret de sociale boligselskaber i at opføre parcelhuse på 110 kvm til fordel for etageboliger på 84 kvm.

Befolkningen ønsker ifølge en undersøgelse foretaget af Sociologisk

Institut ved Københavns universitet langt bedre boligstandard. Sociologen **Erik Høgh** oplyste herom til »Vor Tid« nr. 11, 64:

1) 15 ud af 16 familier i byområderne ønsker eget hus.

2) 22 pct. ønsker 3 værelser, 78 pct. ønsker 4 værelser eller mere.

3) Boligen skal absolut minimalt være 110 kvm. (Regeringens maksimalgrænse er 110 kvm.)

4) ALLE ønsker – uanset hvad de bor i – en større og/eller bedre lejlighed.

Erik Høgh konstaterer:

»Fremtiden ligger i hjemmet. Den øgede fritid vil stille større krav til hjemmets pladsforhold... Jeg tror, at man må satse på at bygge enfamiliehuse med 6 rum, 2 toilettrum og 2 garager«.

Erhard Jakobsen mener modsat (Arkitektbladet »d p a«):

»Samfundet vil jo gøre sit til, at hele familien får mulighed for at dyrke fritidsforlejser uden for hjemmet, og det vil altid være en ringe del af tilværelsen, som man tilbringer inden for hjemmets fire vægge«.

BYGGEZONER. Se Zonegrænser.

BYGNINGSSKATTER til stat, amt og kommuner er efter K. F.'s opfattelse en forældet og uhensigtsmæssig skatteform. Den beskatter erhvervslokaler, der er et produktionsmiddel, og fordyrer boligerne enten direkte eller ved at blive overvæltet på lejerne. Desuden er den en dobbeltbeskatning, idet fast ejendom i forvejen bliver formuebeskattet. I det borgerlige skatteformforslag fra 1960 var bygningskatterne til staten (foruden statsgrundskylden) foreslået helt afskaffet. Det samme ønske om en – successiv – fjernelse indtager partiet overfor de kommunale og amtskommunale bygningskatter.

Februar 1961 tog Folketinget et betydeligt skridt hen imod en gennemførelse af disse tanker. Allerede nogle år tidligere var der sket en fastlåsning (fiksering) af **de kommunale bygningskatter i hovedstaden og provinsbyerne**. Man gennemførte nu dels en fiksering af **de resterende bygningskatter d.v.s. i sogne- og amtskommuner,**

30

dels en successiv afvikling over 28 år, således at en syvendedel af de på den enkelte ejendom fikserede kommunale bygningskatter skal bortfalde hvert syvende år. **Bygningskatten til staten** er også fikseret, men der er endnu intet bestemt om afviklingen af denne.

Det første skridt i afviklingen skulle ske med 13. almindelige vurdering pr. 1. sept. 1964. Uanset at denne vurdering er udskudt et år nedsættes bygningskatterne til den fastsatte tid (med ialt ca. 37 mill. kr.) Mod K. F.'s og Venstres ønske skete derimod **en forlængelse af afviklingsperioden** med et år, idet næste syvendedel først afvikles ved 14. alm. vurdering, der vil finde sted 5 år efter, at 13. alm. vurdering har fundet sted. **K. F. ønskede tværtimod, at man burde fremskynde afviklingen, hvilket skulle ske ved, at man efter 14. alm. vurdering bortskar ikke blot 1/7, men 3/7 af bygningskatten og de resterende 3/7 efter 15. alm. vurdering.**

BYMÆSSIGE BEBYGGELSER: Se Byreguleringsloven.

BYPLANLOVEN (jordlov) giver efter de gældende bestemmelser kommunerne adgang til ekspropriation mod fuld erstatning ved vejgennemførelser, vejudvidelser eller andre offentlige foranstaltninger af betydning for samfundets funktion. Som et led i jordlovskomplekset foresloges den 23. jan. 63 følgende rigoristiske skærper:

1) Ekspropriation skal kunne gennemføres over for grunde og bestående bygninger. »Som det er af væsentlig betydning for det offentlige at råde over for at fremme en byudvikling i hensigtsmæssig rækkefølge«.

2) Ændringer af grunde eller bygninger skal kunne forbydes, hvis det forudses at kunne få betydning for fremme af en byudvikling i hensigtsmæssig rækkefølge.

3) Ekspropriation skal ske mod fuldstændig erstatning.

4) Rådighedsindskrænkningerne erstattes ikke.

Der blev ikke lagt skjul på, at loven skulle anvendes til at fremme yderligtgående socialdemokratiske mål. Formanden for udvalget om »planlægningslovene« (s. d.) socialdemokraten **Ove Hansen** udtalte iflg. Frederiksborg Amts Avis (14. juni 63) ved et møde i Glad-sakse:

»Hvis folkeafstemningen giver et gunstigt udfald, var det Ove Hansens opfatelse, at det ville være lettere for regeringen at gennemføre de tre love vedrørende byplanlægningen, der er udskudt til september, i den form, regeringen har forelagt dem i. Det ville give mulighed for at **ekspropriere villaer og andre private boliger** uden begrænsning – til andet end parkeringspladser og lignende, f. eks. højhuse. Og det fandt borgmesteren var rimeligt...«

Lovens ord »af væsentlig betydning for offentligheden« tillod med andre ord fortolkningen, at private enfamilieboliger skulle udslettes til fordel for højhusbyggeri (iflg. Gallup 1964 går kun 1 pct. af befolkningen ind for højhuse, men et flertal for parcelhuse).

Da ovennævnte referat fra Frederiksborg Amts Avis blev gengivet i en konservativ annonce, bestred borgmester **Ove Hansen**, at det havde været bragt i dette blad, og statsminister **J. O. Krag** fremsatte i en TV-udsendelse en beskyldning mod K.F. for falsk citat.

Der fandtes imidlertid to referater i Frederiksborg Amts Avis om samme møde, men bragt med få dages mellemrum, det ene (gengivet her) fra et pressebureau, det andet fra en lokal redaktør.

Ove Hansen har aldrig bestridt indholdet af det referat, som blev gengivet i den konservative annonce (og her), og statsminister J. O. Krag måtte senere gennem sin juridiske konsulent beklage sin beskyldning mod K. F.

Under forhandlingerne om lovforslaget gik K. F. skarpt imod dets rigoristiske tilsidesættelse af den private ejendomsret. (Se Planlæg-

ningslovene, Jordlovene og Folkeafstemningen).

BYREGULERINGSLOVEN (jordlov) blev den 23. jan. 63 foreslået udvidet til at omfatte alle de dele af landet, der ikke dækkedes af Naturfredningslovens landsplanbestemmelser. Hovedpunkter:

1) Det stående folketingsudvalg om byregulering afskaffedes.

2) Udvalgets beføjelser overdroges til boligministeren.

3) Erstatningsbestemmelserne for værditab ved reguleringer ophævedes. (Erstatningsfri rådighedsindskrænkning).

4) Der indførtes ret til ekspropriation af private ejendomme, »som det er af væsentlig betydning for det offentlige at råde over« i henhold til by- eller dispositionsplan.

5) Der åbnedes adgang til at forbyde ændringer, reparationer m.v. af ejendomme, som skønnedes at kunne blive emner for ekspropriation i henhold til by- eller dispositionsplaner, der var under overvejelse ... Også denne rådighedsindskrænkning (maksimalt 3 år) var erstatningsfri.

6) Udvidelse af inderzonerne.

7) Staten fik adgang til ekspropriation i områderne.

Boligministeren erklærede i bemærkningerne til punkt 7, at dets bestemmelser skulle bruges i kommuner:

»der endnu ikke har indhøstet erfaringer, der får kommunen indstillet på at søge en aktiv jordpolitik gennemført«.

Kommunalbestyrelserne skulle efter forslaget kun være rådgivende, ikke have bestemmende myndighed.

Gottschalck-Hansen gik skarpt imod, at boligministeren skulle være såvel øverste forvaltningsmyndighed som øverste klageinstans og sagde ved et møde i Ledøje:

»Hvis regeringen virkelig ønsker at løse den vigtige opgave med en ajourføring og forenkling af byplanlovgivningen her i landet, kan den gøre det med borgerlig bistand, blot den frafalder ekspropriationsbestemmelserne, opretholder den gamle erstatningsregel og undlader at beskære de lokale folkevalgte myndigheders beføjelser«.

K. F. opstillede i stedet et alternativt forslag om en samlende

landsplanlovgivning (Se Planlægningslovene). Regeringens forslag blev udsat til vedtagelse i et påtænkt møde i sept. 63. Efter folkeafstemningsnederlaget blev tanken opgivet. Forslaget blev ikke gennemført efter 1. okt. 63.

BYTTEFORHOLDET er forholdet mellem priserne på vor udførsel og vor indførsel, altså et indeks, hvis forbedring rent automatisk giver »gode tider« ud over hvad »gode tider« i andre lande betyder direkte for os i form af muligheder for øget eksportmængde.

Bytteforholdet målt med 1955 = 100,
 var under borgerlig regering 1950-53: 93
 socialdemokratisk regering 1953-57: ... 99
 trekantregering 1957-60: 102
 nuværende regering foreløbig 103

BØRNEBIDRAG, FORSKUDSVIS: Det offentlige har pligt til at indtræde som bidragsyder til et barn, såfremt barnets forsørger af den ene eller anden grund ikke er i stand til at betale sit bidrag. Dette bidrags størrelse blev i 63/64 sat op, og den indtægtsgrænse, under hvilken, en kvinde kan modtage det fulde bidrag blev hævet, begge dele med fuld støtte fra K. F.

BØRNEFRADRAG. Se Børnene og beskattningen.

BØRNE OG BESKATNINGEN

Dansk skattelovgivning tager i ringere grad end tilfældet er i de fleste andre lande, hensyn til den belastning af skatteevnen, som følger af, at skatteyderen har omkostninger til børns forsørgelse og uddannelse. Det konservative Folkeparti har derfor arbejdet for en forbedring i denne henseende ved:

- 1) Sammenarbejdning af det tidligere børnefradrag- og børnetilskudssystem til ét enkelt system med (udvidede) børnetilskud.
- 2) Børnetilskud for syge og invalide børn over 18 år.
- 3) En rationel udformning af børnetilskudssystemet således at gifte samlevende forældre ikke stilles dårligere end ugifte, samlevende forældre.

32

- 4) Skattelettelse for forældre, der selv finansierer studierne for børn over 18 år.
- 5) Lempeligere beskattning af børns indtægter.

Medens der hidtil var givet dels børnefradrag med varierende beløb, dels børnetilskud, der aftrappes med indkomsten og helt bortfaldt for indkomster over 16.000 kr., foreslog Det konservative Folkeparti og Venstre i deres skattereforformslag fra oktober 1960, at der fremtidig kun burde ydes børnetilskud, og at disse skulle ydes med ensartede beløb uanset størrelsen af forældrenes indkomst. Endvidere skulle disse beløb være skattefrie.

Allerede i december 1960 lykkedes det at få skabt politisk enighed om en sådan reform, der trådte i kraft det følgende skatteår. Børnetilskudsbeløbene varierede mellem 400 kr. for 1. barn i familien og op til 500 kr. for 5. og følgende børn. For enlige forsørgere (enker, enkemænd, fraskilte o. lign.) var børnetilskuddet 200 kr. højere pr. barn. Som kompensation for merudgifter ved den almindelige omsætningsafgifts indførelse skete der i 1962 forhøjelser af børnetilskudssatserne med fra 30 til 80 kr. pr. barn.

I Det konservative Folkepartis arbejdsprogram, vedtaget på landsrådsmødet i november 1963, er **børnetilskuddet foreslået yderligere – gradvis – forhøjet med 120 kr. pr. barn.** En sådan opadgående justering er tildels begrundet i ønsket om en yderligere forbedring af ordningen dels i at undgå social slagside ved en yderligere omlægning af beskattningen fra direkte til indirekte skatter.

Regeringspartierne har en ganske uforklarlig uvilje mod at lade skatteregler gælde også for **børn over 18 år**, som forældrene stadig af den ene eller anden grund må forsørge. I adskillige tilfælde betyder forældrenes fortsatte underhold af barnet en betydelig lettelse for det offentlige, som ellers måtte træde til, men alligevel vil man ikke opmuntre forældrene skattemæssigt – tværtimod har man yderligere skærpet skattepraksis på dette område. Det borgerlige skatteforslag

indeholdt en bestemmelse om, at børnetilskud også skulle kunne ydes til forældre, der i det væsentlige sørger for underhold af deres børn over 18 år, såfremt disse børn er ramt af kronisk sygdom, invaliditet el. lign. En sådan ordning er imidlertid **ikke** gennemført.

De praktiske erfaringer fra den kun få år gamle børnetilskudsordning har vist sig i visse situationer at føre til uønskede eller urimelige virkninger, som er blevet påtalt og foreslået ændret ved nogle spørgsmål i folketinget fra det konservative medlem **Hagen Hagensen** til finansminister **Poul Hansen**.

Der er herunder rejst indvending imod:

at faderen ved ægteskabs opløsning får første års børnetilskud, selvom moderen har børnene,

at enken ved mandens død kan blive nægtet børnetilskud i en periode,

at - på den anden side - ugifte, samlevende forældre har betydelige skattemæssige fordele, idet dels moderen får forhøjet børnetilskud, som om hun var alene om at forsørge børnene, dels beskattes forældrene hver for sig og som forsørgere, altså en væsentlig gunstigere position end hvis de havde giftet sig.

Finansminister **Poul Hansen** erkendte det urimelige i disse virkninger. Han fandt det »naturligt, at spørgsmålet blev drøftet i det udvalg, som netop (d.v.s. i nov. 1963) er nedsat til behandling af forslaget til »udskrivningsloven«, og ministeren lovede at ville »foranledige, at der bliver så god tid til udvalgsbehandlingen, at spørgsmålet kan tages op her«. Spørgsmålet blev imidlertid **ikke** taget op i udvalget. Da dets betænkning offentliggjordes 12. marts 1964, indeholdt den ikke et ord om den lovede ændring af de kritiserede reglers konsekvenser.

(Se også Børns indtægter og Uddannelsesudgifter).

BØRNE- OG UNGDOMSFORSORG: Lovgivningen herom ændredes senest i folketingsåret 63-64. Dens formål er at sikre, at børn og unge vokser op under forhold, der fremmer en sund sjælelig og legemlig udvikling.

Ved ændringen ophævedes **det obligatoriske tilsyn** med børn født eller levende uden for ægteskab

og med børn, til hvis forsørgelse det offentlige yder tilskud. K.F. gav fuld tilslutning til denne ajourføring med samfundsudviklingen i øvrigt.

I det oprindelige forslag fik **børne- og ungdomsværnet** et selvstændigt ansvar for, at der oprettedes de fornødne daginstitutioner. **Vestergaard Poulsen** fandt dette uheldigt, og under udvalgsbehandlingen besluttedes det at overdrage dette ansvar til **kommunerne**. Samtidig blev værnets økonomiske og andre beføjelser tydeliggjort og begrænset.

Ligeledes efter det oprindelige forslag skulle **det økonomiske og pædagogiske nævn**, der varetager børneforsørgens principielle udvikling og udbygning erstattes af et nyt samlet organ. **Vestergaard Poulsen** vendte sig herimod, og under udvalgsbehandlingen besluttedes det i stedet at udvide de to bestående nævn med repræsentanter for børneforsørgens organisationer.

Loven fastslår i øvrigt, at børne- og ungdomsværnene skal

1) føre tilsyn med de forhold, hvorunder børn og unge i kommunen lever,

2) støtte forældrene med hensyn til børnenes opdragelse og pleje og

3) yde hjælp til børn og unge, der trænger til støtte.

Såfremt værnene finder, at børn eller unge ikke lever under betryggende vilkår, kan de, såfremt det tjener barnets eller den unges tarv, give henstillinger eller fremsætte pålæg til forældrene. Videre kan der evt. ydes økonomisk støtte, beskikkes en tilsynsværge eller skaffes plads for barnet eller den unge på en daginstitution.

De **tilskudsberettigede daginstitutioner** omfatter efter loven vuggestuer, børnehaver, fritidshjem, heldagsskoler, legesteder, klubber og andre socialpædagogiske foranstaltninger.

K. F. støtter en videreførelse af **de private institutioner** for unge og børn sideløbende med udbygningen af de offentlige foranstaltninger. Der lægges afgørende vægt på kvalifikationerne – i første række de rent menneskelige – hos lederne af institutionerne. K. F. vendte sig derfor mod det oprindelige forslag om at indføre en **aldersgrænse** for disse personer ved 70 år. Denne grænse blev derfor slettet i den endelige lov. Endelig tilsluttede K. F. sig bestemmelsen om, at intet privat hjem herefter må modtage mere end **2 børn i dagpleje** uden særlig tilladelse (Højest tilladelige er 7).

Ved 2. behandlingen den 26. maj 64 sagde **Vestergaard Poulsen**:

»Med denne lov synes at være skabt nøglen, som i den rigtige hånd vil kunne åbne selv vanskelige døre, men her er samtidig nøglen, som i den forkerte hånd kan lukke døre i baglås, og her er endelig nøglen, som på en helt anden vis end tidligere vil kunne åbne i endnu højere grad for statens og kommunernes pengekasser. Jeg vil tillade mig at forvente, at nøglen kommer i de rigtige hænder, så loven vil betyde et stort fremskridt inden for hele børne- og ungdomsforsørgsarbejdet.«

BØRNETILSKUD. Se Børnene og beskatningen samt Børns indtægter.

BØRNS INDTÆGTER. Beskatningen af børns indtægter ved selvstændigt arbejde har i de senere år givet anledning til megen kritik. Hvis børn under 18 år tjente **over 1000**

kr., blev de beskattet selvstændigt, hvilket ramte forældrene med bortfald af børnetilskuddet. Hvis børnene, som herved bevarede børnens indkomst lå **under 1000 kr.**, blev det sambeskattet med forældretilskuddet, men på den anden side kunne komme til at betale en ret høj skat af barnets indtægt, fordi den blev lagt ovenpå forældrenes øvrige indkomster.

Under Folketingets spørgetime i december 1962 henstillede den konservative **Hagen Hagensen** til finansminister **Poul Hansen** at lempe disse regler. Ministerens svar var stærkt afvisende, og han sluttede dette:

»Jeg skal for en ordens skyld sige til det ærede medlem, at jeg naturligvis gerne fortsat vil tænke over problemet, men jeg vil ikke love at tænke særlig velvilligt derover.«

Ikke des mindre måtte finansministeren i efteråret 1963 efterkomme den konservative henstilling og fremsætte ændringsforslag til ligningsloven om lempeligere beskatning af børns småindtægter ved selvstændigt arbejde. Børn kan nu tjene indtil 800 kr. skattefrit, og først når barnets arbejdsindtægt incl. de 800 skattefrie kr. overstiger 2000 kr., beskattes det selvstændigt, hvormed ligesom hidtil følger børnetilskuddets bortfald. (Se også Børnene og beskatningen).

C

CENTRALSALG af landbrugsprodukter, se Afsætningsloven.

CHAUFFØRER VED DSB. Se Organisationstvang.

CIGARETAFGIFT. Se Forbrugsafgifter.

CIVILFORSVARET: Loven af 1949 revideredes i 1961–62, hvorefter civilforsvaret også kan anvendes i større katastrofesituationer i fredstid. Ved revisionen åbnedes mulighed for at udskrive ca. 40.000 værnepligtige til civilforsvaret, som ikke mere kunne klare sig med den frivillige tilgang.

Marie Antoinette von Lowzow udtrykte bekymring over den tilstand, civilforsvaret befandt sig i. Der mangler materiel, atombeskyttelsesrum, og der mangler orientering til befolkningen om, hvad man skal gøre for at undgå panik i en katastrofesituation. (Kort efter udsendtes pjecen »Hvis krigen kommer«). Hun gav tilslutning til lovændringerne, men kom med et hjertesuk: Det ville have været betydeligt klarere

og lettere at arbejde med loven for dem, der skal bruge den i praksis, hvis man havde sammenarbejdet ændringsforslagene med den eksisterende lov til en sammenhængende helhed. (Den samme kritik kan rettes mod adskilligt lovgivningsarbejde, hvor lap på lap gør lovgivningen mere indviklet end nødvendigt).

Endelig udtrykte fru von Lowzow håb om, at den nye lov hurtigt vil afhjælpe civilforsvarets mangler under en fast, målbevidst og kyndig ledelse.

Om civilforsvarets muligheder i en kernevåbenkrig kan det siges, at selvom selve eksplosionscentret vil være så ødelagt, at ingen hjælp er mulig, vil der uden for dette område være tale om en situation, hvor et velorganiseret civilforsvar kan redde tusinder af menneskeliv fra angrebets umiddelbare virkninger og fra følgerne af det radioaktive nedfald, samt begrænse de materielle skader.

CUBAKRISEN. Se Afspænding og Atomkampagnen.

D

DAGINSTITUTIONER FOR UNGE:

Se Børne- og ungdomsforsorg.

DAGSKOLER FOR LÆRLINGE:

Inden 1. december 1964 skal der ifl. lærlingeloven af 1956 være etableret dagskoleundervisning for samtlige lærlinge. Der er stærk tvivl om, at dette kan gennemføres, bl.a. på grund af regeringens byggepolitik, og **Erik Ninn-Hansen** stillede derfor i foråret 1964 et spørgsmål til undervisningsministeren for at få klarlagt, hvordan mulighederne er. Det vil interesse både lærlingene og erhvervslivet.

Det svar, minister **K. Helveg Petersen** (R. V.) gav, bekræftede tvivlen om, at lærlingelovens krav kan opfyldes. Ministeren indrømmede, at der »ikke i dag kan bygges ubegrænset«, og meddelte, at der nok bliver brug for at dispensere fra fristen. På de **tekniske skoler** ville den procent af elever, der har dagskoleundervisning, antagelig komme op på 77 i løbet af 1963-64, mens procenten for **handelsskolerne** var omkring 50.

På denne baggrund opfordrede **Ninn-Hansen** til, at loven revideredes, så der er klare linier for dagskoleundervisningens praktisering. Ministeren lovede at overveje dette, men havde ikke efterkommet opfordringen, da Folketinget blev sendt hjem på sommerferie. Der råder således stadig **usikkerhed** om overgangen til dagskoleundervisning.

DANMARKS RADIO

Danmarks Radio ledes af et **næsten fuldstændig politisk valgt radioråd**, som er direkte ansvarlig for udsendelserne, også i kulturel henseende, hedder det i K. F.'s udtalelse fra 1961 om **kulturpolitiske**

spørgsmål, som derfor rejser det spørgsmål, om ikke tiden er inde til at **afskaffe** statsmagtens indflydelse:

»Folketinget bør ad lovgivningsvejen og gennem sin overvågen af de store linier i samfundets udvikling frit kunne tage stilling til den af Det kgl. Teater og radioen fulgte kurs **uden på forhånd at være bundet** gennem politiske repræsentanternes ansvar for de daglige beslutninger.«

I **K. F.'s arbejdsprogram** fra 1963 rejstes krav om, at radioens **programudvalg ophævedes**. På K. F.'s repræsentantskabsmøde i april 1963 udtalte **Poul Sørensen** bl. a.:

»For hvert år bliver det tydeligere, at Socialdemokratiet tager helt urimeligt for sig af retterne i radiohuset. Efter det nye radiorådvalg var de ovenikøbet i samspil med S. F. om at sikre en mere venstreorienteret indflydelse i afgørende radioorganer. De præger huset på en urimelig måde. Jeg ville foretrække en helt ny form for radioledelse, hvor det politiske element blev skudt i baggrunden og erstattet med en fri og selvstændig ledelse af kyndige folk.«

Da radioloven blev revideret i 1958-59, stillede K. F. sammen med V. ændringsforslag, hvorefter de 10 medlemmer, der af Folketinget udpeges som repræsentanter for lyttere og fjernseere efter indstilling fra disse organisationer, **ikke må være medlemmer af Folketinget**. Forslaget blev forkastet, men praksis har indtil nu fulgt dets linie. Efter radioloven har hvert af de i **finansudvalget repræsenterede** politiske partier en repræsentant i radiorådet.

Radiorådets **møder** foregik indtil for kort tid siden for lukkede døre. K. F. har krævet, at de blev **offentlige**, og **Hanne Budtz** fik i 1962 tilslutning fra kulturministeren hertil. Siden er dørene blevet åbnet for pressens repræsentanter.

Se iøvrigt Radiolov og Radiomonopol.

DANMARKS TEKNISKE HØJSKOLE.

Et af de mest omtalte byggeprojekter i de senere år har været udflytningen af Danmarks tekniske Højskole og Danmarks Ingeniørakademi til Lundtoftesletten ved København. Ved lov af 1958 fik undervisningsministeren bemyndigelse til at erhverve et stort areal, og der nedattes et **planlægningsudvalg** til at forestå projekteringen. Udgifterne blev fra begyndelsen anslået til **knap 300 mill. kr.**, men for hver gang finansudvalget spurgte undervisningsminister **Jørgen Jørgensen (RV)** herom, voksede beløbet, så det i løbet af 1962 nåede op på **knap 1 milliard kr.**

Finansudvalget slog bremserne i, efter at det havde vist sig, at **ministeren havde mistet kontrollen** med byggeriet, og forlangte en byggeramme fastlagt. Jørgen Jørgensens efterfølger, **Helveg Petersen (RV)**, fremsatte i oktober 1962 forslag til en lov, hvorefter der stilledes **500 mill. kr.** (baseret på prisniveauet i 1962) til rådighed i tiden indtil 1. april 1970 – incl. de allerede anvendte 91 mill. kr.

Dette vedtoges i maj 1963 efter en meget grundig udvalgsbehandling, der rejste talrige spørgsmål og indhentede oplysninger om udgifterne til den planlagte tekniske højskole i Lund.

Loven vedtoges med 98 stemmer (S., V., R.V., S.F. og de konservative Fanger, Jørgen Jensen, Ellen Strange Petersen, Poul Sørensen og Thestrup), medens de fleste af K.F. undlod at stemme, og 2 (U.) stemte imod.

Under debatten udtrykte **Fanger** ønske om, at man kunne nå så vidt, at alle kvalificerede kan optages på Danmarks tekniske Højskole.

Thestrup betegnede den fremgangsmåde, der var anvendt under den hidtidige udbygning, som »i færd med at gå ud over, hvad et loyalt forhold mellem regering og administration på den ene side, folketing og finansudvalg på den anden siden kan bære«.

Han tilføjede, at K.F. gik ud fra, at de beløb, der årligt bevilges inden for rammebevillingen på de 500

mill. kr., ikke må overstige, hvad der er forsvarligt i relation til landets økonomiske situation.

I udvalgsbetænkningen tog **Knud Thomsen** særstandpunkt, navnlig ang. ledelsen af Danmarks tekniske Højskole. Han erkendte, at der må være vekselvirkning mellem undervisning og forskning, men udtrykte ønske om, at der efter svensk mønster etableredes **store direkte kontakt til erhvervslivet**, bl. a. gennem en overstyrelse og afdelingsråd, hvori dette er repræsenteret.

DELINGSSYSTEMET blev foreslået i K.F.'s og Venstres skattereformforslag 1960 som et middel til at mildne sambeskatningen (s. d.) og tilvejebringe en skattemæssigt mere retfærdig stilling for medhjælpende hustruer (s. d.). Efter delingssystemet skulle ægteparrets samlede indkomst deles i to lige store dele og skatten beregnes på hver halvdel for sig, hvorefter de to skattebeløb til sammen ville udgøre ægtefællernes skat.

Man kunne herved opnå en **afdæmpning i progressionen**, som ville fjerne merskatte på ægteskabet, idet skatten ikke kunne blive højere end om indkomsten (med den gunstigste fordeling på ægtefællerne) var tjent af to selvstændige skatteydere. Dette system, der kendes i flere fremmede lande (**USA, Frankrig, Vesttyskland**), er dog blevet afvist af regeringspartierne og af det såkaldte sambeskatningsudvalg (som dog ikke selv kunne anvise nogen politisk acceptabel løsning på problemet). Afvisningen skyldes i øvrigt ikke så meget selve systemet og dets virkninger for ægtefællerne som de skattemæssige virkninger det i specielle overgangssituationer ville kunne få, f. eks. når ægtefæller skilles eller på anden måde bliver enlige.

I **Sverige** har man i en årrække praktiseret »delingssystemet« på en sådan måde, at man har indrettet den progressive skatteskala og ægtefællers skatteansættelse således, at de ikke beskattes højere end om samme totalindtægt var indtjent af to ugifte skatteydere. Dette system virker som »indbygget splitting« og opfylder samme mål som det borgerlige forslag, nemlig at fjerne merskat på ægteskabet, og en svensk skattekommision, der afgav betænkning i juni d. å., har foreslået dette princip udvidet til

at gælde for ægtefælleindkomst helt op til ca. 55.000 sv. kr.

Sambeskatningskommissionen interesserede sig ikke for delingssystemet, og det blev udsat for en ret hård kritik af repræsentanter for Dansk Kvindesamfund. Hvis K. F.'s forslag om en forhøjelse af proportionalsskattegrænsen til 30.000 kr. gennemføres, er delingssystemets fordele i realiteten opnået for 96 pct. af landets skatteydere, og K. F. udtaler derfor i sit arbejdsprogram af 1963, at en udvidelse af proportionalsskattens område vil tilvejebringe forudsætningerne for indførelse af særbeskatning for hustruer.

Se iøvrigt Sambeskatningen, Sambeskatningsudvalget, Medhjælpende hustruer og Enlige forsørgere.

DETAILAFGIFT. Se Omsætningsafgift.

DETAILOMS. Se Omsætningsafgift.

DETAILPRISTAL. Se Pristal.

DIREKTE SKATTER (STATISTIK): De samlede direkte skatter til stat og kommune udgjorde iflg. »Skattepolitisk Oversigt«, der udgives af Erhvervenes fællesudvalg om skatte-spørgsmål, følgende beløb henholdsvis i finansåret 1959-60 og finansåret 1963-64:

Samlede direkte skatter til stat og kommune:

	1959/60	1963/64
	Mill. kr.	
Statsskatter	2.080,7	4.935,1
Folke- og invalidepensionsbidrag	142,6	411,5
Sømandsskat	42,0	68,0
Kommunale skatter	2.243,0	3.264,8
	<u>5.408,3</u>	<u>8.679,4</u>

I statsskatterne er inkluderet særlig indkomstskat, som indbragte 25,6 mill. kr. i 1962/63 og 45,6

mill. kr. i 1963/64 (næsten en fordobling på eet år).

Samlede direkte skatter fordelt efter skattearter:

	1959/60	1963/64
	Mill. kr.	
Grundskyld	408,3	541,1
Ejendomsskyld	248,9	294,1
Grundstigningsskyld	25,8	92,4
Indkomstskat og folkepensionsbidrag	4.022,3	6.697,6
Sømandsskat	42,0	68,0
Formueskat	192,7	270,4
Selskabsskatter	468,3	715,5
	<u>5.408,3</u>	<u>8.679,4</u>

Se iøvrigt Indkomstskat til staten.

DISKONTO'EN er den rentesats, hvormed Nationalbanken påvirker bankernes ud- og indlånsrenter. Undertiden benyttes den til at »stramme« eller »slække« pengemarkedet, undertiden registrerer den snarere en ændring, der i forvejen er indtruffet i de bevægelige renter (f. eks. obligationsrente), hvorefter bankrenten indretter sig efter disse.

Med forhøjelsen af diskontoen fornylig placerede Danmark sig som indehaver af **rekorden i høj rente i Europa**, en kendsgerning, der kan være farlig for eksporten og erhvervenes investeringer.

Som et udtryk for den bedring i de økonomiske forhold, der var sket under den borgerlige regering, satte Nationalbanken den 23. september 1953 diskontoen ned til 4½ procent fra de 5 procent, som den havde været siden november 1950.

Under den nuværende regering har diskontoen ikke været under 5½ procent, og den blev den 10. juni 1964 under indtrykket af de økonomiske urotegn hævet fra 5½ procent til **6½ procent**.

Den seneste opgørelse over diskontosatserne i en række lande viser følgende rækkefølge (medio juli):

Danmark	6½ %
Finland	6 %
England	5 %
Holland	4½ %
Sverige	4½ %
Østrig	4½ %
Belgien	4½ %
Canada	4 %
Frankrig	4 %
Italien	3½ %
Norge	3½ %
USA	3½ %
Vesttyskland	3 %
Portugal	2½ %
Schweiz	2½ %

K. F. ønsker lavere rente tilvejebragt gennem skatteomlægning og bedre forhold for opsparing. (Se Renten).

DOMSTOLENES UAFHÆNGIGHED bør sikres i videre omfang, end det i dag er tilfældet, udtaler K. F.'s arbejdsprogram, som kræver, at der indrømmes højesteret større bestemmelsesret ved antagelsen af nye højesteretsdommere og præsidentrådet større bestemmelsesret ved antagelsen af dommere i landsretten og by- og herredsretterne.

DSB: K. F. har ved flere lejligheder opfordret regeringen til at fremlægge en plan for statsbanernes rationalisering. Opfordringen er endnu ikke fulgt.

I landsrådsindstillingen »**Trafikpolitik**« fra 16.-17. nov. 1962 hedder det bl. a.:

»En rationalisering af DSB må medføre betydelige nyanskaffelser af moderne materiel til fjerntrafikken på hovedruterne. Trods disse udgifter må der antages at være

gode muligheder for opnåelse af økonomisk balance eller overskud på disse banestrækninger, der kan forvente et stigende antal passagerer, såfremt DSB kan tilbyde en transport, som med hensyn til hurtighed og bekvemmelighed kan konkurrere med bilerne.»

Også nærtrafikken – Københavns S-banenet – anbefales udbygget og rationaliseret. Færgefarterne og rutebildriften, der giver overskud, forventes fortsat at kunne hvile i sig selv, også med nedsatte takster. På denne baggrund konstateres det:

»Derimod kan der ikke næres berettigede forventninger til at statsbanernes sidelinjer kan opnå økonomisk balance.»

K. F. har i overensstemmelse hermed støttet de aktuelle forslag om banenedlæggelser, bl. a. Nyborg-Fåborgbanen.

Videre har partiet foreslået realistiske regnskaber opstillet for hver banestrækning. Udviser sådanne regnskaber konstante underskud for sidelinjer, vil der efter en årrække være grundlag for nedlæggelse, medmindre egnsudviklingsmæssige, nationale eller andre grunde undtagelsesvis taler derimod. Nedlæggelser ønskes fordelt over en kortere årrække efter en særlig plan udarbejdet af DSB.

Se også Banestrækninger, Takstforhøjelser og Trafikpolitik.

DYBFROSNE LEVNEDSMIDLER. Se Sundhedslovgivningen.

DYRTIDSTILLÆG afhænger af reguleringspristallet (se Pristal), således at en stigning i dette på 3 point udløser dyrtidsportioner til de overenskomstsmæssigt eller ved lov fastsatte terminer.

E

EFTA: er »De ydre syv«s frihandels-sammenslutning best. af England, Danmark, Norge, Sverige, Østrig, Svejts og Portugal. EFTA sigter imod total frihandel mellem landene indbyrdes, men opretholdelse af de enkelte landes egen beskyttelse imod andre lande. Ved Folketingets beslutning om ratifikation af EFTA-traktaten 1. marts 1960 stemte K. F. for ratifikation.

EFTERLØN. Se Tillægspension.

EFTERRETNINGSTJENESTE: Efter de oplysninger, der er givet i et folketingsudvalg i foråret 1964, mener K. F. ikke at der er grundlag for den kritik, som har været rejst mod politiets efterretningstjeneste, de såkaldte hemmelige kartoteker. K. F. finder samtidig, at **opretholdelse af efterretningstjenesten er en nødvendighed.**

Debatten om efterretningstjenesten blev rejst i folketinget med udgangspunkt i et forslag fra S.F. om, at der skulle nedsættes et udvalg til at overveje den offentlige kritik heraf med det formål for øje at opheve efterretningstjenesten.

Alle andre partier gik imod dette.

I det folketingsudvalg, der arbejdede med sagen, modtoges under for- trolig form en række oplysninger fra justitsministeren om efterretningstjenestens virksomhed og om en række af de sager, denne var kritiseret for. Mellem S., V., K. F. og R.V. opnåedes i udvalget enighed om, at der skulle nedsættes et udvalg af uvildige personer med det formål at **følge efterretningstjenestens virksomhed og videregivelse af oplysninger herfra.**

På foranledning af K. F. og V. skal efterretningstjenesten fremdeles virke **på justitsministerens ansvar**, og det er **regeringen** (og ikke som

af S. og R.V. ønsket Folketinget), der nedsætter kontroludvalget.

Ved 2. behandling i Folketinget udtalte **Thestrup** bl. a.:

»Vi er alle enige om, at efterretningstjenestens virksomhed ikke bør strækkes længere ud, end formålet kræver, men til gengæld så langt ud, som det er nødvendigt til opfyldelse af formålet – **landets sikkerhed.** Politiets efterretningstjeneste er en vanskelig tjeneste og en vigtig tjeneste, der må opfordre enhver chef, politimester og politiinspektør til at sætte dygtige folk – og folk, man kan stole på – til at overvåge, at den bliver rigtigt udført.«

EFTERUDDANNELSESINSTITUT FOR PRÆSTER: Folketinget vedtog 5. febr. 64 enstemmigt at oprette et efteruddannelsesinstitut for præster, hvor der på kurser bl. a. gives:

»Systematisk orientering i tidens filosofiske og sociologiske, litterære og kunstneriske problematik som forudsætning for varetagelse af folkekirkens opgaver i det moderne samfund.«

N. Gottschalck-Hansen udtrykte betænkelighed ved, at loven gav ministeren fuld bemyndigelse til at fastsætte instituttets virksomhed og styre; han tilsluttede sig behovet for den nævnte orientering, men tilføjede:

»Jeg havde i og for sig hellere set et lovforslag om uddannelse af præster, for den uddannelse, vi har nu, minder mig mest af alt om det, der sker, når en mand vil lære at svømme og han så begynder på et brevkursus... videnskabelig kunnen og dygtighed er selvfølgelig ikke et minus; det er bare ikke nok.«

»Jeg synes, det var værdifuldt, hvis præsterne, som altså får den teologiske viden, men en meget mangelfuld praktisk uddannelse, kunne kontakte ældre kolleger, der har specielle opgaver.«

Som eksempler nævnte N. Gottschalck-Hansen hospitalspræster, fængselspræster, feltpræster m.fl., ligesom han efterlyste egentlig uddannelse i prædikekunst, administration og familiejura.

EGNSUDVIKLINGSLOVEN: (i revideret form stadfæstet 16. maj 1962) åbner ikke blot mulighed for at yde bistand til den erhvervsmæssige udvikling i egne, der er underforsynet med erhvervsvirksomheder, men også til virksomheder overalt i landet, hvortil der er knyttet, hvad loven kalder »en særlig samfundsmæssig interesse«, herunder virksomheder med en produktion af eksportmæssig betydning.

Det konservative Folkeparti og Venstre stemte imod loven ud fra den begrundelse, at statens bidrag til egnsudvikling må være anlæg af de fornødne trafikforbindelser samt spredning af offentlige og halvoffentlige virksomheder, undervisnings- og læreanstalter m. v.

K. F.'s ordfører, **Knud Thestrup**, sagde, at

»vi er imod det selektive princip, hvorefter staten eller en af staten institueret myndighed har mulighed for at udvælge enkelte virksomheder eller projekter og favorisere disse med statsstøtte.«

Trods navnet »lov om egnsudvikling« er der ydet millionstøtte f. eks. til en virksomhed i København, og hovedparten af midlerne er anvendt øst for Storebælt.

EJENDOMSRETEN

K. F. har ved folkeafstemningen om jordlovene og i mange andre love kæmpet for bevarelsen af den private ejendomsret.

Det er partiets opfattelse, at ejendomsretten skal besiddes af så mange som muligt. Det hedder herom i arbejdsprogrammet:

»K. F. tilstræber hverken et stor-kapitalistisk eller statskapitalistisk samfund, men et samfund, der gør flest mulige borgere til medejere af produktionsmidlerne. Dette må opnåes dels gennem en anti-inflatorisk politik, dels ad skattepolitisk vej.« Der nævnes herefter bl. a. folkeaktier, aktiecertifikater, medarbejderaktier og mulighed for alle

til at eje deres egen bolig (også lejligheder).

I en særlig indstilling om »Ejendomsret for alle« fra folketingsgruppen til landsrådet i 1962 nævnes videre skattefri opsparing, folkeaktier ved offentlige investeringer, spredning af aktiebesiddelsen, påpasselighed med offentlige udgifter, fortsat skatteomlægning fra indkomst til forbrug og skattefri formålsopsparing som midler til at sprede ejendomsretten.

EJENDOMSRET TIL ERHVERVSLOKALER indgår som et led i Det konservative Folkepartis og Venstres forslag om ejendomsret til lejligheder m. v. i etageejendomme o. l. (Fremsat i Folketinget d. 20. nov. 1962).

Hagen Hagensen udtalte i et foredrag ved et møde, arrangeret af Danmarks Bager- og Konditorforening:

»Der bør skabes mulighed for, at erhvervsdrivende kan komme til at eje de lokaler, hvorfra de driver deres erhverv, selvom de ikke ejer hele ejendommen. En sådan ordning vil betyde en væsentlig sikring for butikshandel og håndværk.«

Ved et møde i Juridisk Forening udtalte **Knud Thestrup**, at

»en butikshandler, der ejer sine lokaler, herved kan opnå et vigtigt kreditgrundlag, og han kan ikke tvinges til fraflytning. Den goodwill, han oparbejder, kan ingen grund-ejer fratage ham med den usikre udsigt til erstatning, som lejelovens kapitel XII giver.«

EJENDOMSSKATTER: I K. F.'s arbejdsprogram hedder det.

1) Alle ejendomsskatter samles til een skat, der pålignes efter grundvurderingen og opkræves af kommunerne med ensartede pro-miller.

2) Afviklingen af de bestående ejendomsskatter på landbrugsjord videreføres.

3) Grundstigningsskylden ophæves og afviklingen af bygnings-skylden fortsættes.

EJENDOMSSKATTER (STATISTIK).
Se Direkte skatter.

EJENDOMSSKEMA. Se Vedligeholdelsesfradrag.

EJENDOMSSKYLDVURDERING

Regeringens forslag om eet års udsættelse af den 13. almindelige vurdering til ejendomsskyld, der skulle have fundet sted den 1. september 1964, blev fremsat som en **afværgemanøvre** efter at K. F. og Venstre havde foreslået en fuldstændig ophævelse af grundstigningsskylden (s. d.). Det var ganske åbenlyst, at regeringen frem for alt ønskede at vinde tid, indtil folketingsvalget d. 22. september var overstået. Finansministeren motiverede forslaget med, at der for tiden foregår en række ekspertundersøgelser om ejendomsbeskatningen i en række udvalg, hvoraf

et undersøger størrelsen af boligudgifterne for henholdsvis lejere og ejere af eget hus,

et andet byrdefordelingen mellem staten og kommunerne og

et tredje mulighederne for en forenkling af ejendomsbeskatningen.

Man ønskede at afvente resultatet af disse undersøgelser.

M. h. t. grundstigningsskylden ville følgende blive foretaget:

1) Regeringen ville give udvalget om ejendomsbeskatningen et direktiv om fiksering af grundstigningsskylden efter 13. almindelige vurdering. Det hedder herom i direktivet:

»Ved behandlingen af spørgsmålet vil det være at lægge til grund, at fikseringen principielt skal foretages på grundlag af 12. alm. vurdering også for ejendomme, der har været genstand for senere omvurderinger, ligesom grundstigningsskylden for parceller, der er udstykket efter den 12. alm. vurdering, bør søges ført tilbage til niveauet ved denne vurdering. For arealer, der er egnet til udstykning og er omvurderet efter 12. alm. vurdering, bør det overvejes at bevare grundstigningsskylden på det højere niveau, i hvert fald indtil udstykning og bebyggelse har fundet sted. I forbindelse hermed bør udvalget endvidere overveje, hvorvidt en eventuel tilbøjelighed til at holde udstykningsmoden jord tilbage i spekulationshensigt – når grundstig-

ningsskylden er fikseret – modvirkes tilstrækkeligt ved den alm. grundskyldsbeskatning, eller om den bør søges modvirket ved en særlig grundskyld på sådanne arealer eller evt. ved andre foranstaltninger.«

Den sidste passus var utvivlsomt en følge af den radikale folketingsmand **Aage Foghs** forhandlinger med finansministeren under behandlingen af **afgiftslovene** i februar. Som betingelse for at stemme for disse love havde Fogh krævet, at der gennemførtes en eller anden form for en lovmæssig erstatning af grundstigningsskylden, f. eks. gennem en særlig grundskyld for visse ejendomme. Finansministeren tiltrådte dette.

2) I loven om ejendomsskyldsvurderingens udsættelse foreslog regeringen bestemmelser, som medførte, at den hidtidige vurdering skal lægges til grund ved beregningen af grundskylden til staten og kommunerne og af grundstigningsskylden for **visse** af de ejendomme, som omvurderes, og som ellers skal svare ejendomsskatter på grundlag af disse omvurderinger.

Efter at K. F.'s og Venstres forslag om fuldstændig ophævelse af grundstigningsskylden var nedstemt, besluttede de to partier sig til at stemme for regeringens forslag, fordi

1) forslaget som sådan **ikke tog endelig stilling** til spørgsmålet om afskaffelse eller fiksering af grundstigningsskylden, men alene fastsætter en udskydelse af vurderingen,

2) det under udvalgsforhandlingerne var opnået, at **også nye ejendomme samt udlejningsejendomme, erhvervsejendomme og parcelhuse på mere end 1400 m²** i modsætning til regeringens oprindelige forslag skal undgå virkningerne af årsomvurderingerne i 1963 og 1964.

Af **Gottschalck-Hansens** tale ved lovforslagets 2. behandling d. 23.

april 1964 fremgik imidlertid, at K.F. og Venstre **ikke kunne tiltræde finansministerens direktiv**, fordi det fastslår, at grundstigningsskylden skal fikseres på 1960-niveauet og ikke går ind for en fuldstændig op-hævelse, samt fordi næstsidste og sidste punktum udover en fikseret grundstigningsskyld på dette niveau tager sigte på en eventuel bevarelse af grundstigningsskyld for arealer, der er egnet til udstykning og omvurderet efter 1960, på det højere niveau og på eventuelt at erstatte grundstigningsskylden i visse tilfælde med indgreb af lignende karakter blot under et andet navn. (Tilsagnet til Fogh).

K.F. og Venstre fastholdt det standpunkt, at grundstigningsskylden helt bør bortfalde efter 13. almindelige vurdering. (Se iøvrigt Grundstigningsskyld og Bygnings-skatte).

EJERLEJLIGHEDER

Tanken om ejerlejligheder er første gang politisk rejst herhjemme af en **kreds af konservative i Aalborg**, som den 26. oktober 1960 fremlagde en afhandling om emnet under titlen »Nogle tanker om boligbyggeri«. Afhandlingen tilstilledes partiet og benyttedes under valgkampen 1960. Den gav stødet til en konference i 1961, hvor **Thestrup** redegjorde for sagen. På det konservative repræsentantskabsmøde den 22. apr. 1961 udtalte folketingsgruppens formand, **Poul Sørensen**:

»Det konservative Folkeparti vil understøtte bestræbelserne for at fremme befolkningens muligheder for at komme til at eje deres eget hjem i parcelhusbyggeri såvel som i etagebyggeri.«

På samme tid redegjorde redaktør **Aage Hastrup**, Konservativ Informationstjeneste, for tankens saglige muligheder. Et halvt år senere drøftedes spørgsmålet på Venstres landsmøde, dog kun i relation til socialt boligbyggeri. – I 1963 mødtes de to

partier i et fælles forslag til folketingsbeslutning om et hurtigt arbejdende udvalg, som dels skulle gennemarbejde problemerne, dels fremlægge skitse til lovforslag. Såvel betænkning som forslag var udarbejdet inden folketingssamlingens slutning, men fra regeringsside blev det oplyst, at udvalget ikke kunne slutte sit arbejde på denne side valget.

Fra konservativ side er forslaget ment som et middel til dynamisk udbredelse af ejendomsretten, der betragtes som et af de største sociale goder og det bedste middel til at skabe tryghed for den enkelte.

Derimod er forslaget mødt med kulde i Socialdemokratiet. Ved et møde i Solrød betegnede partisekretær, folketingsmand **Niels Matthiasen** ifølge Aktuelt den 9. maj forslaget som »den ejendommelige konservative tanke om selvejerlighed«, idet han derefter argumenterede imod forslaget som om det var fremsat med henblik på at fremskaffe boliger.

Formanden for Det kooperative Fællesforbund, direktør **Erik Hauerslev** afviste forslaget ved repræsentantskabsmødet den 2. april 1964, idet han iflg. Aktuelt erklærede, at det ville skabe »en hær af småkapitalister, rede til at spekulere i inflation og bolignød«.

Udtalelsen blev besvaret på Det konservative Folkepartis repræsentantskabsmøde den 11.–12. april af **Thestrup**:

»Denne udtalelse vidner om de store politiske forskelle, der stadig er her i landet. Det konservative Folkeparti mener, at ejendomsretten bør udstrækkes til de flest mulige, og ejendomsret til bolig giver bedre boligforhold end noget andet system.«

Dette synspunkt fik derefter udtryk i en udtalelse fra mødet.

Ejerlejligheder har været kendt i mange år i udlandet og findes i næsten alle europæiske lande. Den enkelte beboer ejer sin lejlighed ganske som et hus, medens fælles anlæg: trapper, fællesrum, vejanlæg, parkeringspladser, parker m.v. ejes i fællesskab i forhold til den enkelte boligs

værdi. Handel kan foregå ved udbetaling af et kontantbeløb, medens der overtages prioritetsgæld for resten. Systemet opfordrer stærkt til opsparing, idet prioritetsafdragene repræsenterer en inflationsikkert opsparing. Den væsentligste fordel er trygheden: Borgeren sikres mod vilkårlige lejefastsættelser og mod opsigelse. Lejligheden er frit overdragelig ved arv, handel og anden omsætning. Dispositionsretten er fri under ansvar over for den enkelte bebyggelses vedtægter.

Efter det konservative forslag skal der åbnes flere muligheder for at overtage sin lejlighed:

1) Ved nyopførelse af lejligheder med salg for øje.

2) Ved regler, hvorefter andelsbeviser i andelsboligselskaber knyttes til den enkelte lejlighed og ved lignende regler for aktieboliger.

3) Boligandelsselskaber skal ved frivillig overenskomst kunne overtage større ejendomme eller kareer og bør derefter kunne overdrage den enkelte lejlighed til beboeren.

4) De almennyttige boligselskaber kan gennem lovgivningen opnå adgang til at give deres medlemmer ejerrettigheder til den enkelte lejlighed (Lejerne er de eneste, der indfører kapital i socialt boligbyggeri og bør derfor også have den direkte ejendomsret).

I et foredrag i Juridisk Forening i begyndelsen af maj understregede **Thestrup**, at ejerlejligheder, som det sociale boligbyggeri, sigter mod at give beboerne en udpræget sikkerhed. Han tilføjede:

»Lad befolkningen frit vælge mellem eget hus, ejerlejlighed eller udlejningslejlighed. Man går ingens interesser for nær ved at give befolkningen disse valgmuligheder«.

En undersøgelse, foretaget af **Sociologisk Institut** ved Københavns Universitet har vist, at næsten 100 pct. af befolkningen i byområderne ønsker muligheden for køb af lejligheder indført. (Ifølge sociologen Erik Høghs udtalelser til »Vor Tid« nr. 11, 1964).

44

EKSPORTKREDIT. Se Erhvervsfonden.

EKSTERNATSKOLER. Se Åndssvageforsorg.

ENFAMILIEHUSE. Se Parcelhuse.

ENGROSAFGIFT. Se Omsætningsafgift.

ENGROSOMS. Se Omsætningsafgift.

ENHEDSKOMMANDOEN: Vesttyskland blev optaget i NATO i 1954 efter at Sovjetunionen forlængst havde indledt oprustningen af Østtyskland. Fra vestlig side fandt man det nødvendigt at inddrage Vesttyskland i det vestlige forsvar, idet der samtidig er truffet solide politiske og militære sikkerhedsforanstaltninger mod, at Vesttyskland kan påbegynde selvstændige udenrigspolitiske eller militære aktioner i Europa.

Såvel Danmark som Vesttyskland har forsvarsmæssige interesser i det vestlige Østersøområde. Opgaven for begge lande er at sikre den vestlige Østersø som frit hav og de tilstødende landområder mod invasion. I 1962 oprettedes derfor en Enhedskommando for såvel hær som flåde og luftvåben. Enhedskommandoen er en NATO-kommando med danske, tyske, britiske og amerikanske officerer – og ikke en dansk-tysk kommando. Af Enhedskommandoens fem chefer vil de fire til stadighed være danske generaler eller admiraler. Samarbejdet betyder i fremtiden hverken stationering af tyske tropper eller krigsskibe i Danmark eller at danske enheder får tyske chefer. **Det er den danske regering der afgør, om og i hvilket omfang der i en truende situation skal stilles danske styrker til rådighed for Enhedskommandoen.**

Når det fra radikal side siges, at de radikale er årsag til, at det blev en NATO-kommando og ikke en dansk-tysk kommando, er det ikke rigtigt. En dansk-tysk kommando har ikke været på tale.

ENKEPENSION

Ifølge enkepensionsloven ydes der pension til:

1) Kvinder, der bliver enker efter det fyldte 55. år, og som har været gift i 5 år og har dansk indfødsret.

2) Kvinder, der bliver enker efter det fyldte 45. år, såfremt de ved ægtefællens død har forsørgelsespligt over for flere børn.

3) Enker i specielle trangssituationer.

Ved lovændring i 61 tilføjes endnu en mulighed for at opnå pension, nemlig:

4) Alle kvinder, der bliver enke efter det fyldte 45. år, kan efter det fyldte 55. år opnå enkepension.

K. F. har fra første færd støttet denne lovgivning, men ønskede i 61 – uden held – at bestemmelse om, at loven også kan omfatte andre end enker, fjernedes, således at den fik karakter af at være en ren pensionslovgivning.

Bestemmelserne om enkepension har i de senere år været til revision gentagne gange, når pensionssatserne skulle justeres samtidig med folke- og invalidepensionerne.

Enkerne og tillægspensionen. På K. F. og V.'s initiativ sikredes det, at tillægspensionen kan tilfalde enken efter en tillægspensioneret. I regeringens oprindelige forslag var der intet hensyn taget til enkerne. De indbetalte præmier ville ved den tillægspensionereds død før det fyldte 67. år være gået tabt for hans familie!

Ved 1. beh. 16. jan. 64 af forslaget til Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP) (Se Tillægspension) sagde **Asger Jensen**:

»Det er en stor mangel ved forslaget, at der ikke er tænkt på familien, hvis faderen falder bort. En forsikring bør først og fremmest tage sigte på de uventede situationer. Det foreliggende lovforslag gør det stik modsatte. Dersom forsikringstageren bliver mere end 67 år, hvilket jo nu må være det normale, så kommer han til at nyde godt af forsikringen. Men når han ikke at blive 67, er pengene til forsikringspræmien tabt, og den eventuelle enke såvel som mindreårige børn kan skyde en hvid pind efter de bidrag, faderen har måttet betale. Jeg tvivler ikke om, at dette krav om enke- og børnepensionering ikke lader sig sidde overhørig i det lange løb, og jeg har den opfattelse, at vi allerede nu ved lovens tilblivelse bør se at nå frem til denne forbedring.«

Arbejdsminister **Erling Dinesen** svarede, at enkerne kunne komme med »på et senere tidspunkt«.

K. F. opnåede under udvalgsbehandlingen at sikre enken halvdel af ægtefællens tillægspension, forudsat:

1) At hun er fyldt 62 år.

2) At ægteskabet har været mindst 10 år.

3) At ægtefællen havde en anciennitet inden for tillægspensionen på mindst 10 år.

Ved 2. beh. udtalte **Asger Jensen** herom:

»Det, man efter forhandlingerne i udvalget er nået frem til, er ikke, som nogen måske kunne tro, i alle tilfælde at sikre enkerne på betryggende måde. Den situation, man kunne forudse især ville blive uholdbar, er den, at et ægtepar bliver pensioneret og får den fulde folkepension for ægtepar og dertil mandens tillægspension, og at så manden dør, således at konen ikke alene må gå ned på folkepension som enlig, men også efter det oprindelige forslag mister hele mandens tillægspension... Det sigte, man har med dette forslag, er at klare hustruens tilværelse som pensionist. Det mener jeg er en opgave, der i alle tilfælde må løses, og derfor er det rigtigt, at det er kommet med allerede nu.«

K. F. opretholder principielt kravet om, at ordningen må omfatte alle enker, og at der bør indbygges mulighed for at lade pensionsbeløbet komme efterladte børn tilgode.

K. F. støttede ved 2. behandling V.'s forslag om at udsætte ordningens ikrafttrædelse, indtil disse forhold og undersøgelserne omkring en mere almen tillægspensionsordning efter svensk mønster var afklaret.

Ved 3. behandling stemte K. F. for loven, medens V. undlod at stemme og U. stemte imod.

ENLIGE FORSØRGERE MED BØRN, f. eks. enker, enkemænd, fraskilte og enlige mødre, er som regel særlig vanskeligt stillet, og der må skattemæssigt tages hensyn hertil. Dette skal ske dels ved den udvidede hensyntagen til forsørgerpligt overfor børn, som Det konservative Folkeparti ønsker (og med yderligere forhøjet børnetilskud til disse skatteydere), dels skal de fordele, som følger med en reform af **sambeskatningen**, i videst muligt om-

fang udvides til at gælde også for enlige forsørgere.

K.F. har hyppigt gjort opmærksom på, at der er **uheldige tekniske sider ved den gældende børnetilskudsordning**, idet tilskuddene i visse tilfælde – det gælder ved død, skilsmisse eller lign. – ikke tilgår den, der har den faktiske forsørgelse af barnet, hvilket jo som regel er moderen. Folketingsmand **Hagen Hagensen** bragte dette spørgsmål frem under Folketingets spørgetid den 20. november. Regeringen har imidlertid ikke villet medvirke til en løsning. **Clara Munck** har – ligeledes forgæves – rejst spørgsmålet om de alvorlige økonomiske konsekvenser, det kan få, når enlige kvinder mister deres (forhøjede) børnetilskud, fordi de har børn mellem 15 og 18 år, der som lærlinge tjener mere end de tilladte 2000 kroner om året. Se løvrigt Børnene og beskæftningen og Sambeskatningen.

ERHVERVELSE AF LANDBRUGS-EJENDOMME, lov om: Se Bopælspligt.

ERHVERVENE, STATSLÅN TIL: Det konservative Folkeparti har i den forløbne valgperiode vendt sig mod forslag om direkte statslån og garantiordninger til erhvervslivet, men har støttet, hvor der var tale om at udvide statsgarantiens omfang for finansieringsinstitutter. Man har hermed tilkendegivet, at man ikke ønsker statsindflydelse på, hvem der skal have og hvem der ikke skal have adgang til optagelse af lån.

Loven om statslån til visse erhvervsvirksomheder og til bygning af mindre skibe blev vedtaget af S., R. V. og S. F., medens V., K. F. og U. stemte imod. K.F.'s ordfører **S. A. Fanger** sagde, at de foreliggende investeringsopgaver bedre kan løses af de eksisterende finansieringsinstitutter end af staten.

46

Ved behandlingen af **loven om statslån og garantier for håndværk og mindre industrier** sagde **S. A. Fanger:**

»Vi mener

for det første, at der med Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk er kommet et nyt og vægtigt middel til finansiering inden for disse områder.

For det andet er erhvervene jo i fuld gang og vel nærmest overbeskæftigede.

For det tredje må man sige, at når der kan gives lån til nogle, er der andre, der må undvære lån, idet der jo kun er en vis pengemængde til rådighed. Man kan oven i købet sige, at de, der ikke får noget, må bidrage til denne finansiering gennem deres skatter.

For det fjerde virker disse 10 mill. kr. som en dråbe i havet i forhold til de store investeringer, som er nødvendige. Og

for det femte bliver det et lotterispil, hvem der får disse lån og hvem der intet får. Derfor kan vi ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse.«

ERHVERVSFONDEN var oprindelig på 1 milliard kroner. I 1960 udvidedes den til 1,5 milliard kr., i 1962 til 2 milliarder kr. og i 1963 til 2,5 milliard kr. Fonden yder garanti for eksportkreditter. Udvidelserne er en følge af den øgede eksport navnlig til fjerne markeder. Der har i Folketinget været enighed om den hertil knyttede lovgivning. K.F. protesterede imod, at handelsministeren lod erhvervsfonden dække et underskud ved den kgl. ballets tourné i USA, navnlig fordi der ikke i forvejen var forelagt et budget til fondens godkendelse. Ministeren lovede fremtidig at forelægge budgetter for de af fondens midler, der anvendes til reklamefremstød.

ERHVERVSORIENTERING: K.F.'s skoleprogram kræver, at erhvervsorienteringen i folkeskolens ældste klasser fortsættes og videreudbygges med bistand fra erhvervslivet og med en stadig udbygning af kontakten mellem hjem og skole. Efter afslutningen af det 8., 9. eller 10. skoleår bør udstedes bevis for den undervisning med tilsvarende prøver, eleven har gennemgået.

ERHVERVSPOLITIK

Velstand og materiel fremgang kommer ikke af sig selv. Vi kan ikke leve af de penge, regeringen låner i udlandet. Det private erhvervslivs indsats er forudsætningen for al virkelig økonomisk vækst. Uden et frit, sundt og konkurrencedygtigt erhvervsliv kan hverken den fulde beskæftigelse eller den stigende levestandard opretholdes. Den bedste politik for alle befolkningsgrupper og den bedste garanti for fortsat social udvikling er derfor en politik, der sikrer erhvervslivets trivsel og giver det mulighed for fortsat fremgang. Dette er ledetråden for **Det konservative Folkepartis erhvervs-politik**, der er skildret i partiets arbejdsprogram. Samfundet har pligt til at kontrollere monopoler, karteller og truste, hvadenten de er af dansk eller udenlandsk oprindelse, men erhvervslivet må befries for de unødige, snærende bånd, som er indført af den socialdemokratisk-radikale regering. Fri konkurrence og ikke restriktioner er også for forbrugerne den bedste garanti.

På De samvirkende Købmandsforeningers hovedbestyrelsesmøde d. 18. marts 1964 sagde formanden, købmand **Knud Aagaard**:

»Trods et hidtil ukendt vareopbud og en intens konkurrence er man tilbage i en re-

striktionspolitik, som vi ikke har oplevet siden krigens dage.»

ERHVERVSSKATTENS AFLØSNING. Se Hovedstadsproblemer.

ERSTATNINGER TIL TILSKADEKOMNE VÆRNEPLIGTIGE. Se Værnepligtige, tilskadekomne.

ERSTATNINGSFRI RÅDIGHEDSINDSKRÆNKNING: Regeringspartierne har – især i argumentationen for jordlovene (s.d.) hævdet, at begrænsninger i en ejers ret til øjeblikkelige eller kommende dispositioner over jord eller anden ejendom, ikke er erstatningsberettiget.

Eksempler: Forbud mod udstykning af al landbrugsjord. Forbud mod ændring af bolig eller virksomhed af hensyn til byplaner.

Efter regeringspartiernes opfattelse er kun forringelse af bestående ejendoms værdi erstatningsberettiget, medens rådighedsindskrænkninger alene må betragtes som ændring af ejendomsretsbeholdningen.

K.F. hævder modsat, at der er tale om **ekspropriation**, som i henhold til grundloven kræver erstatning. De juridiske fakulteter ønskede under jordlovsforhandlingerne ikke at udtale sig offentligt om spørgsmålet.

F

FERIEGODTGØRELSE. Se Feriepenge.

FERIELOVEN. Se Feriepenge.

FERIEPENGE

Folketinget vedtog 6. maj 64 enstemmigt (1 undlod at st.) at ændre loven om ferie med løn, således at den med virkning fra 1. april 64 – men først med udnyttelse i ferieåret 65–66 – giver ret til en forhøjet feriegodtgørelse og kontant tillæg til ferielønnen på $\frac{3}{4}$ pct. af den udbetalte løn i det foregående ferieår. Såfremt ferien deles, udbetales det kontante tillæg forholdsmæssigt efter dagetallet, når ferien holdes.

Ved 1. beh. 19. marts 64 sagde **Ninn-Hansen:**

»Her er vi jo inde på synspunkter, som vi for nylig har drøftet i forbindelse med funktionærlovgivningen, hvor vi i mit parti har anlagt det **princielle synspunkt**... at når vi er inde på funktionærområdet, så må de goder, der opnås ved overenskomstforhandlinger overføres i den lovgivning, vi har, hvad enten det er funktionærloven eller som her ferieloven. Det kan ikke være rimeligt, at de funktionærer og andre, der ikke er omfattet af kollektive overenskomster, af den grund skal have ringere vilkår end andre.«

Ved forelæggelsen 12. marts 64 sagde arbejdsminister **Erling Dinesen**, at forslaget må ses som en ajourføring i overensstemmelse med den forhøjelse af feriebetalingen, der med »helhedsløsningen« (s. d.) blev givet til det overenskomstbestemte arbejdsmarked. Han oplyste, at arbejdsministeriet har godkendt en aftale mellem Dansk Arbejdsgiverforening og Fællesrepræsentationen for danske Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger af 17. dec. 63 om, at $\frac{3}{4}$ pct. tillægget kan erstattes med 3 da-

ges forlængelse af ferien. Lignende aftaler på andre områder af arbejdsmarkedet vil også blive godkendt. Herom sagde **Ninn-Hansen:**

»Det må dog være rimeligt og rigtigt at få fastslået, at der i **henhold til lovgivningen** er en ret til i stedet for den feriegodtgørelse, der her er tale om, at få 3 dages længere ferie... Det er en overvejelse værd... om man gennem denne mulighed for en forlængelse af ferien i stedet for den kontante feriegodtgørelse kunne opnå en begyndende spredning af ferien. Det er jo et spørgsmål, som samfundet og erhvervslivet må være interesseret i.«

Ministeren gik med til en drøftelse i udvalget, hvilket dog ikke førte til noget. **K. F.'s** medlemmer af udvalget udarbejdede et **ændringsforslag**, som ville have givet alle en umiddelbar ret i henhold til loven til at aftale med sin arbejdsgiver, at den kontante feriegodtgørelse kunne erstattes med 3 dages længere ferie. Da det ikke vandt nogen tilslutning, blev det trukket tilbage. **Ninn-Hansen** sagde herom ved 2. beh. 30. april 64:

»Jeg vil også tro, at der i store funktionærkredse kunne være en interesse for en sådan ordning, og det er min opfattelse, at mange, navnlig mindre arbejdsgivere, kunne tilslutte sig det synspunkt.«

Samtidig med ændringen af ferieloven ændredes feriegodtgørelsen i **Medhjælperloven** (s. d.).

FIKSERING. Se Grundstigningsskyld og Bygningsskatter.

FINANSIERINGSINSTITUT, LANDBRUGETS blev oprettet med **K. F.'s** tilslutning. Instituttet kan nu yde lån på 30 års afdragstid mod før 20 år ved langvarige investeringer som f. eks. nyetablering. I andre tilfælde 22 års afdragstid.

FINANSIERINGSINSTITUTTER. Se Erhvervene, statslån til.

FINANSPOLITIK

Finanspolitik er den økonomiske politik, der tilsigter at lade statens finanser øve indflydelse på konjunkturerne. Hvis der er arbejdsløshed og svag produktion, lader man staten bruge flere penge, end den får ind i skatter og afgifter, for derved at »stimulere omsætningen«. Hvis der er pres på arbejdskraften og stigende priser lader man staten tage mere ind i skatter og afgifter, end den giver ud for derved at »begrænse forbruget«.

Under den siddende regering har man med undtagelse af året 1960/61, hvor statens finanspolitik stimulerede inflationen, opkrævet flere skatter, end staten skulle bruge. Imidlertid er statens udgifter vokset så hurtigt, at stramningen er blevet modvirket. Ligeledes har tilførelsen af fremmed kapital gennem lån i udlandet gjort stramningen illusorisk.

Finanspolitik kan føres dels ved en bevidst forøgelse eller standsning i statens indtægter, dels ved en tilstræbt forsigtighed eller stimulering af statens udgifter. Da man i de sidste år har hævet begge poster kraftigt, er nettovirkningen blevet meget ringe.

I **K. F.'s arbejdsprogram** hedder det:

»Samfundet må bidrage til at bekæmpe inflation om nødvendigt ved at begrænse forbruget gennem overskud på statsbudgettet. Et sådant overskud må imidlertid udvikles, når stabile forhold atter er indtruffet, så staten ikke varigt disponerer over en større del af borgernes indkomster end nødvendigt for en tilfredsstillende løsning af de egentlige statsopgaver. Statsoverskud, der har haft til formål at begrænse forbruget, bør ikke anvendes til at forøge statens udgifter, og forbrugsbegrænsningen må ikke påvirke indkomstniveauet og dermed i virkeligheden fremme inflationen.«

Se Statsudgifter, Statsindtægter og Statsoverskud.

FISKERIBANKEN: Ved lov af 27. april 1963 forhøjedes maksimumbeløbet for Fiskeribankens udlån fra

100 mill. kr. til 150 mill. kr., og samtidig oprettedes et repræsentantskab med deltagelse af bl. a. fiskerierhvervets organisationer. Forslaget blev enstemmigt vedtaget, men to konservative, **Knud Thomsen** og **Einar P. Foss**, undlod at stemme, fordi de ikke ønskede at medvirke til yderligere forøgelse af obligationsudbuddet.

Ved behandlingen af de nye fiskerilove (april 1964) sagde den konservative ordfører **Hans Baago**, at finansieringsbestemmelserne for fiskesfartøjer skal være sådan, at der er sikkerhed for at bevare ejendomsretten på danske hænder. Han ønskede fiskernes organisationer hørt, før lovene gennemføres. Det sker først i næste samling.

FISKERIET: Ved behandlingen af saltvandsfiskeriloven den 10. april 1964 udtalte **Hans Baago** bl. a.:

»Det nye forslag bør, før det bliver lov, tilpasses det moderne fiskeris behov og have fiskeriets udvikling i de kommende år for øje. Der er grund til at udtale megen anerkendelse over for fiskerierhvervets udøvere. Fiskerne er folk, som kan og vil klare sig selv. De har øget fangsterne og eksporten i et sådant omfang, at det må aftvinge alle beundring. Fiskeriet er blevet et sådant valutaskabende erhverv, at hele samfundet i høj grad må regne med det. Det vil derfor være klogt at give erhvervet de bedst mulige vækstvilkår, så den gunstige udvikling kan fortsættes.«

Lovforslaget blev ikke færdigbehandlet før valget.

FISKERIKONVENTIONEN: Folketinget gav 29. maj 1964 enstemmigt samtykke til Danmarks ratifikation af fiskerikonventionen af 9. marts 1964, der giver Danmark mulighed for at udvide sine fiskerigrænser i Kattegat, Skagerak og Vesterhavet til 12 sømil, idet andre stater, der traditionelt har fisket i dette far-

vand, og som tilslutter sig konventionen, skal have lov til fortsat fiskeri mellem 6 og 12 sømil fra kysten. Konventionen berører ikke de rene 12-miles grænser ved Færøerne og Grønland.

Forinden tilslutningen sikrede **H. C. Toft** sig fiskeriminister **Normanns** løfte om forhandling med fiskeriorganisationerne og Folketinget, før de nye bestemmelser sættes i kraft.

FJERNSYN. Se Radiolov, Radio-monopol og Danmarks Radio.

FLYGTNINGEGRAVE. Se Tyske centralkirkegårde.

FLYVETRAFIKKEN: K.F.'s landsrådsmøde 16.-17. nov 1962 vedtog enstemmigt indstillingen »**Trafikpolitik**« hvori **trafikflyvningen** omtales for sin stigende betydning. Det nævnes, at der bliver brug for stadig flere indenlandske ruter, bl. a. til **Sønderjylland**. De **grønlandske** flyveforbindelser kræves udbygget, og en særlig rute til **Færøerne** kræves etableret (Et krav, som siden er efterkommet). I indstillingen hedder det videre:

»Staten og kommunerne bør i tide erhverve egnede arealer til oprettelse af lokale flyvepladser... Overvejelserne vedrørende Kastrup Lufthavns eventuelle flytning til Saltholm bør snarest afsluttes.»

Regeringen har endnu ikke afsluttet disse overvejelser, men en udbygning, hvor lufthavnen nu ligger, er opgivet, og et nyt forslag om at placere lufthavnen på inddæmmede areal ved Amagers sydspids er til overvejelse. Disse drøftelser har nær forbindelse med planerne om en Øresundsbro, idet broen ikke må hindre indflyvningen til lufthavnen, medens den på den anden side er en nødvendighed, dersom lufthavnen flyttes til Saltholm.

FN-STYRKE: Folketinget vedtog den 30. april 1964 at opstille en permanent beredskabsstyrke, der af regeringen kan stilles til rådighed for Forenede Nationers fredsbevarende opgaver. Styrken skal være på ca. 950 mand og indgå i en skandinavisk styrke på ca. 4000 mand. Danmarks udgifter til materielanskaf-

felser bliver ca. 20 mill. kr., og de årlige driftsudgifter er anslået til ca. 10 mill. kr., som skal bevilges udover det rammebestemte militære driftsbudget.

Hidtil har Danmark stillet styrker til rådighed for FN efter folketingsbeslutning i hvert enkelt tilfælde (Congo og Gaza).

Under forslagetets behandling stillede **Ole Bjørn Kraft** den betingelse, at der forud for afgivelse af den nye styrke i hvert enkelt tilfælde finder en drøftelse sted i udenrigspolitisk nævn, hvilket ministeren lovede.

Ole Bjørn Kraft sagde videre:

»Denne FN-styrke er et fremskridt ad den vej, vi gerne vil gå sammen med andre, men vi må være klar over, at i tilfælde af alvorlige konflikter, hvor stormagterne er indblandet, og hvor deres interesser ikke falder sammen med FN's, da vil beslutninger af denne karakter ikke kunne beskytte hverken freden eller de enkelte landes sikkerhed.»

Bjørn Kraft nævnte, at man også i FN forudsætter, at konflikter mellem stormagter falder udenfor de opgaver, beredskabsstyrken kan klare, og fortsatte:

»Når der for nylig fra en radikal folketingskandidat (Sv. Haugaard i Skivekreds) er udkastet den tanke, at Danmark skulle stille sig under FN's beskyttelse, er det virkelighedsfjernt, også efter den tankegang, som er herskende i FN selv. Det er da også derfor, man har skabt NATO i overensstemmelse med FN's pagt som en udbygning, idet FN som sådan ikke er i stand til at yde denne beskyttelse.»

Kraft sagde endelig, at Danmark må have interesse i, at fremtidige FN-aktioner forberedes og sikres på den bedste måde, så misforståelser som i Congo kan undgås. En fastere organisation i FN er påkrævet.

FOLKEAFSTEMNINGEN

om 4 jordlove (s.d.) den 25. juni 63, viste, at befolkningsflertallet modsætter sig unødige begrænsninger af borgernes dispositions- og ejendomsret, samtidig med at det afviser unødige udvidelser af statens

magt over den enkelte. Ved afstemningen, der var den første efter den paragraf (42), som K. F. fik indført i grundloven i 1953, forkastede vælgerne flg. love, som regeringsflertallet havde vedtaget i folketinget den 17. maj 63:

1) Bopælspligten (s.d.) 61,6 pct. nej, 44,5 pct. ja.

2) Statsforkøbsretten (s.d.) 61,4 pct. nej, 44,3 pct. ja.

3) Kommunal forkøbsret (s.d.) 60,4 pct. nej, 43,6 pct. ja.

4) Naturfredningsloven (s.d.) 57,4 pct. nej, 41,5 pct. ja.

Efter grundlovens regler kræves til forkastelse af vedtagne love ved folkeafstemning:

a) Nejstemmerne skal være i overtal blandt de afgivne stemmer.

b) Nejstemmerne skal udgøre mindst 30 pct. af samtlige stemmeberettigede, hvilket den 25. juni 63 ville sige ca. 913.000 stemmer.

Da der blev afgivet ialt 1.354.588 nejstemmer, var begge betingelser for forkastelse rigeligt opfyldt.

En sammenligning med folketingsvalget i 1960 viser, at NEJ-partierne fik 250.000 flere stemmer, end det kunne være ventet efter valgtallet (Stemmetallene for bopælspligten), og senere undersøgelser tyder på, at 75.000, ca. halvdelen af de vælgere, som i 1960 stemte radikalt ved folkeafstemningen gik imod partiets anbefalinger, medens de øvrige anderledes stemmende i det væsentlige stemte socialdemokratisk i 1960. Yderligere viser undersøgelser, at omkring 350.000 af JA-partiernes vælgere blev hjemme på afstemningsdagen.

Næste runde i kampen om ejendomsretten udspilles med valget den 22. sept. 64, idet regeringspartierne har holdt alle jordlovsspørgsmålene åbne indtil valget har vist, hvilken styrke regeringspartierne har bag deres standpunkter. Til trods for at statsminister **J. O. Krag** umiddelbart efter folkeafstemningen erklærede, at regeringen var i gang med at skabe nye love, der tog hensyn til afstemningens resultat, meddelte han den 1. okt. 63 med begrundelse i markedsudviklingen:

»Under disse forhold vil regeringen ikke fremsætte nye forslag«.

Dette standpunkt er opretholdt ved at henvise de problemer, som for kun et år siden havde stor hast, til omfattende udvalgsbearbejdelse eller til stående kommissioner.

FOLKEAFSTEMNINGSPARAGRAF-

FEN: Det var K. F., der fik indført folkeafstemningsparagraffen i den nye grundlov af 1953. Under den gamle grundlov og med den partisammensætning, Rigsdagen havde i årene med socialdemokratisk-radikalt flertal, ville jordlovene være blevet vedtaget endeligt i Folketing og Landsting uden mulighed for folkeafstemning.

FOLKEAKTIER: er en populær betegnelse for aktier, lydende på små beløb, så »alle kan være med«, f. eks. 100 kroner. Fordelen er, at almindelige mennesker herigennem kan opnå en chance for værdifast pengeplacering, og at man med aktiespredningen kan udbrede forståelsen for en sund økonomisk politik som basis for erhvervslivets udvikling.

Ulempen er, at en aktionærgruppe lettere kan tilrive sig magten, når aktieposterne er spredt. Hvis man vil modvirke denne risiko, kan det gøres gennem selskabets vedtægter. Endelig er der naturligvis risiko forbundet med aktieinvestering.

Folkeaktier kan udstedes i form af aktiecertifikater, hvorved risikoen spredes, idet certifikaterne har grundlag i flere forskellige virksomheders aktier og følger deres samlede værdibevægelse.

K. F.'s arbejdsprogram siger:

»Udstedelse af folkeaktier, aktiecertifikater og medarbejderaktier bør fremmes. Hvor det er muligt må de store offentlige investeringer, der er samfundsmæssigt nødvendige i de kommende år, finansieres ved konjunkturfaste folkeaktier.«

(Se Ejendomsret).

FOLKEBIBLIOTEKER: Ved en lov vedtaget 15. maj 1964 har Folketinget lagt retningslinier for udbygning af biblioteksvæsenet. Loven, der træder i kraft 1. april 1965, forudsætter bl. a.,

at enhver kommune skal være forpligtet til alene eller i fællesskab med andre kommuner at opretholde et folkebibliotek,

at alle skoler i folkeskolen bør tilstræbe inden 1. april 1969 at have et skolebibliotek,

at biblioteker i virkeområder med over 5000 indbyggere inden 1. april 1969 skal have heltidsbeskæftiget bibliotekar, og

at folkebibliotekerne skal praktisere fri låneret for enhver med bopæl her i landet. Endvidere ændres bestemmelserne om **statens tilskud**, så dette fremtidig udgør 45 pct. af et folkebiblioteks driftsudgifter indtil 275.000 kr. årlig og 30 pct. af driftsudgifter udover dette beløb.

Loven vedtoges med alle stemmer mod 6 (Weikop og U). K. F. undlod at stille ændringsforslag, da der ikke kunne opnås tilstrækkelig tilslutning hertil, men udtrykte beklagelse over, at der ikke blev givet **større frihed for kommunalbestyrelserne** til selv at træffe afgørelse om kommunale biblioteksforhold, og at **skolebibliotekerne** ikke fuldt ud skal betragtes som led i kommunernes biblioteksvæsen, idet de udskilles fra folke- og børnebibliotekerne.

FOLKEPENSIONEN (se også Fuld folkepension). I indeværende folke-tingssamling er invalide- og folkepensionen flere gange ændret. **Hver gang med K. F.'s stemmer.**

1960/61 gennemførtes et midlertidigt tillæg på 15 kr. månedligt til ægtepar, der begge opfylder betingelserne for at få folkepension (gruppe I) og 10 kr. til ægtepar, hvor kun den ene kan oppebære folkepension (gruppe II), og enlige (gruppe III). Forbedringen skyldtes de indtægtsforbedringer, som andre befolkningsgrupper havde opnået. Grundbeløbene forhøjedes samtidig. Under hensyn til bortfaldet af det midlertidige tillæg m. m., blev der en reel forbedring på 228 kr. årligt for gruppe I og på 158 kr. årligt for grupperne II og III. Også det såkaldte mindstebeløb forhøjedes, nemlig til 10 % - mod hidtil 9 % - af

den gennemsnitlige bruttoindkomst for forsørgere. Indtægtsgrænserne for børnetillæg med fuldt grundbeløb bortfaldt, og fradragreglerne lempedes ved beregningen af den indtægt ved siden af folkepensionen, som består i pension, livrente o. l., samt en forhøjelse af lommepengene til pensionister på alderdomshjem.

Disse ændringer blev anbefalet af K. F., som imidlertid **ønskede nedslagsreglerne helt fjernet**. En kommission nedsattes til drøftelse af dette problem.

1961/62 og også 1962/63 vedtoges lovforslag, hvorefter nedslag gives med indtil 3.000 kr. (efter ændringen i 62/63), såfremt den pågældendes skattepligtige indkomst ikke overstiger 9.000 kr.

1962/63 gennemførtes et midlertidigt tillæg som led i helhedsløsningen på 15 kr. i gruppe I og 10 kr. i grupperne II og III.

1963/64 gennemførtes forslaget om fuld folkepension. (Se dette.)

Statens udgifter til henholdsvis invalide- og folkepension udgjorde i 1962/63: 463 mill. kr. og 1302 mill. kr.

Pr. 1. april 1964 andrager **invalide- og folkepensionens grundbeløb:**

gruppe I	kr. 7.656
gruppe II	kr. 5.796
gruppe III	kr. 5.064

Folkepensionens mindstebeløb andrager:

grupperne I og II	kr. 1.680
gruppe III	kr. 1.116

De gældende **nedslagsregler** virker på den måde, at man:

oppebærer fuld folkepension, hvis indtægten (før fradrag for skatter m. v.) ikke overstiger (ægtepar):

formueindtægt	kr. 4.700
pensionsindtægt	kr. 9.100
arbejdsindtægt	kr. 6.900

kun får mindstebeløbet, hvis indtægten (før fradrag) er større end:

formueindtægt	kr. 11.300
pensionsindtægt	kr. 20.800
arbejdsindtægt	kr. 14.100

Den maksimale forskel mellem fuld folkepension og mindstebeløbet udgør 5.976 kr. (ægtepar). Hvis f. eks. arbejdsindtægten øges med 7.200 kr. bliver restbeløbet kun ca. 1.200 kr.

Se også Pensionstillæg, Fuld folkepension og Tillægspension.

FOLKESKOLEN: K. F. indbyder i sit **skoleprogram af 1962** andre partier til samarbejde om en ændring af den nuværende folkeskoleordning efter følgende hovedlinier:

- 1) Det 8. skoleår gøres obligatorisk. Den skolepligtige alder indtræder med barnets fyldte 7. år, men kan ved dispensation begynde efter det fyldte 6. år.
- 2) Folkeskolens sidste tre år, det 6., 7. og 8. skoleår, er delt i to linier, den alme-

- ne og den boglige. De nuværende overgangsmuligheder mellem disse bevares.
- 3) Efter 8. skoleår skal der **fra den almene linie** være overgang til
- andre uddannelsesformer uden for folkeskolens rammer, f.eks. ungdomsskoler, efterskoler og egentlige fagskoler,
 - de frivillige 9. og 10. klasser i folkeskolen, herunder de tekniske forberedelsesklasser,
 - den boglige linies 8. klasse.
- 4) Fra **den boglige linie** er der efter 8. skoleår overgang til
- en 2-årig realafdeling knyttet til folkeskolen,
 1. gymnasieklasse i gymnasieskolen,
 - de frivillige 9. og 10. klasser i folkeskolen, herunder de tekniske forberedelsesklasser.

Hvis disse hovedlinier følges, vil der ved udvidelsen af skolepligten til **otte år** blive stillet **stigende krav** til folkeskolens undervisning, navnlig i de ældste klasser.

K. F. anser det for meget vigtigt, at der ofres større opmærksomhed på **overgangen fra skole til erhvervsliv**. Den erhvervsbetonede undervisning bør derfor tilrettelægges i nøje samråd med erhvervslivet, og folkeskolens 8. klasse bør afsluttes med en offentlig **prøve med fælles opgaver** for hele landet. På baggrund af denne prøve og skolearbejdet i almindelighed bør skolen give en udtalelse om elevens erhvervsegnethed. Ved overgang til 9. og 10. skoleår skal ikke kræves afgangsbetegnelse fra 8. klasse, men ved afgang fra skolen udstedes bevis for gennemgaaede prøver.

Der henvises til afsnittene om Skolestruktur og om de øvrige skoleformer.

FOLKETINGETS ARBEJDSVILKÅR:

K. F.'s arbejdsprogram kræver en ændring af Folketingets arbejdsvilkår og udtaler herom: Folketingets arbejde må underkastes ændringer, så der sikres Folketingets udvalg den bedst mulige sagkyndige bistand ved udformningen af lovgivningen. På et folketingsudvalgs begæring skal embedsmænd og andre

sagkyndige kunne fremsætte deres syn på fremlagte lovforslag. Repræsentationen for Folketinget i udvalg, hvis opgaver fortrinsvis er administrative, bør ophæves. I det omfang finansudvalget meddeler bevillinger på forventet efterbevilling af Folketinget, skal udvalgsmedlemmerne være offentlige, medmindre særlige omstændigheder gør sig gældende. For at styrke den politiske interesse bør Folketingets partier overveje sådanne ændringer i dets udadvendte arbejde, at befolkningens muligheder for at følge det forbedres.

FOLKETINGSVALGET 1960: Ifølge Kommunal Årbog 1963 var den procentvise fordeling af de afgivne stemmer ved folketingsvalgene 1957 og 1960 således:

Parti	1957	1960	Ændring
Soc.	39,4	42,1	+ 2,7
Rad. V.	7,8	5,8	- 2,0
KF	16,6	17,9	+ 1,3
V	25,1	21,2	- 4,0
Retsf.	5,3	2,2	- 3,1
SF	-	6,1	+ 6,1
Kom	3,1	1,1	- 2,0
U	2,3	3,3	+ 1,0
Slesv. P.	0,4	0,4	0,0

Ved **de foregående valg** – i tiden efter anden verdenskrig – har den procentvise fordeling af stemmerne til de fire betydende partier været:

Parti	1945	1947	1950	1953	1957
Soc.	32,8	40,0	39,6	40,4	41,3
Rad. V.	8,2	6,9	8,2	8,6	7,8
KF	18,2	12,4	17,8	17,3	16,8
V	23,4	27,6	21,3	22,1	23,1

Mandatforskydningen fra 1957 til 1960 blev:

Parti	1957	1960	Ændring
Soc.	70	76	+ 6
Rad. V.	14	11	- 3
KF	30	32	+ 2
V	45	38	- 7
Retsf.	9	0	- 9
Komm.	6	0	- 6
SF	0	11	+ 11
U	0	6	+ 6
Slesv. P.	1	1	-

FORBRUGSAFGIFTERNE

Told- og forbrugsafgifterne steg i perioden fra 1960/61 til 1964/65 fra 4.171 mill. kr. til 7.080 mill. kr.

Stigningen skyldes dels forøgelse som følge af større omsætning af beskattede varer (den automatiske stigning) og dels de forhøjelser, som regeringen har gennemført i forskellige afgiftslove.

November 1961 forhøjedes **afgiften på øl** med 7 øre for almindelig pilsnerøl og 9 og 10½ øre henholdsvis for øl af luksusklasse A og B. **Vinafgifterne** blev samtidig forhøjet med 43 øre for en almindelig flaske bordvin og 72 øre for en flaske hvidvin. For **dansk frugtvin** kom en afgiftsforhøjelse på 36 øre pr. helflaske, ligesom afgifterne på **spirituosa** blev forhøjet. Eksempelvis steg afgiften på en flaske **akvavit** med 3 kr. Samtidig forhøjedes **benzinafgiften** med 10 øre pr. liter. Den samlede årlige indtægtsforøgelse blev anslået til 175 mill. kr., hvoraf 100 mill. kr. i kraft af forhøjelsen på benzinafgiften. Endvidere forøgedes statsbanernes, post- og telegrafvæsenets samt radioens og fjernsynets takster med ialt 110 mill. kr. Se i øvrigt Takstforhøjelser og Portoforhøjelser.

Oppositionen tilsagde forhandlingsvilje, men efterlyste en samlet løsning. Regeringen var imidlertid helt afvisende overfor oppositionens ønsker om at drøfte mulighederne for 1) besparelser på statsbudgettet, 2) lettelse for opsparingen og 3) placeringen af de direkte skatter. Hverken K. F. eller Venstre kunne derfor stemme for afgiftsforhøjelserne. **Ove Weikop** erklærede, at troen på regeringens samarbejdsvilje og troen på samordning af de økonomiske problemer havde lidt et alvorligt knæk. Regeringen gennemførte forslaget med 88 stemmer mod 82.

I **juni 1962** gennemførtes i forbindelse med oms-forliget en forhøjelse af afgifterne på tobaksvarer, chokolade- og sukkervarer, vin, spiritus, øl, mineralvand, konsum-is, grammofoonplader, parfume, radio og fjernsyn. Disse hidtil punktbeskattede varer blev af tekniske grunde fritaget for oms, men fik til gengæld afgiftsforhøjelser, der svarede til de 9 pct.s engrosoms på andre varer. Statens samlede årlige indtægtsforøgelse blev anslået til ca. 350 mill. kr. Se i øvrigt Omsætningsafgiften.

I **februar 1964** forhøjedes følgende afgifter:

Ølafgiften steg med 5, 6¼ og 7½ øre pr. flaske henholdsvis for pilsnerøl, øl af luksusklasse A og af luksusklasse B.

Benzinafgiften steg med 5 øre pr. liter, hvorefter afgiften ialt andrager 70 øre pr. liter.

Cigaretafgiften forhøjedes med 3 øre pr. stk., hvoraf 2,88 øre er af-

gift og 0,12 øre avance. Afgiften på cigarillos og cerutter nedsattes samtidig med henholdsvis 1-1½ øre og 2 øre, ligesom der kom en beskeden nedsættelse af afgiften af pibetobak.

Statens indtægt ved disse forhøjelser blev anslået til 50 mill. kr. på øllet, 60 mill. kr. på benzinen og 140 mill. kr. på tobaksafgifterne, ialt 250 mill. kr.

Regeringens motivering for **forhøjelserne** i 1964 var 1), at den økonomiske politik efter januarpristallets stigning måtte strammes og 2) at staten måtte have dækning for sine merudgifter i forbindelse med pristalsstigningen. Begge argumenter afvistes af **Poul Møller**, som gjorde opmærksom på det uholdbare i at påstå, at pristallet skulle udløse større købekraft. Regeringen måtte erkende, at den havde fejlbedømt udviklingen, da den i 1963 troede, at der ville være råd til helhedsløsningens andet trin i foråret 1964. Poul Møller erkendte, at den forventede større aktivitet kunne gøre det berettiget at overveje konjunkturpolitiske foranstaltninger, men han anså det for unødvendigt at forhøje den samlede skattebyrde. K. F. ville være med til afgiftsforhøjelser under forudsætning af tilsvarende reduktioner i den direkte beskatning. En forskydning af beskatningen fra indkomst til forbrug ville give den afdæmpning af forbruget og stimulans af arbejdsindsats og opsparing, som var påkrævet. Regeringen ønskede ikke at forhandle med oppositionen og gennemførte forhøjelserne med 2 stemmers flertal.

I **K. F.'s arbejdsprogram** hedder det:

»Det er nødvendigt, at de offentlige udgifter pålægges borgerne på en sådan måde, at de mindst muligt modvirker arbejdsindsatsen, initiativet og opsparingen. Det konservative Folkeparti vil derfor virke for – over en treårig periode – at omlægge beskatningen yderligere fra indkomst- og formueskat til forbrugsskatter, så borger-

nes samfundsnyttige virksomhed hæmmes mindst muligt af beskatningen.

I arbejdsprogrammet fremhæves, at en aflastning af de direkte skatter vil være af særlig betydning for eksporterhvervene, fordi eksporten er fritaget for at betale forbrugs-skatter (men ikke direkte skatter, hvilket iøvrigt er grunden til, at både Tyskland og Sverige for tiden arbejder med en tilsvarende omlægning af beskatningen.) For at gennemføre de af K. F. foreslåede lempelser i den direkte beskatning kan det være nødvendigt at forhøje de almindelig omsætnings- og forbrugsafgifter med ca. en tiendedel, hedder det i arbejdsprogrammet.

Iflg. Økonomisk Årsoversigt 64 androg det offentliges samlede driftsindtægter 15.525 mill. kr. i finansåret 1963/64, hvoraf 6.515 mill. kr. eller 42 pct. var forbrugsafgifter. Det er samme procentvise andel som i 1962/63 til trods for, at den almindelige omsætningsafgift iflg. de seneste oplysninger (Skattepolitisk Oversigt nr. 4 1964) har indbragt 1143 mill. kr. i 1963/64 mod 355 mill. kr. i 1962/63. De direkte skatter er således forholdsmæssigt steget lige så meget som forbrugsafgifterne, og omsætningsafgiften er derfor ikke resulteret i den omlægning af beskatningen, som var ønsket.

Se også Indirekte skatter.

FORBRUGSBEGRÆNSNING. Se Finanspolitik.

FORHANDLINGSREGLER: Forinden Dansk Arbejdsgiverforening og LO sætter sig til forhandlingsbordet ved en overenskomstperiodes udløb, har de to parter fastlagt regler for forhandlingernes forløb. I 1961 forhandlede man hvert af otte områder for sig, i 1963 forhandlede der stort set under eet. Der er i foråret vedtaget nye forhandlingsregler med henblik på de forhandlinger om ny overenskomst, der påbegyndes til efteråret.

De nye forhandlingsregler forudsætter, at parterne prøver at blive enige om den samlede beløbsramme for de generelle krav (time- og akkordløn, sociale goder, arbejds-

tid m.v.), inden man går i gang med behandlingen af kravene. Herunder skal de to organisationer ifølge de regler, de har lavet, tilvejebringe statistisk materiale over produktionsudviklingen. Evt. mæglingsforslag udarbejdes efter 15. december.

I et særligt protokollat ved godkendelsen af de nye regler hedder det:

»Hovedorganisationerne er enige om at virke for, at de samfundsøkonomiske hensyn, som forhandlingsreglerne tilsigter at tage for arbejdsmarkedet og de egentlige lønmodtagere, også bør præge indkomstfastsættelsen for andre samfundsgrupper.«

FORKØBSRET. Se Statsforkøbsret og Kommunal forkøbsret.

FORLYSTELSESAFGIFTEN er i fuld enighed mellem partierne blevet afskaffet for biografer, varieteer, cirkus, sommerteatre m. v. Afgiften har hidtil indbragt 30 mill. kr., men svigtende besøg har medført store økonomiske vanskeligheder for de afgiftsbelagte virksomheder. Afskaffelsen gælder fra 1. jan. 1965.

FORMUESKATTEN er for en væsentlig dels vedkommende en dobbeltbeskatning, for så vidt som den virker som en gentagen beskatning af allerede beskattet, opsparet indkomst. For i nogen grad at afbøde denne urimelighed og for at fremme opsparring, selvpensionering og kapitaldannelse i samfundet har K. F. og Venstre stadig arbejdet for en forhøjelse af grænsen for skattefri formue og lempelse i formueskatten på formuerne især på de mellemstore formuer.

I 1960 foresloges grænsen for skattefri formue i det borgerlige skattereformsforslag sat op fra 60.000 kr. til 100.000 kr. og skattesatserne lempet for de skattepligtige formuer, fortrinsvis de mellemstore formuer. I foråret 1961 lykkedes det i Folketinget at få formuegrænsen hævet til 90.000 kr. med samtidige skattelettelser til formuer op til 200.000 kr. Ved omsforliget i 1962 lykkedes det yderligere at få redu-

ceret indkomstbeskatningen af mindre formueindtægter.

I K.F.'s **arbejdsprogram**, som vedtoges i november 1963, hedder det om formueskatten: »Formueskattegrænsen forhøjes gradvis fra 90.000 kr. til 200.000 kr.«

Se iverigt Indkomstskat til staten.

FORSIKRINGSKOMMISSIONEN

Den 11. januar 1962 fremsatte regeringen forslag om at nedsætte en kommission

»med den opgave at tilvejebringe oplysning om den her i landet udøvede forsikringsvirksomhed at belyse dennes funktioner og at undersøge om den drives uden unødigt fordyrende omkostninger, samt at fremkomme med forslag til sådanne foranstaltninger – herunder ændringer af gældende love – som måtte findes egnet til at fremme forsikringsvæsenets bestræbelser for bedst muligt at tilgodese forsikrings-tagernes interesser.« (uddrag af lovens par. 1).

Inden behandlingen i Folketinget havde loven en noget skarpere formulering i par. 1. Efter den ændrede (herover citerede) udformning, og efter at handelsministeren i Folketinget havde erklæret, at formålet med kommissionens nedsættelse ikke var »udtryk for et ønske om en socialisering af forsikrings-erhvervet« stemte K. F. for kommissionens nedsættelse.

FORSORGS CENTRE. Se Åndssvageforsorg.

FORSVAR

Forsvarets organisation og styrke bygger på **forsvarsloven af 1960**, som Socialdemokratiet, Venstre, radikale og K. F. indgik forlig om. Det har knebet med at komme i gang med de **materielanskaffelser**, der var forligets forudsætning. En begyndelse er gjort ved en bevilling på 750 mill. kr. i 1962 (hvoraf USA betalte halvdelen). Yderligere bevillinger vil være nødvendige i de kommende år, hvis vi ønsker, at vore soldater ikke på grund af forældet materiel skal være ringere

stillet end modstanderen. Det samme gælder i spørgsmålet om **tjenestetiden**: Alle krige erfaringer viser, at jo bedre soldaterne er uddannet, des bedre klarer de sig, og desto mindre er tabene. Både for materiel og uddannelse er spørgsmålet, om man vil give vort mandskab forsvarlige vilkår, hvis ulykken skulle komme over os.

FORSØRGERE, ENLIGE. Se Enlige forsørgere.

FORTSÆTTELSESSYGEKASSER

Under sygekasselovens ændring i foråret 1960 oprettedes B-afdelinger for sygekassernes »bemidlede« medlemmer som konkurrenter til fortsættelseskasserne. Især på tre områder gav man B-afdelingerne forret for fortsættelseskasserne:

De fik 1) statstilskud til livsvigtig medicin m. v., 2) statstilskud til sygehustakstlempelse og 3) monopol på dagpengeordningen.

Det lykkedes oppositionspartierne at få fjernet en påtænkt forskelsbehandling vedrørende speciallæger.

25. oktober 1962 fremsatte K. F. og Venstre forslag til folketingsbeslutning, der pålagde regeringen at sikre fuld ligeret mellem de to sygeforsikringsformer ved at:

1. sikre fortsættelsessygekassernes **forbliven i den offentlige sygeforsikring**.

2. sikre **fuld ligestilling i ydelser** med B-afdelingerne.

3. give ret til at **optage mindre bemidlede** i fortsættelseskasserne.

4. lade fortsættelseskasserne få ret til at **administrere dagpengeordningerne** for lønarbejdere.

5. at **forpligte sygekasserne til at meddele** medlemmer der kommer over sygekassegrænsen, at de har adgang til at blive medlem af en fortsættelseskasse, så de ikke automatisk bliver B-medlemmer.

Den 25. februar fremsatte regeringen herefter et forslag, der imø-

dekom nogle af oppositionens ønsker, idet der blev ligestilling for sygehustakster, og fortsættelseskassernes medlemmer fik adgang til at deltage i dagpengeordningerne for lønarbejdere, dog sådan at ordningen administreres af sygekasserne. Loven vedtoges. K.F. undlod at stemme.

K. F. ønsker fuld ligestilling mellem de to forsikringsformer, sålænge den nuværende sygeforsikringsordning eksisterer.

FRADRAGSRET. Se Skattefradragsretten.

FREMTIDENS SLUM, REGERINGEN BYGGER: Pjece i serien **Aktuelle Noter**, udgivet af K.F. i vinteren 64. Pjecen blev ukorrekt angrebet af Aktuelt 14. maj 64, og af Socialdemokratiets politiske ordfører, **K. B. Andersen** under Folketingets afslutningsmøde 3. juni 64, til trods for, at Aktuelt allerede den 17. maj 64 i henhold til presseloven måtte bringe en korrektion af de ukorrekte påstande, der alene kan være motiveret med et forsøg på at bortlede opmærksomheden fra pjecens sande indhold:

En stærk og sagligt begrundet kritik af regeringens kvalitetsforringende boligpolitik. **Efter den vedvarende konservative kritik heraf har regeringen 26. juni 64 nedsat et særligt udvalg om boligbyggeriets standard (Se Boligudvalg).**

Pjecen indeholder:

1) En redegørelse for regeringens nye boligpolitik (Se Boligbyggeri).

2) En påvisning af denne politiks følger (Se Byggestop) på baggrund af udtalelser af repræsentanter for statens øverste rådgiver på boligområdet, Statens Byggeforsknings-Institut (hvis råd regeringen ikke har villet følge), repræsentanter for boligministeriets embedsmænd, repræsentanter for de sociale boligselskaber, pjecens titel refererer til en udtalelse af selskabernes daglige leder, dir. K. Hansen, repræsentanter for arkitektorganisationer og andre byggesagkyndige, samt oplysninger om boligundersøgelser i udlandet, undersøgelser her i landet af boligens sundhedsmæssige virkning m. v.

3) En gennemgang af boligstandardens forfælgelse fra 1953 til den seneste boliglovsændring i 1961, foretaget på grundlag af offentlig statistik.

Aktuelt beskæftiger sig overhovedet ikke med pjecens faktiske indhold, hvilket ville bringe bladet i konflikt med bl. a. de sociale boligselskaber. I stedet påstår det **ukorrekt**, at pjecen sigter mod at vise, at byggeriet i DE SENERE ÅR (1962 og 63) er koncentreret mere om at opføre små boliger (3 vær. og derunder) end tidligere. På dette postulerede og forkerte grundlag kritiseres det, at pjecen **ikke** bringer statistik over boligbyggeriet i 1962 og 63. Såvel Aktuelt som K. B. Andersen ved, at 1961-lovændringens betydelige indvirkning på de sociale boligselskabers byggestandard (Se Boligstandard og Socialt boligbyggeri) IKKE var statistisk belyst, da pjecen blev til.

Efter at statistikken er blevet offentligt tilgængelig viser det sig som ventet, at 1961-loven fik den kvalitetsforbedrende virkning, men regeringen synes ikke at have billiget dette, idet dens politik med hensyn til uddeling af byggetilladelser allerede det følgende år førte til en dæmpning af forbedringstakten. De nye restriktioner (Se Byggestop) vil yderligere forstærke forringelsen.

De statistiske oplysninger, som Aktuelt på ukorrekt grundlag efterlyste, er medtaget i den Aktuelle Note »Replik«, der er udsendt af K. F. som svar på angrebene.

FRIGØRELSESAFGIFT er foreslået af K. F. og Venstre til afløsning af kapitalvindingsskatten på fast ejendom (s. d.). Den blev første gang foreslået af oppositionen i forbindelse med drøftelsen af jordlovs-komplekset i 1963 og påny i foråret 1964, da regeringen foreslog sin egen lov om kapitalvindingsskat fra 1963 uændret. Hverken regerin-

gens ændringsforslag eller frigørelsesafgiften blev gennemført, men en ny drøftelse om disse ting skal tages op i næste folketings-samling. Medens kapitalvindingsskat principielt rammer fortjenester ved enhver ejendoms salg, omend de skattefrie beløb i visse tilfælde vil føre til hel skattefrihed eller lempet beskatning, sigter frigørelsesafgiften **kun på at ramme** ejendomssalg **med store og reelle fortjenester** (ikke blot fiktive fortjenester som følge af pengeforringelsen).

Frigørelsesafgift skal derfor **kun komme på tale**, hvor en ejendoms salg sker i forbindelse med ejendommens **overgang til ændret brug**, f.eks. landbrugsjords salg for fremtidig at bruges til villa-, udlejnings- eller erhvervsbyggeri. Ved beregningen af den afgiftspligtige fortjeneste ved sådanne ejendommers salg skal reglerne indrettes således,

at det bliver fortjenesten på jordværdien, ikke bygningerne, der beskattes,

at sælgeren ubeskåret og ubeskattet har så meget af salgssummen tilovers, at han kan anskaffe sig en ny ejendom med samme benyttelse og brugsværdi som den solgte,

at den nominelle fortjeneste som blot skyldes pengeværdiens forringelse, ikke behandles som en reel fortjeneste,

at sælgerens egne forbedringer på den solgte ejendom ikke beskattes, som om de var samfundsskabte. Herudover skal der fra landbrugsejendomme o. l. kunne ske enkelte parceludstyknin-ger uden at afgiften sætter ind.

Den fortjeneste, som efter de forannævnte regler kan blive afgiftspligtig, beskattes med 30 %.

58

FULD FOLKEPENSION

Den 29. jan. 64 fremsatte socialministeren forslag om fuld folkepension til alle over 67, uanset modtagerens øvrige indtægter, og i sammenhæng hermed et indtægtsreguleret tillæg, pensionstillægget (se dette), hvormed man i og for sig straks opgiver princippet om samme folkepension til alle uanset indtægt. Folkepensionen skal andrage samme beløb, som det nu gældende grundbeløb (se Folkepension).

K.F. var i lang tid gået ind for princippet om fuld folkepension således, at den pågældendes private sikring ikke har indflydelse på folkepensionens størrelse. Forslaget tilsigter over en årrække at afskaffe nedslagsreglerne, og princippet er inspireret af en tale, som folketingsmand **Asger Jensen** holdt for de handelsrejsende i dec. 60 og i et radioforedrag 15. marts 61. Efteråret 61 nedsatte arbejds- og socialministeren en kommission, som 63 afgav betænkning med forslag om en gradvis afvikling af nedslagsreglerne. Regeringen fulgte stort set kommissionens forslag, der bygger på en gradvis forhøjelse af den fradragsfri indtægt, men har foreslået afviklingen udstrakt over en femårig periode, således at den først er tilendebragt i 1970.

Den gradvise afvikling: Loven bygger på et system, hvorefter der for personer, som er fyldt 67 år, ved indtægtsopgørelse fra 1. april 1965 yderligere ses bort fra 1000 kr. i det første, 2000 kr. i det andet, 3000 kr. i det tredje, 4000 kr. i det fjerde og 5000 kr. i det femte år, hvorefter indtægtsreguleringen helt bortfalder.

Indekskontrakter skulle dog fortsat give anledning til nedslag i folkepensionen for så vidt angår det beløb, der svarer til statens såkaldte indekstillaeg – statens tilskud til pristalsreguleringen – af kontrakterne. (Se Indekskontrakter).

Merudgiften ved gennemførelsen af den fulde folkepension andrager 82 mill. kr. i finansåret 1965/66, 134 mill. kr. i 66/67, 171 mill. kr. i 67/68, 203 mill. kr. i 68/69, 230 mill. kr. i 69/70 og 335 mill. kr. i 1970/71. Beløbet vil fuldt ud kunne dækkes gen-

nem forhøjelse af folkepensionsbidraget fra 1 til 2 pct. Første del af denne forhøjelse blev allerede gennemført i fjor, hvor folkepensionsbidraget blev sat op til 1½ pct. Staten har herved haft en merindtægt på hhv. 90 mill. kr. og 125 mill. kr. i 63/64 og 64/65, skønt nyordningen først begynder at koste penge fra 65/66.

Tjenestemænd er holdt udenfor den fulde folkepension. Regeringen har henvist tjenestemændenes problemer til behandling i et særligt udvalg, der skal afgive betænkning inden 1. april 1965. (Se Tjenestemænd.)

Det konservative Folkeparti havde let ved at give principiel tilslutning til den fulde folkepension, fordi den opfylder et krav, der ofte er fremsat fra konservativ side, men partiet:

- 1) **tog forbehold overfor overgangsperiodens varighed (5 år), som man fandt for lang,**
- 2) **fremsatte krav om at få fremskyndet og afsluttet overvejelserne om tjenestemændenes forhold,**
- 3) **tog afstand fra, at statens tillæg til indekskontrakterne fortsat – og som det eneste – skulle give anledning til nedslag i folkepensionens grundbeløb.**

Regeringen henviste til, at statens tillæg hidtil også har skullet fradrages i mindstebeløbet. Denne hele tiden utilfredsstillende bestemmelse blev imidlertid endnu mere urimelig ved overgangen til fuld folkepension, også fordi der herved opstår risiko for et betydeligt større fradrag i indexreguleringen.

Det lykkedes K.F. at lægge så hårdt pres på regeringen, at man udtog bestemmelsen om, at statens tillæg til indekskontrakterne skulle give nedslag i folkepensionen. (Se Indexkontrakter, Folkepension og Pensionstillæg).

FUNKTIONÆRER. Udtrykket dækker i videre forstand privatfunktionærer, funktionærer hos det offentlige (både tjenestemandsansatte og andre) og provisionslønnede. Funktionærebegrebet i snævrere forstand

dækker de grupper, der omfattes af funktionærloven, men ikke af tjenestemandsbegrebet. (Se Mellemstanden).

FUNKTIONÆRLOVEN

I marts 1963 fremsatte K.F. og Venstre forslag til ændring af funktionærloven med henblik på

- 1) **ajourføring af sociale og retlige bestemmelser.**
- 2) **sikring af funktionærernes frihed til selv at vælge deres faglige organisation.**
- 3) **udvidelse af funktionærebegrebet.**

Punkt 3) var ikke direkte nævnt i forslaget, men blev taget op under forslagets behandling af den konservative ordfører, **E. Ninn-Hansen**, der ved 1. behandling bl. a. sagde:

»Den tekniske udviklings muligheder for at overflytte folk fra at være arbejdere til at være funktionærer, slår ikke igennem. Vi har indtryk af, at der er organisationer, der holder folk tilbage fra at få funktionærstatus. Jeg tror, at titusinder kunne være kommet ind under funktionærlovens beskyttelsesregler med de længere opsigelsesvarsler, hvis de frit havde kunnet træffe aftale med deres arbejdsgivere herom. Vi skal have sikret, at disse titusinder nu kan blive funktionærer.«

Forslaget blev ikke gennemført, men blev genfremsat af de to partier i oktober 1963. Kort efter fremsatte regeringen et lignende forslag, som dog kun beskæftigede sig med punkt 1) sociale og retslige bestemmelser.

Partierne gennemførte derefter i enighed følgende ændringer i funktionærloven:

- 1) Der indføres fast grænse for deltidsarbejde (foreslået af regeringen).
- 2) Opsigelse af funktionærer ansat på prøve kan kun ske med 14 dages varsel (foreslået af oppositionen).
- 3) Der indføres erstatning udover det lovhjæmlede varsel ved urimelige afskedigelser (foreslået af oppositionen).

- 4) Maksimumstiden for betaling af halv løn ved graviditet er udvidet fra fire til fem måneder (foreslået af oppositionen).
- 5) Forbud mod at inddrage forskud på provision som almindelig gældsfordring (foreslået af oppositionen).
- 6) Bestemmelser vedrørende andel af gratiale ved fratræden og indskrænkning af konkurrenceklausul (foreslået af regeringen).

Disse forbedringer blev vedtaget med både oppositionens og regeringens stemmer og **kun som følge af oppositionens initiativ.**

Det har i praksis vist sig, at HK har tiltunget sig et monopol på en række arbejdspladser. Arbejdsgiverne ønsker øjensynligt kun at forhandle med én organisation, og når HK ved at opnå flertallet i en virksomheds funktionærgruppe (f.eks. i kontorområdet) har tiltunget sig denne forhandlingsret (og dermed overenskomst) viser det sig, at organisationen beholder denne ret, selv om personalet senere skulle udvise flertal for at organisere sig upolitisk. I praksis er det faktisk sådan, at blot en enkelt tilbageværende HK'er kan sikre fortsat HK-overenskomst på en sådan virksomhed.

På Det konservative Folkepartis initiativ er der udarbejdet forslag om, at den største funktionærorganisation for fremtiden skal have forhandlingsret, uanset om den er tilknyttet LO eller ej.

Det var dette forslag, som de to regeringspartier ikke ønskede fremmet i Folketinget – heller ikke Det radikale Venstre. Derimod lykkedes det at få dette problem og spørgsmålet om at give flere adgang til at blive funktionærer henvist til et sagkyndigt udvalg, nedsat af arbejdsministeren. Det er tydeligvis de to regeringspartiers mening, at disse to spørgsmål skal »syltes«.

FÆLLESKOMMANDO. Se Enhedskommando.

FÆLLESMARKEDET. Efter at Storbritannien 28. juli 1961 havde meddelt, at det ville søge optagelse i

Fællesmarkedet, godkendte Folketinget 4. august 1961 med 152 stemmer mod 11 (SF), at Danmark retter henvendelse om forhandlinger med henblik på optagelse sammen med Storbritannien. Forhandlingerne skal ske under fuld hensyntagen til de øvrige EFTA-landes interesser, og Folketinget understreger betydningen af et fortsat og udbygget nordisk samarbejde. – Senere besluttede også Norge at søge optagelse i Fællesmarkedet.

Da medlemskab af Fællesmarkedet indebærer afgivelse af suverænitæt, kræver en beslutning herom ifølge grundlovens paragraf 42 fem sjettedels majoritet i Folketinget. Opnås et sådant flertal ikke, skal forslaget afgøres ved en folkeafstemning.

Forhandlingerne om Storbritanniens optagelse brød sammen i **januar 1963** som følge af fransk modstand. Dermed ophørte også forhandlingerne om Danmarks optagelse.

Under en folketingsdebat 8. februar 1963 erklærede statsminister **J. O. Krag**, at der ikke i den foreliggende situation kan blive tale om at føre forhandlinger om isoleret dansk tilslutning eller associering, men at målet fortsat er fuldt medlemskab sammen med England.

Få dage forinden havde J. O. Krag vakt international opmærksomhed. Efter en forhandling i Paris med præsident de Gaulle 26. januar erklærede Krag, at de Gaulle havde givet Danmark valgfrihed mellem medlemskab og associering. Krag sagde, at »det tilbud, de Gaulle har givet Danmark, er meget vigtigt«, at det »måtte nøje overvejes« og at det »åbner alle døre for Danmark«. Men uden at have drøftet sagen med Folketinget eller udenrigspolitisk nævn smækkede Krag den åbne dør i, da han 30. januar ankom til London og udtalte: »Dansk indtræden i Fællesmarkedet er utænkelig i den nuværende situation. Vi er medlem af EFTA, og vor loyalitet overfor EFTA kan ikke drages i tvivl«. – Dermed var de muligheder, som statsministerens partiorgan »Aktuelt« i en syv-spaltet overskrift 27. januar havde omtalt som »en ekstra fordel«, opnået af statsministeren. udelukket.

Under folketingsdebatten advarede **Poul Møller** mod, at vi i panik griber til en uovervejede løsning, men at vi koncentrerer os om at skabe de bedst mulige afsætningsvilkår for den eksport, der kommer i stigende fare, hvis den europæiske splittelse bliver permanent.

I arbejdsprogrammet hedder det herom bl. a.: »Det konservative Folkeparti betragter det som en naturlig dansk opgave at undersøge alle muligheder for en omfattende aftale med Fællesmarkedet, så en friere vareudveksling mellem Centraleuropa og Danmark kan sikres.«

I denne forbindelse har Poul Møller gjort sig til talsmand for en mere aktiv handelspolitik (se dette). Hidtil har Fællesmarkedets importrestriktioner ramt Danmarks eksport af svinekød, æg og kyllinger, og når de øvrige landbrugsordninger træder i kraft i efteråret 1964, trues flere danske landbrugseksportprodukter. Formentlig træder ordninger for mejeriprodukter samt okse- og kalvekød i kraft 1. november. Ordningerne går ud på variable importafgifter, som gør det svært eller umuligt for udenlandske landbrugsvarer at komme ind i Fællesmarkedet.

FÆRDELSLOV: Kun få sager er som færdselslovproblemer i stand til at splitte partierne i Folketinget. Derfor har medlemmerne af K. F.'s

gruppe også indtaget **forskellige standpunkter** til gennemførelsen af f. eks. periodiske fartbegrænsninger og til ændring af fartgrænserne for forskellige kategorier af motor-køretøjer. Derimod har der været enighed om f. eks. lettelser i bestemmelserne vedr. anvendelsen af traktorer.

FÆRØERNE: Folketinget har i den forløbne periode gennemført en række love, der indførte sociale og andre forbedringer på Færøerne.

Der er gennemført lov om opførelse af et **statshospital i Thors-havn** til 34,4 millioner kroner (1962-priser). Det konservative Folkeparti stillede ændringsforslag om en beløbsramme på 28,8 millioner kroner, idet man bl. a. ønskede at spare en underjordisk tunnel mellem afdelingerne. Da kun K. F. og Uafh. stemte for besparelsen (V. undlod), stemte K. F. for hospitalet som helhed til 34,4 mill.

I betænkningen fra Grønlandsudvalget af 1960 har K. F. i overensstemmelse med tidligere forslag fra **Ninn-Hansen** stillet forslag om, at fiskere fra Færøerne og det øvrige Danmark skal ligestilles med grønlandske fiskere ved fiskeriet ved og fra Grønland.

FØDEVAREOMS. Se Omsætningsafgift.

G

GOODWILL: En forretnings kundekreds kaldes også dens goodwill, og når en forretning eller anden virksomhed sælges, betales der som regel et beløb for overtagelse af dens goodwill. Fortjeneste på goodwill skal efter gældende regler beskattes som »særlig indkomst« med 30 %-ikke fradragsberettiget kapitalvindingsskat. Når salg af forretning el. lign. sker på grund af ejerens alder, træder den indvundne goodwill-fortjeneste ofte i stedet for en pensionsordning, og 30 %-skatten vil her ramme særlig hårdt. **Hagen Hagensen** spurgte derfor 12. dec. 64 finansminister **Poul Hansen**, om han ville fremsætte forslag om skattefrihed for sådanne alderssalgsfortjenester, eller i hvert fald om, at indvundet goodwill-fortjeneste ikke reducerer den indtægtsbestemte folkepension. Ministeren fandt det ikke i nogen af situationerne rimeligt at gennemføre de ønskede ændringer.

GRUNDSKYLD

Regeringssamarbejdet mellem Socialdemokratiet, Radikale Venstre og Retsforbundet (Trekantregeringen) motiveredes med de tre partiers fælles ønske om at inddrage alle jordværdier til fordel for det offentlige bl. a. ved gennemførelsen af **fuld grundskyld**. I overensstemmelse hermed foreslog og gennemførte trekantregeringen en række skærpelser af ejendomsbeskatningen bl. a. forhøjedes grundstigningsskylden (s. d.) flere gange og handel med ejendomme blev inddraget under kapitalvindingsskatten.

Efter folkeafstemningen d. 25. juni 1963 har regeringen på forskellig måde ændret signaler bl. a. gen-

nem en udskydelse af den 13. alm. vurdering til ejendomsskyld med et hertil knyttet løfte om fiksering af grundværdistigningsskylden og med et løfte om en mildere udformning af kapitalvindingsskatten ved ejendomshandeler. Kursændringen har dog endnu ikke givet sig udslag i konkrete lovbestemmelser. Problemerne er foreløbig henvist til overvejelse i et sagkyndigt udvalg og afgørelsen udskudt til efter valget d. 22. sept. 1964.

Socialdemokratiets principprogram af 1961 (der ikke er ændret) udtaler:

»Der må indføres fuld grundskyld«.

I bogen »**De politiske partier**«, som Socialpolitisk Forening udgav i maj måned 1964 og i anledning af det forestående valg henviser højskoleforstander **Knud Heinesen**, der svarer på socialdemokratiets vegne, udtrykkelig til principprogrammet og han tilføjer:

»Programmet er fra 1961, og der står selvfølgelig ikke noget i det, som Socialdemokratiet i dag ikke vil bestræbe sig på at gennemføre. Det gælder også i spørgsmålet om en tilpasning af ejendomsretten og en omformning af samfundet i, hvad Socialdemokratiet forstår ved socialistisk retning.«

Fuld grundskyld betyder offentlig konfiskation af jordværdierne. Det offentlige pålægger den til enhver tid gældende jordværdi en årlig skat, der svarer til den almindelige markedsrente. Denne skat vil stige i takt med jordværdiernes stigning bl. a. som følge af pengeforringelsen.

GRUNDSKYLD TIL AMTET. Se Amtskommunal beskatning.

GRUNDSKYLD TIL KOMMUNERNE er den eneste form for grundskyld, K.F. kan tilslutte sig, dog under forudsætning af:

1) at den nuværende **loft over udskrivningspromillen** på 35 promille gradvis sænkes,

2) at den nuværende bestemmelse om, at kommunerne **minimalt skal udskrive 10 promille i grundskyld fjernes**, således at kommunerne bliver frit stillet (opretholdes den nuværende minimumspromille betyder det en fordobling af den kommunale grundskyld efter næste ejendomsskyldsvurdering i alle de kommuner, der i øjeblikket kun udskriver med 10 promille, hvilket f. eks. gælder en række københavnske omegnskommuner),

3) at grundskylden udskrives med en **ensartet promille** for de forskellige ejendomme indenfor kommunen, så man fjerner den forskelsbehandling, f. eks. grundstigningsskylden i øjeblikket afstedkommer og

4) at **jord, der anvendes som produktionsmiddel** (landbrugsejendomme, gartnerier m. v.) efterhånden fritages for al grundskyld også den kommunale.

Det forslag til beslutning om en forenkling af ejendomsbeskatningen, som K. F. fremsatte sammen med Venstre i 1960 indeholdt en bestemmelse, hvorefter de samlede sognekommunale ejendomsskatter for en ejendom i intet skatteår kunne overstige det **beløb**, som i skatteåret 1960-61 påhvilede ejendommen.

Regeringspartierne afviste dette. Kun få måneder senere måtte de dog erkende det rigtige i en maksimumsregel, og ved de ejendomsskattelove, som gennemførtes i febr. 1960, blev der sat visse ydergrænser for grundskyldspromillerne således at den i **sognekommuner med mere end 3000 indbyggere** højst kunne være 40 og mindst 10 promille og således at der sattes begrænsninger for udsving i de årligt fastsatte promiller i sammenligning med året forud. De pågældende kommuner kunne herefter ophøre med skattefordeling efter ligningsforhold. Også for de **øvrige sognekommuner** indførtes over- og undergrænser på hhv. 40 og 10 promille, men her bevarede ligningsforholdet. Samtidig indførtes en tillægsgrundskyld på 10 promille på ejendomme, hvis ejere ikke er skattepligtige fra skatteårets begyndelse til den kommune, hvori ejendommen er beliggende. For **København, Frederiksberg samt købstæderne** bestemtes, at den kommunale

grundskylds promille ikke måtte sættes lavere end i 1960/61.

Under forhandlingerne i forbindelse med **omsforliget** lykkedes det K. F. og Venstre at få nedsat overgrænsen for den kommunale grundskyldspromille fra 40 til 35 promille, dog med mulighed for dispensation i visse tilfælde op til de 40 promille. Samtidig ophævedes systemet med ligningsforhold i de kommuner, som endnu praktiserede dette. Under forhandlingerne om ejendomsbeskatningen i 1963/64 har **H. C. Toft, K. F.**, peget på, at minimumsgrænsen på de 10 promille må reduceres inden næste ejendomsskyldsvurdering, hvis der ikke skal komme meget betydelige stigninger i den kommunale grundskyld. **Ejvind Juul-Madsen** rejste i foråret 1964 et lignende krav i en tale ved et møde i Køgekredsen.

GRUNDSKYLD TIL STATEN. K. F. har sammen med Venstre gentagne gange fremsat forslag om fuldstændig ophævelse af grundskylden til staten. Grundskyld bør kun opkræves af kommunerne. I forbindelse med Omsforliget i 1962 lykkedes det at få fritaget landbrugsejendomme for grundskyld til staten. Det svarer til en årlig skattelettelse på 33 mill. kr.

GRUNDSTIGNINGSSKYLDEN

Grundstigningsskylden har haft to formål: 1) at inddrage samfundsskabt stigning på jord og 2) at holde grundpriserne nede. Begge disse formål er forfejlet. **Grundstigningsskylden er en lovgivningsskandale, hvis urimelighed regeringen selv har måttet erkende, omend den endnu ikke har taget de fornødne konsekvenser af denne erkendelse.**

I 1933 kom den første lov om en almindelige grundstigningsskyld, der skulle opkræves som en afgift på 4 pct. af halvdel (altså 2 %) af den stigning, der indtraf i en grunds værdi i f. t. 1932-vurderingen. Der blev givet fradrag i det afgiftspligtige beløb under hensyn til konjunkturstigning og fejl ved vurderingerne.

I 1950 skærpedes loven væsentligt. Afgiften blev nu $\frac{3}{4}$ pct. af stigningen, altså reelt 3 pct., og det afgiftsfrie konjunktur-tillæg reduceredes mærkbart.

I 1958 forhøjedes afgiften til 4 pct. af hele grundværdigstigningen. Fejlvurderingsfradraget blev så godt som afskaffet og konjunkturfradraget reduceredes yderligere.

I 1960 kom den sidste skærpelse af loven. Konjunkturfradraget forringedes yderligere. Værdistigninger som følge af ejernes forbedringer beskattedes i større omfang end hidtil og som om de var samfundsskabte. Yderligere medførte udvidet pligt til omvurdering efter salg hurtigere stigning i grundstigningsskylden på de berørte ejendommen.

A) Ved at fjerne fradraget for fejlvurdering og ved at forringe konjunkturfradraget, så al stigning udover den gennemsnitlige stigning af værdien af egentlig landbrugsjord blev afgiftspligtig, inddrog man i stadig stærkere grad både rent nominelle værdistigninger (som følge af pengeværdiens forringelse) og arbejdsskabte værdistigninger på jorden.

B) Da det samtidig, trods lovens påbud om det modsatte, var ganske fast praksis (endog når det offentlige handlede), at køberen måtte overtage grundstigningsskylden udover den aftalte købspris slog lovgivningen også fejl i henseende til at holde grundpriserne nede.

K.F. har altid stemt mod grundstigningsskylden, både fordi man anser den principielt forkert og fordi den i praksis har vist sig at være en fuldstændig fiasko.

Da regeringen i 1963 fremlagde sit jordlovskompleks var grundstigningsskylden ikke berørt, men **K. F. og Venstre** fremsatte ved denne lejlighed en række alternative forslag, som bl. a. gik ud på, at der omgående skulle træffes foranstaltninger til, at grundstigningsskylden ikke kunne stige yderligere og at den straks skulle ophæves for landbrugsejendomme.

Da regeringen trods folkeafstemningen stadig undlod at gøre noget ved grundstigningsskylden fremsatte **Gottschalck-Hansen** d. 12. de-

cember 1963 på K.F.'s og Venstres vegne et forslag til folketingsbeslutning om ophævelse af grundstigningsskylden. Efter dette forslag skulle grundstigningsskylden helt bortfalde fra og med 13. almindelige vurdering (d.v.s. fra 1. september 1964) og desuden skulle al stigning i grundstigningsskylden som følge af årsomvurderingen pr. 1. september 1963 undgås. **Gottschalck-Hansen** nævnte 6 argumenter for forslaget:

1) Afgiften er en alvorlig trussel mod ejendomsretten og en hindring for, at nye befolkningsgrupper kan sikre sig ejendom og den selvstændighed, der følger dermed.

2) Grundstigningsskylden giver urimelig og vilkårlig forskelsbehandling af i øvrigt ensartede ejendomme.

3) De eksisterende henstandsregler fastlæser parcelhusejerne ved deres ejendomme.

4) Grundstigningsskylden øger afstanden mellem huslejeniveauerne, idet den belaster nye ejendomme hårdere end gamle. Dertil kommer forskelsbehandling derved, at der ikke gives henstand for etageejendomme.

5) Afgiften rammer erhvervslivet ved at være særskat på arealer, der er reserveret udvidelser.

6) Grundstigningsskylden pålignes på basis af grundvurderinger, der er behæftet med så stor usikkerhed, at de ikke er egnet til grundlag for en skatteudskrivning af det store omfang, der efterhånden er tale om.

Da K.F.'s og Venstres forslag kom til behandling i Folketinget 23. jan. 64 fik de tidligere grundstigningsskyldtilhængerens flugt fra deres gamle standpunkt ligefrem en panikagtig karakter. Finansminister **Poul Hansen** udtalte:

»Regeringen deler den opfattelse, at der knytter sig urimelige virkninger, og virkninger der opfattes som urimelige, til den nuværende lovgivning om grundstigningsskyld«.

Regeringen kunne dog ikke tiltræde K.F.'s og Venstres forslag, men den var – erklærede **Poul Hansen** –:

»indstillet på, at der skal gives udvalget om forenkling af ejendomsbeskatningen det direktiv for det videre arbejde med grundstigningsskylden, at den skal fikseres på det nuværende grundlag og således, at skævheder og urimeligheder, der er op-

stået siden 12. alm. vurdering i 1960 rettes.»

Med denne ide om et direktiv til udvalget havde regeringen imidlertid ingenlunde endegyldigt forpligtet sig til at fjerne eller blot fiksere grundstigningsskylden. Fuld sikkerhed krævede en hurtig lovrevision. Men regeringen ønskede afgørelsen udskudt til efter valget. Den socialdemokratiske ordfører i debatten om K.F.'s og Venstres forslag, **Ove Hansen**, udtalte da også:

»Vor endelige stilling vil naturligvis afhænge af de resultater, vi kommer til under udvalgsarbejdet.«

I marts 1964 fremsatte regeringen en række forslag om ejendomsbeskatningen og ejendomsskyldvurderingen, **men ikke om grundstigningsskylden**. Den 13. almindelige vurdering til ejendomsskyld blev foreslået udskudt eet år og i motiverne til dette forslag var medtaget en passus, der var enslydende med Poul Hansens ovenfor citerede udtalelse om at fiksere **på det nuværende grundlag**. I forelæggelsestalen erklærede han derimod, at direktivet til det forannævnte udvalg skulle gå ud på, at

»det skal lægges til grund, at fikseringen principielt skal foretages på grundlag af 12. almindelig vurdering (i 1960) også for ejendomme, der senere er omvurderet.«

Dog skulle der stadigvæk ved årsomvurderingerne i 1963 og 1964 konstateres afgiftspligtig stigning – omend denne som hovedregel ikke skal opkræves, ihvertfald ikke så længe det omtalte udvalg endnu arbejder. På nyudstykkede arealer erklærede regeringen åbent at ville opretholde ny påligning af grundstigningsskyld.

Under forhandlingerne om regeringens forslag om udskydelse af ejendomsskyldsvurderingen lykkedes det oppositionen at opnå forskellige indrømmelser (bl. a. i form af tilsagn om fiksering også for omvurderinger som følge af ombyg-

ninger m.v.), hvilket alt taget i betragtning gjorde det muligt at stemme for dette forslag, som jo under alle omstændigheder betyder et års udskydelse af en forventet højere ejendomsbeskatning, men den omgående beslutning om grundstigningsskyldens fuldstændige ophævelse ville regeringen ikke gå med til og situationen kan i dag resumeres på følgende måde:

1) Der er endnu hverken sikret lovhjemmel for grundstigningsskyldens fiksering eller afvikling.

2) Der er sikret fritagelse for, at forøget grundstigningsskyld, pålagt ved omvurderinger i 1963 og 1964, ikke skal udredes i de to skatteår inden næste almindelige vurdering (altså i 1965).

3) Der er ikke sikret tilbagebetaling af den forøgede grundstigningsskyld, som i et eller to år er erlagt af stigninger i 1961 og 1962 i den afgiftspligtige grundstigning, som man iøvrigt har erkendt var urimelig.

4) Man ved intet med sikkerhed om grundstigningsskylden efter 1965. Regeringen har moralsk, men ikke juridisk forpligtet sig til fiksering på 1960-niveauet.

Ved et skriftligt spørgsmål til finansministeren rykkede **Gottschalck-Hansen** i juni 1964 for besked på, hvorvidt og hvornår for meget betalt grundstigningsskyld vil blive **efterreguleret og tilbagebetalt**. Ministeren svarede, at der på nuværende tidspunkt ikke er taget stilling til, om tilbagebetaling overhovedet skal ske. I en kommentar til dette svar udtalte Gottschalck-Hansen, at når ministeren er gået ind for fiksering på 1960 niveauet (bortset fra nyudstykkede grunde) må selvfølgelig **alle** virkninger fra senere omvurderinger bringes ud af verden, også når der har måttet udredes skat på basis af dem.

GRØNLAND

Det nuværende restriktionssystem er en hindring for, at den nødvendige udbygning af det grønlandske erhvervsliv kan finde sted. **K. F.'s arbejdsprogram** af 1963 går derfor ind for en opgivelse af dette system, så der kan banes vej for at **privat initiativ** kan overtage en række af de industrielle og handelsmæssige opgaver, som nu varetages af **staten**. Fiskeriet vil kunne moderniseres ved **samarbejde** mellem grønlandske fiskere og fiskere fra den øvrige del af riget. Grønlænderne vil herved ikke alene opnå at få langt større andel i **fiskerigdommene** i havene omkring Grønland, men også få udviklet det erhverv, hvorved den grønlandske **ungdom** først og fremmest skal søge beskæftigelse.

Endvidere mener K. F., at den grønlandske befolkning må have ret til at **eje den jord, den bebor**, hvorved der også gives mulighed for udvikling af et **realkreditsystem** som støtte for privat erhvervsudøvelse.

Ud fra dette grundlag er K. F. gået ind for en **12 miles fiskerigrænse** ved Grønland. Derimod er K. F. **gået imod bopælskravet**, således som det er udtrykt i loven af 1963 om udøvelse af erhverv i Grønland. Loven fastslår, at også en dansk statsborger skal have bopæl i Grønland, hvis han vil have næringsbrev der. **Ninn-Hansen** udtalte herom i Folketinget:

„Jeg tror, det er på tide at få bopælskravet ophævet. Hvis vi skal have den **virkelige udnyttelse af de erhvervmæssige muligheder i Grønland og den produktionsudvidelse, hvoraf Grønlands fremtid afhænger**, er der brug for al den bistand, der kan ydes danske fiskere og storfiskeriet deroppe. Derfor er det forkert, man har bestemmelser, som hindrer fiskernes deltagelse. Jeg tror langt snarere, man burde kalde på dem.“

Bopælspligten og liberaliseringen af erhvervsudøvelsen blev også drøftet i **Grønlandsudvalget af 1960**

(G. 60) i en serie møder i juni 1964, inden udvalget afgav betænkning. **Ninn-Hansen** afgav sammen med **Simon From** (V.) en mindretalsudtalelse, hvori de vendte sig mod bopælskravet og udtrykte ønske om, at man – i henhold til **grundloven** – giver alle danske lige rettigheder til at fiske. Mindretallet tog endvidere afstand fra flertallets krav om, at al **jord** i Grønland skal tilhøre det offentlige og belægges med **grundskyld**.

Se iøvrigt Grønlandske Handel, Grønlands tjenestemænd og Grønlandsråd.

GRØNLANDSKE HANDEL. Under hensyn til store **udvidelsesplaner** på Den kgl. grønlandske Handelsplads i København rejste **H. C. Toft** i september 1963 over for grønlandsministr **M. Gam** spørgsmålet om **flytning af udskibningerne** til en nordjysk havn, f. eks. den kommende havn i **Hanstholm**. Ministeren gav et afvisende svar, men nedsatte senere et udvalg – hovedsagelig bestående af **embedsmænd** – til at overveje sagen.

H. C. Toft tog denne op i et nyt spørgsmål i januar 1964, idet han udtrykte forundring over, at ministeren ikke havde ladet f. eks. **de kommunale organisationer og Provinshandelskammeret** repræsentere i udvalget. Ministeren svarede med at henvise til, at udvalgets formand er direktør Finn Thøgersen, Dansk Andels Gødningsforretning, hvis virksomhed er spredt ud over landet.

GRØNLANDSRÅD: Folketingets flertal vedtog i maj 1964 at oprette et Grønlandsråd, hvis **opgave** skal være at følge udviklingen i Grønland og afgive indstilling til ministeren om spørgsmål vedr. den centrale planlægning og koordinering af det offentliges virksomhed i Grønland.

K. F. og V. gik imod loven og henstillede, at man udsatte den endelige afgørelse til det nye folketingsår. De to oppositionspartier gik imod,

at grønlandsrådets formand udpeges af regeringen, fordi det vil fratage rådet karakteren af et parlamentarisk organ, og at oprette et særligt sekretariat for rådet, fordi det kan medføre kompetencestridigheder med grønlandsministeriet.

K. F. og V. gik ind for et grønlandsråd med ligelig repræsentation for Grønland og Danmark, men ønskede ikke den sammenblanding af den lovgivende og den udøvende magt, som forslaget var udtryk for.

Ninn-Hansen erklærede sig villig til et forlig, hvis man ville gå med til, at formanden vælges af rådet, og sekretariatet underlægges grønlandsministeriet. Det ville man ikke.

GRØNLANDS TJENESTEMÆND: Folketinget vedtog i foråret 1964 med 123 st., mens 9 undlod at stemme, en lov om statens tjenestemænd i Grønland, hvormed man gennemførte de synspunkter vedr. den fremtidige lønpolitik, som kom til udtryk i Grønlandsudvalget af 1960 og forud var tiltrådt af det grønlandske landsråd og af de forhandlingsberettigede grønlandske fagorganisationer.

Navnlig det såkaldte **fødestedskriterium** gav anledning til overvejelse. Det virker på den måde, at der skelnes mellem tjenestemænd, som er **hjemmehørende** i Grønland, og tjenestemænd, der **ikke er hjemmehørende** der, idet kriteriet for, om man hører til første gruppe, er fødestedet. I folketingsudvalget gik alle med undtagelse af S.F.-repræsentanten ind for,

»at det under hensyntagen til den fortsatte opbygning af det grønlandske samfund af rekrutteringsmæssige grunde må anses for nødvendigt og rimeligt, at der ydes de til Grønland udsendte tjenestemænd, der ikke er hjemmehørende i Grønland, et særligt løntillæg.«

Baagø sagde under debatten, at K. F. helst havde set, at man bibeholdt det forslag, der var fremsat af fem grønlandske repræsentanter i Grønlandsudvalget af 1960, og som var præget af mere ligestilling mellem de to grupper af tjenestemænd.

GYMNASIESKOLEN: Gymnasiet bør iflg. K. F.'s skoleprogram af 1962 være 4-årigt og bestå af

- 1) en udelt 1. gymnasieklasse,
- 2) en 2. gymnasieklasse, der er delt i en klassisk-sproglig, en nysproglig og en matematisk-naturvidenskabelig linie,
- 3) en 3. og 4. gymnasieklasse, der for de to sidstnævnte liniers vedkommende har de i betænkningen »Det nye Gymnasium« anførte forgreningsmuligheder.

Optagelse i gymnasiet bør kunne ske fra folkeskolens 8. klasse (afsluttet med offentlig prøve) og fra 1. realklasse (med et tilfredsstillende resultat). Efter skolens eller forældrenes ønske kan der finde optagelsesprøve sted. Gymnasieskolen kan i 2. G. optage elever med realeksamen.

Gymnasiets opgaver bør fortsat være at virke for den almene dannelse og give det fornødne grundlag for videregående studier. Alle læseplaner bør tilrettelægges med videst mulige hensyn til almenyttige og almindendannende fag.

Se iøvrigt afsnittene om Skolestruktur og de forskellige andre skoleformer.

GØDNINGSTILSKUD: Ved indførelsen af landbrugets støtteordninger i 1961 (Se Afsætningsloven) bestemtes det, at der årligt skal bevilges et statstilskud på 50 mill. kr. til billiggørelse af kunstgødning. Denne form for tilskud bidrager til generel produktionsforbedring og støttes derfor af K. F.

H

HANDELSBALANCEN: Danmarks importoverskud i de sidste år (mill. kr.):

	1961	1962	1963	1964
jan.	282,2	288,9	234,7	380,8
febr.	236,7	310,8	84,9	224,7
mar.	185,3	192,6	67,1	206,0
apr.	141,8	294,7	149,0	618,7
maj	221,8	273,6	229,9	300,0
juni	202,6	223,2	93,3	
juli	208,6	619,1	252,1	
aug.	173,2	254,7	137,7	
sep.	112,9	260,5	69,2	
okt.	251,1	217,1	158,5	
nov.	315,5	265,4	128,1	
dec.	105,3	149,5	95,0	
året	2.437,0	3.350,1	1.699,5	

Importoverskuddet fremkommer som differensen mellem import og eksport:

	import	eksport
	mill. kr.	
1961	12.895	10.458
1962	14.666	11.316
1963	14.644	12.945

I perioden jan.-maj har importoverskuddet andraget:

1961	1.067,8 mill. kr.
1962	1.359,6 mill. kr.
1963	765,6 mill. kr.
1964	1.730,2 mill. kr.

Tallene viser tydeligt, at medens det tilsyneladende var lykkedes at begrænse importoverskuddet i 1963, synes dette ikke at blive tilfældet i 1964. Alene i perioden jan.-maj 64 har vi haft et større importoverskud end i hele 63. Medens dansk eksport i perioden jan.-maj kun er steget fra 5.250 mill. kr. i 63 til 5.548 mill. kr. i 64, er importen steget med over 1.200 mill. kr. fra 6.016 mill. kr. i 63 til 7.278 mill. kr. i 64.

HANDELSSKOLER: Folketinget vedtog i maj 1964 en lov om godkendelse af handelsskoler, tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistiskoler og tilskud til disse skoler. Der var enighed i tinget om princippet i loven: at få skabt ordnede forhold m.h.t. tilskud og lån.

Under udvalgsbehandlingen lykkedes det K. F. sammen med V. at få ændret den **forskelsbehandling mellem de foreningsejede og såkaldt selvejende skoler** for den videregående handelsuddannelse, som undervisningsminister **Helveg Petersen** (R. V.) foreslog at gennemføre. I det sagkyndige udvalg, der havde forberedt lovforslaget, havde Provinshandelskammeret og Foreningen til Unge Handelsmænds Uddannelse protesteret imod forskelsbehandling, der ville gøre det **umuligt** for de foreningsejede skoler at fortsætte som hidtil. Ikke desto mindre prøvede undervisningsministeren at få forskelsbehandlingen gennemført.

Efter ministerens forslag skulle driftsudgifterne dækkes med 100 pct. i selvejende institutioner, medens foreningsejede skoler kun skulle have 84 pct. af undervisningsudgifterne dækket, i særlige tilfælde også indtil 100 pct. af lærerlønningerne. Hvor hårdt det ville ramme, fremgår af, at kun 3-4 af handelsskolerne er selvejende, medens ca. 170 er foreningsejede.

Ved 2. behandling af forslaget udtalte **Weikop** tilfredshed med, at der ikke blev foretaget indgreb i de foreningsejede skolars virksomhed og administration. Alle bestående lærlingeskoler godkendes automatisk og bevarer deres status og ensartede tilskud, medens alene lærlingeskoler, der oprettes efter lovens gennemførelse, skal være selvejende. Den videregående undervisning på ikke-selvejende skoler skal have 100 pct. dækning, hvis de iøvrigt opfylder lovens bestemmelser.

HASTIGHEDSBEGRÆNSNING. Se Færdselslov.

HELHEDSLØSNINGEN

Den 25. februar 1963 forelagde statsminister J. O. Krag og forskel-

lige fagministre en række lovfor-slag, hvis hensigt var 1) at lovfæ-ste om arbejdsmarkedets overens-komster på en måde, som i for-vejen var godkendt af LO, men ikke af arbejdsgiverne, 2) at gennem-føre en række restriktioner og so-ciale ordninger, der var forudsæt-ningen for LOs godkendelse af hele planen.

De foranstaltninger, regeringen ønskede gennemført var:

1. **Forlængelse af arbejdsoverens-komsterne** i to år med lavtlønstillæg straks (68 millioner kroner) og et generelt tillæg på 139 millioner kroner fra for-året 1964.
2. **Tillægspension fra 1. april 1964.**
3. Forhøjelse af **sygeløn.**
4. **Udbyttebegrænsning** i to år.
5. **Pris- og avancementstop.**
6. **Huslejekontrol** i nybyggeriet.
7. Statsstøtte på 300 millioner til **landbruget** (hovedsagelig forlængelse).
8. **Lavtlønstillæg til tjenestemænd** og otte portioner fra 1964.
9. Tillæg til **folke- og invalidepen-sionerne.**
10. Optagelse af **lån i udlandet.**
11. Annullering af aftalen om at nedsætte indkomstskatten med omsprovenuet eller indførelse af en **bunden opsparing** på ca. 500 mill.
12. Højere **folkepensionsbidrag.**
13. 600 millioner kroner ekstra til **højere statsudgifter**, herunder højere løn i forb. med helheds-løsningen.
14. Fortsat **dyrtidsregulering**, men (som tidligere aftalt) uden ind-regning af skatter og afgifter.

Under debatten den 27. febr. 63 erklærede statsminister **Krag** bl. a.:

»Hvad enten vi får en forhandling eller ikke får en forhandling, **hvad enten der vil blive afholdt valg eller ikke afholdt valg**, så vil regeringen under alle omstændigheder stå fast ved den plan, vi her har fremlagt, stå til ansvar for denne plan og søge den gennemført. Jeg vil gerne, at man helt for-

står det. Man har sagt hysterisk tale om valgmuligheden. Men man skal ikke mange dage tilbage, hvor Poul Sørensen ikke kunne komme i nærheden af en mikrofon uden at tale om valg. Jeg er skeptisk over for forhandlingsmulighederne. Når man punkt for punkt går igennem, hvad Venstres ord-fører sagde (Poul Møllers indlæg karakteriserede statsministeren som »meget afvi-sende«) så var det alligevel negativt. Man kan ikke klare de lavtlønnede over børne-tilskud. Ikke desto mindre foreslår jeg et udvalg. **Der må opnås klarhed i udvalget i morgen. Ellers må udvalget afslutte sit ar-bejde i morgen.**«

»**Poul Sørensen** havde inden sam-menbruddet af forhandlingerne i Bruxelles 28. januar talt om valg før en eventuel tilslutning til De Seks.

Som det ses, mente statsmini-steren at kunne benytte situationen med de varslede arbejdskonflikter til at »true« oppositionen til at »makke ret« uden egentlig gen-nemgang og forhandling om den største portion restriktionslove, der nogensinde havde været forelagt Folketinget. Det endte da også med, at arbejdet i det nedsatte udvalg næste aften blev afbrudt, uden at man havde kunnet overkomme at gennemgå hele stoffet i detaljer.

De vigtigste af lovene blev her-efter vedtaget af regeringspartier-ne og grønlandsminister **Gam**, mens de øvrige partier var imod.

Helhedsløsningens fejl har især vist sig på to områder: økonomien og fordelingen.

For at forsvare de indgreb, som regeringen efter aftalen med LO havde lovet at foretage over for indkomstdannelsen i de frie erhverv og hos tjenestemænd og funktion-ærer, hævdedes det fra radikal side (**Baunsgaard** under 1. behand-ling 27/2: »Det er indkomststop bortset fra de lavtlønnede grup-per«), at der var tale om et totalt indkomststop, hvorved man stand-sede inflationen.

Hovedindvendingen fra konserva-tiv side var, at der ikke var tale om et indkomststop, der kunne standse

inflationen, idet regeringen havde bøjet sig for LO og undladt egentligt lønstop. Den konservative bedømmelse udtrykte **Poul Møller** ved 1. behandling:

»Er denne ængstelse en reel risiko, som statsministeren ikke kan afvise, må det være at foretrække at forlænge overenskomsterne uden forandringer, og så må vi her i tinget overveje, hvordan vi kan komme de egentligt dårligt stillede til hjælp.«

Poul Møller påviste, at lønglidning og bevægelige lønsystemer samt afsmitning af det såkaldte lavtlønstillæg på andre grupper ville give så store indkomstforøgelser hos LO, at inflationen ikke kunne standses.

Den konservative ængstelse støttedes af materiale fra både LO og Arbejdsgiverne.

Dansk Arbejdsgiverforening fremsendte til udvalget materiale, der bedømte virkningen af de forestående lønforhøjelser til en samlet forhøjelse af kontante lønninger fra og med 1. marts 1964 på ca. 10 procent. incl. dyrtidsregulering 1. marts 1963, afsmitning af lavtlønstillæg m. v.

Sekretær **Thomas Nielsen**, LO, udtalte 24. februar 1963, da regeringens løntilbud til LO var kendt, at »det svarer til 3,5 procent af lønsummen, hvor arbejderne ved tidligere overenskomstsituationer har fået tre procent i forbedringer.«

Fra et møde i Metalarbejdernes centralledelse refererer organisationens blad, **Metal**, i marts 1963:

»Hans Rasmussen forelagde på det pågældende centralledelsesmøde en oversigt over de økonomiske resultater ved de nærmest forudgående overenskomstsituationer med efterfølgende lønglidning og dyrtidstillæg:

år	beløb	Millioner kr.	
		lønglidn.	dyrtid
1954	70	126	41
1956	53	140	204
1958	74	144	54
1961	217	467	201

og hertil kan nu føjes, at der for den kommende toårige overenskomstperiode i **belebsramme** er afsat ialt 207 millioner kroner for Dansk Arbejdsgiverforenings område.«

70

Der var altså ydet omtrent som ved tidligere overenskomster, og den socialdemokratiske ordfører i Folketinget, Hans Rasmussen, kunne notere, at hans områdes bevægelige lønsystem ikke var sat ud af kraft, og at der endog måtte strejkes for alt, hvad der ikke direkte berørte overenskomstens faste lønninger og direkte bestemmelser.

Poul Sørensen sagde da også i debatten:

»I 1961 brød det sammen for statsminister Kampmann og hans flertal på grund af store indkomststigninger og voldsomme udvidelser af de offentlige budgetter. Hvor Kampmann var, står nu Krag med samme udvidelse af de offentlige budgetter, og mon ikke indkomstudvidelsen med regeringens forslag også bliver af samme omfang, som da sammenbruddet skete for regeringen i 1961.«

Den situation, der fremgår af statsministerens ovenfor citerede udtalelse, er helt enestående i dansk parlamentarisme. Jens Otto Krag troede formentlig på det tidspunkt, at han kunne få lov at kaste landet ud i et valg med frykten for arbejdskonflikt eller en løbende konflikt som baggrund. Men LO tilkendegav i et møde med Socialdemokratiet næste dag, at man ønskede forslagene gennemført i stedet for at risikere et valg.

Ved **smedekongressen** i august 63 udtalte **Hans Rasmussen** bl. a.:

»Nogle fandt det klogt at udskrive valg. Hvad kunne der ikke være sket. Efter folkeafstemningen om jordlovene kan vi i hvert fald konstatere, at der i hvert fald ikke går stærke socialistiske strømninger gennem folket. Jeg tror derfor, at det var klogt, at vi beholdt den fugl i hånden, vi havde med regeringsmagten.«

I salen og under den korte udvalgsforhandling, hvor man ikke engang kunne nå at foretage en egentlig gennemgang af regeringens forslag, opstillede K. F. følgende alternativer til regeringens løsning:

1) **Lønsørgsmålet** ønskede man, Folketinget skulle henvise til en uvildig voldgift. Det ville give en mere saglig løsning end statsministerens ensidige diktat, fordi retten ville bestå af sagkyndige, der ville af-

sige deres kendelse, efter procedure af begge parter. Smedenes formand, Hans Rasmussen, har i Folketinget erkendt, at en voldgiftsløsning formentlig ville have været billigere for samfundet end den aftale, statsministeren har truffet med LO. Den ville således også have været mere i overensstemmelse med udtalelsen fra det økonomiske samordningsråds formandskab, som anbefalede at begrænse indkomststigningerne til det mindst mulige.

2) Da dette blev afvist, rejste oppositionen spørgsmålet om et **fuldstændigt lønstop**, der under denne forudsætning måtte ledsages af et pris- og indtægtsstop for alle befolkningsgrupper. Samtidig skulle Folketinget gennem skattepolitik og familiepølitik søge at imødekomme behovet for stigende levestandard for **de dårligst stillede familieforsørgere**. Også dette blev afvist af regeringspartierne.

3) Derefter gjorde oppositionen et nyt forsøg, hvorved **lavtlønstillægget** blev accepteret, men ledsaget af et egentligt lønstop og dermed følgende prisstop.

Disse forslag, der i sig selv ville spare staten for penge, blev ledsaget af forslag om en konstruktiv politik omfattende:

- 1) Langsigtede foranstaltninger for landbruget,
- 2) Loft over statens udgifter ved 10 milliarder i stedet for 10,3,
- 3) Ekstra forhøjelse af folkepensionsbidraget med en halv procent imod gennemførelse af fuld folkepension
- 4) og skattefrihed for opsparing.

Denne løsning kunne have sparet borgerne for tvangslånet og for inflationen.

Regeringens afvisning af forhandling om disse tanker viste, at man fra socialdemokratisk side kun havde i tankerne at gennemføre, hvad man var enedes med LO om. Denne antagelse blev bekræftet i en tale af **Hans Rasmussen** den 19. marts:

»Vi må i høj grad komplimentere regeringen for, at den stod fast på sine forslag og nægtede at modtage principielle ændringer. Det har ført til den uforsonlige holdning, der i øjeblikket findes i Folketinget mellem regeringspartierne og de reaktionære partier. Dette hilser jeg med glæde, for jeg finder det rigtigt, at vi fører en socialdemokratisk betonet politik og hellere bruger vort flertal til fordel for arbejderklassens folk fremfor det, der er sket gen-

nem nogle år ved de forlig, der er sluttet med oppositionen...»

På Det konservative Folkepartis repræsentantskabsmøde d. 27. april karakteriserede **Poul Sørensen** stillingen under helhedsløsningens gennemførelse:

»Krag var på det tidspunkt blevet fange hos LO. Det var fagforeningerne, der gav Socialdemokratiet besked. Statsministeren er ikke den samme, som før han bøjede sig for magtbudet udefra.«

K. F. har kun fået alt for megen ret i sin kritik af helhedsløsningen.

Fortsat lønglidning har vist, at man narrede fastlønnede og erhvervsdrivende.

Helhedsløsningens anden fase med de i et år før vedtagne lønforhøjelser er ledsaget af prisstigninger, svigtende valuta og renteforhøjelser, og man har ovenikøbet måttet gennemføre afgiftsforhøjelser, diskontoforhøjelser og indgreb i det offentlige anlægsvirksomhed.

HEMMEIGE KARTOTEKER. Se Efterretningstjeneste.

HJEMMEHJÆLP: Ved lovændring i folketingsåret 63-64 slettedes den hidtidige grænse for statsrefusion af kommunale udgifter til hjemmehjælp, samtidig med at ordningen blev gjort obligatorisk med virkning fra 1. april 64. Loven er således udformet, at det ikke er muligt at opkræve en pensionists fulde pension som betaling for pleje.

K. F. støtter loven ud fra hovedsynspunktet, at de ældre så længe som muligt bør have mulighed for at opholde sig i de omgivelser, hvori de har levet deres hele liv.

I finansåret 61-62 (seneste år, hvorfra der foreligger opgørelse) har kommunerne anvendt 18,9 mill. kr. til hjemmehjælp, medens »rådighedsbeløbet til hjemmehjælp« kun udgjorde 6,2 mill. kr. Det overskydende beløb er derfor afholdt af »rådighedsbeløbet til personlige tillæg«. Denne uholdbare regnskabsmæssige tilstand var bidragende til en enstemmig vedtagelse af loven.

HJEMMEMARKEDSORDNING: Se Hjemmemarkedspriser og Afsætningsloven.

HJEMMEMARKEDSPRISER for landbrugsvarer indførtes med **Afsætningsloven** af 1961, hvori landbrugsministeren bemyndigedes til at opkræve afgifter ved salg af svin på hjemmemarkedet, hvorved prisen på svin kunne hæves med 50 øre pr. kg til producenten.

Stigende vanskeligheder for landbrugserhvervet medførte, at den to-årige 1961-lov blev revideret allerede 1962. De fire betydende partier enedes om, at landbruget skulle have adgang til at opnå højere hjemmemarkedspriser på hjemmemarkedet end de gennemsnitlige eksportpriser. Bortset fra mejeriprodukter, hvor landbruget selv havde gennemført markedsordning, og ovennævnte ordning for svin, havde de gennemsnitlige eksportpriser hidtil dannet grundlag for hjemmemarkedsprisen.

Landbrugsminister **Karl Skytte** fremsatte forslag om opkrævning af afgifter for flæsk, oksekød, kalvekød, fjerkræ og æg, men under udvalgsforhandlingerne oplyste **monopoltilsynet**, at det ikke var i stand til selv at beregne de prisforhøjelser, som kunne godkendes. Ministeren fastlagde derfor i selve loven den forhøjelse, der måtte foretages i hjemmemarkedsprisen.

På grundlag af landbrugets organisatoriske opbygning er det ikke selv i stand til at sikre sig rentable priser på hjemmemarkedet. Det konservative Folkeparti har derfor kunnet medvirke til, at landbrugserhvervet opnår lovgivningsmagtens bistand på disse områder.

Om K.F.'s stilling til hjemmemarkedspriserne udtalte **H. C. Toft** i foråret 1963:

»Vi er som før af den opfattelse, at den rigtigste måde at støtte landbruget på er, at de danske forbrugere betaler for land-

brugets produkter den pris, det koster at producere dem med en rimelig fortjeneste til landmanden – nøjagtig som man må gøre det for andre varer, man køber i butikkerne. Det er ikke den danske landmands opgave alene at holde omkostningerne nede her i landet gennem lave priser, som forbedrer konkurrenceevnen for alle erhverv. Skal denne opgave løses, må det være en fællesopgave alle bidrager til.«

HOSPITALSTAKSTER. Se Svar på tiltale (T.V.-diskussion).

HOVEDSTADSPROBLEMER

Da **erhvervsskatten** i 1959 blev afløst af et fast tilsvær fra omegnskommunerne til København, blev ydelsen fastsat til 100 procent det første år, 105 det næste og 110 det tredje – alt i forhold til de tidligere beløb, København modtog. Fra konservativ side protesterede man mod denne ordning, men regeringen erklærede, at den var nødvendig, da man i treårsperioden skulle finde en retfærdig ordning, der kunne holde.

Det viste sig, at København i denne periode kunne fastsætte faldende skatteprocenter, fordi kommunen gennem andre love blev tilsikret øgede indtægter i forhold til omegnskommunerne (f. eks. gennem folkepensionslovens revision og gennem større ejendomsskatter).

Alligevel forlængede regeringen loven med to år pr. 1. april 1962, og ved lovens 1. behandling sagde den socialdemokratiske ordfører, borgmester **Ove Hansen**, ovenikøbet (Folketinget 9. februar 62):

»Det er skatteåret 1957-58, der er basisåret. Det danner grundlaget for det beløb, der skal ydes, og det havde vel i og for sig ikke været urimeligt, om ministeren havde foreslået et tillæg til de beløb, der hidtil har skullet udredes.«

Regeringens forudsætning for en forlængelse var, at der inden lovens nye udløb 1. april 1964, skulle findes en ny ordning. I foråret 1964 fremsatte man imidlertid igen forslag om en forlængelse i endnu et år.

Det konservative Folkeparti undlod at stemme for loven. Den indeholder dels det københavnske problem, som partiet protesterede imod, dels spørgsmål om afløsning i andre kommuner, hvor problemerne er af en anden karakter.

Ved lovens anden behandling 29. januar 1964 sagde den konservative ordfører **Asger Jensen**:

»Derimod har vi aldrig stemt for den anden lovgivning om det tilsvar, visse kommuner giver til nogle centralkommuner. Den første gang, det blev gennemført, var, da man gennemførte en betydelig skat på boliger. Det var en skatteomlægning, som vi ikke var tilhængere af. Dengang lovede man, at nu skulle der kun gå tre år, så skulle vi få en endelig løsning. Denne lov blev for to år siden forlænget, og nu foreslåes den forlænget igen. Vi synes ikke, at dette er rimeligt. Allerede ved første behandling gav jeg nogle eksempler på, hvordan en række kommuner ikke mindst her i København – forstæder – måtte betale til hovedstaden, selv om deres beskatningsprocent var højere end hovedstadens.

Efter at der er gået så lang tid, trænger dette i hvert fald til en regulering, og den har man ikke forsøgt. Man har lovet os, at der skulle komme et helt nyt forslag, men det har vi ikke set noget til.»

Ved første behandling oplyste Asger Jensen, at 12 af de 20 kommuner, der skal betale til København, har højere skatteprocent end København. Det gælder bl. a. en kommune som Gladsaxe, der betaler over en million om året til København, selv om Gladsaxes skatteprocent i reglen ligger en halv snes procent over Københavns.

Når regeringen stadig trækker denne sag ud, skyldes det utvivlsomt, at man vil sammenkæde den med en løsning af spørgsmålet om en såkaldt **REGIONALKOMMUNE** for hovedstadsområdet, hvorved København økonomisk og politisk kan lukrere på omegnskommunerens bekostning.

Allerede ved forlængelsen af skattetilsvaret i foråret 1962 bebudede **indenrigsministeren** en sådan hovedstadskommune. Den var ventet fremlagt i lovform i foråret

1962, og under debatten om skatte- loven i februar 62 nægtede indenrigsministeren af tidsmæssige grunde at lade spørgsmålet om en regionalkommune behandle i kommunallovskommissionen forinden fremsættelsen.

Imidlertid rejste Det konservative Folkeparti en stemning imod regionalkommunen, der havde form som en indlemmelse ad bagdøren, og under indtryk af kommunevalget, der gav stærk konservativ fremgang i omegnskommunerne, lagde regeringen sit forslag i skrivebordsskuffen.

Om sin plan sagde indenrigsministeren i »Løn og Virke« 1. februar 1962:

»Regionalkommunen skal overtage løsningen af en række problemer, der nu løses af de enkelte kommuner, men som er af betydning for hele regionalkommunens område. For hovedstadsområdets vedkommende vil dens oprettelse medføre, at det nuværende Københavns Amt forsvinder – de kommuner i amtet, som ikke kommer ind under regionalkommunen, overføres til Gl. Roskilde amt. Men mens amtets opgaver som bekendt er stærkt begrænsede, skal regionalkommunen i videste forstand tage sig af alle de opgaver, som har fælles betydning og værdi for det samlede bysamfund: Trafik, byplanlægning, kloakforhold, jordkøb og -salg o. m. m. – altså ikke bare, som amtet, hovedsagelig beskæftige sig med hospitaler og veje. Hovedstadskommunernes Samråd, som skulle have taget sig af disse opgaver, har som bekendt ikke kunnet klare dem...«

Når der længe har været ro om planen, skyldes det utvivlsomt angst for reaktionen ved folketingsvalget. Efter valget er omegnskommunerne i fare igen.

Ved sidste folketingsvalg var antallet af vælgere indenfor regionalkommunen:

Københavns kommune	488.767
Frederiksberg kommune	80.679
De kommuner i Københavns og Frederiksborg amter, der henlægges under regionalkommunen	308.263

HOVEDVEJE. Se Motorvejsanlæg.

HUSLEJE. Se Huslejetilskud og Lejelov.

HUSLEJETILSKUD ydes til enlige med 1 barn eller flere og familier med 2 børn eller flere, samt til invalide, kronisk syge, svagelige m. fl., forudsat **familieindkomsten** ikke overstiger 14.000 kr. med tillæg af 710 kr. pr. barn.

Tilskuddet udgør for **enlige** med 1 barn 20 pct. af lejen, maksimalt 350 kr. årligt, med 2 børn 30 pct. maksimalt 700 kr. årligt. For **familier** med 2 børn udgør tilskuddet 20 pct. af lejen, maksimalt 500 kr. årligt, 3 børn 35 pct. maksimalt 900 kr., 4 børn 45 pct. maksimalt 1250 kr., 5 børn 55 pct. maksimalt 2050 kr. For flerbarnsfamilier (4 børn el. flere) forhøjes tilskuddet, hvis familien bebor ejendomme opført efter 1. okt. 1954. Disse tilskud fastsættes efter procent- og bruttoarealgrænser og med maksimale årlige kronebeløb, således at familiens leje aldrig – uanset børnetal – kan nedbringes under 600 kr. årligt. Særlige regler for invalide, kronisk syge m. fl.

K.F. understreger i arbejdsprogrammet nødvendigheden af i huslejepolitikken at tage de fornødne sociale hensyn også i fremtiden uanset kommende ændringer af lejeloven (se denne). Principielt har K.F. på en række områder påpeget behovet for tilskudsordninger, der tager nøje hensyn til den enkeltes eller familiens situation.

HUSMANDSBRUG: K.F. har i de sidste år stemt imod bevillingerne til statshusmandsloven. **Niels Ravn** har motiveret dette standpunkt:

»Dansk landbrug har en fordel overfor landbruget i Fællesmarkedet gennem sin struktur. Men hvis vi ikke når videre frem mod større gennemsnitsstørrelse på brugene, vil vore konkurrenter udligne den fordel, vi har i dag. Tvangsafståelserne må ophøre, udstykningerne må med ganske få undtagelser standses, og kræfterne må samles om nedlægning og sammenlægning af urentable bedrifter. Man beskylder os for at ville husmændene til livs. Intet er mere forkert. Hver eneste husmand, der sidder på sin bedrift, skal have lov til at blive siddende, så længe han vil, og er der en afløser den dag, han holder op, må han overtage bruget. Men de mange husmænd, der ønsker at lægge op og ikke kan sælge deres bedrift må hjælpes ved ophævelse af landbrugspligten og udvidet tilladelse til sammenlægning.

Der skal være færre om at drive dansk landbrug, hvis det skal give rimeligt ud-

bytte til den enkelte. Derfor bør lovgivningen, vi her behandler, afvikles».

Ved statshusmandslovens 2. behandling den 11. febr. 64 udtalte **Niels Ravn:**

»Vi mener i Det konservative Folkeparti, at hvis man fortsætter denne lovgivning ad de gamle baner og rokerer lidt med beløbene, er det direkte at sidde folkeafstemningsresultatet overhørig. Statsministeren erklærede jo efter folkeafstemningen, at regeringen ville tage den til efterretning. De i lovforslaget foreslåede udlånsbeløb skal bevilges og bruges til foranstaltninger, der direkte har tilknytning til den lovgivning, vi diskuterede i sommer».

HUSMODERAFLØSNING: I folketingsåret 62–63 vedtoges enstemmigt en **husmoderafløsningsordning**, som kommunerne generelt pålægges pligt til at indføre inden 1. april 1968.

HUSSTANDSINDKOMST: Herved forstås den skattepligtige indkomst for en familieforsørger eller enlig med tillæg af den skattepligtige indkomst for andre medlemmer af husstanden. Til husstanden henregnes ægtefælle, hjemmeværende børn samt andre personer, der har fast ophold i samme bolig, medmindre de betaler særskilt vederlag for logi. H. benyttes bl. a. ved beregning af huslejetilskud (s.d.).

HÅNDVÆRKET SOM LIVSFORM: Håndværksrådets formand, den konservative folketingsmand, murermester **Adolph Sørensen**, udtaler:

»Håndværket som livsform bør forblive uantastet. Som samfundsmæssig og politisk stabiliserende faktor er håndværket en nødvendighed. Når så mange som muligt har foden under eget bord, gavner det samfundet. Hvis der kun var få, men meget store bedrifter, ville det være let at få disse virksomheder socialiseret. I håndværkets bedriftsform har man den selvopholdelsesdrift, der er incitament for al fremgang i verden.»

HÅNDVÆRK, LÅN TIL. Se Erhvervene, statslån til.

IDRÆT. Se Tipsmidler.

IMPORTOVERSKUD. Se Handelsbalancen.

INDEXKONTRAKTERNE

Ordningen med indexkontrakter (pristalsreguleret aldersforsikring og aldersomsparing) gennemførtes i 1956 på konservativt initiativ.

Forsikringsbeløbet på disse kontrakter er pristalsreguleret, således at **dels** de løbende præmiebetalinger reguleres opad i præmiebetalingsperiodens løb, hvorved hver indexkontrakt til enhver tid er sikret en forsikringsudbetaling, der **reelt** svarer til værdien af 500 kr. i 1956-kroner, **dels** således, at staten, når ordningen er blevet effektiv, supplerer de løbende udbetalinger med beløb, der sikrer at udbetalinger har samme realværdi som ved kontraktens oprettelse. De indbetalte præmiebeløb er fuldt fradragsberettigede ved siden af eventuelle andre forsikringsudgifter, men udbetalingerne vil til sin tid være skattepligtig indtægt. Oprindeligt kunne kun personer mellem 18 og 52 år tegne kontrakter, men aldersgrænsen opad er efter borgerligt ønske blevet **forhøjet til 57 år**. Samtidig er begrænsningen til højst 4 kontrakter, (à 500 1956-kroner) blevet **forhøjet til 6 kontrakter**, for ægtepar det dobbelte, altså til **12 kontrakter**. Indexkontrakterne er blevet en succes, som utvivlsomt har fremkaldt en betydelig nyopsparing. I **bankerne** var der ved udgangen af 1963 oprettet 358.000 indexkontrakter, medens der i **sparekasserne** ved udløbet af 1962 var oprettet 63.000 kontrakter; væksten i sparekassernes indexkontrakter i 1963 er endnu ikke kendt.

Indexkontrakternes værdisikring kom i alvorlig fare, da regeringen fremsatte forslag om fuld folkepension til alle (s.d.). Regeringen foreslog, at de borgere, som har tegnet indexkontrakter, skulle have beskåret deres »fulde folkepension« med det mindste af følgende tre beløb: 1) Statens indextillæg til kontrakterne. 2) 35 pct. af forskellen mellem den samlede pristalsregulerede

ydelse og det samlede grundbeløb. 3) Stigningen i folkepensionens mindstebeløb fra oprettelsen af den første kontrakt til første udbetaling i henhold til kontrakten. Den sidste bestemmelse var helt forvirret, idet folkepensionens mindstebeløb jo netop skulle afskaffes, således at det i praksis ville blive den første regel, der benyttedes. Følgerne heraf ville blive, at statens værdisikring af indexkontrakterne næsten forsvandt, og at borgerne stilledes ringere, jo flere kontrakter, de havde tegnet.

K. F.'s ordfører **Clara Munck** krævede respekt for denne opsparingsform, som titusinder af borgere har anvendt i tillid til løftet om værdisikring og ønskede derfor de særlige regler om indexopsparingen fjernet fra folkepensionsloven. Under udvalgsforhandlingerne oplystes, at regeringens forslag ville medføre, at indexsparerne ville miste millionbeløb, svarende til halvdelen af statens forpligtelser.

Poul Møller udtalte ved et møde i Odense:

»Det er rigtigt, at værdifastheden er en risiko for staten. Men er det ikke bedre, at statens ledere er optaget af at forhindre inflation, end af, at staten til stadighed skal tjene på inflationen? Og er risikoen for staten i øvrigt ikke værd at løbe, hvis vi derved sikrer en større opsparing og dermed billigere boliger og billigere investeringer?«

Resultatet af udvalgsforhandlingerne blev, at regeringen til sidst bøjede sig for K. F.'s og Venstres krav og fjernede de bestemmelser i loven, som ville medføre nedslag i den fulde folkepension for indexsparerne.

Clara Munck udtalte:

»Det er ikke blot en retfærdighedshandling overfor alle dem, der allerede har tegnet indexkontrakter, men betyder også, at

andre ud i fremtiden kan spare op på denne måde uden at risikere nedslag i folkepensionen.»

INDIREKTE SKATTER (STATISTIK):

Den samlede indirekte beskatning (told- og forbrugsafgifterne) er for finansåret 1964/65 budgetteret til 7.080 mill. kr.

Provenuet har andraget følgende beløb gennem de senere år:

	Mill. kr.
60/61	4.171
61/62	4.674
62/63	5.704
63/64	6.500
64/65	7.080

Den seneste specificerede opgørelse over den samlede indirekte beskatning stammer fra finansåret 62/63 og ser således ud:

	Mill. kr.
Tobak	1.220
Spiritus	266
Vin	90
Øl	464
Mineralvand	36
Restaurationsafgift	124
Benzin	742
Vægtafgift	236
Motorafgift	710
Told	520
Tekstilvarer m. v.	430
Oms	355
Chokolade- og sukkervarer	203
Stempelafgift	106
Papir og pap	38
Forlystelser	15
Parfume	58
Tipning	21
Spil ved væddeløb	13
Tændstikker m. v.	6
Konsum-Is	19
Glødelamper m. v.	18
Kaffesurrogat	7
Diverse mindre afgifter	7
	<hr/>
	5.704

Det må bemærkes, at omsætningsafgiften indbragte 1100 mill. kr. i finansåret 1963/64 og er budgetteret til at ville indbringe 1470 mill. kr. i finansåret 1964/65.

INDKOMSTSKAT TIL STATEN

Fra 1960-61 til 1964-65 er de personlige skatter til staten **steget med knapt 1500 mill. kr. til 3.905 mill. kr.** Regeringen har gennemgående

været afvisende overfor K.F.'s og Venstres ønsker om at få tilvejebragt en omlægning af beskatningen fra skatter på arbejde og opsparring til skatter på forbruget. Visse resultater er dog opnået. Indkomstskatterne er imidlertid stadig på et niveau, hvor de hæmmer befolkningens arbejdsvilje og dermed mindsker udbuddet af arbejdskraft. Medens Socialdemokratiet (med sit kildeskatteforslag (s. d.)) alene er optaget af at ændre grundlaget for skatteopkrævningen har K.F. i sit arbejdsprogram fremsat forslag om en dybtgående skatte-reform (s. d.), som tænkes gennemført over en tre-årig periode.

Indkomstbeskatningen til staten har iøvrigt udviklet sig således i den nu forløbne valgperiode:

Udskrivningsloven 1961-62 medførte følgende ændringer i beskatningsgrundlaget:

Bundgrænsen forhøjedes fra 5.500 til 5.800 kr. for forsørgere og fra 2.800 til 3.000 kr. for ikke-forsørgere. **Proportional-skatten** blev ført op til 18.000 kr. skalainkomst for forsørgere, således at indkomster op til denne grænse beskattedes med 24 pct., medens indkomstgruppen 12-18.000 kr. tidligere beskattedes med 32 pct. For ikke-forsørgere blev det indkomstinterval, der beskattedes med 24 pct. også udvidet, nemlig fra 8.000-14.000 kr. mod tidligere 8.000-10.000 kr. **Merindkomstfradraget** begrænsedes således, at der kun blev givet et fradrag på 20 pct. af indkomstforegelsen for indkomster under 25.000 kr. for forsørgere og 18.000 kr. for ikke-forsørgere. Over denne grænse skulle der som hidtil gives et nedslag på 30 pct. **Fradraget for børn** i den skattepligtige indkomst ændredes til et fradrag i skatten, som kommer til kontant udbetaling i tilfælde, hvor skatten ikke er tilstrækkelig stor til at dække fradraget (børnetilskud). Beløbene fastsattes til 400 kr. for 1 barn, 850 kr. for 2 børn, 1300 kr. for 3 børn, 1750 kr. for 4 børn og 500 kr. for hvert barn derudover. For enligt stillede gennemførtes en særlig forhøjelse af disse beløb på 200 kr. for hvert barn. Formueskattegrænsen forhøjedes fra 60.000 kr. til 90.000 kr., og formueskatten for formuer på op til 200.000 kr. lempedes lidt.

Ændringerne skyldtes tildels K.F.'s og Venstres skattereformforslag (VK-programmet), men medførte dog langtfra den tilbunds-gående omlægning af vort skattesystem, som de to partier ønskede. K.F.'s

ordfører, **Poul Møller**, fremhævede, at beskatningen af **indtægtsstigninger** fortsat var alt for høj, at skatteprogressionen på **mellemindtægterne** var ganske urimelig høj, at **familier med børn** blev diskrimineret i sammenligning med barnløse ægtepar, samt at de foreslåede lempelser i **formueskatten** var utilstrækkelige. Endelig efterlyste han en reform af **sambeskatningen** af ægtefæller. K. F. og Venstre fremsatte forslag om en ændret skatteskala, hvorefter **proportionalssatsen** nedsattes fra 24 til 22 pct. og progressionen mildnedes. Desuden foresloges lempelser af formueskatten for **skatteydere over 67 år**. Disse ændringsforslag nedstemtes og K. F. og Venstre undlod at stemme, da udskrivningsloven var til 3. behandling.

Udskrivningsloven 1962-63 fremsattes d. 9. marts 1962 eller kun tre uger før skatteårets begyndelse d. 1. april. Ved samme lejlighed fremsatte regeringen sit forslag om en **almindelig omsætningsafgift** (s.d.).

Udskrivningsloven var affattet under forudsætning af, at omsætningsafgiften også gennemførtes, og der var derfor foretaget forskellige ændringer, som gik ud på følgende: **satserne** for udskrivning af indkomstskatten ændredes, **fradraget for merindtægt** ophævedes helt og **børnetilskudene** forhøjedes. Under forhandlingerne opgav regeringen selv at få gennemført omsætningsafgiften indenfor den fastsatte, meget korte tidsfrist, bl. a. måtte handelsminister Baunsgaard (se Omsætningsafgiften) erkende, at forslaget ikke kunne administreres i den foreliggende form, fordi der var tale om en detailledsafgift, som fritog visse fødevarer. K. F.'s ordfører, **Poul Møller**, erklærede, at hans parti principielt var tilhænger af en omlægning af skattebyrden fra skat på indkomsten til skat på forbruget, men det skulle være en virkelig omlægning, der måtte være helt anderledes dybtgående end foreslået af regeringen. Poul Møllers indvendinger koncentrerede sig især om merindkomstfradragets ophævelse og den heraf følgende skærpelse i beskatningen af indtægtsstigninger, om den skærpelse af progressionen, som regeringen havde foreslået (en skærpelse af den progressive beskatning for indkomster mellem 25.000 og 50.000 kr., hvorved skatteskalaen blev meget stejlere end hidtil) og den manglende opmuntring af privat opsparing. Da regeringens økonomiske sekretariat i »**Økonomisk Årsoversigt 1962**« (se iøvrigt Bygge- og anlægsvirksomheden) samtidig havde erklæret, at et forsøg på at bremse efterspørgselsstigningen udelukkende ved en generel stramning af skattepolitikken (regeringens plan var ensbetydende med en samlet skatteforøgelse på 1200-1300 mill. kr.) næppe

ville være hensigtsmæssig i den foreliggende situation, navnlig fordi den ikke ville stoppe efterspørgselspresset på de områder, hvor den er stærkest, nemlig i byggerivirksomheden, opgav regeringen både at få gennemført omsætningsafgiften og ændringen af udskrivningsloven til det oprindelig fastsatte tidspunkt, hvorefter den gældende udskrivningslov forlængedes uændret. Udskrivningsloven blev derefter vedtaget med de to regeringspartiers og S. F.'s stemmer, medens K. F. og Venstre undlod at stemme.

Omsforliget d. 31. maj s.å. medførte **visse korrektioner** i den allerede vedtagne udskrivningslov for 1962/63. **Børnetilskudsatserne** forhøjedes med 80 kr. pr. barn og der blev givet en skattereduktion, kaldet **persontilskud**, for familieforsørgere med skattepligtige indkomster op til 10.000 kr.

Udskrivningsloven 1963-64 blev fastlagt i forbindelse med **omsforliget 31. maj 1962**.

Herefter skulle omsætningsafgiftens fulde nettoprovnu på 900 mill. kr. (det viste sig at blive højere) i skatteåret 1963/64 anvendes på følgende måde:

	Mill. kr.
Nedsættelse af statsejendoms-	
skatten	40
Forhøjelse af folkepensionen	30
Forhøjelse af børnetilskud	70
Nedsættelse af statsindkomst-	
skatten	700
Præmiering af opsparing	60

Statsindkomstskatten lettedes efter følgende retningslinier: **Bundgrænsen** forhøjedes fra 5.800 til 7.000 kr. for forsørgere og fra 3.000 til 3.700 kr. for andre skatteydere. **Proportionalsskattegrænsen** for forsørgere hævedes fra 18.000 til 22.000 kr.'s skala-indkomst, **proportionalsskatteprocenten** nedsattes fra 24 til 21 pct. og den progressive skala ændredes, således at der også indtrådte visse lettelser for de progressivt beskattede dog således, at lettelserne aftrappedes og bortfaldt ved 70.000 kr.'s skala-indkomst. **Forsørgereskalaen** kom herefter til at se således ud

Af skala-	svares	af	og af
indkomst	kr.	kr.	resten
kr.			pct.
7000- 22000	0	7000	21
22000- 25000	3150	22000	60
25000- 30000	4950	25000	70
30000- 50000	8450	30000	76
50000-105000	23650	50000	81
105000-200000	68200	105000	85
200000-400000	148950	200000	95
400000 og over	338950	400000	105

Skalaen for **andre (enlige) skatteydere** fik følgende udseende:

Af skala- indkomst kr.	svares kr.	af kr.	og af resten pct.
3700- 6000	0	3700	10
6000- 14000	230	6000	21
14000- 22000	1910	14000	41
22000- 25000	5190	22000	61
25000- 30000	7020	25000	70
30000- 50000	10520	30000	77
50000-100000	25920	50000	88
100000-200000	69920	100000	95
200000-400000	164920	200000	105
400000 og over	374920	400000	110

I modsætning til regeringens oprindelige forslag blev **merindtægtsfradraget** bevaret, omend i en noget ændret skikkelse. Fremtidig skulle der ikke gives lempelse for de første 10 pct.s indtægtsstigning. For stigninger herudover bevarede reglerne om, at fradraget beregnes med 20 eller 30 pct., afhængig af størrelsen af den skattepligtige indkomst. Grænsen for indskud på **kapitalbindingskonti** og for **forsikringsfradrag** forhøjedes fra 1000 til 1500 kr. for forsørgere og fra 600 til 1000 kr. for andre skatteydere og det besluttedes at give en særlig skattelempelse på 21 pct. for **formuefremgang** på indtil hhv. 1500 for forsørgere og 1000 kr. for enlige. De to fradrag kan dog tilsammen højst udgøre hhv. 2500 kr. for forsørgere og 1500 kr. for enlige. (Se iverigt Opsparingsordninger). Omsforliget medførte også en lempelse i beskattningen af **selvpensionister** (s.d.) og en udvidelse af området for **index-kontrakterne** (s.d.). Som betingelse for at gå med til forliget krævede regeringen indsat en særlig udtalelse i betænkningen, kaldet »**jordskælvsklausulen**«, der var formuleret på følgende måde:

»Det er (for lettelserne) en forudsætning, at de fire partier inden den endelige udarbejdelse af udskrivningsloven for 1963/64 optager en forhandling om bedømmelsen af den økonomiske situation, herunder udsigterne for valutastillingen, beskæftigelsen samt indkomst- og prisudviklingen. (De skitserede) bestemmelser for udskrivningsloven 1963/64 vil helt eller delvis kunne **fraviges, for så vidt der** ud fra en almindelig samfundsøkonomisk vurdering **er enighed herom.**«

K. F.'s ordfører, **Poul Møller**, erklærede:

»Der skal meget stærke grunde til for at overbevise min gruppe om, at den skatte-reform, vi nu er enige om, bør fraviges næste forår. Vi er overbevist om, at hvis statens finanser og hvis dens bygge- og anlægspolitik lægges fornuftigt til rette, vil der inden for statsbudgettet, ikke mindst i 1963-64, være en bred margin i de almindelige indtægtslove til værn mod for store forbrugsudvidelser, og så behøver vi ikke at frygte, at det, vi enedes om, ikke bliver en realitet.«

78

Forliget var imidlertid ikke mange måneder gammelt, førend regeringens talsmænd begyndte at udtale skepsis med hensyn til mulighederne for at realisere løftet om den aftalte ændring af skatteudskrivningen. Da finansminister **Poul Hansen** d. 30. nov. 62 fremsatte udskrivningsloven for 1963-64 var dette dog formuleret på linie med omsforligets aftaler. Finansministeren henviste imidlertid til »**jordskælvsklausulen**«, idet han udtalte:

»Hvorvidt de foreslåede skattelettelser vil blive gennemført, må afhænge af de forhandlinger, der som nævnt i forligsaftalen skal finde sted på baggrund af den videre økonomiske udvikling.«

K. F. og Venstre kunne ikke erkende, at der var tale om en skattelettelse, idet aftalen jo i virkeligheden drejede sig om en **skatteomlægning**. Det var omsætningsafgiften, der skulle bruges til en hårdt tiltrængt ændring af skatteudskrivningslovens satser.

Af følgende grunde ønskede K.F., at den aftalte ændring af udskrivningsloven skulle fastholdes:

1) fordi den var **en forudsætning ved omsætningsafgiftens indførelse,**

2) fordi den ville være nødvendig for at **undgå en meget betydelig forøgelse af beskattningen,** som atter kunne føre til øgede omkostninger og ny lønledning, der yderligere ville svække erhvervslivets investeringsmuligheder og konkurrenceevne,

3) fordi den ville bidrage til at **fremme arbejdslysten,**

4) fordi den ville bidrage til at **fremme opsparingen,**

5) fordi den ville bidrage til at lempe merbeskattningen som følge af **ægtefællers sambeskatning,**

6) fordi den reducerede den eksisterende voldsomme **marginalbeskatning** ikke alene gennem sin nedsættelse af proportional-skatten fra 24 til 21 pct., men også fordi den ville medføre at mange skatteydere med indkomster mellem 18.000 og 22.000 kr. gik over til proportional beskatning i stedet for de nuværende 55 og 64 pct.s beskatning af deres indkomstforøgelser,

7) fordi vor **eksport** ville være bedre stillet, når vægten i skatteudskrivningen blev forskudt over på indirekte skatter. Disse skatter bliver nemlig enten refunderet ved eksport eller pålægges slet ikke

varen, hvorimod direkte skatter indgår i vareprisen uden at kunne refunderes ved eksport.

8) fordi vort samfund ikke vedblivende kan bære at overlade staten indtægter, som gør det muligt at øge **statens udgifter** med 20 pct. på et enkelt år.

Regeringen var imidlertid helt afvisende. Det er værd at understrege, at en uændret fastholdelse af skatteskalaerne som følge af pengenes værdiforringelse og indkomststigningerne er ensbetydende med en kraftig stigning af den del af indkomsten, der betales i direkte skatter, og at K. F.'s bestræbelser derfor ikke blot er gået ud på en skatteomlægning, men også på at hindre den yderligere forøgelse af de direkte skatter, som regeringens manglende vilje til at ændre skatteskalaerne er ensbetydende med. Fra skatteåret 1963-64 til skatteåret 1964-65 vil de personlige skatter til staten iflg. Økonomisk Årsoversigt 1964 stige med 430 mill. kr. til 3.905 mill. kr. **trods uændrede skatteskalaer!**

Det var imidlertid kun formelt regeringen respekterede den trufne aftale. Da den d. 22. februar 1963 forelagde »helhedsløsningen« (se d.), indeholdt denne et forslag om en **bunden opsparing** (s. d.), hvorved man stort set inddrog de lettelser i forhold til den gældende udskrivning, som en gennemførelse af udskrivningsloven var ensbetydende med. Den bundne opsparing var et klart brud på forudsætningerne for omsforligets skatteaftale og K. F.'s ordfører **Poul Møller** udtalte:

»Det var netop som et forsøg på at stabilisere økonomien, at vi ændrede skatteskalaen således, at mennesker, der har haft en nogenlunde gennemsnitlig indkomststigning i 1962, kunne klare sig med den samme personlige indkomstskat som i det skatteår, vi nu forlader. Herved havde der også været mulighed for at akceptere et stabilt lønniveau, idet skatterne så ikke skulle stige. Hvis den gamle udskrivningslov skulle have fortsat, ville det have været umuligt for mange mennesker at indstille sig på et konstant lønniveau eller ind-

komstniveau, fordi de da havde måttet betale meget store skattestigninger.

Det er jo i det hele taget det uhyggelige ved diskussionen om problemet skattelettelse, at langt de fleste mennesker tror, at skattelettelse er en nedsættelse af den skat, de skal betale, i kroner og øre, medens skattelettelse i virkeligheden er en nedsættelse af de procenter, hvormed skatten udskrives. Hvis man i en tid, hvor indkomsterne er steget stærkt, først og fremmest som følge af inflation, ikke reducerer skatteudskrivningen, så presser man efter vor opfattelse motiverne for indkomststigninger stadig mere fremefter; og man giver inflationen et yderligere pres ved at bevare høje udskrivningsprocenter for indkomsterne, idet mennesker bliver nødt til at skaffe sig dækning ved indkomststigninger for at kunne betale de stigende skatter.»

I øvrigt måtte den bundne opsparing betegnes som en maskeret skat – endog **uden fradragsret**. Skatteyderne skal til sin tid selv skaffe de penge, hvormed den skal tilbagebetales.

Mange blev tvunget til at nedsætte deres **private opsparing**, fordi de nu skulle betale en tvungen, som indgik i statskassen. Samfundøkonomisk set var det derfor en såre slet foranstaltning.

Ved at neutralisere virkningen af skatteomlægningen skærpedes desuden **sambeskatningen**. **Poul Møller** spurgte **Lis Groes**, der netop havde sat sig i spidsen for en kampagne med det formål at få ophævet sambeskatningen, hvordan hun kunne forklare dette forhold. Men der kom intet svar.

Lagt oven på indtægtskatterne ville tvangsopsparingen desuden i høj grad skærpe **beskatningen af indtægtsstigninger**.

Udskrivningsloven 64-65 vedtoges i foråret 1964 med samme satser som udskrivningsloven for 1963-64. K. F. ønskede at komme videre med omlægningen af skatterne fra skatter på indkomst til skatter på forbrug, og K. F.'s ordfører **Haunstrup Clemmensen** redegjorde for den skattereform (s. d.), som netop var vedtaget på K. F.'s landsrådsmøde. **Haunstrup Clemmensen** udtalte:

»Det konservative Folkeparti nærer den opfattelse, at det er nødvendigt allerede ved udformningen af det forslag til udskrivningslov, der i dag er til behandling, at påbegynde arbejdet med en virkelig skattereform, hvorimod regeringen altså fortsat mener, at man skal udskyde reformarbejdet påbegyndelse. Vi forstår ikke og billiger ikke denne nolen.»

INDKOMSTSTIGNING. Se Lønglidning.

INDKØBSFORENINGER: Ved lov af 13. april 1962 stilles yderligere 25 mill. kr. til rådighed for udlån til indkøbsforeninger for mindre jordbrugere, så der nu kan disponeres over ialt 50 mill. kr. indtil 1970. K. F. og U. stemte imod, resten af Folketinget stemte for. **Niels Ravn** motiverede:

»Det konservative Folkeparti erkender, at landbruget i dag har et stort finansieringsbehov, og det gælder naturligvis hele landbruget. Men vi foretrækker, at man drøfter dette finansieringsbehov for landbruget som helhed, at man ikke skiller en enkelt gruppe ud og lovgiver alene for den. Det forekommer os særligt mærkværdigt, at man ønsker at stille midler til rådighed specielt for den del af landbruget, som man jo har erkendt også fra regeringens side bør forsvinde gennem strukturrationalisering i de nærmest kommende år.«

Se iverigt Nyetablerede landbrugere.

INDSEENDE MED PRISER. Se Priskontrol og Monopollov.

INDUSTRIER, LÅN TIL. Se Erhvervene, statslån til.

INFLATION

Ved inflation forstås den stadige prisstigning (forringelse af pengeens værdi), der i sig selv er en uretfærdighed mod folk, der har sparet op, og som i vid udstrækning er selvforstærkende bl. a. som følge af pristalsregulering og ulyst til at lade selvvirkende økonomiske kræfter gribe ind (valutaunderskud, højere rente o.s.v.). Hvis inflationen her i landet er stærkere end i udlandet, bliver den selvforstærkende virkning intensiveret gennem ringere konkurrenceevne og eventuel devaluering.

Inflationen i Danmark under den nuværende regering og frem til de nye pristalsstigninger i indeværende år, fremgår af efterfølgende:

80

(Indeks 4. kv. 1960 = 100)

	1960 4. kvartal	1963 4. kvartal
Danmark	100	117
Frankrig	100	114
Italien	100	113
Norge	100	112
Østrig	100	111
Holland	100	110 ¹
Sverige	100	110
Schweiz	100	110
England	100	108
Vesttyskland	100	108
Belgien	100	104

Kilde: OECD, General Statistics, november 1963

(Finland er ikke med i stat.)

¹) 2. kvartal 1963.

Nedenstående tabel giver et indtryk af prisstigningen herhjemme sammenlignet med udlandet, mens Socialdemokratiet har været ved magten:

(Indeks 1953 = 100)

	1953	1963 3. kvartal
Frankrig	100	154
Danmark	100	139
Sverige	100	138
Norge	100	134
Italien	100	133
Holland	100	133 ¹
England	100	133
Østrig	100	129
Vesttyskland	100	121
Schweiz	100	119
Belgien	100	115

Kilde: OECD, General Statistics, november 1963

(Finland er ikke med i stat.)

¹) 2. kvartal 1963.

Det konservative Folkepartis arbejdsprogram nævner som den første af seks forudsætninger for en økonomisk fremgang »Tillid til kronens købekraft«, og det anføres, at K. F. ønsker at sikre kronen gennem fri konkurrence, frigørelse af udenrigshandelen, omlægning af beskattningen og finanspolitik.

I en kommentar til regeringens sidste kriseforanstaltninger siger **Poul Sørensen** i en udtalelse den 23. juni:

»Det må naturligvis give anledning til bekymring, at vi nu igen må supplere de krisende greb, der har fundet sted i alle årene efter 1960. Det er jo tegn på, at vi stadig er inde i en udvikling af inflation, der er en ulykke for et moderne samfund.

Det konservative Folkeparti har i årevis og også gennem hele sidste vinter peget på, at vor økonomi næppe bliver sund, før de mere øjeblikksbetonede foranstaltninger suppleres med en **omlægning af skatterne fra indkomst til forbrug, så det bliver mere tillokkende at spare op.** Vi har også advaret imod den **overhåndtagende lantagning i udlandet**, der i høj grad har svækket vore økonomiske muligheder, sådan som også Nationalbanken har understreget det.

Det havde nok været **bedre for hele udviklingen, om vi havde haft folketingsvalget bag os.** Jeg forstår slet ikke, hvorfor regeringen absolut ville blive siddende sommeren over, når Folketinget alligevel skulle sendes hjem.

Vi har haft på fornemmelsen, at det blandt andet var det tilstundende valg, der hindrede Socialdemokratiet i at gå ind i en drøftelse om vort forslag om skatteomlægning. Hvis valget var kommet allerede sidste efterår, havde vi måske været meget længere med disse og andre økonomiske drøftelser. **Med henblik på arbejdskraftens udnyttelse har oppositionen i Folketinget foreslået foranstaltninger både på det skattemæssige og andre områder, men regeringen har ikke været til at få i tale.**

Det konservative Folkeparti finder det helt afgørende, at den kommende tids økonomiske politik tager sigte på at bevare pengenes værdi, så vi ikke får nye pristigninger. Den udvikling, vi har set under helhedsløsningen, må snarest muligt bringes til ophør.«

Se også Pristal.

ISLANDSKE HÅNDSKRIFTER

Grundlovens sikring imod, at et lovforslag, der indeholder bestemmelser om **ekspropriation**, kan forlanges udskudt til efter et folketingsvalg, selv om det er vedtaget af et flertal i tinget, blev i 1961 taget i brug i forbindelse med forslaget om udlevering af de islandske håndskrifter.

På forslag af daværende undervisningsminister **Jørgen Jørgensen** (R.V.) vedtog Folketinget en ændring af loven om fonden for Den arnamagnæanske Stiftelse, hvorefter de af de islandske håndskrifter og arkivalier, »der må anses for islandsk kulturreje«, skulle overgives til Islands universitet. På forslag af daværende udenrigsminister **J. O. Krag** (S.) vedtoges samtidig en folketingsbeslutning om at afslutte en traktat med Island herom.

Vedtagelsen af lovforslaget skete med 110 stemmer mod 39. Imod stemte de fleste af K.F., en del fra V. samt U.

De tre konservative medlemmer

af det folketingsudvalg, der behandlede sagen, **Poul Møller, Edv. Jensen og Poul Sørensen**, motiverede, hvorfor de ikke kunne medvirke til udleveringen ved bl. a. at sige i udvalgsbetænkningen:

»Selv om mindretallet fuldt ud forstår det islandske folks ønske om at erhverve sig de pågældende skrifter, er det dog særdeles betænkeligt at foretage udleveringer fra videnskabelige samlinger ud fra nationalpolitiske hensyn, og mindretallet befrygter, at en så omfattende udlevering kan få **uønskede konsekvenser** ... Mindretallet anerkender vel lovgivningsmagtens ret til ved lov at **gennemtvinge** en udlevering, men det må i så fald være **enig med det flertal af retslærde, som betragter en sådan lov som ekspropriation.**

Mindretallet mener ikke, at betingelserne for tvangsmæssig ejendomsopfattelse er opfyldt, og har derfor den opfattelse, at forslagene burde have været forhandlet med samlingens retmæssige ejere, inden regeringen havde forpligtet sig over for Islands regering.«

Den sidste bemærkning hentyder til, at undervisningsministeren allerede for fremsættelsen af forslaget havde forhandlet med Island om udleveringen!

Da Folketinget havde vedtaget udleveringen, indsamledes på initiativ af **Poul Møller** underskrifter fra 61 medlemmer (23 V., 31 K.F., 6 U. samt grøn. Rosing) med krav om, at lovforslaget først indstilledes til kgl. stadfæstelse, **når nyvalg til Folketinget har fundet sted, og hvis det påny er vedtaget af det nyvalgte Folketing.** Dette krav tog regeringen til følge.

Formodningen om, at der var tale om **ekspropriation** blev støttet af et flertal af medlemmerne af de retsvidenskabelige fakulteter ved universiteterne i København og Aarhus. – **Grundloven** giver i sådanne tilfælde ret til at udskyde ikrafttrædelsen af et lovforslag, hvis $\frac{1}{3}$ af Folketingets medlemmer forlanger det.

INVALIDE BØRN. Se Børnene og beskattningen.

INVALIDEPENSION: K.F. har i sit **arbejdsprogram** af nov. 63 fremsat flg. skelsættende forslag på sociallovgivningens område:

»Invalidpensionens sammenhæng med folkepensionen fjernes. For ægtepar, hvor begge er invalide, fastsættes invalidpensionen til et niveau, der til enhver tid svarer til den gennemsnitlige indtægt for ufaglærte arbejdere. Invalidpensionen for andre invalide reguleres i forhold hertil. De nødvendige udgifter til finansiering af en sådan **invalidereform** afholdes ved en forhøjelse af invalideforsikringsbidraget.»

Ved forslaget's fremsættelse på landsrådsmødet 16.-17. nov. 63 udtalte **Poul Møller**:

»Det er enhver borgers mulighed og for mange borgere en pligt at sikre sig bedst muligt i sin alderdom ved siden af samfundets ydelse, der aldrig kan blive mere end et sparsomt eksistensgrundlag. Over for den risiko at blive invalid – måske som forsørger og måske før børnene er vokset op og har fået deres uddannelse – rammes en familie på en måde, som man ikke kan forvente, at de kan have sikret sig mod. Her sætter vi ind med en invalideforsikringsreform, der stiller invalidpensionen i et bestemt forhold til de normale arbejdsindtægter i Danmark, og som giver alle invalidepensionister en mulighed for at blive revalideret og omskølet, så de kan blive fuldt produktive medborgere i det danske samfund.»

I umiddelbar tilslutning til offentliggørelsen af forslaget i dagspressen gav formanden for De samvirkende Invalideorganisationer, organist **H. C. Seierup** (Nu soc. folketingskandidat) udtryk for glæde og taknemmelighed over det konservative forslag.

Som normalt, når K. F. direkte eller gennem egne forslag har peget på regeringens forsømmelser, medførte forslaget, at regeringen få uger senere henviste invalidpensionens udskillelse fra folkepensionen til et udvalg. (H. C. Seierup er medl. af udvalget), uden at dette dog fik indflydelse på lovgivningen i vinteren 64.

Ved behandlingen af regeringens forslag om »fuld folkepension« 22. maj 64 erklærede **Poul Sørensen**, at vi bør nå frem til en tilstand, hvor:

»Et fysisk eller andet uforskyldt handicap ikke skal medføre et økonomisk handicap ... Så længe kronisk syge og invalider er de økonomisk dårligst stillede kan vi ikke sige, at de sociale forhold her i landet er ordnet på tilfredsstillende måde.»

82

Det må anses for givet, at socialdemokratisk irritation over K. F.'s initiativ på dette område er årsagen til de senere ukorrekte angreb på K. F.'s sociale holdning ud fra en ukorrekt gengivelse af Poul Møllers udtalelser i TV den 7. febr. 64 (Se Svar på tiltale).

Vedr. Invalidpensionens størrelse m. v. Se Folkepension. Se også Hjemmepleje.

INVESTERINGSFONDS kan etableres af erhvervsdrivende ved henlæggelse af indtil 15 % af deres skattepligtige årsoverskud med visse reguleringer. Halvdelen af – for ikke-regnskabsførende hele – beløbet skal båndlægges i pengeinstitut. Henlagte beløb går fra i skatteindkomsten, men til gengæld skal de senest i løbet af 10 år og tidligst efter eet år anvendes til køb af afskrivningsberettigede maskiner, inventar eller bygninger. Den del af købsprisen på sådanne aktiver, som er finansieret med investeringsfondsmidler, kan ikke afskrives over skatteindkomsten, fordi der allerede ved henlæggelsen blev givet skattefradrag. Ordningen er derfor ensbetydende med forlods afskrivning på senere erhverv anskaffede driftsmidler. Ordningen har siden indførelsen i 1957 vist sig at være en meget opsparings- og investeringsfremmende faktor – ligesom de iøvrigt samtidigt indførte, moderne afskrivningsregler. Netop på grund heraf fremsatte **Fanger** i 1958 forslag om at udvide investeringsfundsordningen til ikke blot at gælde for erhvervsdrivende men for **alle skatteydere**, som opsparer til anerkendte formål, bl. a. til senere køb eller etablering af selvstændig virksomhed. Denne tanke er i nogen grad blevet realiseret ved udformningen af de opsparingsfremmende foranstaltninger (s.d.), men vil kunne udvides til at få endnu langt større og gavnlig betydning for opsparingen.

J

JORDBRUGSNÆVN, LOKALE, blev foreslået af K. F. og V. under forhandlingerne om regeringens jordlovskompleks, i første række som modforslag til Bopælspligten (s. d.), men også for at rationalisere administrationen. Forslaget gik ud på:

1) Købere af landbrugsejendomme, som mindst 2 år har været beskæftiget ved landbrug, gartneri, skovbrug m. v., eller er i slægt med sælgeren (eller gift med), kan frit overtage ejendommen.

2) Købere, som ikke opfylder disse betingelser, skal søge lokale jordbrugsnævns godkendelse.

3) Jordbrugsnævn foreslås oprettet f. eks. i hvert amt.

4) Jordbrugsnævnene overtager jordlovsudvalgets funktioner.

H. C. Toft sagde ved 2. beh. af Bopælspligten:

»Ved afgørelse af, om godkendelse skal kræves, eller ikke, skal der i afgørende grad lægges vægt på den nationale sikring af jorden. Vort forslag følger på visse punkter den norske lovgivning, som består i dag, når det drejer sig om udlændinges erhvervelse af landbrugsejendomme, skovbrugsejendomme og andre områder.«

Efter Bopælspligtens forkastelse ved folkeafstemningen erklærede regeringen sig for første gang villig til at forhandle om forslaget, der henvistes til **Landbokommisjonen**. Der har vist sig stor interesse for en ordning efter svensk mønster, men forslaget er ikke fremsat fra regeringens side.

En gennemførelse af K. F.'s forslag vil sikre hurtigere, smidigere og – efter alt at dømme – retfærdigere sagsbehandling med skyldig hensyntagen til lokale og nationale problemer.

JORDFONDEN: K. F. har (Se Samdrift og sammenlægning) foreslået Jordfondens midler anvendt til landbrugsrationalisering og opkøb af jord til rekreative formål.

JORDLOVENE

blev samlet fremsat i Folketinget den 23. jan. 63 i forbindelse med en redegørelse af statsminister **J. O. Krag**. Komplekset omfatter 10 love, hvoraf de 7 blev vedtaget af folketingsflertallet den 31. maj 63. K. F. stemte imod alle love med undtagelse af loven om sammenlægninger m.v. som partiet undlod at stemme om. De resterende tre love udsattes til eventuel vedtagelse i et påtænkt ekstraordinært folketingsmøde i sept. 63.

På grund af denne udvikling grupperes lovene således:

- A) Skattelovene
 - 1) Kapitalvindingsskatten. (Se denne)
 - 2) Vurderingsloven (Se denne)
 - 3) Sammenlægning og samdrift. (Se denne)
- B) Afstemningslovene
 - 1) Naturfredningsloven (Se denne)
 - 2) Bopælspligten (Se denne)
 - 3) Statsforkøbsret (Se dette)
 - 4) Kommunal forkøbsret (Se dette)
- C) Planlægningslovene
 - 1) Byplanloven (Se denne)
 - 2) Byreguleringsloven (Se denne)
 - 3) Regionsplanloven (Se denne)

Trods denne opdeling bygger lovene – med undtagelse af sammenlægningsloven – på et og samme hovedprincip: Udvidelse af det offentliges ret til at råde over jord og fast ejendom, uden erstatning til borgerne, og indførelse af ubegrænsede muligheder for sivende offentlig overtagelse af al fast ejendom.

Optakten til regeringsinitiativet blev gjort allerede før omsforliget.

Under dette afgav regeringen løfte om at henlægge forhandlingerne til Folketingets markedsudvalg. De fortsattes imidlertid bl. a. i Landbokommissionen, hvis formand, landbrugsminister **Karl Skytte** iflg. Jyllands-Posten ved et møde erklærede, at dersom kommissionsflertallet ikke ville gå ind for bopælspligt, ville det medføre vanskeligheder for Danmarks tilslutning til Fællesmarkedet. Dette gav stødet til, at **Poul Sørensen** krævede forhandlingerne henvist til markedsudvalget. Reelle forhandlinger blev der dog ikke tale om, inden regeringen fremsatte sine 10 forslag.

Ved forslagernes fremsættelse motiverede **J. O. Krag** dem med:

»Forudsætningen for en del af disse lovforslag er, at Danmark bliver knyttet til det europæiske økonomiske fællesskab».

Statsministerens tale sluttede med citat af »Der er et yndigt land« ...

Om lovenes skæbne efter 25. juni 63: Se Folkeafstemning.

JORDRENTEVILKÅR: Efter jordrenteprincippet skal landbrugere, der erhverver jord til enhver tid forrente jordværdien til staten. Medens andre landbrugere ejer jorden som noget værdifast, må ejere af jordrentebrug betale højere og højere rentebeløb, efterhånden som priserne stiger. **Niels Ravn** fremhævede dette misforhold under behandlingen af statshusmandsloven og sagde:

»Jordrenteprincippet bør tages op til revision. Der er ude i befolkningen – ikke mindst i de grupper, som lever under jordrenteprincippet – et stigende ønske om at komme bort fra denne brugsform. Også her fortsætter regeringen som om intet var sket.»

K

KAPITALVINDINGSSKAT

Kapitalvindingsskatten eller særlig indkomstskat, som den officielt hedder, rammer tre hovedkategorier af indkomster: 1) de »akkumulerede« indtægter (fortjenester ved salg af virksomhed, erstatninger ved fratræden af stilling, gratialer ved forretningsjubilæum, o. a.), 2) **Fortjeneste ved salg af aktier**, og 3) **fortjeneste ved salg af fast ejendom**.

Skatten er 30 %-ikke-fradragsberettiget skat (eller alm. indkomstskat med fortjenesten fordelt over 3 år).

For de »akkumulerede« indkomster er begrundelsen for at beskatte dem med særlig indkomstskat den, at de er opsamlet, »akkumuleret«, gennem en årrække, og beskatning af dem med sædvanlig, progressiv indkomstskat ville derfor virke urimelig hårdt. Med samme begrundelse foreslog allerede den borgerlige regering i 1952 en lignende beskatning gennemført. 30 %-satsen må dog nu i forhold til den stadig mere udvidede proportionalbeskatning anses at være for høj.

Skatten ved **aktiesalg** er derimod lidet rimelig. Selvom den f. t. kun er 20 % (nemlig 30 % af $\frac{2}{3}$ af fortjenesten), må det erindres, at **den ikke rammer aktiespekulanter**, som indkomstbeskattes, men **kun folk der bruger aktier som anlægspapirer og opsparingsmål**. En beskatning af salgssavancer vil her **dels** virke som en beskatning af pengeverdiens forringelse, fordi de nominelle kursstigninger, som realiseres ved et salg, i væsentlig grad er udtryk for pengenes faldende værdi, **dels** disfavoriserer en sådan

beskatning aktien som opsparingsobjekt og hæmmer derfor de værdifulde bestræbelser for at popularisere aktien. Endelig er selve administrationen af denne nye beskatning et monstrum, som kræver et enormt indviklet skemaarbejde af borgerne ved hvert eneste salg af en aktie eller blot af en tegningsret.

Kapitalvindingsskatten **på fast ejendom** indførtes i 1960. Den rammer ligesom aktiebeskatningen **ikke spekulanter eller ejendomshandlere men kun andre skatteydere**. Skatten udskrives med 30 % af forskellen mellem en ejendoms salgssum og dens anskaffelsessum. Til anskaffelsessummen lægges 40 % af denne, hvis den solgte ejendom er anskaffet i 1960 eller senere, og denne procent forhøjes med 8 % for hvert år tilbage til anskaffelsesår 1949. For ejendomme, sælgeren har haft inden 1949, opkræves der ikke kapitalvindingsskat efter loven fra 1960. Til anskaffelsessummen lægges iøvrigt forbedringsudgifter, hvorpå der også beregnes procenttillæg. Endelig er der et fast skattefrit fradrag på 5000 kr.

I 1963 **skærpede regeringen denne beskatning betydeligt**. Nu skulle ethvert salg, uanset hvor længe sælgeren inden salget havde haft ejendommen, beskattes. Fortjenesten er forskellen mellem salgssum og enten anskaffelsespris eller ejendommens vurdering ved kommende 13. alm. vurdering. Der var dog stadig et skattefrit fradrag på 40 % af ejendommens anskaffelsessum (tillagt værdien af forbedringer) eller af dens vurderingssum ved den kommende 13. alm. vurdering (der nu er udsat til 1. sep-

tember 1965) tillagt forbedringer efter 1965. Desuden beregnes der 6 % tillæg for hvert besiddelsesår efter 1965, men ikke noget fradrag tilbage i tiden. Det faste fradrag på 5000 kr. forhøjedes til 10.000 kr. **Beskatningen af den herefter skattepligtige fortjeneste forhøjedes stærkt, nemlig til 45 % ikke-fradragsberettiget skat (svarende til 82 % med fradragsret).**

1963-loven skulle træde i kraft 1. januar 1965, men **inden den havde nået at virke, foreslog regeringen den i foråret 1964 selv ophævet og afløst af en ny lov.** Herefter **forhøjedes skattesatsen yderligere til 60 % ikke-fradragsberettiget skat (svarende til 150 % med fradragsret).** Fortjenesten skulle beregnes på samme måde som efter 1963-loven, dog skulle 10.000 kr.s fradraget hæves til 40.000 kr. Meningen hermed var at lette villasalgs o. l. for beskatningen. Helt vil dette dog ikke ske, og desuden vil stadig mange andre kategorier af ejendomssalg blive ramt urimeligt, for eks. erhvervsvirksomheder, der må flytte i forbindelse med udvidelser og moderniseringer.

K.F. og Venstre gik imod det nye, tildels skærpede lovforslag og stillede heropimod ideen om indførelse af en **frigørelsesafgift** (s. d.) til afløsning af kapitalvindingskatten på fast ejendom. Forslaget gennemførtes ikke, men hele spørgsmålet om kapitalvindingskat contra frigørelsesafgift vil blive taget op påny i næste folketingssamling.

Foreløbig gælder da 1960-loven indtil 1. januar 1966. Derefter skal efter planen 1963-loven træde i stedet, men formentlig kommer inden da noget helt andet.

KASSEOVERSKUD: Se Statsoverskud og Finanspolitik.

86

KEKKONEN-PLANEN: Den finske præsident Kekkonen har fremsat en plan om Norden som et atomfrit område, altså en traktat, hvor Danmark, Norge og Sverige forpligter sig til ikke at erhverve kernevåben på deres territorier. Planen støttes stærkt af Sovjetunionen, kommunisterne, S.F., Atomkampagnen, Aldrig mere Krig m. fl.

Fra dansk side må man afvise Kekkonen-planen:

1) Fordi vi **ikke ensidigt kan indgå en forpligtelse uden at få en modydelse** (Sovjetunionen har masser af atomvåben, og en »garanti« om ikke at bruge dem mod Danmark er værdiløs, dels fordi man ikke kan fæste lid til kommunistiske løfter, dels fordi en stormagt, hvis interesser i givet fald står på spil, ikke vil betænke sig på at bryde en sådan traktat).

2) Fordi den er overflødig, da der **ikke er atomvåben på dansk (og nordisk) grund, og det alene er Sovjetunionens politik, der er afgørende for, om sådanne atomvåben vil blive indført.**

3) Fordi vi **ikke i al fremtid kan fraskrive os muligheden for i en hvilken som helst situation at sikre os disse våben.**

4) Fordi forhandlinger om atomfrie zoner må føres hverken i Moskva, Stockholm eller Oslo, men i **Atlantpagtrådet**, hvor den vestlige verdens strategi udformes, – den strategi, der er grundlaget for vor sikkerhed, – og hvor resultaterne af nedrustningsarbejdet og spørgsmålet om atomfrie zoner vil blive taget op og behandlet af Nato som helhed.

Selvom vi herhjemme har afvist at have depoter af atomladninger, ændrer det jo ikke det forhold, at Danmarks sikkerhed bygger på de kernevåben, som NATO råder over.

Iøvrigt er Norden **ikke** en kernevåbenfri zone, fordi den russisk-beskudede del af Norden – fra Mur-

mansk i nord til Rostock i syd – er spækket med kernevåben.
(Se også Atomfri zoner).

KILDESKAT

KILDESKAT er ikke en ny skat men en ny måde at opkræve skatterne på. Medens skatterne idag betales på basis af en årsindkomst, der er endelig opgjort og indtjent, skal der under et kildeskattesystem betales skat i forhold til den **løbende** indkomsts størrelse. Dette gælder både lønmodtagere og ikke-lønmodtagere, men for lønmodtagerne betyder kildeskat herudover, at stat og kommune via arbejdsgiveren tager deres skatteandel af lønnen, endnu inden den udbetales. **Det er altså det nuværende system med løntilbageholdelse for uefterrettelige skatteydere, der skal udvides til at gælde for samtlige lønmodtagere.**

Formålet med indførelse af kildeskat angives at være det, at det er »bekvem« for skatteyderne at »få skatten overstået straks« ved indkomstens indtjening. For folk med **faldende eller svingende indkomster** er det værdifuldt, at de ikke kan risikere at blive præsenteret for skattekrav, der er opstået under bedre indtjeningsvilkår. En sådan ordning kan dog ret let og provenumæssigt set billigt etableres under det nuværende system, hvis man går over til rummelige og dog faste regler for skatteeftergivelse ved sygdom, arbejdsløshed o.l. For skatteydere med **stigende indkomster** – og det har langt de fleste – betyder klideskat omvendt, at **de straks får indkomststigninger beskåret med skat.** Efter det nu-gældende system får lønmodtagerne derimod **kredit med skatten på indtægtsstigninger** fra ½ til 1½ år. Desuden berører kildeskat lønmodtagerne den beskedne – og for dem eneste – **likviditetshjælp**, der ligger i, at de mod renter kan udskyde en

skattebetaling en vis tid. Endelig viser erfaringerne fra kildeskatten i Norge og Sverige, **at man i vid udstrækning ikke er fri for skat, når året er omme.** Der er et stort antal **efterbetalinger.**

For **de erhvervsdrivende** og andre ikke-lønmodtagere og ikke-pensionister betyder kildeskat **store usikkerhed i skattebetalingerne**, fordi de skal betale kildeskat efter et skøn over deres fremtidige, forventede indkomst. For dem vil efterbetalinger af for lidt skat og tilbagebetalinger af for megen betalt skat (der kan kaldes en slags tvangslån til det offentlige) have et meget stort omfang.

Herudover lægges der **en stor byrde på erhvervsvirksomhederne og arbejdsgiverne** i det hele taget, idet en væsentlig del af det arbejde i forbindelse med skatteberegningen og -opkrævningen, som hidtil har påhvilet skatteyderne selv og skattevæsenet, flyttes over på arbejdsgiverne. Dette vil bl. a. resultere i **uproduktiv og unødvendig anvendelse af arbejdskraft på et tidspunkt, hvor der er mangel på arbejdskraft.**

Også **skatteadministrationens arbejde vil vokse betydeligt.** Ganske vist vil der i visse henseender kunne frigøres arbejdskraft, hvis selvangivelser bortfalder for de mest ukomplicerede lønmodtagerindtægter, men det er på den anden side netop dem, der i dag volder det mindste arbejde. Men i andre henseender vil det administrative arbejde uundgåeligt vokse stærkt. **Alle skatteydere forhold skal da bedømmes to gange årligt af skattevæsenet, både før året begynder** (og med selvangivelse både før og efter kildeskatteåret for antagelig ca. halvdelen af samtlige skatteydere) **og efter dets udløb.** Der skal føres kontrol med løbende skatteberegninger og indbetalinger, ændres ansættelser i løbet af

året, og efter årets udløb tilbagebetales resp. efteropkræves skattedifferencer. Vort nuværende skattesystem vil overhovedet ikke kunne klare dette men vil bryde sammen. I Norge har man på få år udvidet den kommunale skatteadministration med 50 %, men selv dette er ikke nok, og nu skal staten overtage det hele.

Et enkelt plus for kildeskatten vil bestå i, at **skatteudpantninger hos lønmodtagere fremtidig vil kunne mindskes væsentligt**, men det er lidet overfor den øvrige arbejdsforøgelse, forslaget vil medføre.

Kildeskatten reducerer ikke skattesnyderiet. Den er ikke ensbetydende med en mere effektiv ligning – **snarere tværtimod**, fordi kræfterne må koncentreres om at få skatterne ind.

Det siges at være en fordel ved kildeskat, at man slipper for **skatterestancer**. Men der er allerede idag næsten ikke skatterestancer, de ligger under 1 % af de pålignede skatter (hvilket er lavere end i Norge med kildeskat). Løvrigt vil der også under kildeskat kunne blive restancer for alle andre end lønmodtagere. Medens der næppe er penge at tjene her (for det offentlige!), er der derimod **en helt ny mulighed for tab** ved kildeskat, nemlig på **opkrævere**, som enten unddrager staten for de opkrævede penge eller som bruger dem og går fallit. I Sverige har man et enkelt år tabt 23 mill. sv. kr. på sådanne arbejdsgivere.

Kildeskat hævdes at have en **særlig konjunkturudjævnende værdi**, fordi enhver indkomststigning – hos lønmodtagerne og hos dem alene – medfører en omgående skattestigning. **Men kildeskat er alligevel ikke noget særlig godt konjunkturudjævningsværktøj.** Forholdet er nemlig det, at beskattningens højde ikke alene bestemmes af **indkomsternes højde** men også

af **skatteprocenternes størrelse**. Inden året begynder, må man under kildeskat på basis af et skøn over borgernes forventede fremtidige indkomster – og ikke som nu over de faktisk indvundne og endeligt opgjorte indtægter – fastsætte de skatteprocenter, kildeskatten skal udskrives med i det kommende år. Da disse procenter hverken kan ændres under året eller efter dets udløb med tilbagevirkende kraft, hvis det viser sig at man har skønnet indkomstindtjeningen forkert, **må kildeskattens procenter sættes så højt, at det offentlige garderer sig mod overraskelser.** De vil altså principielt ligge på et højere niveau end nu. Dette må – bl. a. – betegnes som **en usmidig form for konjunkturpolitik.** Og den beskedne grad af konjunkturpolitik, der herefter kan siges at ligge i kildeskat, **hviler som en byrde udelukkende på lønmodtagerne.**

Der bliver ikke noget skattefrit år ved overgang til kildeskat – ikke en eneste dag bliver skattefrit. Men 1 eller 1½ års indtægt må glide ud som beskatningsgrundlag for at **hindre dobbeltbeskatning ved overgangen.** Dog vil der på denne overgangsindtægt blive udskrevet **en ekstra-skat** af indkomststigninger (ifølge den socialdemokratiske kildeskatteskitse).

Socialdemokratiets kildeskatteforslag fylder kun 4 maskinskrevne sider og er blot **en yderst grov skitse af nogle hovedlinier.** Den rummer ejheller et eneste tal og rejser langt flere spørgsmål end den giver svar på.

Hver lønmodtager får inden årets begyndelse et skattekort med tilhørende bikort, der udover navn og adresse oplyser 1) skatteyderens samlede **fradrag**, udregnet pr. måned, uge og dag, og 2) den (samlede stats- og kommune-) **skatteprocent**, som lønnen efter fradrag skal beskattes med. Bikort anvendes ved biindtægter.

Efter den socialdemokratiske skitse skal der i fremtiden være to sæt skatteskalaer, **én uden fradragsret, kaldet opkrævningskalaen**, og **én med fradragsret, kaldet udskrivningsskalaen.** I princippet skal alle skatteydere betale skat efter skalaen uden

fradragsret; den bliver den afgørende skala. Flertallet af lønmodtagerne og pensionisterne vil ikke mere komme i berøring med eller have interesse i skalaen med fradragsret.

Men også alle andre skatteydere – d.v.s. lønmodtagere med selvangivelse, selvstændigt erhvervsdrivende o.l. – skal principielt beskattes efter skalaen uden fradragsret, opkrævningsskalaen. De har nemlig en pligt til i videst muligt omfang at sørge for, at deres løbende skatter svarer til deres løbende indtægter, og her skal og kan de kun benytte sig af skalaen uden fradragsret.

Ganske vist skal skatteydere med selvangivelser have deres skat beregnet efter udskrivningsskalaen (med fradragsret), men der er kun et »spejlbillede« af opkrævningsskalaen – omend de faktisk betalte skatter bl. a. på grund af udskrivningsskalaen kan svinge ud til den ene og den anden side af opkrævningsskalaens tal. Udskrivningsskalaens benyttelse er derfor kun en omsvøbsberegning, der efter få års forløb må forventes »bortrationaliseret«, og herefter er skattefradragsretten åbent afskaffet.

En anden opsigtsvækkende ting i Socialdemokratiets skitse er det såkaldte **standardfradrag** til lønmodtagerne. Det skal træde i stedet for alle de fradrag, som lønmodtagerfradraget, fradrag for faglige kontingenter, arbejdsløshedsbidrag, præmier til renteforsikringer og kapitalforsikringer (livsforsikringer), befordringsudgifter, smudsfradrag, fortæringsudgifter, dag- og natpenge, overarbejdsfradrag, skur- og tærepønge, arbejdstøjfradrag, værktøjsudgifter o.m.m.

Disse fradrag skal erstattes af et standardfradrag. Finansminister **Poul Hansen** har udtalt, at det »vel nok skal op på ca. 2000 kr.«.

Lønmodtagere, der i dag måske har 800 kr. i udgiftsfradrag, får herved 1200 kr. skattefrit, hvorimod lønmodtagere, hvis udgiftsfradrag til de nævnte formål nærmer sig 2000 kr., ingen skattelettelse får. **Ordningen** disfavoriserer altså skatteydere, hvis skatteevne netop er blevet reduceret gennem særlige omkostninger.

Standardfradraget skal også omfatte udgifter til renteforsikringer, d.v.s. pensionsforsikringer, som i dag er fuldt fradragsberettigede ved siden af forsikrings- og opsparingsfradraget på 1500 kr. Endvidere skal præmier til livsforsikringer, sygekasse etc., der nu indbefattes under forsikrings- og opsparingsfradraget på maksimalt 1500 kr. for forsørgere og 1000 kr. for ikke-forsørgere, også sluges af det nye standardfradrag.

Der rettes hermed et dødsstød mod bestræbelserne for at fremme den private opsparing ved skattebegunstigelser. Hvorfor skal man dog ulejlige sig med at udfolde særlige anstrengelser for at opspare, når

man får nøjagtig den samme »skattelettelse« ved ikke at gøre det?

Der er imidlertid andre fradrag end dem, der ensrettes under standardfradraget. Der er f. eks. fradragsberettigede bidrag til fraskilt og frasepareret hustru, og i det hele ved samlivs ophævelse, til børn i eller udenfor ægteskab, og også andre fradrag, som alene har deres rod i rent private familieforhold, **altsammen noget som arbejdsgiveren næppe kan undgå at få kendskab til under en kildeskatteordning.** Fradragene må nemlig angives på kortet til arbejdsgiveren; man kan naturligvis prøve at anonymisere dem, men mon anonymiteten kan bevares, når interesserede arbejdsgivere eller arbejdskolleger er kommet på sporet af sådanne »interessante« private skattefradrag?

I mange tilfælde vil han også **komme under vejrs med den ansattes ekstraintægter**, i hvert fald i de tilfælde, hvor de medfører, at arbejdstageren kommer op over den proportionale skattegrænse, så han skal indsende selvangivelse.

De erhvervsdrivende vil få en lidet behagelig stilling under kildeskattesystemet. De skal for det første selvangive to gange om året mod før kun én gang. De skal sørge for løbende at være opmærksom på, om deres skattebetalinger i videst muligt omfang svarer til, hvad den endelige opgørelse efter årets udløb udviser. Og når året er omme, og der viser sig differencer, skal for lidt erlagte skatter efterbetales med et rentetillæg, der i realiteten er en **ekstraskat.**

Hvis de har betalt for meget, får de differencen tilbage, ligeledes med rentetillæg. Man kan roligt gå ud fra, **at der vil blive efterreguleringer for alle erhvervsdrivende,** således at kildeskat for deres vedkommende vil være ensbetydende med større usikkerhed i skattebetalingen.

Hertil kommer så den **arbejdsbyrde**, de pålægges ved at være skatteberegnerne og -opkrævere for det offentlige, en virksomhed der ikke vil blive ydet dem betaling for (der nævnes i hvert fald intet herom i skitsen, og det gives ej heller i andre lande). Endelig pådrager arbejdsgiverne sig også et **økonomisk ansvar** – som ej heller er nærmere beskrevet i skitsen – for fejlregninger.

KIRKEBYGGERI: En ændring af finansieringsreglerne for kirkebyggeri blev foreslået af **N. Gottschalck-Hansen** i forbindelse med Folketingets drøftelse af kirkeminister **Bodil Kochs** forslag om kirkebyggeri i Gladsaxe ved København. Efter forslaget, der på grund af de særlige forhold (Et fuldt udbygget samfunds opvækst i løbet af et par år) blev vedtaget enstemmigt, skal det-

te kirkebyggeri finansieres fuldt ud ved lån, der afdrages og forrentes over den kirkelige ligning.

Efter de gældende regler i lov om kirkers bestyrelse m.m. dækkes ellers indtil halvdelen af udgifterne direkte ved stats-tilskud. Halvdelen af resten kan tilvejebringes ved lån, der forrentes over den kirkelige ligning, og sidste fjerdedel skaffes ad privat vej. – Kirkeministerens argument for forslaget var, at der på grund af den økonomiske situation ikke kunne skaffes stats-tilskud.

Ved 1. behandling udtalte **N. Gottschalck-Hansen**:

»Hvis man bliver ved med at holde staten udenfor og lægger det hele over på den kirkelige ligning, kan der opstå den tanke, at folk siger: vi har ikke råd til at være medlem af folkekirken, vi melder os ud. Men det er nu engang grundlovsfæstet, at staten skal være med inde i billedet. Den højtæ. kirkeminister og jeg er enige i, ... at der ikke skal laves en kirkeforfatning, men at lovgivningen skal ske i det uvildige forum, der er samlet i denne sal, men så bør staten også have vilje og sind til at bringe ofre. Hvis vi sammenligner med de ydelser, der fra statsmagtens side i dette velfærdssamfund præsteres på adskillige områder inden for socialministeriet, undervisningsministeriet og kulturministeriet, områder, som tangeres af kirkens, er vi aldrig karrige ... Jeg så derfor gerne, at ministeren ændrede sit forslag og bevarede statens bidrag til det nye kirkebyggeri. I så fald er jeg mere end villig til at gå med til, at den resterende del dækkes som foreslået af ministeren, så vi kan blive fri for disse triste indsamlingsforetagender, hvor det altid er de samme mennesker, der skal hænge på den.«

Forslaget blev ikke fulgt, og **kirkeministeren** bemærkede bl. a.:

»Somme tider kan jeg ikke lade være med at tænke på, om det gjorde så meget, at vi i højere grad belastede netop den kirkelige ligning. Ja, den ville derved stige, men vi ville så i og for sig få en ægte prøve på, om folkekirken er en folkets kirke, altså om man vil betale de penge, det koster at have en levende og aktiv folkekirke.«

KIRKEGÅRDES FLYTNING. Se Tyske centralkirkegårde.

KOLLEGIER: Loven om støtte til oprettelse af kollegier for **unge under uddannelse** vedtoges enstemmigt af Folketinget i juni 1963, idet dog 6 (U.) undlod at stemme. Loven bemyndiger undervisningsministeren til i **10 år** at tilvejebringe indtil

1000 boliger om året, i særlige tilfælde flere. Der stilles ca. 10 mill. kr. årlig til rådighed.

På foranledning af **Ninn-Hansen** blev det indføjet i loven, at der kan ydes støtte ikke blot til **selvejende institutioner**, men også til **fonds og lignende** for derved at påkalde den **private støtte** til kollegiebyggeriet.

Det første kollegium, der blev indrettet efter den nye lov, var **Nørre Kollegium** i København, hvis forhold drøftedes i maj 1964 i forb. med udvidelse af Ungdommens Uddannelsesfond. **Ninn-Hansen** påtalte, at man tager priser for kollegiets værelser, som ikke svarer til kvaliteten, og opfordrede til at undersøge, om huslejenævnet kan godkende priserne:

»Når staten igennem sin huslejelovgivning forlanger, at en 3-4 værelses lejlighed kun må koste det beløb, der tages for et enkelt værelse på kollegiet, ca. 260 kr. om måneden, er det svært at forstå, at man for at skulle klare driften skal op på priser af den størrelse.«

Han henstillede til undervisningsministeren at overveje dette spørgsmål sammen med boligministeren.

KOMMUNALE BYGNINGSSKATTER. Se Bygningsskatter.

KOMMUNAL FORKØBSRET (jordlov) skulle efter regeringsforslaget af 23. jan. 63 (Se Jordlovene og Folkeafstemning) omfatte ejendoms- handler i områder:

1) der ligger i inder- eller mellemzone i byudviklingsområder.

2) der ved godkendt byplan eller dispositionsplan er udlagt til bymæssig bebyggelse.

3) der ved særlig tinglysning inddroges under ordningen.

Undtaget var ejendomme på 6000 kvm. og mindre i byudviklingsområderne og ejendomme på 10.000 kvm. og mindre i områder under godkendt byplan.

Forkøbsretten skulle omfatte såvel ubebyggede grunde som landbrugsejendomme og alle andre erhvervsjendomme eller boliger, hvis grundareal oversteg de nævnte grænser.

Loven åbnede således adgang for, at kommunerne kunne komme til at eje alle større industrivirksomheder efterhånden som de kom i handel. Loven ville give det offentlige mulighed for at bestemme **hvem** der skulle udnytte, dyrke og bygge på jorden. Socialdemokratiets ordfører om loven, **Ove Hansen**, skrev i »Verdens Gang« apr. 63:

»Det er udmærket med en byplan og en landsbygge lov, der giver kommunerne ret til at bestemme, **hvad** arealerne skal anvendes til, og **hvordan** der skal bygges på arealerne, men hidtil har man ikke haft retten til at bestemme – hvad der er det vigtigste – **hvem** der skal bygge på arealerne«.

Dette er lovens hensigt. Der åbnedes dermed helt uoverskuelige muligheder for korrupsion, for politisk favorisering af kooperative foretagender, forretninger og byggeselskaber.

Niels Ravn kommenterede:

»Her slap det altså ud. Det er ikke så meget, hvad der skal bygges, men **hvem der skal bygge på arealerne**, man vil have herredømmet over. Og dette kan kun nås, når det offentlige ejer jorden – altså efterhånden fuldstændig socialisering af landets jord«.

K. F. ville ikke afvise, at kommunerne kunne have behov for rigere adgang til grundopkøb og fremsatte derfor forslag om en **tilbudspligt** efter særlige regler. Det blev imidlertid afvist i et 5 minutter langt møde.

Efter at regeringsforslaget var forkastet 25. juni 63, erklærede statsminister **J. O. Krag** i åbningstalen 1. okt. 63:

»I stedet for den ved folkeafstemningen forkastede lov om kommunal forkøbsret vil indenrigsministeren fremsætte forslag om tilbudspligt over for kommunerne ved afhændelse af visse ejendomme«.

Under forhandlingerne godtgjorde repræsentanter for kommunalorganisationerne imidlertid, at der ikke er behov for udvidelse af grundkøbsmulighederne, hvorefter lovinitiativet blev skrinlagt.

KOMMUNAL GRUNDSKYLD. Se Grundskyld til kommunerne.

KOMMUNEVALG. Ifølge Kommunal Årbog 1963 var den procentvise fordeling af de afgivne stemmer ved kommunalvalgene i 58 og 62 således:

Parti	1958	1962	Ændring
Soc.	38,8	38,9	+ 0,1
Rad. V.	7,3	6,1	÷ 1,2
KF	20,6	22,8	+ 2,2
V	24,7	21,6	÷ 3,1
Retsf.	2,4	1,3	÷ 1,1
SF	0,3	5,0	+ 4,7
Komm.	3,0	1,0	÷ 2,0
U	0,4	0,8	+ 0,4
Slesv. P.	0,4	0,4	0,0
Andre lister	2,1	2,1	0,0

Sammenlignes stemmefordelingen for de fire betydende partier ved **de foregående kommunevalg** i tiden efter anden verdenskrig, ser resultatet således ud:

Parti	1946	1950	1954	1958
Soc.	37,2	37,0	40,6	38,8
Rad. V.	8,1	7,7	7,7	7,3
K. F.	17,4	19,9	19,0	20,6
V.	25,5	21,5	23,2	24,7

KONTROL MED BEVILLINGER. Se Bevillingskontrol.

KOOPERATIONSSKATTEN

Kooperationsskatten er i sin nu-gældende udformning ensbetydende med en meget betydelig skattemæssig favorisering af erhvervsvirksomhed, der drives i kooperativ form (som brugsforening, indkøbsforening, produktions- og salgsforening). Lige siden 1930'erne har skattemæssig ligestilling mellem Kooperationen og det private erhvervsliv været fornødent, – og lovet fra politisk side i 1948 – men ligestillingen er stadig ikke gennemført. I **kooperationsskatteudvalgets** betænkning fra 1960 påvises, at **købmænd gennemsnitlig betaler tre gange så meget i skat som tilsvarende brugsforeninger og deres uddeler personligt tilsammen betaler**. For de store andelsvirksomheder er favoriseringen endnu mere udpræget, idet deres konkurrenter i det private erhvervsliv må betale 6–7 gange højere skatter, målt i forhold til omsætning, og hele 22 gan-

ge så meget i skat, når den sættes i forhold til indkomsterne.

Efter de nugældende regler betaler kooperative virksomheder kun skat sat i forhold til deres formue, og denne formuebeskatning andrager som regel kun ca. 4 % af den regnskabsmæssige nettoindtægt, en sats, der taler for sig selv.

Regeringen har foreslået, at man med bevarelse af princippet om formuebeskatning skal skærpe denne en smule, men dette er meget langt fra at være indførelse af skattemæssig ligestilling.

K. F. har på linie med erhvervsorganisationerne fremsat forslag om at kooperative virksomheder skal beskattes på basis af deres erhvervsmæssige nettooverskud, opgjort på samme måde som andre erhvervsvirksomheder opgør deres skattepligtige overskud. Dette indbefatter bl. a., at de beløb, der udloddes til medlemmerne som dividende (ligesom i aktieselskaber) er en del af foreningens skattepligtige overskud. Hos medlemmerne skal dividenden derimod ligesom nu fortsat være skattefri, medmindre den stammer fra medlemmets indkøb til sin erhvervsvirksomhed (dette gælder også nu). Kooperative virksomheders skattepligtige indkomst skal efter K. F.'s forslag beskattes med 36 % med halv fradragsret, på linie med aktieselskaber, d.v.s. en reel beskatning med ca. 30 %.

Efter K. F.'s forslag skal **udlodninger fra andelsmejerier og -slagterier** dog ikke beskattes i foreningerne.

Venstre har fremsat forslag om, at brugsforeningerne – og de alene – skal beskattes efter samme linier som i K. F.'s forslag. Dette er dog efter K. F.'s og erhvervenes mening utilstrækkeligt. Dels er skattefavouriseringen, som før nævnt, særlig udpræget for de store andelsforetagender, dels er der, bl. a. fordi

indkøbsforeninger efter Venstres forslag stadig skal beskattes efter de nugældende lempelige regler, mulighed for at omgå beskatningen gennem den intime sammenhæng mellem brugsforeningerne og de stadig skattefavouriserede foreninger.

KORNORDNINGEN har spillet en betydende rolle under Folketingets drøftelser om støtte til landbruget.

1958-kornlovens hovedpunkter var:

- 1) At staten forpligtede sig til at overtage rug og hvede til priser, der fastsattes i loven.
- 2) At udenlandsk foderkorn skulle pålægges udligningsafgifter, når indførselsprisen lå under en fastsat cif-pris i dansk havn.

Siden den første kornlov indførtes, er brødkornsprisen steget med 2 kr. for rug og 1 kr. for hvede. Priserne er ikke ændret siden 59. For hver halve måned i ialt 6½ måned fra 15. sept. at regne gives et tillæg til brødkornspriserne.

1961 opfordrede **H. C. Toft** landbrugsministeren til at hæve basisprisen for foderkorn ved at hæve prisen for byg fra 40 kr. til 46 kr. på grund af årets særdeles lave høstpriser. Forslaget blev afvist.

1962 blev basisprisen imidlertid hævet netop som foreslået af H. C. Toft det foregående år.

1963-kornloven, der var led i »helhedsløsningen«, fastholdt uændrede priser, men de månedlige tillæg for foderkornet slettedes.

1964-kornloven har fulgt samme princip.

Medens 1962-kornordningen gennemførtes med de fire betydende partiers stemmer, undlod K. F. og V. at stemme for kornloven i 63 og 64.

K. F. har for at imødegå landbrugsgets vanskeligheder foreslået beskyttelse mod udenlandsk dumpingkorn og ordninger til fordel for dansk avl af brødkorn til priser, der sikrer landbruget rimelig forrentning. **Brødkornsordninger** af denne art fordrer samtidig en **foderkornsordning**, da arealerne ellers alle vil blive brugt til brødkornsavl. K. F. har i denne forbindelse peget på, at for stærk stigning i svineproduk-

tionen bedst bremses gennem forhøjede foderkornspriser, så svine-reguleringer med deres uheldige følger undgås.

Når K. F. netop i 64 anså det for særlig påkrævet med højere kornpriser, skyldtes det svinetællinger, som tyder på en meget stor stigning i svineproduktionen omkring årsskiftet 65.

Også Landbrugsrådet og Landboforeningerne ønskede højere kornpriser af denne grund og foreslog afskaffelse af de faste brødkornspriser til fordel for en forhøjelse af basisprisen for alt korn til 54 kr. pr. td. Denne pris skulle samtidig være en »slusepris«, således at al kornimport standses så længe prisen for dansk korn ligger under 54 kr. Indmalingspligten for dansk brødkorn ønskedes bevaret.

Forslaget fandt sympati i K. F. og V., men afvistes af regeringspartierne med henvisning til »helheds-løsningen«, der forudsætter uændret kornlov. Ændringsforslag ville således være meningsløse. K. F. og V. undlod at stemme.

Kornpuljen dannes af afgifterne på importeret korn og et stats-tilskud på ca. 20 mill. kr. Beløbet fordeles til mindre landbrugere i forhold til koantallet.

KRAG, J. O., STATSMINISTER

har i det sidste halvandet årstid fremsat en række udtalelser, som ikke blot har givet anledning til diskussion, men også vakt pinlig opmærksomhed.

Annoncen. I den sidste fjernsyns-udsendelse inden folkeafstemningen om regeringens jordlove angreb statsministeren K.F. for »falsk citat«. Statsministeren henviste til en annonce, K.F. havde indrykket i dagspressen, hvori man citerede et referat fra »Frederiksborg Amts Avis« den 14. juni 63, om borgmester Ove Hansens udtalelse på et møde:

»Hvis folkeafstemningen giver et gunstigt udfald, var det Ove Hansens opfattelse, at det ville være lettere for regeringen at gennemføre de tre love vedrørende byplanlægningen, der er udskudt til septem-

ber, i den form, regeringen har forelagt dem i. Det ville give mulighed for at ekspropriere villaer og andre private boliger uden begrænsning – til andet end til parkeringspladser og lignende, men også til boliger, f. eks. højhuse, og det fandt borgmesteren rimeligt...«

På baggrund af et dementi fra Ove Hansen hævdede statsministeren i fjernsynet, at referatet var »et falsk citat«, »det er ikke noget citat fra Frederiksborg Amts Avis«, og at fejltagelsen desværre ser ud »til at være begået bevidst«.

Dette afviste Poul Møller kraftigt, men statsministeren fastholdt sin beskyldning flere gange, men blev hver gang afvist af Poul Møller.

En måned senere (den 25. juli 63) modtog Den konservative Pressetjeneste en redegørelse fra Edel Saunte (ikke fra Krag), hvori det bl. a. hedder:

»Statsministeren har derfor bemyndiget mig til at beklage, at han ikke vidste, at bladet havde haft mere end eet referat, og at han derfor i fuld god tro benægtede, at Frederiksborg Amts Avis havde bragt det i annoncen citerede referat.«

»Berlingske Aftenavis« kommenterede 29. juli 63:

»Troede hr. Krag virkelig, at et parti af natur og størrelse som Det konservative Folkeparti ville gøre sig skyldig i citatfalsk? Troede han virkelig, at et stort oppositionsparti ville forfalde til den slags metoder. Hr. Krags holdning udtrykte en sådan mistillid til et af de store demokratiske partier, at det må tage nogen tid, inden overraskelsen derover fortager sig.

Det var pinligt, at hr. Krag så groft udnyttede det dementi, som ikke var noget dementi. Det var også pinligt, at der skulle gå mere end en måned, førend han med advokatbistand fandt det rimeligt at udsende en beklagelse. Men den mistillid til andre, hr. Krag kom til at udtrykke, er, hvad der vil blive husket.«

Se også Byplanloven.

Betalingsbalancen: Krag sagde i anledning af valutatabet på 155 mill. kr. i maj:

»Det er en gammel erfaring, at betalingsbalancen sæsonmæssigt er ugunstig i april kvartal«.

Ifølge Statistisk Årbog har valutabevægelserne i de senere års forårsmåneder været således:

1963: Fremgang i april kvartal.
1962: Tilbagegang i april kvartal.
1961: Tilbagegang i april kvartal.
1960: Tilbagegang i april kvartal.
1959: Fremgang i april kvartal.
1958: Fremgang i april kvartal.

Ejendommeligt nok har valutabevægelserne i alle de nævnte år vist samme tendens for det enkelte år som helhed, som tendensen i april kvartal. 1963 bragte fremgang for året som helhed, 1962 tilbagegang for året som helhed o. s. v.

Boligbyggeriet. Se Boligbyggeri (Under Ministeriet Eriksen-Kraft).

Ekspederede statsministre: I dagbladet »Aktuelt«s mandagskronik d. 20. maj 63 skrev Krag følgende:

»Det er skiftende ministre, der har ført denne politik. Siden grundlovens fornyelse har statsministerposten skiftet indehaver fire gange. I september 1953 på grund af politisk skifte. De øvrige gange som følge af arbejdspress og sygdom. **Om det er dette sidste moment, der har fristet et bestemt parti til at specialisere sig i personlige angreb på statsministre, ved jeg ikke. Men der kan jo ligge et ræsonnement bag. Er man kommet af med tre socialdemokratiske statsministre, kunne det jo være, at også nummer fire lod sig ekspedere.**«

Direkte adspurgt af Poul Møller i Folketinget forklarede statsministeren, at denne udtalelse skulle forstås sådan, at nummer fire måske lod sig »politisk« ekspedere!

Fællesmarkedet uden England: Da forhandlingerne mellem England og Fællesmarkedet stod på, fremsatte Krag med et par dages mellemrum helt modstridende udtalelser i Paris og London. Se Fællesmarkedet.

Helhedsløsningen.

Udtalelse om valg og om een dag til behandlingen.

Se Helhedsløsningen.

Hemmelige papirer: Med henblik på striden om de nationalt betonede jordlove, bopælspligten og forkøbsretten og oppositionens ønske om at erstatte dem med en udvikelse af 59-loven, sagde statsministeren i TV forud for folkeafstemningen bl. a.:

»Vi har været alle medlemslandenes regeringer igennem« (for at undersøge lovenes holdbarhed i Fællesmarkedet). »Der var ingen tvivl om svarene«, »vore love holder«,

og på et spørgsmål om, hvorfor man ikke havde forhørt sig hos rette vedkommende inden for Fællesmarkedet, så man kunne sige til den danske befolkning: disse love, de kan holde: »Det har vi gjort.«

Efter at regeringen efter folkeafstemningen først havde nægtet at offentliggøre de papirer, statsministeren henviste til, blev de alligevel offentliggjort. Det viste sig, at

1) Det drejede sig om embedsmandsudtalelser fremsat uforpligtende over for danske embedsmænd i løbet af een uge.

2) Kun fem landes »regeringer« var spurgt.

3) Forkøbsretten var ikke nævnt i samtalerne.

4) Fire af embedsmændene stod helt fremmede over for problemerne. Den femte (den franske), der havde noget kendskab til bopælspligt (dog for udenlandske landmænd) udtalte sig nærmest til gunst for oppositionens synspunkt.

5) De øvrige var meget usikre i svarene.

»Jyllands-Posten« kommenterede: »Statsministeren vildleder offentligheden. Og statsministeren har nu indirekte erkendt det... Statsministeren har sat offentlighedens tillid over styr.«

Folkeafstemningen: Til »Demokraten« sagde statsminister J. O. Krag (4. aug. 63):

»Jeg var skeptisk med hensyn til værdien af lovudsendelserne, og vi søgte forhandlinger med oppositionen om at finde en anden form – men det var et meget stærkt ønske fra VK-partierne, at det skete.«

Intervieweren spurgte derefter: Måske af taktiske grunde – fordi ingen forstod teksten? Statsministeren svarede:

»Det skal jeg ikke afvise.«

I »Aktuelt« spurgtes J. O. Krag, om lovene ikke kunne være populariseret, og han svarede:

»Ikke alle partier var lige interesseret i det.«

Intervieweren spurgte: Hvorfor tror De? Statsministeren svarede:

»Ja, hvorfor tror De? Det virker altid forskrækkende at stifte bekendtskab med en lov i originaludgaven, og vi ved jo nok, hvad forskrækkelsen eller tvivlen skulle tale til fordel for.«

Poul Sørensen svarede hertil:

»I min erindring tegner det sig således, at een af mødets deltagere – jeg tror ovenikøbet, det var statsministeren selv – spurgte justitsministeren, om han fandt det muligt at bekendtgøre lovene i anden form end ved at aftrykke selve lovtæksten. **Hertil**

svarede justitsministeren klart og tydeligt nej, og derefter blev beslutningen taget.«

Statsministeren erklærede adspurgt af »Politiken«, at han ikke havde villet insinuere noget overfor VK-partierne med sin udtalelse!

Hertil bemærkede **Det konservative Folkepartis Pressetjeneste:**

»Man tør nok sige, at landets statsminister har haft en totalt manglende forståelse for det danske sprogs virkning, hvis dette ikke har været ment som en insinuation.«

Jordlovene: Krag fremsatte forskellige udtalelser inden folkeafstemningen om regeringens jordlove.

I en artikel 2 dage før folkeafstemningen (Demokraten 23. juni 63):

»**Nej-kampagnen kan bedst karakteriseres som den gamle generations bitre kampagne mod ungdommen**«.

På et møde i Århus to dage før folkeafstemningen (Demokraten 24. juni 63):

»De skal have et sviende nederlag på tirsdag«.

J. O. Krag i BT 25. juni 1963:

»Jeg tillægger afstemningen samme betydning som et valg.«

Invalidepensionen: Den 5. juli 64 udtalte statsministeren ved et møde, at regeringen – efter valget – vil gennemføre en nyordning af invalidepensionen. Statsministeren nævnte, at tanken støttes af De samvirkende Invalideorganisationer og af vanføreforeninger. Punktum.

»**Fyens Stiftstidende**« kommenterede:

»Det var lidt for tidligt dette punktum blev sat. **Det ville have klædt statsministeren bedre, om han havde undladt at give det udseende af, at det er regeringen, Socialdemokratiet, socialministeren eller ham selv, der havde fået den tanke at gennemføre en fuldstændig nyordning med hensyn til invalidepensionen.** Så meget mere, som statsministeren og hans parti i måneder har været på jagt for at mistænkeliggøre Det konservative Folkepartis holdning til den sociale forsyning, uanset om angriberne befinder sig på gyngende grund.

Spørgsmålet om at løsrive invalidepensionen fra folkepensionen og fastsætte pensionen til invaliderne på et niveau, der til

enhver tid svarer til den gennemsnitlige indtægt for ikke-faglærte arbejdere, blev første gang rejst på det konservative landsrådsmøde i november i fjor. Det var ikke alene første gang, det blev sagt herhjemme, men første gang i verden, et politisk parti opfordrede til erkendelse af, at invaliderne rammes særlig hårdt af den nedsettelse af indtægten, som det fysiske handicap betyder for dem.«

Beredskabet: Ved forelæggelsen af regeringens plan til afdæmpning af beskæftigelsespresset i juni 1964 blev statsminister J. O. Krag spurgt, om der forelå erklæringer fra forsvarsledelsen om planens militærpolitiske led. Statsministeren svarede først, at hvad der forelå var, hvad forsvarsministeren fandt forsvarligt, men på det direkte spørgsmål, om der var forhandlet med forsvarschefen, svarede statsministeren: »Det vil jeg formode« – og efter en pause: »Ja, det ved jeg, han har«.

Artikel i BT 24. juni 64:

»Det viser sig da også, at regeringen ikke har spurgt vor højeste militære sagkundskab – forsvarschefen, general Kurt Ramberg – til råds. Man har informeret ham om overvejelserne – men ikke inddraget ham i disse. Sandsynligvis fordi man på forhånd vidste, at forsvarschefen ville sætte sig imod en svækkelse.«

J. O. Krag om Poul Møller ved møde i Odense: Se »Svar på tiltale«.

KRISTENDOMSUNDERVISNING

Skolernes kristendomsundervisning er efter K. F.'s opfattelse et vigtigt led i kundskabsmeddelelsen. I det arbejdsprogram, der vedtoges af K. F.'s landsråd i november 1963, hedder det:

»Grundlovens ord om, at den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke, bør efterleves på den måde, at børnene i skolen undervises i dens lære.«

To medlemmer af den konservative folketingsgruppe har i den forløbne valgperiode vist særligt initiativ til styrkelse af denne undervisning.

Hans Baagø henstillede i november 1961 til undervisningsministeren at styrke faget kristendoms-kundskabs stilling i folkeskolen, idet han særlig opfordrede til at udnytte undervisningstiden effektivt. Baagø udtalte bl. a.:

»Jeg er ikke i tvivl om, at mange lærere og lærerinder gør et dygtigt og godt arbejde for at udmønte de store og grundlæggende værdier, der findes i faget kristendoms-kundskab. Men ingen bør heller være i tvivl om, at der i alt for mange tilfælde tages uhyggelig let og direkte uansvarligt på denne undervisning.«

Baagø fik det svar af undervisningsminister **K. Helveg Petersen** (R. V.), at der »alt i alt gøres en betydelig indsats for at støtte kristendoms-kundskabens stilling«.

Svaret var dog ikke mere tilfredsstillende, end at Baagø opfordrede ministeren til at styrke fagets stilling f. eks. ved en konsulentordning, og i vinteren 1963–64 blev der etableret en sådan.

Også spørgsmålet om at gøre religion til eksamensfag er blevet rejst fra konservativ side. Indre Missions næstformand, folketingsmand **Edv. Jensen**, slog i en tale i Helsingør i december 1963 til lyd for, at kristendoms-kundskab føres igennem alle skoletrin lige op til studentereksamen som eksamensfag. **Poul Sørensen** nævnte dette i sin tale til K. F.'s repræsentantskab i april 1964 og tilføjede:

»Det er et spørgsmål, som vi ikke vil slippe, før vi er sikre på, at alle danske skoleelever får en virkelig grundig orientering om kristendommen.«

KULTURPOLITIK

En levende kontakt mellem politik og åndsliv vil være til lige stor gavn for vor politiske og vor kulturelle udvikling, hedder det i det **arbejdsprogram**, K. F. vedtog på sit landsråd i 1963. Ethvert politisk forsøg på at retningsbestemme kunst og kulturliv bør være bandlyst. Åndslivet skal have frihed til at udvikle sig efter sine egne love,

og **kulturpolitikens formål** må især være at støtte den **skabende** proces, som er en nødvendig forudsætning for enhver kulturformidling.

Heraf følger, at K. F. går ind for at **bevilge de nødvendige beløb** til universiteter, videnskabelige biblioteker, musikkonservatorier, kunstakademi, museer og andre kulturelle institutioner, hvor forskning, litteratur, musik og kunst af blivende værdi kan skabes og trives.

I det **kulturprogram**, der vedtoges på K. F.'s landsråd i 1961, uddybes disse synspunkter, idet det bl. a. hedder:

»Kulturpolitikens formål må være at give grobund for en kultur, der er udtryk for en livsholdning, som er andet og mere end blot materialistisk. Kulturen lærer os, hvad det er at være menneske, og bringer os til at forstå menneskets ansvar over for dets situation og over for andre mennesker. Kulturens opgave er ikke at underholde folk ved på en let og billig måde at give adgang til populariserede og forfladigede kulturfrembringelser. Kulturpolitikken er ikke en underafdeling af problemet om at skaffe folk beskæftigelse i fritiden.«

Om **statens støtte** til kulturformidlingen hedder det i K. F.'s arbejdsprogram:

»Støtten bør ikke medføre, at nydelsen af kulturgoder bliver stedsø billigere eller helt gratis gennem store offentlige tilskud til biblioteker, kulturcentre, kursusdelta-gelse, teater- og koncertbilletter. Den om-siggribende **gratismentalitet** kan være en fare for vort kulturliv, fordi den medfører, at kulturelle goder agtes ringere, og at den **skabende** kulturindsats ikke honoreres efter fortjeneste. Det er ikke rimeligt, at kulturelle goder skal billiggøres på forfatteres og kunstneres bekostning.«

KUNSTFOND: En ny lov, hvorefter man oprettede Statens Kunstfond, trådte i kraft 1. juni 1964. Samtidig ophævedes den hidtidige kunstfond og Eckersberg-Thorvaldsen-fondet. Den nye lov, der vedtoges med 124 st. mod 6 (U.), **samlar statens støtte** til den skabende kunst, d.v.s. bildende kunst, litterær kunst og tonekunsten, herunder støtte til kunstnerisk udsmykning og til kunstneres efterladte. Kunstfonden

ledes af en bestyrelse og et repræsentantskab.

Haustrup Clømmensen udtalte, at K. F. har lagt afgørende vægt på, at kunstnerne får en meget væsentlig indflydelse i ledelsen, og at **kunstnernes frihed** bliver respekteret. Han sagde videre:

»Det er værdifuldt, at man i en række tilfælde må kunne give kunstnerisk udsmykningsbistand også til bygninger uden for Danmarks grænser, hvor der er tale om danske institutioner, vel i første række **Sydsløvig.**«

Om støtten til kunstnerne bemærkede K. F.'s ordfører:

»Det er for os afgørende, at det ikke er almisser, der er tale om. Det er først og fremmest vor hensigt at sikre, at der gives de enkelte skabende kunstnere flere opgaver – det er det primære – og at man der ud over ved en række andre ydelser er med til at give den enkelte kunstner den inspiration og den arbejdsro, som kan være i høj grad kunstnerisk berigende.«

Se iøvrigt afsnittet: Kulturpolitik.

KUNSTMUSEER: En nyordning af kunstmuseernes forhold gennemførtes enstemmigt ved lov i april 1964. Museer, der anerkendes af kunstmuseumsnævnet, får et **fast statstilskud** på 10,000 kr. årlig til kunstindkøb og konservering. Desuden yder staten 100 pct. af de stedlige tilskud til drift og kunstindkøb, dog ikke over et bestemt beløb uden tilslutning fra finansudvalget.

Poul Thomsen hifste ved 1. behandling 21. januar tilskudsbestemmelserne med tilfredshed og understregede betydningen af at kunsthistorisk uddannet personale ikke forbeholdes københavnske museer samt advarede mod **ensretning** ved at give nævnet afgørende indflydelse på kunstindkøb.

KVADRATMETERTILSKUD ydes med fuldt beløb, 8,50 kr. til boliger på 50–85 kvm. brutto. Til boliger under 50 kvm. ydes tilskuddet med 60 pct. af det fulde beløb. Til boliger på 85–100 kvm. ydes tilskud som til 85 kvm. Til boliger over 110 kvm. ydes intet tilskud. Det samme gælder areal beregnet til erhvervsformål. Særlige regler for invalide og kronisk syge m. fl. – Tilskud ydes kun til boliger, hvis beboeres **familieindkomst** ikke overstiger 14.000 kr. med tillæg af 710 kr. pr. barn. – Ordningen afvikles fra 1967 over 7 år.

K. F. ønsker alle nuværende former for støtte til byggeri ændret, således at den forbeholdes de borgere, som har behov for den, og således, at den gradueres efter den enkeltes eller familiens situation. K. F. har ikke i denne forbindelse nævnt besparelser.

KØBENHAVNS TRAFIK. Se Stor-københavns trafikanelæg.

KØBMÆND. Se Butikshandelen.

L

LANDBOHØJSKOLEN: I folketings-årene 1958-59 og 1959-60 fremsatte landbrugsminister Karl Skytte lovforslag om at udbygge landbohøjskolen på Frederiksberg for ca. 90 mill. kr. **H. C. Toft** og **Niels Ravn** krævede straks læreanstalten helt eller delvis flyttet bort fra hovedstaden, og efter at dette synspunkt havde vundet tilslutning i alle partier, fremsatte landbrugsministeren 24. marts 61 forslag om opførelse af en ny landbohøjskole i Odense, medens den bestående læreanstalt skulle udbygges for ca. 60 mill. kr.

I en mindretalsbetænkning fra udvalgsarbejdet udtaler K. F.'s og V.'s medlemmer, at de:

»meget gerne ville have medvirket til bygning af en ny veterinær- og landbohøjskole ved Odense, men da flertallet fastholder kravet om en samtidig udbygning på Frederiksberg, ud over hvad mindretallet mener er nødvendigt for at give rimelige og forvarlige vilkår for uddannelse og forskning, indtil den nye skole tages i brug, kan mindretallet ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse.«

Straks efter lovvedtagelsen erhvervede staten de nødvendige arealer ved Odense, Hollufgaard.

Arbejdet på den nye læreanstalt skrider umådelig langsomt frem. I efteråret 63 kasseredes de forslag, som dengang forelå, idet regeringen ikke fandt, at de passede tilstrækkeligt ind i planerne om det 3. universitet i Odense. Der foreligger således i dag kun skitser til læreanstalten – intet detailprojekt.

LANDBOKOMMISSIONEN: Den 2. marts 1948 fremsatte K. F.'s folketingsgruppe forslag om nedsættelse af en landbokommission med den opgave at undersøge alle forhold af betydning for landbrugslov-

givningen og landbrugserhvervet med henblik på mekanisering og rationalisering og de fremtidige afsætningsmuligheder. Forslaget blev afvist. Samme skæbne led det ved senere fremsættelser.

Først i 1960 besluttede regeringen sig til at følge K. F.'s tanke. 24. februar 1960 nedsatte landbrugsministeren en landbokommission. I de forløbne fire år har kommissionen kun afgivet en enkelt betænkning, som udsendtes i 1962 og beskæftiger sig med brugsstørrelser, nedlægning og sammenlægning af landbrugsejendomme, hovedparcellers mindstestørrelse og jordbonitering. (Se Sammenlægning og samdrift af landbrugsejendomme).

LANDBRUGET: K. F. tilstræber en landbrugspolitik, der:

- 1) Giver landbruget samme indtjeningsforhold som de øvrige erhverv.
- 2) Holder omkostningsniveauet nede for derigennem at sikre stabilitet.

I denne hensigt har K. F. tilstræbt en strukturrationalisering af landbruget gennem en liberalisering af jordbestemmelserne, ligesom partiet har støttet, tilstræbt eller foreslået:

- a) Nedsættelse af ejendomsskatterne (s. d.).
- b) Finansieringsinstituttet for landbruget (s. d.).
- c) Skattelettelse for nyetablerede de første 5 år (Se Finansieringsinstitut, landbrugets).
- d) Adgang for unge til at henlægge skattefrit til investeringsfonds (Se Finansieringsinstitut, landbrugets).
- e) Partiets alm. politik med besparelser i statshusholdningen og skattelettelse, der vil holde omkostningsniveauet nede og dermed øge landbrugets konkurrenceevne og indtjeningssevne.

Efter krigen er landbruget stillet over for flg. problemkompleks:

- 1) Afsætningsproblemer på grund af **andre landes statsstøtte** og importrestriktioner.
- 2) Afsætningsproblemer på grund af skærpet konkurrence, særlig i delvis **lukkede markedsenklaver**.
- 3) Indkomstproblemer på grund af **stigende lønniveau** i andre erhverv, og som følge heraf
- 4) Mandkabsproblemer på grund af **ungdommens indvandring** til byområderne. Og i forbindelse hermed
- 5) Finansieringsproblemer, fordi mandskab må erstattes med rationel drift, der fordrer **effektiv mekanisering og effektive bygninger**.

K. F. har foreslået problemkomplekset løst gennem en **struktur-rationalisering på frivillighedens grund**, og i overgangsperioden ved at ændre støttelovgivningen fra kontantstøtte uden hensyn til det enkelte brugs rationalitet og ydelse til at være **støtte til effektivisering** ydet således at den generelt støtter det samlede landbrugs rationalisering.

Struktur-rationaliseringen er ved gentagne lejligheder gennem årene foreslået gennemført ved at ophæve landbrugsforpligtelsen for de mindste brug og frigive sammenlægninger op til en arealgrænse, der under jordlovforhandlingerne blev foreslået til 30 ha. mod nu 12 ha. og frigive samdrift for arealer med en samlet grundværdi op til 65.000 kr. (Se Sammenlægning og samdrift).

Denne politik er bestandig afvist af regeringen, men anbefales i alt væsentligt af **Det økonomiske Råds formandsskab** (De tre vise mænd) i deres beretning til regeringen i maj 64. I samme måned har landbrugsminister **Karl Skytte** (R) imidlertid ifølge partiets blad »Ugens Politik« afvist tanken, idet han finder, at tilstrækkelige sammenlægninger og samdriftsforhold kan etableres ved de nuværende loves dispensationsbestemmelser. **De tre vise mænd** har netop hævdet, at dispensationsbestemmelserne er utilstrækkelige. **H. C. Toft** kommenterede derimod »vismændene«s redegørelse således:

»Når landbrugsminister Karl Skytte nu har modtaget »De vise mænd«s redegørelse om

landbrugets strukturproblemer, så vil han her på så godt som alle områder i redegørelsen, hvor den anbefaler de veje, der bør tilstræbes, genkende Det konservative Folkepartis politik. Der tilrådes lempelser i bestemmelserne om nedlægning og sammenlægning af landbrugsejendomme. Man anviser, at en lempelse af adgangen til fri sammenlægning kan gennemføres ved at hæve overgrænsen, hvortil fri sammenlægning kan tillades, og at grænsen for de ejendomme, der er underkastet landbrugsforpligtelse, blev hævet fra de nuværende 1 ha og 2.000 kr. grundbeleb.

Det er næsten ord til andet, hvad jeg som mindretal overfor øvrige medlemmer i landbokommissionen udtalte, da denne afgav sin første og indtil nu eneste betænkning for 2 år siden.»

LANDBRUGETS AFSÆTNINGSRÅD: Se Afsætningsloven.

LANDBRUGETS REALKREDITFOND, Se Finansieringsinstitut, landbrugsgets.

LANDBRUGSFORPLIGTELSE: Se Sammenlægning og samdrift samt Landbrugspolitik.

LANDBRUGSORDNINGER. Se Fællesmarkedet.

LANDBRUGSSTØTTE, gennemført 1961, se Afsætningsloven.

LANDSDELSPLANLÆGNING (Se også Zoneplan): Ifølge Jyllands-Posten 25. juni 64 arbejder regeringens Landsplanudvalg under boligministeriet med en plan, hvorefter »landsdelsplanlægning« skal lades af 7 »landsting«, der skal vælges af by- og amtskommunerne inden for landsdelen:

Sydjylland: De sønderjyske amter, Ribe og Vejle amter.

Midtjylland: Ringkøbing, Viborg, Skanderborg, Århus og Randers amter.

Nordjylland: Thisted, Hjørring og Aalborg amter.

Fynsland: De to fynske amter.

Sjælland: De sjællandske amter og Mariibo amt.

Bornholm.

Hovedstaden.

I disse områder skal by- og amtskommunerne udpege en valgmandsforsamling med en valgmand pr. 1000 indbyggere. Valgmændene vælger »landstinget« for 5 år, første gang 1 måned efter et folketingsvalg.

Landstinget skal have besluttende og administrativ myndighed med hensyn til landsdelens planlægning, og kommunerne pålægges pligt til at udføre det arbejde, som landstinget pålægger dem.

Ifølge Jyllands-Postens oplysninger, der ikke er dementeret, er det boligministerens hensigt at fremsætte lovforslag efter disse retningslinier straks efter valget 22. sept. 64.

LANDSSKATTERETTEN er efter sin nuværende indretning en mellemting mellem en domstol og et administrativt nævn. Den består af en formand og to viceformænd, der er skatteembedsmænd samt 11 medlemmer valgt af Folketinget og 11 medlemmer udnævnt af finansministeren, og udpeget af de forskellige erhverv samt lønmodtagerorganisationer. Landsskatteretten opdeles i forskellige afdelinger og bedømmer klager over skatterådsansættelser (der igen er 2. instans over de lokale ligningsmyndigheder), og dens afgørelser kan som hovedregel videre indbringes for de alm. domstole. Landsskatteretten udfører et upartisk arbejde med skyldig hensyntagen til skatteyderne, men ifølge sit lovgrundlag og den deri fastlagte behandlingsform stilles skattemyndighederne gunstigere overfor retten, især i henseende til at opnå oplysninger, resp. at kunne nægte skatteyderen oplysninger, end skatteyderne.

Denne retsulighed har foranlediget K. F. og Venstre til i april 1959 at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om reform af landsskatteretten med henblik på at få etableret ligestilling mellem myndigheder og skatteydere. Et landsskatte-retsudvalg nedsattes derefter, som i 1963 afgav betænkning. Lovforslag om reform af retten efter disse linier må forventes i 1964-65.

LEGATER. Se Ungdommens Uddannelsesfond.

100

LEJELOVEN

Siden huslejestoppets gennemførelse 1. sept. 1939 er der ved ændringer i 1951, 1955 og 1958 åbnet mulighed for lejestigninger på 60 pct. af 1939-lejen, men heraf indrages gennem forskellige skatteforhøjelser knap halvdelen til det offentlige. I 1962 åbnedes adgang for lejeforhøjelser under huslejenævnets kontrol, og lejestoppet ophævedes for byer på indtil 6000 beboere mod hidtil 3000 beboere. K. F. kunne på grund af liberaliseringstendensen gå ind for denne ændring. I 1963 bestemtes det, at leje i nybyggeri skal underkastes kontrol, ligesom der på andre områder skete skærpelse. I 1964 indførte boligminister **Carl P. Jensen** i kraft af sin bemyndigelse i lov om boligbyggeri bestemmelse om, at lejens højde i nybyggeri ikke må overstige visse grænser (Se Byggestop), og at den skal tinglyses.

Lejelovsændringen af 1964 indeholder følgende ændringer:

1) Lejestoppet ophæves for bebyggelser under 9000 beboere.

2) Kommuner med 9000-30.000 indbyggere kan efter nærmere regler selv beslutte ophævelse af lejestoppet. Den tidligere grænse var 6000-20.000 beboere.

3) Tilsynsregler for leje højden i klubværelser m.v.

4) Forbud mod enhver ombygning, forandring eller nyindretning af en ejendom uden samtykke fra huslejenævnet, såfremt foranstaltningen vil medføre lejeforhøjelse ud over 30 pct. af den nuværende leje. Nævnet kan forbyde ændringer, hvis det finder dem »urimelige« under hensyn til ejendommens beliggenhed, beskaffenhed eller »øvrige forhold«. Ændringer kan dog gennemføres, hvis ejer og lejer er enige om det.

5) Hvor en udlejningsejendom opkøbes med henblik på modernisering, kan huslejenævnene i tilfælde, hvor sagen indbringes inden 3 år efter ejendommens overdragelse, bestemme, at forbedringen skal udsættes i indtil 5 år efter overdragelsen, hvis halvdelen af lejerne kræver det.

Loven bød således ikke på den revision, som statsminister **J. O. Krag** bebudede den 1. okt. 63:

»Uanset at lejeloven af 1958 først udløber ved udgangen af marts 1964, blev der

i fjor gennemført visse lempelser i de gældende restriktioner. Denne linje vil blive fortsat, idet regeringen agter at fremsætte forslag, bl. a. om frigivelse af lejen i store lejligheder af en vis standard».

Ved et møde med Folketingets Presseloge den 21. jan. 64 skitserede boligminister Carl P. Jensen detaljeret de retningslinjer, der kunne tænkes for **den kommende lejelovsændring** (Efter mødet gengivet i »forlydendeform« i de fleste dagblade). Herefter skulle afviklingsplanen være:

1. april 64 frigivelse af erhvervslejligheder og 5-vær. lejligheder.

1. april 65 frigivelse af 4-værelses lejligheder.

1. april 66 frigivelse af 3-værelses lejligheder.

1. april 67 fuld frigivelse af øvrige lejligheder.

Boligministeren gjorde på mødet opmærksom på, at han havde skitseret dette forslag under omsforhandlingerne forsommeren 62 og nævnt det i Folketinget den 25. jan. 63.

Et forslag, der indeholdt første led af denne plan blev udarbejdet og trykt, men på grund af lejerorganisationernes protest dagen før forslaget skulle fremsættes blev det trykte forslag makuleret og erstattet af det omtalte forslag uden revision af denne art.

Der er således ingen tvivl om, at regeringspartierne er klar over nødvendigheden af en revision – men den er nu udskudt til efter valget. Ved 2. behandling sagde **boligministeren**:

»Det gælder om at nå frem til en løsning, hvorved der tages hensyn til lejeansættelsen. Jeg kan godt sige, at enigheden her er så bred, som den kan være, for intet medlem af udvalget, og intet partis ordfører har udtalt sig imod, at lejeansættelsen skal kunne bære såvel drift som vedligeholdelse. Tilbage står altså det problem at finde vejen til en løsning, og her kan der naturligvis være divergerende opfattelser, men de kan ikke være så store, at en løsning ikke kan findes.»

Trods tilsagn om at medvirke til

at finde en sådan løsning under udvalgsarbejdet, turde Socialdemokratiet alligevel ikke medvirke ... på denne side valget.

K. F. har som eneste parti udformet en konkret politik på området:

1) At huslejerestriktionerne ophæves i landdistrikter og byområder, hvor boligsituationen gør det muligt.

2) At huslejen forhøjes, når lejligheder bliver ledige, så den tilnærmes prisniveauet i et frit boligmarked.

3) At der gives generel adgang til en årlig forhøjelse på 5 á 10 pct. afhængig af lejlighedens kvalitet og beliggenhed.

4) At en del af lejeforhøjelsen anvendes til ejendommens udvendige og indvendige vedligeholdelse.

5) At de årlige forhøjelser ophører, når lejen står i et rimeligt forhold til det lejedes værdi.

6) At de sociale virkninger af husleje-forhøjelsen mildnes gennem huslejetilskud, der tager fornødent hensyn til personer med lave indtægter og familier med børn.

7) At lejeforhøjelsen sker i forbindelse med en frigørelse af boligbyggeriet og en forøgelse af konkurrence (Se Byggepolitik).

På denne baggrund sagde **Knud Thestrup** ved 1. behandling af regeringsforslaget:

»Med forslaget om at forlænge husleje-loven 1 år fastslås det, at den højtæ. boligminister ingen vegne er kommet i sin boligpolitik. Vi har fået flere restriktioner på byggeriet, og nu foreslås flere restriktioner på ombygninger, men ellers er der intet af betydning opnået ved den højtæ. ministers initiativ ... Vi betragter en udsættelse af huslejelovens revision som en udsættelse af boligspørgsmålets løsning som helhed, og boligspørgsmålet er efter vor opfattelse så vigtig, at enhver udsættelse af dets løsning er en skæbnesvanger fejl.»

Ifølge Københavns Statistiske Kontor findes der kun børn under 15 år i 174.000 eller 36 pct. af Storkøbenhavns ialt 481.000 boliger. Udtyndingen foregår især i de mange

rummelige førkrigslejligheder af god kvalitet, hvor forældrene bliver boende, efter at børnene er flyttet hjemmefra, fordi prisspringet fra den lejebeskyttede store bolig til den lille, men dyre, nye bolig er urimeligt stort. Den førte husleje-politik medfører, at især unge ægtepar med begrænsede indtægter og store etableringsudgifter henvises til nybyggeriet.

Den socialdemokratiske folketingsmand **Kr. Albertsen** har i det socialdemokratiske tidsskrift »Verdens Gang« nr. 8 1962 anbefalet væsentlige lejeforhøjelser. Han skrev bl. a.:

»Selvom boligmassen indenfor de almen-nyttige boligselskaber (de sociale boligselskaber, red.) i de forløbne år har haft en kraftigere prisstigning end de ca. 80 pct. stigning, der i gennemsnittet har præget de private udlejningsejendomme fra 1939, så er der heller ikke indenfor de ca. 120.000 lejligheder, som de almennyttige administrerer en bevægelse i boligmassen, der sikrer den mest rimelige udnyttelse... Hvis man gennemførte en virkelig forhøjelse af lejen i meget af det lidt ældre byggeri, hvoraf meget er overordentlig billigt, i det mindste sammenlignet med prisen i nybyggeriet, så kunne man få betydelige midler ind og derved undgå at optage de dyre 3. prioritetslån, der nu så urimeligt belaster lejen for den unge generation.«

I samme artikel har Kr. Albertsen imidlertid også denne hilsen til ungdommen:

»Det er en nødvendig og presserende opgave at få lejen i nybyggeriet gjort lave-re. Da ca. 80 % af lejen er renteomkostningerne, må kræfterne koncentreres om at få nedsat disse. Hvis man f. eks. ville kræve det nuværende indskud forhøjet fra 6 % til 20 % eller i penge fra 3.600 til 12.000 kr., ville den fremtidige leje ikke blive rentebelastet af forøgelsen på de 8.400 kr.«

Dette beløb forhøjede Kr. Albertsen yderligere, da han senere på året skrev i det socialdemokratiske »Frit Forum« (Gengivet i Aktuelt 18. dec. 62):

»Hvad vil de kommende unge lejere sige til at skulle møde med et indskud på 10-15.000 kr. som forudsætning for at få en lejlighed i det almennyttige byggeri? Forudsætningen må selvfølgelig være, at det

drejer sig om et personligt opsparat indskud, et beløb, som eksempelvis i Norge omfatter 30 pct. af lejlighedens opførelses-omkostninger i penge fra 12-15.000 kr. Et sådant lejerindskud vil kunne medføre en nedsættelse af lejen i nybyggeriet på ca. 30 pct.«

I en **valgtryksag** til støtte for folketingsmand **Kr. Albertsen**, udsendt på Frederiksberg i maj-juni 64, hedder det bl. a.:

»På den anden side kan De glæde Dem over, at De som lejer fortsat er beskyttet mod opsigelse eller husleje-forhøjelse - - trods konservative forsøg på at sætte lejen op (der tales om en stigning på 60 pct.) og frit slag for at sige folk op fra deres lejligheder.«

Propagandaen står ikke blot i grel modsætning til Kr. Albertsens egne ord, men indeholder også citatfusk, hvilket blev påpeget af Poul Møller under Folketingets afslutningsdebat 3. juni 64:

»Der tales i en parentes om en stigning på 60 pct. **Der står ikke hvem, der taler om det, der står ikke noget om, at det ikke er Det konservative Folkeparti**, der taler om det, men sådan som det står, skal folk bare skræmmes og sige: 60 pct.'s husleje-forhøjelse, hvis de konservative får magt, som de har agt. Se, det kalder jeg ond gerning, fordi det er ond agitation, og den har ikke noget grundlag for sig.«

LEJLIGHEDER, EJENDOMSRET TIL.
Se Ejerlejligheder.

LIGNINGSLOVEN. Se Indkomstskat til staten, Børnene og beskatningen, Vedligeholdelsesudgifter og Selvangivelse.

LILLEBÆLTSBROEN: Lov om anlæg af en vejbro over Lillebælt ved Lyngs-Odde blev enstemmigt vedtaget i Folketinget 8. marts 62. Udgiften er anslået til 130 mill. kr., og broen udføres med to adskilte vognbaner på hver tre kørebaner. K. F. gav fuld tilslutning til forslaget, men henstillede, at ekspropriationer til tilslutningsanlæg blev foretaget hurtigst muligt af hensyn til ejerne. (Se også Trafikpolitik).

LIMFJORDSTUNNELEN blev enstemmigt vedtaget i Folketinget den 29. nov. 63, efter at bl. a. **Ole Bjørn**

Kraft med et spørgsmål til trafikministeren 27. febr. 63 havde efterlyst et regeringsinitiativ. **Ib Stetter** (midlertidigt medl.) oplyste, at den nuværende bro trafikeres med mere end 30.000 køretøjer i døgnet, medens Vejdirektoratet har sat den højst tilladelige trafikintensitet på en firesporet vej til 20.000 køretøjer pr. døgn. I denne forbindelse kritiserede han skarpt regeringens efterladenhed og anbefalede at gå hurtigere frem end foreslået af trafikminister Kai Lindberg. Dette synspunkt vandt tilslutning i Folketinget, hvorefter arbejdet er fremskyndet mest muligt.

LOKALMUSEER: I 1958 gennemførtes en nyordning af de kulturhistoriske lokalmuseers forhold med det formål at sikre bevaring af samlingerne og imødekomme de stigende krav til udnyttelse af disse samt skabe en betryggende ordning af museernes driftsøkonomi gennem statstilskud i forhold til de lokale tilskud. K. F. medvirkede hertil og har ligeledes medvirket til den udvidelse af statsstøtten, der er gennemført i 1964.

LUKKELOVEN: Ved lov om ændringer i lukkeloven (stadfæstet 17. maj 1961) blev kioskerne vareområde udvidet til også at omfatte kuglepennene, film og billigbøger, ligesom butikker på campingpladser m. v. vil kunne få tilladelse til udvidet åbningstid. Loven blev enstemmigt vedtaget.

LÆGPRÆSTER: Folketinget vedtog 25. maj 62 en lov, der udvider adgangen til at blive præst i den danske folkekirke. K. F. stemte for loven sammen med alle øvrige partier undtagen U., som undlod at stemme.

Loven giver adgang til danske præsteembeder for personer, der er teologisk uddannet i udlandet, personer, der har anden akademisk uddannelse, missionærer, som ikke er teologer, men som har haft 7 års tjeneste på missionsmarken. Der kan stilles krav

om, at ansøgerne skal bestå en prøve.

Gottschalck-Hansen udtalte ved 1. behandling:

„Jeg hilser som sand liberalist enhver frihedsbestræbelse, enhver mulighed for at åbne adgang til at røgte et hverv, bestride et embede i folkekirken, hvis man virkelig har lyst til denne gerning og sidder inde med de egenskaber, som må forventes... Jeg håber ikke, at den lette adgang vil blive benyttet som genvej til et bekvemt embede.“

Gottschalck-Hansen understregede her, som ved andre lejligheder behovet for en ændring af præstuddannelsen, så den giver vordende præster uddannelse i den praktiske embedsførelse ved siden af den rent videnskabelige uddannelse.

LÆRERMANGEL: Under indtryk af den betydelige lærermangel såvel i gymnasiet som folkeskolen rejste K. F. og V. i en fælles forespørgsel i marts 1960 krav over for daværende undervisningsminister **Jørgen Jørgensen** (RV) om en effektiv indsats. Ministeren svarede, at han ville overveje forskellige forslag, og debatten sluttede med vedtagelse af en dagsorden, hvor Folketinget udtalte forventning om, at spørgsmålet blev taget op både på kortere og længere sigt.

Man skulle helt frem til begyndelsen af 1962, før der blev tale om indgreb og da alene for folkeskolens vedkommende. Undervisningsminister **K. Helveg Petersen** (RV) fik bemyndigelse til en række midlertidige indgreb og måtte erkende, at der var **godt 4000 stillinger ledige**. Denne bemyndigelseslov skal til revision i 1964-65, hvilket af **Ellen Strange Petersen** blev betegnet som en opfordring til i mellemtiden at finde bedre og mere positive løsninger til afhjælpning af lærermangelen. Hun advarede iøvrigt mod at nedlægge **forskoleseminarierne** og talte for ansættelse af visse specielle **faglærere**.

K.F.'s arbejdsprogram af 1963 går ind for, at der til afhjælpning af lærermangelen sker den størst mu-

lige **øgning af kapaciteten** på bestående seminarier, samtidig med at der **uddannes faglærere** i de tekniske fag.

LÆRLINGE. Se Dagskoler for lærlinge.

LÖNARBEJDERDAGPENGE. Se Sygedagpenge.

LÖNGLIDNING

Lønglidningen er den stigning i lønningerne, der finder sted **ud over** de overenskomstmæssige lønstigninger og dyrtidsreguleringen. Lønglidningen skyldes ofte mangel på arbejdskraft. En mellemting mellem lønglidning og overenskomstmæssig løn har man i det såkaldte **bevægelige lønsystem**, hvorved f. eks. medlemmer inden for metal- og bryggeriområderne får deres lønninger hævet, når det konstateres, at andre fags gennemsnitsløn er steget.

Både lønglidningen og det bevægelige lønsystem har været med til at sætte indkomsterne mere i vejret, end det var forudsat af offentligheden ved **»Helhedsløsningen«** (s. d.). Derigennem er f.eks. tjenestemændene kommet yderligere bagefter.

Lønglidningen under **»Helhedsløsningen«** fremgår allerede af **lønstatistikken for oktober kvartal 1963.**

Stigningen i lønningerne fra juli til oktober kvartal har udgjort **19 øre** for faglærte i hovedstaden og **15 øre** for ufaglærte i hovedstaden. Det er lidt mindre end i katastrofesomrene 1961 og 1962, men betydeligt mere end i 1959 og 1960 – trods **»Helhedsløsningen«.**

For provinsen er udviklingen som sædvanligt bagefter, men der er dog en stigning på **14 og 11 øre.** Selv om særlige akkordudbetalinger i oktober altid spiller ind, er det værd at mærke, at også den specielle statistik for **tidløn** viser stigninger – henholdsvis **11 og 7 øre** for faglærte og ufaglærte i hovedstaden fra juli til oktober kvartal. Det er for de ufaglærtes vedkommende lige så stor en stigning som i 1962.

Lønglidningen betegnedes i en TV-duel i TV den 31. maj af Arbejds-

giverforeningens formand, **Sv. Heineke**, som **»begyndende«**, mens LOs formand, **Eiler Jensen**, erklærede, at **»der er lønglidninger, men de har ikke opspist det, der er mulighed for«** ... Sv. Heineke tilføjede, at arbejdsgiverne må passe på, at lønglidningen ikke tager overhånd, så vi oplever det samme som i 1960–61.

Det bevægelige lønsystem er til trods for modsatte forsikringer ved helhedsløsningens etablering stadig i funktion.

Denne kendsgerning åbenbares allerede af **Hans Rasmussen** på smedekongressen i august 1963, da han sagde: **»Vort lønsystem er intakt«.** Den faste voldgift gav Hans Rasmussen ret ved en kendelse, der idømte metallets arbejdsgiverorganisation en bod på 2500 kroner og stadfæstede bevægeligheden i lønnen. Hans Rasmussen har ligeud erklæret, at man **»bruger den politiske magt«**, og at **akademikere og andre** ikke nødvendigvis skal have lønforhøjelse, fordi **»de produktive«** får det.

Selv inden for Socialdemokratiet erkendes, at **»Helhedsløsningen«** skabte ulighed, fordi visse grupper kan sikre sig i kraft af stigende lønninger. Dette fremgår af nedenstående citat fra en artikel i det socialdemokratiske blad i Gentofte.

I en kommentar til **»Helhedsløsningen«** skriver den socialdemokratiske folketingskandidat i Gentoftekredsen, lektor **Erling Olsen** bl. a.:

»I stedet for lønstop får man strid mellem lønmodtagerne indbyrdes. På den ene side står lønmodtagere med et bevægeligt lønsystem. De får så nogenlunde, hvad de skal have, helt uanset lønstoppet. På den anden side står de normallønnede arbejdere, HK-folkene, andre funktionærer og tjenestemænd. De må nøjes med, hvad lønreguleringen gav dem.«

Se Helhedsløsningen og Tjenestemændene.

LÖNNIVELLERING. Se Tjenestemændene.

M

MEDHJÆLPENDE HUSTRUER: Medens der gives nedslag for udearbejdende hustruers indtægter, **beskattes indtægten fuldt ud**, såfremt hustruen arbejder i ægteparrets fælles virksomhed (f. eks. detailhandel, håndværksvirksomhed, landbrug el. lignende). Medhjælpende hustruer i handel, håndværk og landbrug kan heller ikke få andel i **tillægspensionen**, således som lønmodtagende hustruer får det. K. F. fremsatte allerede i 1959 forslag om skattemæssig ligestilling for medhjælpende hustruer dels gennem forslaget om delingssystemet og dels gennem forslag om et særligt fradrag for medhjælpende hustruer. En udvidelse af det proportionale skatteområde vil løse skat-teproblemerne for mange medhjælpende hustruer, dog under forudsætning af, at der indføres et hustrufradrag for hustruer, der er beskæftiget i mandens bedrift. Se iøvrigt Sambeskatning og Delingssystemet.

MEDHJÆLPERLOVEN: I forbindelse med helhedsløsningens (s.d.) forhøjelse af lønmodtagernes ferie-godtgørelse, foreslog regeringen indføjet i Medhjælperloven, at der udover ferie med løn ydes ferie-godtgørelse på $\frac{3}{4}$ pct. af værdien af løn, overarbejde og kost. Satsen forhøjedes under forhandlingerne til 1 pct.

K. F. fandt ordningen for vanskelig at administrere og fik indføjet bestemmelse om, at tillægget kan indregnes i lønnen og udbetales sammen med denne.

Ejvind Juul-Madsen var ikke uenig med Venstre, som fandt forslaget overflødigt, men da regeringen hav-

de besluttet at gennemføre loven, stemte K. F. for den, da man herved sikrede den omtalte forenkling. Venstre undlod at stemme. De Uafhængige stemte for.

MELLEMSTANDEN

Mellemstandens største grupper er 1) flertallet af de selvstændige erhvervsdrivende («den gamle mellemstand») og 2) funktionærer og tjenestemænd sammenfattet under funktionærgruppen («den nye mellemstand»).

Antallet af samfundets tre hovedgrupper Selvstændige (1), Funktionærer (og tjenestemænd) (2) og Arbejdere (3) i de sidste tiår har været:

	1940	1950	1960
1.	419	438	429
2.	346	433	564
3.	876	940	970

Alle tal er i tusinder.

Det ses, at antallet af mellemstandsborgere i 1960 for første gang overtraf antallet af arbejderborgere. Af andre større grupper findes pensionister og borgere under uddannelse.

En undersøgelse af sociologen **Erik Høgh** offentliggjort i TV-EKKO i april 1964, viser, at funktionærgruppens vælgere fordeler sig således i procenter:

	1954	1963
Konservative Folkeparti	35,0	44,6
Socialdemokr.	27,9	38,7
Andre	37,0	17,0

De skæve tal skyldes manglende decimaler.

Omregnes disse tal i partiandele bliver resultatet:

	K. F.	S.
1954	151.600	120.800
1963	251.500	218.300
Fremgang	99.900	97.500

**MENIGHEDSRÅDENES RÅDIG-
HEDSBELOB** blev den 2. april 64
forhøjet fra 800 kr. til 2000 kr., og
medens beløbet tidligere – når sær-
lige forhold talte for det – kunne
forhøjes til 2000 kr., kan det nu for-
højes til 5000 kr. **Hans Baago** sagde
ved 1. behandling:

»Vi er taknemmelige for, at der kommer
en ajourføring. Jeg tror, at mange menig-
hedsråd vil drage et lettelsens suk ved nu
at få et mere passende beløb at råde over,
end de har haft hidtil.«

MERCUR RADIO. Se Radiomonopol.

MERINDKOMSTFRADrag gives ved
indkomstskattens beregning, når
den skattepligtige indkomst er ste-
get med mere end 10 % i forhold
til det foregående års skattepligtige
indkomst. Lempelse i form af mer-
indkomstfradrag består i, at 30 %
af indkomststigning udover 25.000
kr. for forsørgere og 18.000 kr. for
ikke-forsørgere går fri for bereg-
ning af statsskat og folke- og inva-
lidepensionsafgift (men ikke for
kommuneskat). For skatteydere,
hvis indtægt ligger under 25.000
kr., resp. 18.000 kr., og som har haft
indkomststigning udover 10 %, be-
regnes lempelsen som 20 % af stign-
ingsbeløbet. Minimum for lempel-
sesberettiget stigning er 200 kr., og
maximum er 10.000 kr.

Systemet er ikke ideelt, fordi det kan med-
føre uforudsete svingninger i skatten på
lidt længere sigt, men det er nødvendigt
under et progressivt skattesystem (med
fradragret) for at undgå en urimelig høj
beskatning af indtægtsstigninger. Med den
af K. F. ønskede udvidelse af proportional-
skatten bliver behovet for en sådan ord-
ning mindre, fordi merbeskatningen af ind-
komststigninger da reduceres meget væ-
sentligt, jfr. også at 30 %-satsen oprindelig
gjaldt for alle skatteydere, men med pro-
portional-skattens betydelige udvidelse de
seneste år er den nedsat til 20% for skatte-
ydere hvis indkomst (stort set) højst svar-
er til proportional-skattens nuværende over-
grænse på 22.000 kr. forhøjet med 10 %,
som der jo ikke gives lempelse for.

MERVÆRDIAFGIFT (i Sverige). En
svensk regeringsskattekommission

har i juni d. å. offentliggjort en be-
tænkning, som foreslår detail-omsen
afskaffet fra 1966 og erstattet af en
såkaldt merværdiafgift, samme sy-
stem som fællesmarkedslandene
vil harmonisere deres almindelige
omsætningsafgifter efter.

Svenskernes opgivelse af detail-omsen
skyldes bl. a., at den ikke kan bære nogen
væsentlig forhøjelse udover de 6 %, den
nu er på. Hermed er dødsdommen faktisk
afsagt også over de bestræbelser, der her-
hjemme udfoldes for at få omlagt vor egen
oms til detailleddet. Skulle den nemlig om-
lægges og blot give samme provenu som
engros-omsen, måtte satsen være 6-7 %.
Der er altså reelt ikke nogen mulighed for
ved detail-oms at skaffe et merprovenu til
yderligere aflastning af de direkte skatter,
en politik, Baunsgaard og det radikale parti
også anfører som begrundelse for deres
oms-politik.

I stedet for detail-omsen foreslår
den svenske kommission indført
merværdiafgift med en sats på
13 %. Den vil sprede sig over alle
led i en vares omsætningskæde
men tynger til gengæld mindre end
om den kun blev opkrævet i ét led.
Selvom det ikke er aktuel dansk po-
litik at stile mod en tilsvarende
oms-beskatning, må detail-oms nu
siges at være en mulighed, der kun
hører fortiden til. (Se Omsætnings-
afgiften).

MIDDELSTANDEN. Se Mellems-
standen.

MINISTERANSVAR: Siden 1849 har
grundloven indeholdt en »løftepa-
ragraf« om, at der skulle indføres
en lov om ministres ansvarlighed.
En sådan vedtoges først med hen-
blik på den grundlovsændring, der
var på tale i 1939, men da denne
faldt ved folkeafstemningen, kom
ministeransvarlighedsloven heller
ikke til at træde i kraft.

I 1962 blev spørgsmålet taget
op påny, idet K. F. sammen med V.
fremsatte forslag i Folketinget. For-
slaget blev ikke færdigbehandlet,

hvorfor det genfremsattes i oktober 1963. Det behandledes i et udvalg sammen med lignende forslag fra U. og fra justitsministeren, og 18. marts 1964 **vedtoges** en lov om ministres ansvarlighed.

K. F. har lagt stærk vægt på, at loven kom til at indeholde en bestemmelse om, at en minister kan tiltales ved rigsretten ikke blot for forsømmelig embedsførelse, men også for bl. a. at give Folketinget urigtige og vildledende oplysninger og for at fortie oplysninger af betydning for en sag. Bestemmelser herom kom til at indgå i den vedtagne lov.

K. F. havde ønsket en nærmere præcisering af en række af de forhold, hvor et ansvar kan opstå for en minister, bemærkede **Erik Ninn-Hansen** ved 2. behandling, men erkendte at have fået så store indrømmelser under udvalgsarbejdet, at man kunne stemme for loven i den skikkelse, den fik ved sammenarbejdning af de forskellige synspunkter.

Loven vedtoges enstemmigt.

MINISTERIET ERIKSEN-KRAFT. Se Perioden 1950-53.

MONOPOLLOVEN: K. F. og V. stemte i 1955 for monopolloven, men vendte sig stærkt mod skærpelsen under trekantregeringen i 1957, der udvidede loven til også at omfatte virksomheder, som ikke er i en monopolagtig stilling. Udvidelsen betød, at 50.000 virksomheder blev underkastet Monopoltilsynet (mod hidtil ca. 20.000), og den blev af daværende handelsminister **Kjeld Philip** motiveret med, at den ville sikre en stabil prisudvikling. **Ove Weikop** påviste, at denne begrundelse ikke kunne holde (hvad udviklingen siden jo også har vist). Skærpelsen blev vedtaget af Socialdemokratiet, Radikale, Retsforbundet og Kommunisterne.

K. F. ønsker ikke indgreb mod den frie prisdannelse og mener, at fri konkurrence

er forbrugernes bedste værn. I arbejdsprogrammet hedder det:

»Lovgivningsmagten må fjerne alle hindringer for den friest mulige konkurrence, der alene kan sikre forbrugerne gode og billige varer. Samfundet har pligt til at kontrollere monopoler, karteller og truster, hvadenten de er af dansk eller udenlandsk herkomst.»

Se også Priskontrol.

MONOPOLTILSYN. Se Priskontrol og Monopollov.

MOTORAFGIFTER. Se Forbrugsafgifter.

MOTORVEJSANLÆG: K. F.'s landsrådsmøde 16.-17. nov. 1962 anbefalede i trafikindstillingen »**Trafikpolitik**« at fremme anlægget af de motorveje, som er knyttet til Storebæltsbroen og understregede, at den samlede motorvejsstrækning bør være fuldført inden Storebæltsbroen indvies.

Om landets **øvrige hovedveje** hedder det i indstillingen, at de:

»bør afløses af motorveje i den rækkefølge, der angives af de forventede trafikmængder, dog under særligt hensyn til de strækninger, der har et meget højt ulykkestal, eller hvor det nuværende vejanlæg medfører alvorlige trafikforsinkelser.»

Om lokaltrafikken siges der, at denne udgør den langt overvejende del af den samlede hovedvejstrafik. Motorvejenes linieføring bør derfor tilrettelægges på en sådan måde, at der tages hensyn til både langdistancetrafikens afvikling og til forbindelserne mellem de større byer.

Principielt siger K. F.'s arbejdsprogram af nov. 63, at trafikinvesteringerne bør foretages:

»under hensyntagen til transportsystemets betydning for den fremtidige øgns-, by- og erhvervsudvikling og for Danmarks konkurrenceevne under de friere internationale handelsforhold.»

K. F. stemte for lovene om nye finansierings- og styrelsesregler

for offentlige veje og hovedveje i 1962-63 og 1963-64, ligesom partiet er gået ind for de særlige projekter til motorveje ved København og Randers.

MULTILATERAL ATOMSTYRKE: Inden for NATO forhandles om oprettelse af en multilateral (mangesidet) atomstyrke (MLF) bestående af 25 hurtiggående overfladeskibe med polaris-raketter og bemanded med blandede besætninger. Formålet med MLF er:

- 1) at hindre yderligere politisk spredning af kernevåben, altså hindre, at flere NATO-lande anskaffer sig nationalt ejede kernevåben og
- 2) at give de europæiske NATO-partnere større indflydelse på atomstrategien og planlægningen af NATO-forsvaret.

Atomkampagnen m. fl. hævder, at hensigten med MLF er at forsyne Vesttyskland med kernevåben ad bagdøren, og at styrken vil blive et rent amerikansk-tysk foretagende. Det er forkert, idet bestemmelsen om affyring af atomrakterne (der er amerikanske) til enhver tid skal træffes af den amerikanske præsident. Amerikas lovgivning tillader ikke, at denne myndighed videregives.

Danmark er ikke parthaver i MLF og deltager ikke i forhandlingerne om denne styrke. Skibene skal ej heller benytte danske farvande og havne. De udstyres med strategiske raketter, der kan nå deres mål fra positioner i Atlanterhavet, hvor skibene skal være.

MUSIKKONSERVATORIER: K. F. har medvirket positivt til at få statsstøtten til musikkonservatorierne lagt i faste rammer. Ved behandlingen af loven af 1963 om statens overtagelse af **Det jyske Musikkonservatorium** i Aarhus efterlyste

Ellen Strange Petersen på K. F.-gruppens vegne en ordning også for de øvrige provinskonservatorier. I februar 1964 vedtoges en lov om samordning af statsstøtten til **Det kgl. danske Musikkonservatorium** i København samt konservatorierne i Aarhus, Aalborg, Odense og Esbjerg.

1964-loven indeholder en bestemmelse om, at der kan oprettes nye konservatorier, bl. a. hvis ministeren for kulturelle anliggender skønner, at der er tilstrækkeligt behov herfor. På foranledning af K. F. føjedes hertil en bemærkning om, at ministerens afgørelse skal tiltrædes af finansudvalget. **Ellen Strange Petersen** opfordrede i samme forbindelse minister **Jul. Bomholt** (S.) til at udbygge den højere musikundervisning ved konservatoriet i København. Ministeren mente, at dette kan ske administrativt.

MUSIKRADIO: K. F. var **modstander** af, at Danmarks Radio oprettede et program 3 (musikradioen). **Hanne Budtz** har motiveret dette således i Folketinget:

»Det er ikke på forhånd givet, at det er en opgave for Danmarks Radio at sørge for let musik over en stor del af dagen, i hvert fald ikke i det omfang, det kvæler og indskrænker de opgaver, som er præciseret i radiolovens § 5, der pålægger Danmarks Radio, som jo er en monopolradio, ansvaret for, at udsendelserne er af alsidig, kulturel og oplysende art.«

MÆLKEORDNINGEN, der blev indført i 1940 for at sikre bybefolkningens forsyning under krigsforholdene, blev skærpet under trekantregeringen i 1958. K. F. og V. stemte imod og stillede i stedet forslag om ophævelse af den lovgivning, der monopoliserer byernes forsyning med mælk og fløde. V.K.-forslaget blev afvist af Folketingets øvrige partier.

Den 29. november 1963 gennemførte Folketinget enstemmigt en ændring, der giver

kommunalbestyrelserne bemyndigelse til at gennemføre en turnus-lukkeordning, så mælkehandlerne kan få en fridag. **Hanne Budtz** gav tilslutning, men sagde, at man ud fra et forbrugersynspunkt nu **burde op-hæve** hele denne tungt virkende ordning, der begrænser antallet af forretninger, som forhandler mælk, og forhindrer forbrugerne i at få de nye mælkeprodukter, som i andre lande er blevet store salgsartikler (yoghurt og creme fraiche). **Både for mejeribrugets**

afsætningsmuligheder og for forbrugernes muligheder for at købe vil det være en fordel at få monopolordningen ophævet.

Handelsminister Baunsgaard svarede, at man ville »følge udviklingen«.

MØLLER, POUL. TV-diskussionen 7. februar 1964 og de socialdemokratiske angreb på K.F.'s arbejdsprogram. Se Svar på tiltale.

N

NATIONAL SIKRING AF JORD: Se Bopælspligt, Udlændinges jordkøb og Jordbrugsnavn, lokale.

NATO

NATO blev oprettet i 1949 efter kuppet i Prag 1948. Den bærende idé i NATO-samarbejdet er at hindre, at vesteuropæiske NATO-lande bliver løbet over ende, og at hindre krigen i at komme ved at opretholde et så stærkt forsvar, **at den anden part ved, at krig betaler sig ikke.** Danmarks forsvar må først og fremmest ses som led i NATOs krigsforebyggende og fredsbevarende foranstaltninger. For Danmarks ratifikation af pagten stemte Socialdemokratiet, Venstre og Det konservative Folkeparti. Det radikale Venstre har gennem regeringens erklæringer (bl. a. i statsministerens åbningstaler) reelt tilsluttet sig NATO-politikken, herunder også Enhedskommandoen (se dette).

Danmark kan forlade NATO i 1969, hvis det selv ønsker det, men da man intet som helst ved om, hvordan situationen i verden vil være til den tid, er der intet grundlag for i dag at diskutere, om vi skal blive i NATO eller ej. Imidlertid har det ingen mening at tale om, at vi kan »stille os **under FN's beskyttelse**« (se FN-styrke), og »væbnet neutralitet« (som Sverige) vil kræve forsvarsbudgetter på ca. det dobbelte af det nuværende. **Neutralitet uden militære magtmidler** vil gøre os til et militært tomrum i et strategisk vigtigt område, hvilket ville være den farligst mulige stilling under en eventuel stormagtskonflikt.

Under Folketingets afslutningsde-

bat d. 2. juni 1964 udtalte **Poul Møller:**

»For os eksisterer der ingen tvivl. Vi mener, at landet har sin naturlige plads i dette fællesskab, ikke alene af militære grunde, ikke alene af hensyn til det fælles forsvar. Men også fordi vi er overbeviste om, at hvis de store verdensproblemer skal løses således, at friheden kan vinde, levestandarden kan højnes i den nye verden, og således at vore idealer og vor kultur ikke kastes over ende, så har de 500 millioner mennesker i Vesteuropa, USA og Canada en pligt til at holde sammen, ikke blot for deres egen skyld, men også for hele den øvrige verdens skyld. Kun den vestlige verdens sammenhold og offervilje vil kunne løse U-landenes problemer, og kun ved dette sammenhold kan vi give verden det lederskab, som er nødvendigt.«

I sin tale ved K.F.'s repræsentantskabsmøde d. 11. april 1964 erklærede **Poul Sørensen:**

»Det er i denne måned 15 år siden Danmark tilsluttede sig den nordatlantiske pagt, og alle – der kan huske de usikre forhold efter krigen med omvæltningerne i de østeuropæiske lande – er klar over, hvilken tryghed denne begivenhed skabte. **Det konservative Folkeparti ser som alle hen til en varig, gensidig nedrustning, men indtil da må Danmark bygge sin politik på den pagt, der gennem 15 år har betydet fred og frihed for Europa. Vi lytter ikke til de toner, der med forstander Haugårds opstilling i den fornemste radikale valgkreds er kommet ind i dansk politik på dette område. Et stærkt NATO og et styrket FN er de to grundpiller i dansk sikkerhedspolitik.**«

NATURFREDNINGSLOVEN (jordlov) blev med regeringens forslag af 23. jan. 63 foreslået udvidet til at omfatte en række landsplanbestemmelser:

1) **Fredningsbegrebet** udvidedes til ikke blot at omfatte naturskønne, videnskabeligt eller historisk værdifulde områder, men også områder, der skulle bruges til rekreative formål (campingpladser, parkering, badning m.v. og områder, som kunne anses for at have interesse for byudvikling).

2) **Byggeri i landsbyer** og andre samlede bebyggelser, som ikke var omfattet af by- eller dispositionsplan blev forbudt, undtagen hvor der var tale om at dække den lo-

kale befolknings bolig og erhvervsbehov. Fredningsplanudvalget havde myndighed til dispensation.

3) Forbud mod byggeri eller erhvervsoprettelse i åbne landskaber eller mindre byer skulle **ikke medføre erstatning**, medmindre grunden var købt før 23. jan. 63.

4) Alle afgørelser skulle hvile på **fredningsplanudvalgenes skøn med appelinstans til kulturministeren**, som dermed blev øverste dommer inden for sit eget administrationsområde.

K. F. vendte sig skarpt mod sammenblandingen af naturfredning og landsplanlægning, mod mangelen på erstatning for rådighedsindskrænkningerne og mod sammenblandingen af administrative og dømmende funktioner.

Regeringen gik ikke på reel forhandling på noget punkt til trods for, at K. F.'s synspunkter i et og alt støttedes af de kommunale organisationer.

Knud Thestrup konstaterede:

»Denne lov skal bruges som murbrækker mod den sikrede stilling, som ejendomsretten hidtil har haft her i landet. Hvis loven gennemføres, knæses det princip, at regering og folketingsflertal kan bestemme, hvad de finder for godt, over for fast ejendom, uden at ejerne kan sætte sig imod det og uden at de kan få erstatning for indgreb, selvom de er nok så vidtgående«.

Loven blev vedtaget imod K. F.'s stemmer den 31. maj 63, men forkastet ved folkeafstemningen 25. juni 63, (Se Jordlovene, Folkeafstemningen og Planlægningslovene).

Efter forkastelsen er planlægningsleddene taget ud af forslaget. Et nyt forslag er enstemmigt vedtaget i naturfredningskommissionen og overgivet til kulturministeriet, men er ikke set siden, til trods for, at **statsministeren** i åbningstalen 1. okt. 63 sagde:

»Det ønske, der blev fremsat i forbindelse med den forkastede lov vedrørende oprettelse af en uvildig overinstans, vil blive imødekommet. Afstanden mellem regering og opposition er i denne sag vedrørende naturfredningsloven forholdsvis lille.«

NEDRUSTNING. Se Afspænding.

NETTOAREAL I BOLIGER. Se Boligareal.

NIELSEN, SVEND, Nationalbankdirektør (om opsparingen): At regeringens opsparringspolitik er slået fejl, fremgik bl. a. af nationalbankdirektør Svend Nielsens udtalelse på sparekasseforeningens møde i Nyborg d. 14. maj 1964, hvor han udtalte:

»De investeringer, der skal foretages her i landet, bør vi kunne finansiere selv. Danmark er et så velstående land, at der ikke burde være nogen som helst grund til at søge finansiel hjælp udefra. Investeringsopgaverne er ganske vist så store, at vi har vanskeligheder med at finansiere dem, men disse vanskeligheder bør ikke afhjælpes ved lån udefra, men ved øget opsparing.

Det er meget vigtigt at give opsparingen så gunstige vilkår som muligt i et samfund, der er inde i en stærk økonomisk vækst, og derfor har et stort behov for kapitalmidler til investeringsformål, samtidig med at det er udsat for fare for uligevægt i den økonomiske udvikling som følge af for stort efterspørgselspres.«

NIVELLERING. Se Tjenestemændene.

NORDEN OG EUROPA: Nordens mulighed for at mægle mellem de europæiske markedsdannelse blev diskuteret i Nordisk Råds samling i Stockholm i februar 1964 på initiativ af **Poul Møller**, og der opstod den ejendommelige situation, at den danske statsminister og udenrigsminister var uenige om, hvorvidt henstillingen burde følges.

Poul Møller udtalte bl. a.:

»Allerede nu føler jeg trang til at opfordre vore nordiske regeringschefer til at være opmærksomme på, at de en skønne dag, hvis de kan og vil samarbejde, vil være de eneste – og mest naturlige – til at tage initiativ til mægling og samarbejde i Europa«.

Opfordringen var ikke tidsfæstet, men udtryk for et længere rækkende perspektiv. Den blev velvilligt modtaget af den svenske og den norske statsminister, og statsminister **J. O. Krag (S.)** udtalte:

»Jeg er enig med Poul Møller i, at vi fra nordisk side har en særlig mæglermission. Denne mission, det at kunne mægle mellem stridende interesser, har tidligere kunnet spille en rolle i europæiske økonomiske forhandlinger, og jeg tror, den kan komme til det igen«.

Men næste dag kom udenrigsmini-

nister **Per Hækkerup** (S.) til Stockholm, og han sluttede sit indlæg i Nordisk Råds markedsdebat med at betegne Poul Møllers udtalelser som »en fejlurdering«.

»Vor Tid« skrev i den anledning:

»Skal Nordens medvirken til en mægling strande på, at udenrigsministeren ikke vil være med, eller skal det være statsministeren, som tegner regeringen?«

NORDISK KAPITALMARKED: Tanken om Norden som et frit kapitalmarked blev rejst af **Poul Møller** i maj 1963 på Foreningen »Norden«s handels- og bankkursus på Hinds-gavl. Et konkret forslag blev forelagt Nordisk Råd, og under dettes generaldebat udtalte Poul Møller bl. a.:

»Er tilgangen af risikovillig kapital for lille nogle steder i Norden, hvad den nok er, forekommer det mere umiddelbart at fjerne restriktionerne for de frie kapitalbevægelser, lukke dørene op og ikke holde dem låsede. Igennem et frit arbejdsmarked, en fri etableringsret og i konsekvens heraf et frit kapitalmarked skal vi udvide mulighederne for de nordiske folk, give dem et større albuerum og gøre Norden til deres hjem og ikke blot deres eget lille nationale samfund til deres hjem. Jeg tror, det er vigtigt, at vi på dette område kan komme de europæiske koncerner i forkøbet, inden den dag i Europa kommer med fri etableringsret og fri kapitalbevægelse mellem alle europæiske samfund. Så er de nordiske virksomheder og nordiske samfund udbygget, så de kan stå for den konkurrence, der kan komme fra ikke-nordiske virksomheder. Opgaven må være at indstille os på frihandelsrådets konsekvenser«.

Nordisk Råd vedtog på sin mødesession i Stockholm i februar 1964 at henstille til regeringerne i Danmark, Norge, Finland og Sverige snarest at undersøge mulighederne for liberalisering af kapitalbevægelserne i Norden og at fjerne hindringerne for en sådan liberalisering, såfremt den er forenelig med OECD's regler.

Forslaget blev anbefalet af rådets økonomiske udvalg og kun 4 medlemmer (hvoraf ingen danske) stemte imod det. Alle tilstedevæ-

112

rende danske delegationsmedlemmer stemte for forslaget.

NORDISK SAMARBEJDE: Samarbejdet mellem de nordiske lande har antaget andre former, end man forestillede sig, da **Nordisk Råd** blev oprettet i 1952 som et **organ for samråd** mellem parlamenterne og regeringerne i disse lande. Nordens lande står delt i spørgsmålet om et fælles **forsvar**, og det lykkedes ikke at få oprettet en nordisk **toldunion**, men Danmark, Norge og Sverige er alle medlemmer af **EFTA** (frihandelsområdet De Syv), og Finland er knyttet hertil ved særlig overenskomst.

På en lang række områder, tekniske, kulturelle, sociale, videnskabelige og juridiske, er der gennem Nordisk Råd opnået resultater i form af **harmonisering af lovgivningen**, og dette samarbejde bør udbygges. En række hovedlinier for samarbejdets formål er opridset i **Helsingforsaftalen** af 1962, som er den traktatmæssige ramme for videreudvikling af disse bestræbelser.

Et forslag om ved en dristig og beslutsom nordisk politik at gennemføre en fri og fælles markedsøkonomi i Norden ved at åbne for konkurrencen på alle vareområder, for kapitalen og arbejdskraftudvekslingen, blev den 6. juli 1964 fremsat af **Poul Møller** ved et nordisk møde i Helsingfors.

»Der er ingen bestemmelse i EFTA-traktaten, som forbyder de nordiske lande, hvor de kan enes om det, at gå videre i det nordisk samarbejde på de økonomiske områder, ellers ville Helsingfors-traktaten jo være ulovlig, sagde Poul Møller. Den må **netop** forudsætte, at vi kan udbygge vort økonomiske samarbejde uden at tænke på, om de øvrige EFTA-lande vil tage de samme skridt.«

På denne baggrund fremsatte Poul Møller forslag om:

1) At forlade den hidtil oftest anvendte nordiske politik, der går ud på at skabe fælles institutioner og

harmonisering af lovbestemmelser for ad denne vej at skabe baggrund for en kommende ligelig konkurrence . . .

2) og i stedet gennemføre **fri konkurrence**, som da vil medføre, at de enkelte lande straks tilpasser deres lovgivning således, at deres erhverv ikke stilles ulige i konkurrencen.

»For forbrugerne giver den frie konkurrence – eller markedsøkonomi – muligheder for billigere varer, især hvis de er tilstrækkelig prisbevidste, for producenterne og omsætningsleddene er konkurrencen den kraftigste tilskyndelse til en gennemført rationalisering med den mest effektive udnyttelse af arbejdskraft og kapital. Og nationaløkonomisk er fri konkurrence den mest værdifulde metode til at begrænse den næsten universelle og næsten permanente inflationsproces, vi alle kender alt for godt, som gjorde opmærksom på, at de nordiske lande på visse områder er for små til enkeltvis at tage højt udviklede arbejdsprocesser op, og på andre områder er antallet af producenter i det enkelte land for lille til at udløse konkurrencen. På denne baggrund burde det nordiske samarbejde udvides.«

NYETABLEREDE LANDBRUGERE: Da de dårlige afkastningsvilkår og stigningen i ejendomspriserne har skabt problemer for nyetablere landbrugere, har K. F. og Venstre arbejdet

for at lette vilkårene for denne gruppe. Ved ændringsforslag til ligningsloven søgtes således åbnet adgang til uden ansøgning skattefrit at afdrage indtil 5000 kr. om året i 5 år.

K. F. ønsker, at investeringsfremmende foranstaltninger skal komme alle grupper inden for landbruget til gode. Ved regeringsforøgelsen i 1961–62 af udlånsmidlerne under loven om indkøbsforeninger med 25 mill.kr. årligt (der væsentligst gælder husmænd), udtalte **Niels Ravn** derfor:

»Det konservative Folkeparti erkender, at landbruget i dag har et stort finansieringsbehov, og det gælder naturligvis hele landbruget, også de dele af landbruget, der her er tale om. Men vi foretrækker, at man drøfter dette finansieringsbehov for landbruget som helhed, så man ikke skiller en enkelt gruppe ud og lovgiver alene for den«.

Da ønsket ikke blev efterkommet, stemte Det konservative Folkeparti imod loven.

Til støtte for unge, der sparer sammen til køb af ejendom har K. F. foreslået adgang til skattefri henlæggelse til investeringsformål.

ODENSE UNIVERSITET. Se Universiteter.

OFFENTLIGE UDGIFTER. Se Statsudgifter.

OFFENTLIGT BYGGERI. Se Bygge- og anlægsvirksomhed.

OMEGNSPROBLEMER. Se Hovedstadsproblemer.

OMSFORLIG. Se Omsætningsafgift, Indkomstskat til staten, Bunden opsparring.

OMSÆTNINGSAFGIFT

At det var rigtigst at placere omsætningsafgiften i engrosleddet synes efterhånden at være anerkendt af alle forligspartierne bortset fra Det radikale Venstre (som dog stemte for placeringen i engrosleddet).

Det konservative Folkepartis stilling har hele tiden været klar.

Socialdemokratiet erklærede gennem udtalelser af finansminister Poul Hansen under Folketingets afslutningsdebat d. 3. juni 64 (se senere), at det ikke går ind for fødevareroms. Men en detailledsafgift kan ikke administreres, hvis den ikke omfatter fødevarer.

Venstre klargjorde sin stilling på Venstres landsmøde, hvor Erik Erikson erklærede, at Venstre var tilhænger af engrosleddsafgift.

De radikale er ene om at forfægte detaillledstanken, skønt Sverige, der har denne afgift, netop overvejer at gå over til merværdiafgift (s. d.).

Da regeringen d. 9. marts 1962 fremsatte sit oprindelige forslag om

almindelig omsætningsafgift, havde den valgt at lægge omsætningsafgiften i detaillledet, dog undtaget varer som frugt, grøntsager, mælk, smør, æg, rugbrød o. l. Regeringen opgav selv dette forslag. Det blev ikke fremsat påny, da omsforhandlingerne efter en pause blev genoptaget i april 1962. Om det oprindelige forslag udtalte handelsminister **Baunsgaard** på et møde i Hillerød d. 14. marts 1962 (iflg. »Dansk Handelsblad«):

»Jeg vil næppe blive enig med denne forsamling (det var et købmændsmøde) om mit syn på omsætningsskatten, men jeg tror, jeg er enig med købmændene i, at de foreslåede undtagelser umuliggør administrationen af denne skat i detaillledet.«

Når afgiften kom til at ligge i engrosleddet, skyldtes det, at engrosafgiften efterhånden viste sig at være den eneste naturlige løsning, når man ville varetage de hensyn ved omsætningsafgiftens udformning, som viste sig både betimelige og nødvendige, især at undgå en beskatning af levnedsmidler.

Det sociale hensyn: Hvis omsætningsafgiften også skulle have omfattet fødevarer, ville den uundgåeligt være kommet til at »vende den tunge ende nedad«.

Af en indkomst på 5–6000 kr. anvendes 40–50 pct. til fødevarer, mens der kun anvendes 20–25 % af indkomsten, hvis den er på 20.000 kr. eller derover. Omsætningsafgiften på fødevarer ville medføre en beskatning af befolkningens nødvendigste forbrug. Alt andet lige ville det forrykke den sociale balance til skade for de dårligst stillede.

For at afbøde virkningen heraf måtte der etableres et omfattende tilskudssystem. Da regeringen på

et vist tidspunkt under forhandlingerne om en oms fremsatte forslag om en detailetsafgift på alle varer, herunder også samtlige levnedsmidler, kombineredes dette forslag med en udbetaling af kontante tilskud til alle skatteydere med indkomster under en vis grænse, også selvom det ikke drejede sig om forsørgere af hjemmeværende børn eller folkepensionister.

Erhvervspolitiske hensyn: I en situation med afsætningsvanskeligheder for landbruget kunne det ikke anses tilrådeligt at lægge afgift på forbruget af levnedsmidler. Når man ser udenfor vort eget lands grænser, kan det som et grundlæggende træk konstateres, at de forskellige lande såvidt muligt søger at skåne deres egen nationale produktion.

Skattepolitiske hensyn: En afgift på levnedsmidler ville af praktiske grunde ikke kunne opkræves af de varer, som Danmarks rundt regnet 200.000 levnedsmiddelproducenter udtager til eget forbrug af deres produktion. En betydelig del af befolkningen ville således være blevet fritaget for at svare skat af en række af de produkter, som iøvrigt var pålagt den almindelige omsætningsafgift.

Administrative hensyn: Ved at holde fødevarer udenfor omsætningsafgiften og opkræve den i engrosledet nedbragtes antallet af registrerede virksomheder også meget væsentligt, hvilket administrativt er en stor fordel (jfr. senere.)

Ved åbningen af det nye folketingsår i begyndelsen af oktober 1963 havde engrosomsen virket i lidt mere end et år, og i tilslutning til nogle lovforslag om mindre, tekniske forbedringer i omsloven gav finansminister **Poul Hansen** en udførlig redegørelse for, hvorledes afgiften havde virket i

dens første leveår. Ministeren udtalte bl. a.:

»Jeg vil gerne tilføje, at de ændringer, der synes nødvendige i lyset af de indvundne erfaringer og af ønsker fra erhvervslivet, er meget små, når de ses som led i hele afgiftssystemet – nogle vil måske sige: forbavsende små. Det er imidlertid min opfattelse, at loven efter at have været i kraft i noget over 1 år er så godt indarbejdet i erhvervslivet og hos kontrolmyndighederne, at den i det store og hele kan siges at fungere så tilfredsstillende, som en lov om en almindelig engrosomsætningsafgift kan ventes at fungere.«

Til det vigtige spørgsmål om, hvormange virksomheder der blev opkrævere af afgiften, bemærkede finansministeren, at man oprindeligt havde skønnet, at medens **en detailetsafgift ville betyde ca. 125.000 opkrævningssteder**, ville engrosafgiften kræve ca. 60.000. Det har imidlertid vist sig, at det **kun blev ca. 40.000 virksomheder**, der skulle registreres som oms-opkrævere, hvilket administrativt er en væsentlig forbedring i forhold til det oprindelige skøn.

Kun på et enkelt vigtigt punkt synes engrosafgiften endnu ikke at være faldet helt til ro, nemlig forsåvidt angår **afgift på byggematerialer** og den hermed i forbindelse stående registrering eller ikke-registrering af byggehåndværkere o. l. Administrationen af afgiftsloven har på dette område været noget svingende, men når man om forhåbentlig kort tid har fundet ud af den rimeligste fremgangsmåde, synes engrosomsen at være blevet et af de led i skattesystemet, som fungerer mest gnidningsløst.

Af de politiske partier er det som nævnt nu kun **det radikale parti**, især repræsenteret ved handelsminister **Baunsgaard**, der fortsat går ind for en sådan overflytning af afgiften.

Under Folketingets afslutningsdebat d. 3. juni 1964 omtalte **Poul Sørensen** de problemer, der er knyttet til at lægge omsætningsafgift i detaileddet, hvilket rent faktisk kun kan lade sig gøre, såfremt afgiften også kommer til at omfatte fødevarer. Han tilbageviste den kritik, navnlig de radikale, men også socialdemokraterne har rettet mod

engros-oms'en, skønt begge partier har stemt for den i Folketinget, og erklærede derefter, at det forekom ham ejendommeligt, at det var Socialdemokratiet og de radikale, der ønskede oms på fødevarer.

Finansminister **Poul Hansen** svarede hertil, at der

»ikke fra denne side i salen er rejst krav om eller stillet forslag om nogen fødevareroms, og det er ligeledes sådan, at under forhandlingerne om omsætningsafgiften forelå der jo et forslag om en oms i detailledet, som undtog fødevarerne...«

Baunsgaard erklærede derimod, at han var tilhænger af en oms også på fødevarer, og at det var på Det radikale Venstres vegne – men altså ikke regeringens – at han arbejdede for denne tanke.

Til Poul Hansens udtalelse kan bemærkes:

1. Socialdemokratiet har stillet forslag om en fødevareroms. Ganske vist kun i form af et duplikeret notat på et par sider, som blev forelagt under oms-forhandlingerne. Forslaget, der var suppleret med tanker om vidtgående sociale tilskudsordninger, var imidlertid så ugenomarbejdet, at det ikke kom frem til en realitetsbehandling.

2. Det er **ikke rigtigt**, at der under omsforhandlingerne forelå et forslag om detailoms, der undtog fødevarerne. Det forslag, regeringen fremsatte d. 9. april 1962, undtog grøntsager, mejeriprodukter, æg og rugbrød, men ikke fødevarer som f. eks. kød og hvedebrød. Det var iøvrigt om dette forslag, handelsminister Baunsgård ved købmændsmødet i Hillerød erklærede, at han erkendte, at det ikke kunne lade sig administrere. Embedsmændene udtalte, at undtagelserne repræsenterede grænsen for, hvad det ville være muligt at administrere, såfremt afgiften skulle lægges i detailledet. Ville man undtage flere varer – f. eks. alle fødevarer – måtte konsekvensen blive en engros-oms.

Socialdemokratiet har således intet alternativt forslag til engrosomsen. Efter Poul Hansens udtalelse kan man konstatere, at partiets påstand om, at det ville have foretrukket detailoms, hele tiden har savnet konkret grundlag.

Se også Indkomstskat til staten og Bunden opsparing.

OPSPARINGEN (K. F. synspunkter): K. F. anser det for en vigtig opgave

at fremme den private opsparing. Dette har partiet arbejdet på at få realiseret ad forskellige veje:

1) Fremme af den private kapitaldannelse bl. a. gennem at **sikre den enkelte mulighed for at eje sin egen bolig**, udstedelse af folkeaktier, aktiecertifikater og medarbejderaktier.

2) Mådehold så langt det er forsvareligt med de **offentlige udgifter**. Hvor det er muligt må store offentlige investeringer, der er samfundsmæssigt nødvendige i de kommende år, finansieres ved konjunkturfaste folkeaktier.

3) Sikring af **kronens købekraft** gennem en finanspolitik (s. d.), som om nødvendigt bidrager til at bekæmpe inflation gennem overskud på statsbudgettet. (Men sådant overskud bør ikke anvendes til at øge statens udgifter).

4) **Omlægning af beskatningen** fra skatter på arbejde, indkomst og opsparing til skatter på forbruget.

5) Gennemførelse af ordninger, der **via lettelser i indkomstskatten** fremmer opsparingen. (Se Opsparingsfremmende foranstaltninger og Indekskontrakter).

6) Afvikling af **folkepensionens nedslagsregler**. (Se Folkepension).

OPSPARINGSFREMMEDE FORANSTALTNINGER

K. F. og Venstre har i de forløbne år fremsat en række forslag om ændringer i skattesystemet, hvorved dette direkte og indirekte indrettes på at skabe incitamenter til øget opsparing. Disse ændringer har sigtet på følgende:

- a) **Størst mulig udvidelse af området for proportionalskatten.**
- b) **Lempelse af formuebeskatningen.**
- c) **Lempelse i indkomstskatten når indkomst indenfor visse grænser er anvendt til anerkendte opsparingsformål, jfr. nedenfor.**

Som ordninger der via lettelser i indkomstskatten fremmede opsparing, var der

I det borgerlige skatterefor­m­for­slag fra oktober 1960 foreslået

dels en udvidelse af de da gældende forsikringsfradrag på 1000 kr. for forsørgere og 600 kr. for ikke-forsørgere til et forsikrings- og opsparingsfradrag på indtil 2500 kr. for begge kategorier,

dels en udvidelse og forbedring af ordninger med indexkontrakter (pristalsreguleret alderdomsopsparing),

dels endelig lettelser for personer, der nyetablerer sig i selvstændig virksomhed.

Det udvidede forsikrings- og opsparingsfradrag skulle kunne bruges til indskud på den lige indførte ordning med kapitalbindingskonti. De opsparede midler skulle være bundet i fem år men for at gøre ordningen mere elastisk og derved bedre kunne tjene skatteydernes opsparingsformål, skulle hensatte midler inden femårsfristens udløb kunne frigives til følgende formål:

- 1) Etablering af selvstændig virksomhed.
- 2) Erhvervelse af egen bolig.
- 3) Indskud i lejlighed.
- 4) Køb af andelsbevis til lejlighed.
- 5) Bosætning ved ægteskabs indgåelse.
- 6) Faglig uddannelse og studieformål.

I væsentlig grad er disse forslag blevet realiseret i tiden siden 1960.

Under forhandlingerne i foråret 1962 om indførelse af almindelig omsætningsafgift blev det som et af vilkårene fra borgerlig side for at gå med til omsætningsafgiften bestemt, at forsikrings- og opsparingsfradraget, bl. a. til kapitalbindingskonti skulle hæves til 1500 kr. for forsørgere og 1000 kr. for ikke-forsørgere. Denne ordning vedtoges i juni 1962 og trådte i kraft fra og med skatteåret 1963/64.

Ved omsforliget aftaltes yderligere en tilbygning til dette fradrag, hvorved opsparing op til ialt 2500 kr. for forsørgere og 2000 kr. for ikke-forsørgere også skulle kunne få lettelse. Regeringen ville ikke gå med til at vælge den enkleste og letteste vej hertil, nemlig at hæve forsikrings- og opsparingsfradraget til de nævnte beløb; i stedet fik den i december 1962 gennemført en kompliceret ordning med »Skattelettelse for indskud m. v.«, gående ud på, at der som skattelettelse for opsparing under denne ordning blev givet skattereduktion på 21 % af opsparingsbeløbet, der årligt mak-

simalt måtte udgøre 1500 kr. for forsørgere og 1000 kr. for ikke-forsørgere, dog således at dette sammen med det foran nævnte forsikrings- og opsparingsfradrag højst måtte andrage 2500 kr. for forsørgere og 2000 kr. for ikke-forsørgere. K.F.'s ordfører Erik Haunstrup Clemmesen opponerede mod denne komplicerede ordning, men forgæves. K.F. foretrak en forhøjelse af det almindelige opsparingsfradrag til 2500, helst 3000 kr. Regeringen har nu nedsat et udvalg til forenkling af opsparingsreglerne. Udvalget har endnu ikke afgivet betænkning. I det socialdemokratiske kildeskattefor­slag (s. d.) er opsparingsreglerne tænkt erstattet af et standardfradrag, som gives uanset opsparingens størrelse. Realiseres denne tanke, vil skattelovgivningens opsparingsfremmende incitamenter forsvinde.

Til belysning af opsparingsordningernes benyttelse kan oplyses, at der i bankerne pr. 31. januar 1964 var tegnet 406.000 kapitalbindingskonti med et samlet indskud på 315 mill. kr. samt 53.000 21%-lettelseskonti med et samlet indestående på 50 mill. kr. For sparekasserne foreligger kun tal, der er et år ældre. Der var da i disse tegnet 292.000 kapitalbindingskonti med et samlet indestående på 205 mill. kr. og 28.000 21%-lettelseskonti med ialt 27 mill. kr. – Formentlig er der i øjeblikket bundet ialt mellem 700 og 800 mill. kr. på de to former for opsparingskonti.

Se Indexkontrakter og Selvpensionister.

ORGANISATIONSTVANG

Organisationstvang finder ikke blot sted på det private arbejdsmarked i kraft af funktionærlovens mangler (se denne) og uheldige arbejdsoverenskomster (se Arbejdskraft), men også i vid udstrækning inden for det offentlige.

Denne organisationstvang har formet sig på forskellig måde. Det offentliges hang til at gøre medlemskab på kontorområdet afhængig af medlemskab i HK har tidligere været imødegået fra kon-

servativ side, men hertil kommer, at man på en række arbejder- og funktionærområder har benyttet arbejdsløshedskasserne som instrument, idet man har krævet medlemskab (i overenskomsterne med vedkommende fagforening bruges udtrykket »fortrinsvis«) af en bestemt fagforening.

Da arbejdsløshedskasserne opkræver strafkontingent for medlemmer, der ikke er i vedkommende arbejdsløhedskasse, og da det i praksis i mange arbejdsløhedskasser har været umuligt at være medlem uden at være i fagforeningen, har disse bestemmelser virket som organisationstvang. Folketigsmændene Haunstrup Clemmensen og Ninn-Hansen har gentagne gange påtalt disse forhold. Her skal nævnes to konkrete sager:

1) **630 DSB-chauffører (Rutebiler)** udmeldte sig af Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejderforbund og dannede deres egen fagforening. Årsagen var, at den store fagforening ikke støttede deres lønkrav som specialister og folk med særligt ansvarsfuldt arbejde. De blev af DSB truet med afsked.

I Folketinget rejste **Haunstrup Clemmensen** sagen 15/1-63 og spurgte, om trafikministeren ville give det nye forbund forhandlings- og organisationsret og indgå overenskomst med det, men det afviste ministeren.

2) **Forsvarets materielpersonel** har i 30 år forhandlet gennem deres upolitiske funktionærorganisation, men i 1963 gik ministeren med til at give HK. overenskomsten for søværnet og flyvevåbnet, fordi denne organisation havde flertal inden for materiel- og kontorpersonale sammenlagt på disse to områder. **Haunstrup Clemmensen** påviste i Folketinget, at ministeriets begrundelser i de to sager, DSB og forsvaret, var lige modsatte, idet man i det ene tilfælde regnede efter

hele området (DSB med 6000 arbejdsmænd) og i det andet splittede op i hær, flyvevåben og søværn, hvad man aldrig havde set før. Chaufførerne havde endda **selvstændig** overenskomst under DASF.

Det er ganske øjensynligt, at statens politik i begge tilfælde har været – uanset, at argumenterne kolliderede – at sikre de socialdemokratiske ledede organisationer så stor magt som muligt på de upolitiske bekostning.

Under behandlingen af et forslag om arbejdsløshedskasserne i 1962/63 krævede **Ninn-Hansen** i udvalget materiale vedrørende statens organisationstvang.

Ninn-Hansen spurgte derefter uden at få nøjagtigt svar i Folketinget finansministeren om, hvordan staten stillede sig til de overenskomster, hvor der foreligger organisationstvang.

Den liste, der blev forelagt i udvalget, var så lang, at den ikke kan aftrykkes her. Her er nogle eksempler:

Civilforsvaret beskæftiger »fortrinsvis« medlemmer af snedkernes arbejdsløhedskasse eller elektrikerens arbejdsløhedskasse. Rigsbibliotekembedet, Rigsarkivet, Nationalmuseet, Christiansborg Slotsforvaltning, Kronborg Slotsforvaltning ansætter fortrinsvis medlemmer af en statsanerkendt arbejdsløhedskasse.

Da FTF's arbejdsløhedskasse – der først blev anerkendt efter langvarigt konservativt pres – ikke har kunnet få »overflytningsret«, vil det i praksis sige, at man giver folk fra de socialdemokratiske ledede organisationer forret på disse områder.

Et forsøg i forrige folketingsperiode på at få oprettet en upolitisk arbejdsløhedskasse for alle funktionærer og på lige fod med de bestående blev afvist af regeringen (foreslået af K. F. og Venstre).

I en forespørgsel stillet af K. F. og Venstre i 1963 med **Haunstrup Clemmensen** som ordfører blev sagen taget op igen. Forespørgslen lød:

»Vil finansministeren foranledige, at der fastlægges ensartede retningslinier for statens afslutning af overenskomster med faglige organisationer? Vil ministeren sikre, at sådanne overenskomster ikke indeholder bestemmelser om de af offentlig myndighed ansattes forpligtelser til at være medlem af bestemte faglige organisationer eller arbejdsløshedskasser?«

Finansminister **Poul Hansen** mente ikke, at staten kunne have nogen interesse i de eksklusivbestemmelser, der går ud på at påbyde medlemskab af bestemte faglige organisationer eller bestemte arbejdsløshedskasser:

»På den anden side kan sådanne bestemmelser vel ikke betragtes som ulovlige. For det private arbejdsmarkeds vedkommende er de i hvert fald ikke blevet underkendt ved domstolene. Det naturlige vil være, at staten ved fremtidige nye overenskomster eller overenskomstfornyelser søger at undgå sådanne bestemmelser. Om vi helt kan nå dette mål, må dog, ikke mindst, hvor det drejer sig om fornyelser af løbende overenskomster, bero på det standpunkt, der indtages af den anden part i overenskomstforholdet...«

Ministeren mente, at man fortsat skulle tilstræbe at ansætte folk, der var medlem af en statsanerkendt arbejdsløshedskasse.

Haunstrup Clemmensen sagde i sin replik, at man bedre kunne bedømme ministerens svar, hvis han ville give los over for DSB-chaufførerne og forsvarets upolitiske organisation. Det ville Poul Hansen ikke, men han lovede, at chaufførerne ikke skulle blive afskediget.

(Se Arbejdsløshedskasser, Arbejdskraft og Funktionærlov).

ORKESTRE: Statens støtte til orkestre uden for hovedstadsområdet var i adskillige år afhængig af be-

villinger fra finansudvalget, tipsmidlerne eller andre faste kilder. I 1961 vedtoges en lov, der lagde støtten i faste rammer for by- og landsdelsorkestrene i Aarhus, Aalborg og Odense, og siden 1. maj 1963 går Sønderjyllands Symfoniorkester ind under samme ordning. I 1964 er vedtaget en lov om et tilsvarende statstilskud til Tivolis koncertsals orkestres virksomhed som landsdelsorkester for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm. Statsstøtten til orkestrene er fastsat i forhold til de lokale tilskud.

K. F. er gået fuldt og helt ind for denne støtte, og under behandlingen af loven af 1961 gjorde **Ole Bjørn Kraft** opmærksom på, at han og **Poul Sørensen** i 4 år havde gjort forestilling over for undervisningsministeren for at få ham til at lægge statsstøtten i faste rammer. Kraft udtalte endvidere:

»Jeg håber, at lovforslaget er en bebudelse af, at statens støtte til kulturlivet skal omfatte det ganske land og ikke alene hovedstadens institutioner. Det har også meget stor betydning for den befolkningsmæssige udvikling, at der skabes sådanne kulturcentre igennem orkestre, teatre, universiteter, konservatorier o. lign., så vi derigennem bidrager til, at samlingen omkring hovedstaden ikke bliver alt for voldsom, men at der bliver noget mere balance i disse forhold her i landet.«

OTTENDE SKOLEÅR. Se Folkeskolen.

OVERBEFOLKEDE BOLIGER. Se Beboelsestæthed.

OVERBUDGETTERING. Se Statsoverskud og Finanspolitik.

OVERENSKOMSTER. Se Arbejdsoverenskomster.

OVERSKRIDELSER AF BEVILLINGER. Se Bevillingskontrol.

P

PAPIRVÆLDE. Se Byggeattester.

PARCELBYGGERI

Regeringens nye byggerestriktioner og ændringer i loven om boligbyggeri (Se Byggestop og Boligbyggeri) sigter i første række på at begrænse det private parcelhusbyggeri. Boligminister **Carl P. Jensen** udtalte ved forelæggelsen 7. nov. 63:

»Efter nøje undersøgelser er jeg nået frem til de nævnte grænser (for areal og pris) som på den ene side vil **skære en væsentlig del af det mere kostbare eller større parcelhusbyggeri fra**, men på den anden side er fastsat så liberalt, at det vil være muligt at bygge fuldt forsvarlige boliger inden for dette beløb.

Også den foreslåede nedsættelse af lånegrænserne for parcelhusbyggeriet (Se Boligbyggeri) ville medføre begrænsning af det private byggeri, og direktør **Viggo Nørby**, Byggeriets Realkreditfond konstaterede (Se Boligbyggeri) at der ikke blev taget lige hensyn til nye villabyggere og kommende lejere i boligselskaberne. Regeringens påskud var: Den kraftige stigning i parcelhusbyggeriet i de ikke restriktionsrede områder.

Forinden havde regeringen imidlertid ved hjælp af byggestoppet bragt stigningen i parcelhusbyggeriet til ophør og fra 1962 til direkte fald: (Efter Statistisk Årbog)

År	privat u. støtte	privat m. støtte	Ialt
1953	1.335	8.143	9.478
1954	1.419	9.738	11.157
1955	1.656	7.633	9.289
1956	1.553	6.479	8.032
1957	1.673	8.342	10.015
1958	2.743	6.009	8.743
1959	5.097	6.673	11.770
1960	10.255	4.902	15.157
1961	15.542	2.273	17.815
1962	16.413	1.452	17.865
1963	15.444	831	16.275

Som det ses, medførte 1958-loven, som trådte i kraft 1. apr. 59, en stigning på næ-

120

sten 100 pct. samme år og påny det følgende år. Med gennemførelsen af byggestoppet (se dette) i februar 60 dæmpedes stigningstakten til det halve, og stigningen 61-62 var yderst beskeden for i 62-63 at blive vendt til fald. Det samlede fuldførte byggeri var imidlertid uændret fra 1962 til 63. Dette skyldes, at det sociale boligbyggeri gik netop lige så meget frem som alt øvrigt boligbyggeri gik tilbage.

K. F. har altid søgt at værne parcelhusbyggeriet mod den ideologisk dogmatiske favorisering af det sociale byggeri. I **landsrådsmødets** udtalelse 4.-5. nov. 61 om Byudvikling og Boliger hedder det:

»Parcelhusbyggeriet bør fremmes på grundlag af 1958-lovens bestemmelser, og de begrænsninger, som i kraft af byggestoppet og lovrevisionen af 1960 er gennemført for dette byggeri bør definitivt bortfalde.

I **landsrådsmødets** udtalelse 10.-11. nov. 62 om Ejendomsret for alle understreges erfaringen om, at befolkningens flertal ønsker parcelhuse (Bekræftet ved Sociologisk undersøgelse), og der fortsættes:

»Så længe byggerestriktionerne opretholdes, bør parcelhusbyggeriet ikke forfordes. Hvis arbejdskraft og materialer tvangsmæssigt dirigeres over i det skrabede etagebyggeri, vil resultatet blive en beklagelig nedsættelse af landets boligstandard og en kostbar fejlinvestering.

Disse synspunkter fremførtes påny ved lovændringen i 1964 og støttes af alle sagkyndige (Se Boligstandard, Sanering, Socialt boligbyggeri).

PARTIERNES SAMMENSÆTNING.

Ifølge en Gallupundersøgelse i indværende folketingsperiode har partierne følgende procentvise sammensætning:

	A	B	C	D
Arbejdere	34	18	10	8
Funktionærer	14	11	27	6
Landbrugere	1	16	3	31
Andre selvst.	3	5	18	9
Hustruer (hvj.)	28	36	28	33
Pensionærer	18	12	9	10
Ude af erhverv	2	2	5	3
	100	100	100	100

PARTSOFFENTLIGHED. 1. oktober i år træder loven om partsoffentlighed i forvaltningen i kraft. Loven vedtoges 6. maj enstemmigt. Den indfører et nyt princip herhjemme, idet den giver **ansøgere, klagere og andre parter** i en sag, der behandles i eller er afgjort af den offentlige forvaltning, **adgang til at forlange at blive gjort bekendt med sagens dokumenter.** Som undtagelse gælder sager, hvor partens interesse må vige for afgørende hensyn til private eller offentlige interesser samt visse oplysninger af intern karakter myndighederne imellem. Med ligeledes kun få undtagelser gælder, at en sags endelige afgørelse skal udsættes, indtil parten har haft lejlighed til at sætte sig ind i dokumenterne og haft adgang til at fremsætte sine synspunkter.

K. F. havde ønsket, at loven også skulle omfatte oplysninger i sager vedr. ansættelse eller forfremmelse i offentlig tjeneste, og stillede sammen med V. ændringsforslag herom, men det blev forkastet.

Ved forslaget 2. behandling udtalte **Thestrup** om betimeligheden af denne ændring:

«Efter tjenestemandsløven er der en vis adgang til at blive gjort bekendt med, hvilke andre ansøgere der er til den stilling, de søger, og hvilke udtalelser ens foresatte afgiver om een. Jeg tror, at alle tjenestemænd anser adgangen hertil som noget meget nødvendigt for at hindre misbrug. Men nu bliver i stigende grad stillinger, der tidligere var tjenestemandsstillinger, besat med **overenskomstlønnede.** For store grupper vedkommende, måske navnlig inden for de akademisk uddannede, for juristernes, for ingeniørernes og for lærernes vedkommende har det ikke været hensigten, at der, selv om de bliver ansat som overenskomstlønnede, skulle ske større ændringer i deres stilling over for det offentlige, bortset fra løn og pension. Hvis vi nu gennemfører det foreliggende lovforslag uden den af os foreslåede ændring, **gor vi på et vigtigt område en ændring i deres status, og denne ændring er efter min opfattelse ikke rimelig.** De almindelige grunde, der taler for offentlighed, kan efter min opfattelse ikke føre til en **tilsidesættelse** her.»

Loven om partsoffentlighed skal tages op til revision i folketingsåret 1969–70. **Thestrup** har under behandlingen i Folketinget såvel som i den kommission, der forberedte lovgivningen, gjort sig til talsmand for, at **fuld offentlighed** i forvaltningen bør være det mål, der må stræbes efter.

PENSIONSPOINTS. Se Tillægspension (Svensk ordning).

PENSIONSTILLÆG

der var indeholdt i forslaget af jan. 64 om fuld folkepension (se dette), er et særligt tillæg til folkepensionister, der ikke har væsentlige indtægter udover folkepensionens grundbeløb.

Tillægget er ens for ægtepar og enlige og andrager 75 kr. mdl. (900 kr. årlig) plus et beløb svarende til sygekassekontingentet (gennemsnitligt 144 kr. årligt).

Hvis folkepensionistens private indtægt overstiger hhv. 1000 og 1500 kr. årlig for enlige og ægtepar aftrappes pensionstillægget med 60 kr. for hver overskydende 100 kr. Pensionstillægget bortfalder helt ved private indtægter, der andrager 2600 kr. for enlige og 3100 kr. for ægtepar.

Pensionstillægget gennemføres over en treårig periode begyndende den 1. april 65, således at det udgør 35 kr. mdl. i 65/66, 55 kr. mdl. i 66/67 og derpå 75 kr. mdl.

Der ydes kun halvt pensionstillæg til folkepensionister, der bor i pensionistboliger.

Den årlige merudgift til pensionstillægget (samt en mindre forbedring af alders- og efterlevestillæggene og af pensionen ved ophold under særforløb) udgør 143 mill. kr. i 65/66, 190 mill. kr. i 66/67 og 237 mill. kr. i 67/68. Regeringen har ikke fremsat forslag om, hvordan disse udgifter skal dækkes.

Det konservative Folkeparti mente, at folkepensionens grundbeløb måtte forhøjes, da den i øjeblikket ikke ligger ret langt over de internationale minimumsnormer for folkepension. (40 pct. af årslønnen for en fuldt beskæftiget ufaglært arbejder indenfor maskinindustrien). Under pensionstillæggets 1. beh. i Folketinget fremhævede **Clara Munck** imidlertid:

1) at forslaget bringer dækningsprocenten op til 46–48 pct.,

- 2) at forslaget kompromitterer tanken om fuld folkepension til alle, idet man her indfører en ny indtægtsbestemt folkepension med nedslagsvirkninger i tilfælde af privat opsparing eller arbejde ved siden af folkepensionen,
- 3) at forslaget medfører en maskeeret huslejevforhøjelse for folkepensionister i pensionistboliger på indtil 50 pct. i hovedstaden og 75 pct. i landkommunerne, og
- 4) at der må tilvejebringes klarhed over, hvordan merudgiften skal dækkes.

Det lykkedes imidlertid ikke K. F. at få fjernet disse nye nedslagsregler, regeringen ønskede at indføre for ældre, der sikrer sig mindre arbejdsindtægter ved siden af folkepensionen. Både af administrative og andre grunde skulle der dog være håb om at få sløjft denne urimelighed ved den revision af loven, der skal finde sted i folketingsåret 1966-67.

PERIODEN 1950-53

Under den borgerlige regering 1950-53 opnåedes følgende hovedresultater:

1. Den alvorlige valutakrise, som den socialdemokratiske regering havde efterladt, blev overvundet,
2. Danmarks forsvar blev opbygget i konsekvens af NATO-samarbejdet.
3. Grundloven blev ændret.
4. Talrige krigstidsrestriktioner blev afviklet.
5. Handelen blev liberaliseret.

Om perioden kan løvrigt gives følgende mere detaljerede oplysninger:

Valutaen: Da den borgerlige regering trådte til i 1950, måtte den overtage et reelt valutaunderskud på 193 mill. kr. Efter VK-regeringen var underskuddet forvandlet til et overskud på 304 mill. kr. og samtidig var nettogælden til udlandet bragt ned fra 2.895 mill. kr. til 1.802 mill. kr.

122

Renten: Da den borgerlige regering trådte til, var diskontoen nået op på den hidtidige rekordhøjde, 5 pct., men da man kom til valgdagen i 1953 kunne Nationalbanken sætte den ned til 4,5 pct. Valget bragte en socialdemokratisk regering – og i juni 1954 steg renten til 5,5 pct., i 1961 nåede den op på 6,5 pct. Efter gennemførelsen af omsforliget kunne den på ny nedsættes til 5,5 pct. I juni 1964 blev den atter sat op til 6,5 pct.

Rationeringer: Et meget vigtigt led i den borgerlige regerings arbejde var afviklingen af de kriserestriktioner, som de tidligere regeringer havde ladet stå i efterkrigsårene.

Sukker-, kaffe-, smør- og al anden rationering blev ophævet. Forbud mod installation af oliefyre og lignende forbud ophævedes. Frigørelsen af handelen, som indtil 1950 kun omfattede 50 pct. af importen, blev ført videre, så den kom til at omfatte 83 pct. Konkurrencen vendte tilbage til Danmark og medførte meget vanskelige omstillingsproblemer for industrien, men hermed lagdes også grunden til den styrkelse af industrien, som netop i disse år giver så smukke resultater. Endelig var det i disse år, vi sagde endeligt farvel til de våde tørv.

Socialt gennemførtes en række forbedringer. Der indførtes pristalsregulering af aldersrente og halvårlig automatisk regulering af normalbidraget til enlige forsørgere, hvor der hidtil kun var reguleret hvert andet år. Ferieloven ændredes, så den lovpligtige ferie blev på 3 uger mod hidtil 2.

I det hele taget var der enighed mellem partierne i Folketinget om den sociale lovgivning i disse år. Regeringen fremsatte 28 lovforslag, hvoraf 27 blev vedtaget, medens forslaget om indskrænkning i skolebespisningen blev forkastet. Socialdemokratiet har senere selv gennemført denne begrænsning. Socialdemokratiet fremsatte selv fem sociale lovforslag. Et om brændselshjælpen blev trukket tilbage, fordi et regeringsforslag om samme emne blev vedtaget. Et forslag om skolebespisningen blev stemt ned. De øvrige tre forslag blev enstemmigt vedtaget. Socialdemokratiet kunne have fremsat flere egne forslag, hvis det var utilfreds med regeringens initiativ. Men det skete ikke, og kritik lyder først nu 10 år efter...

Beskæftigelsen: Omkring 40.000 mennesker, der helt frem til 1950 producerede tørv, blev ledet tilbage til de byer, som de engang var kommet fra. Derved – og på grund af en meget omfattende frigørelse af handelen med udlandet – steg ledigheden.

Men allerede i den borgerlige regerings sidste år faldt ledigheden på ny. Under de socialdemokratiske regeringer i årene 1955, 1956, 1957 og 1958, var ledigheden større end under den borgerlige regering i 1953.

Den samlede arbejdsløshed i årligt gennemsnit fra 1949 til 1959 var ifølge Stati-

stisk Oversigt fra 1948-58 og 1951-61: I 1949 ialt 59.000. I 1950 ialt 54.800. I 1951 ialt 63.000. I 1952 ialt 81.600. I 1953 ialt 61.000. I 1954 ialt 54.100. I 1955 ialt 65.900. I 1956 ialt 75.500. I 1957 ialt 70.900. I 1958 ialt 68.400 og i 1959 ialt 44.100.

Byggeriet: Påstanden om det »ringe« bo-ligbyggeri under den borgerlige regering holder heller ikke stik ved en sammenligning med de efterfølgende socialdemokratiske regerings indsats på området.

I 1952 blev der igangsat 23.124 lejligheder, og i 1953 blev det til 23.777 lejligheder. Det var mere, end der blev igangsat under socialdemokratisk styre i 1955, 1956 og 1957. Igangsættelsestallene for alle disse år er: I 1953 ialt 23.777. I 1954 ialt 24.321. I 1955 ialt 19.967. I 1956 ialt 21.724. I 1957 ialt 22.270. I 1958 ialt 24.293 lejligheder. (Se iøvrigt Boligbyggeri under ministeriet Eriksen-Kraft.)

Perioden fra 1950 til 1953 var en opbygningstid, hvor de sidste kriseordninger afskaffedes, og hvor økonomien rettedes op efter den store nedgang under socialdemokratisk styre. I disse år blev grunden lagt til den velstandsstigning, som rationalisering i landbrug og industri har bragt **trods** de senere socialdemokratiske regerings politik.

PHILIP, KJELD OG LANDBRUGSPOLITIKKEN: Økonomiminister Kjeld Philip fældede 10. apr. 64 i Skive Folkeblad denne dom over Det rad. Venstres landbrugspolitik:

»For mig er målet for landbruget velstående landbrugere, der kan klare sig selv uden understøttelse fra andre befolkningsgrupper. De må nødvendigvis blive få - bl. a. fordi vi jo ikke har unge nok til at overtage gårdene, og de må blive specialister, for ellers bliver de ikke velstående. Landbruget må arbejde med meget betydelig kapital. Landbrug bliver en slags industri.

For mig at se bekæmper vort parti disse fremtidsperspektiver med den landbrugspolitik, vi fører.»

PLANLÆGNING. Se Zoneplan, Landsdelsplanlægning, Planlægningslovene, Jordlovene og Trafikpolitik.

PLANLÆGNINGSLOVENE (jordlove) er fællesbetegnelsen for de ændringer, regeringen 23. jan. 63 foreslog i byreguleringsloven og byplanloven samt det nye forslag om en regionsplanlov. Hertil kom

mer de landsplanagtige led, som regeringen ved samme lejlighed søgte at indføre i naturfredningsloven. (Se denne).

K. F. vendte sig mod forslagernes rigoristiske karakter, deres ubegrænsede bemyndigelser til ministrene, sammenblanding af forvaltende og dømmende myndighed og deres grundlovsstridige ekspropriationsbestemmelser. Dertil pegedes der på, at man hermed skabte et hidtil ukendt system af kinesiske administrationsæsker.

K. F. foreslog derfor sammen med Venstre en samling af de fire lovforslags planlægningsbestemmelser i **en egentlig landsplanlovgivning** og fremlagde skitse til et forslag herom i 47 paragraffer. Forslaget fastholder grundlovens påbud om fuld erstatning ved ekspropriation, bestyrker kommunernes indflydelse og benytter ikke unødige bemyndigelser til ministrene.

Efter folkeafstemningen opgav regeringen at gennemføre de tre udsatte love, men i et udvalgsmøde krævede den hele problemet, d.v.s. drøftelsen af oppositionens forslag, henvist til et udvalg med kommunal repræsentation. Oppositionen stillede som betingelse for ikke at modsætte sig yderligere forhandling, at også den forkastede naturfredningslovs landsplanbestemmelser inddroges i det kommende udvalgs drøftelser. Imod betydelig modstand fra kulturminister **J. Bomholt** blev dette derefter gennemført. Udvalget har ikke afsluttet sit arbejde. Problemet er derfor holdt åbent til efter valget.

PLEJE- OG SYGEHJEM: Folketinget vedtog 9. april 64 enst. at ændre loven om invalide- og folkepensionisters forsyrg således at:

1) Oprettelse af alle pleje- og sygehjem for invalide og pensionister skal godkendes af socialministeren efter forhandling med boligministeriet og Sundhedsstyrelsen, således at kvaliteten bliver forsvarlig.

2) At kommunerne skal indgå fast overenskomst med private syge- eller plejehjem, hvis mindst 12 af de indlagte (8 i det opr. forslag) er pensionister.

3) At kommunerne får tilsynspligt med hjemmene.

4) At der åbnes adgang for tilrettelæggelse af forbedret uddannelse af personale.

Clara Munck kritiserede ved 1. beh. visse yderligtgående bemyndigelser til ministeren i forbindelse med tilsynsførelsen. Desuden fandt hun grænsen for overenskomstpligt (8 patienter) for lav. Under udvalgsforhandlingerne afdæmpedes ministerens bemyndigelser og overenskomstgrænsen forhøjedes til 12, hvorefter K. F. kunne gå ind for forslaget på dette punkt.

I samme forslag indføjedes bestemmelse om, at kommunerne pålægges pligt til at indføre **hjemmehjælpsordning** inden 1. april 1968. (Se Hjemmehjælp).

Under forhandlingerne om plejehjemmene gjorde Clara Munck opmærksom på, at de økonomiske forhold i landet i betydelig grad har hæmmet investeringen i pleje- og sygehjem:

»Vi tror ikke, at nye statsindgreb, nye restriktioner og større udgifter til kommunerne løser det, der er vort problem. Og når den højtæ. minister indleder forslaget om forsorg for invalide- og folkepensionister med at sige:

»**Det påhviler enhver kommunalbestyrelse at sikre, at kommunerne råder over det nødvendige antal pladser.**«

så overvejer jeg virkelig alvorligt at stille ændringsforslag gående ud på, at det påhviler den højtæ. minister at sikre, at kommunerne kan komme til at råde over det nødvendige antal pladser.«

Ved sidste behandling stemte K. F. sammen med alle øvrige partier for loven.

POLITIKASSERNE. Under henvisning til stadig uro om politikassernes administration og gentagne kritiske påtaler fra statsrevisorerne og revisionsdepartementet fremsatte K. F. i 1962 sammen med V. forslag om politikassernes **ophævelse**. Loven herom blev vedtaget en-

stemmigt i juni 1963 og trådte i kraft 1. oktober samme år.

Under udvalgsarbejdet omredigeredes lovens tekst, men det foreslåede formål blev opfyldt. De **indtægter**, som hidtil var indgået i politikasserne (bøder), indgår nu i **statskassen**, som samtidig afholder de **udgifter**, politikasserne hidtil havde, og der er således gennemført statsrevision af midlerne. Politikassernes **formue** blev overført til statskassen.

Politikassernes administration har i de forløbne år været drøftet i Folketinget ved flere lejligheder, bl. a. i forbindelse med et spørgsmål fra **Poul Møller** til justitsminister **Hans Hækkerup** (S) om hjemlen til, at der blev tildelt justitsministeriets departementschef et årligt **repræsentationstillæg** på 6000 kr. af politikassernes midler, skønt samme departementschef havde ansvaret for revisionen af disse kasser. Ved tidligere lejlighed var det af oppositionen påtalt, at der fra politikasserne tildeltes tjenestemænd i justitsministeriet **kørselsgodtgørelse** og **lån til bilkøb**.

Justitsministeren forsvarede administrationen af politikasserne med henvisning til en række cirkulærer og andre bestemmelser, herunder en såkaldt plakat fra 1819 og en skrivelse fra kollegiestyret i 1844.

Poul Møller henviste til, at **grundloven** har afløst enevælden, og at den kræver, at ingen udgift må afholdes uden hjemmel i finanslov eller bevillingslov:

»Folketingets værdighed kræver, at der vedtages sådanne foranstaltninger, at politikasserne ikke længere, hverken med hensyn til bevilling af midlerne eller med hensyn til revisionen, er afskåret fra den samme kontrol fra tingets side, som alle andre statsmidler er underkastet.«

POLYTEKNISK LÆREANSTALT. Se Danmarks tekniske Højskole.

POP-RADIO. Se Musikkradio og Radio-monopol.

PORTOFORHØJELSER gennemførtes i 1961-62 ved at man forhøjede taksterne for breve, pakker, postanvisninger, postoprævninger, postindkasseringer, aviser og anbefalede breve. Forhøjelsen tilsigtede at hæve postvæsenets driftsindtægter med ca. 40 mill. kr., hvoraf

de 8-9 mill. kr. gennemførtes ved administrative forhøjelser.

Atter i 1962-63 foresloges nye portoforhøjelser, der skulle indbringe nogenlunde det samme provenu. Breve under 50 gram steg med 5 øre til 35 øre, og for de højere vægtsatser blev forhøjelsen henholdsvis 10 og 20 øre. Porto for brevkort forhøjedes med 5 øre til 25 øre. Tryksager steg med 3, 5 og 10 øre. Desuden visse forhøjelser for dagblade, ugeblade og tidskrifter.

Jørgen Jensen bemærkede ved 1. beh., at inflationen rider hurtigt, når ministeren kommer med et sådant forslag, inden forhøjelsen året tidligere endnu er ført helt ud i livet. **K. F. mener principielt, at statens forskellige virksomheder bør hvile i sig selv**, og der er jo også den udvej at begrænse udgifterne. Det er vel heller ikke rimeligt af det samlede regnskab for Post- og Telegrafvæsenet, der viser overskud, at plukke den sektor, der giver underskud, og derefter forhøje taksterne. Det er beklageligt, at staten viser vejen for prisstigninger. Ved 2. beh. gav **Jørgen Jensen** udtryk for de samme synspunkter som **Ninn-Hansen** ved behandlingen af statsbaneloven (se Takstforhøjelser), og det undrede ham, at når statsbanernes regnskab skal behandles under eet, at det samme da ikke er tilfældet for postvæsenets, der bliver opdelt efter de to tjenestegrene. Den logiske konsekvens af forslaget om takstforhøjelser for underskudsgrenen (post-), må være takstnedsættelser for overskudsgrenen (tele-).

Af de nævnte årsager måtte K.F. stemme imod.

PRISKONTROL

Skønt to undersøgelser foretaget af Monopoltilsynet i 1961 og 1962 viste, at den frie konkurrence stort

set sikrer mod urimelige avancer, vedtog Socialdemokratiets årsmøde i **august 1962** en resolution, der kræver, at »samfundets kontrol med priser og avancer må styrkes«, og den **4. oktober 1962** fremsatte handelsminister **Hilmar Baunsgaard** forslag til en lov om »indseende med priser«, hvorefter Monopoltilsynet kunne fastsætte maksimalpriser og -avancer og offentliggøre såkaldte »retningsgivende priser«.

Forslaget tilfredsstillede ikke S.F., som den 18. oktober 1962 fremsatte lovforslag om prisstop og øgede beføjelser til Monopoltilsynet. Det blev afvist af regeringspartierne, men i forbindelse med heldsløsningen i **februar 1963** fremsatte handelsminister Baunsgaard **tre lovforslag med praktisk taget samme virkning**. Da de kom til behandling, trak S.F. sit forslag tilbage, idet partiets ordfører erklærede, at regeringens forslag »i høj grad nærmer sig, hvad S. F. har foreslået«.

Regeringens tre forslag var:

1. Pris- og avancementstop for industri, handel og håndværk.

Denne lov skulle bortfalde senest 31. marts 1964, men blev ophævet i oktober 1963 efter en farceagtig episode i regeringen. Efter henvendelse fra Hans Rasmussen og LO fik statsminister Krag handelsminister Baunsgaard til at holde en allerede underskrevet kongelig resolution om lovens ophævelse tilbage. Da sagen kom frem, følte handelsministeren sig latterliggjort og truede med at sprænge regerings-samarbejdet, og så blev loven ophævet.

2. Udbyttestop. Aktieselskaber må i de kommende to år ikke anvende større beløb til udbytte end gennemsnittet for de tre seneste regnskabsår, og der må indtil 1. marts 1965 ikke udstedes friaktier eller foretages opskrivning af aktiers pålydende.

3. Indseende med priser. Lovforslaget fra oktober blev skærpet, så Monopoltilsynet fik bemyndigelse til at indføre absolut pris- og avancementstop for tre måneder ad gangen for bestemte varer eller brancher, medens forholdene undersøges, og Monopoltilsynet kan derefter fastsætte maksimalpriser og -avancer. Denne lov har varig karakter, men forslag til revision skal fremsættes i Folketinget inden 1. april 1965.

Disse love gjaldt ikke statens egne virksomheder. Kort efter lovenes vedtagelse forhøjede regeringen DSB-taksterne med 47 mill. kr. og posttaksterne med 40 mill. kr.

Under debatten om regeringens forslag sagde **Ove Weikop** bl. a.:

»Jeg tvivler på, at denne lov er i forbrugernes interesse. Den kan låse priserne fast, for den, der sætter priserne ned, risikerer, at han ikke kan få lov at sætte dem op igen, hvis det skulle blive påkrævet. Med dette forslag maner den liberale handelsminister alle krigstidens restriktioner op af graven«.

Om udbyttestop sagde **Ove Weikop**:

»Regeringen betragter åbenbart aktionærerne som en støvsugerbande, der trækker pengene ud af virksomhederne – medens sandheden dog er, at aktionærer, der vil løbe en risiko ved at sætte penge i skibsværfter, rederier eller andre virksomheder, er en forudsætning både for produktion, beskæftigelse og afsætning«.

PRISTALLET

Fra og med 1. jan. 1963 udtrykkes prisniveau'et bl. a. ved det såkaldte reguleringspristal, der blev vedtaget i foråret 1963. Reguleringspristallet er ligesom det tidligere detailpristal baseret på detailpriser på varer og tjenester samt husleje af boliger. Det adskiller sig fra det hidtil beregnede detailpristal derved, at **personlige skatter** ikke er medtaget, og at der så vidt muligt er foretaget fradrag i varepriser for skatter (herunder afgifter).

Reguleringspristallet har basis i januar 1963 = 100 og opgjordes i april 64 til 104,2.

Reguleringspristallet:

januar	63:	100,0
april	63:	101,6
juli	63:	100,9
oktober	63:	101,4
januar	64:	102,8
april	64:	104,2

Det ses heraf, at priserne, siden »helhedsløsningen« begyndte at virke i sommeren 63, er steget 3,3

point. Det svarer til en stigning på **16 point i det gamle pristal**. Dette var i juli 60 opgjort til 453 og i juli 63 til 511. Beregner man sig til april-værdien, ville det blive 527.

En stigning på 3 point i reguleringspristallet udløser en dyrtidsportion til lønmodtagerne.

Efter offentliggørelsen af det nye reguleringspristal, der i april 64 viste en stigning på 1,4 point, udtalte **Poul Møller**:

»Vi er blevet så vant til, at priserne stiger, at de fleste vel bare trækker på skuldrene ved meddelelsen om den nye prisstigning. Men stigningen svarer til over 5 points efter det gamle pristal. Det er således ikke en bagatelagtig stigning, der er tale om. Den seneste OECD-rapport viser også, at Danmark har europæisk rekord i prisstigninger siden 1960.«

Gottschalck-Hansen sagde:

»Statsministeren må nu høre op med sine gentagne fremsatte påstande om, at prisniveauet er i ro. Siden den ny pristalsberegning blev taget i brug den 1. jan. 63, er pristallet steget med 4,2 pct. Det er ensbetydende med, at den rente, man får af opsparede penge i banker og sparekasser, for en stor del opsluges af faldet i pengeens købekraft. Hertil kommer skatten.«

Ekstrabladet skrev:

»Det ny pristal er desværre et vidnesbyrd om, at **inflationen trives vel**, og at vore penge bliver stadig mindre værd.«

Indførelsen af et pristal, der ikke medregnede skatter og afgifter, var led i det såkaldte oms-forlig i sommeren 1962.

Gottschalck-Hansen udtalte under 1. beh.:

»I virkeligheden er det et gammelt og vidt udbredt ønske, der imødekommes, når man nu tager skatter og afgifter ud af pristallet, et ønske, som i virkeligheden deles af mange tjenestemænd og lønmodtagere, fordi man finder det urimeligt og i relation til dem, der lever i frie erhverv, uretfærdigt, at disse poster indregnes i det lønregulerende pristal... I princippet er det uheldigt og forkert, at udgiften til skat, det være sig direkte eller indirekte, indregnes i dette tal, og jeg kan fuldt og helt tilslutte mig den argumentation, der er fremført af de tidligere ærede ordførere.«

PRIVATE SKOLER: Den frie adgang til at oprette og drive private skoler er dybt forankret i vort folks

frihedstraditioner. **K.F.'s skoleprogram af 1962** kræver disse traditioner respekteret og betegner den private skole som **et uundværligt led** i det moderne undervisningssystem. Derfor bør den sikres gennem fornødne **tilskudsordninger**.

Den private **realskole** bør bestå af en 2-årig realafdeling, hvortil knyttes enten en 8-årig hovedskole eller klassetrinnene fra 6. til 8. skoleår.

Private eller kommunale **gymnasier** og **seminarier** må have mulighed for at eksistere, men de skal kunne overgå til staten, hvis de selv fremsætter ønske herom.

Der henvises til afsnittene om Skolestruktur og om de enkelte skoleformer.

PROGRESSIV SKAT: Med stigende velstand og den aftagende ulighed i indkomsternes fordeling aftager begrundelsen for at opretholde en så hård progressiv beskatning som hidtil. Samtidig træder den progressive beskatnings ulemper tydeligere og tydeligere frem; de kan kort opregnes således:

1) Progressiv beskatning medfører **flotthed med fradragsberettigede udgifter**, som måske tillige er samfundsmæssigt unødvendige udgifter, fordi »skattevæsenet alligevel betaler det meste af dem«.

2) Økonomiske dispositioner påvirkes uheldigt af progressionen: I sig selv **urentable investeringer bliver rentable**, fordi de kan afskrives efter progressive satser, og omvendt bliver samfundsmæssigt værdifulde, men økonomisk risikable investeringer i pionerforetagender gjort yderligere risikable gennem den progressive skats kraftige beskæring af fortjenesten.

3) Den høje progressive skat **frister stærkt til skattesnyderi** og for at søge dette hindret eller afdæmpet, må der oprettholdes et bekosteligt administrativt kontrolapparat.

4) Den høje progressive skat nødvendiggør en stærk differentiering og dermed **komPLICERING AF SKATTELOVGIVNINGEN**.

5) Den høje progressive skat har **uheldige følger for arbejdslysten** og opsparelssevnen.

6) Progressionen gør **staten direkte interesseret i inflationen**, for med stigende

indkomster følger endnu stærkere stigninger i skatteprovenuet.

Se iøvrigt: Indkomstskat til staten, Skattereform (K.F.'s forslag) og Proportionalsskat.

PROPORTIONALSSKAT: Et af hovedpunkterne i K.F.'s skattepolitik er bestræbelserne for udvidelse af den proportionale beskatnings område. Ved proportional beskatning bliver skattepligtig indkomst (udover det skattefrie bundfradrag i enhver indtægt) beskattet med en fast procent i stedet for som efter det progressive system, (s. d.), at blive beskattet efter en skatteskala med stigende procenter, hvilket betyder at indkomststigninger beskattes hårdere end den øvrige del af indkomsten.

Hvis en skatteydners indkomst ligger indenfor det proportionale skatteområde, kan han øge sin indkomst og få denne foregelse beskattet med samme procent som resten af hans indtægt. Man fjerner herved den skattestraf på øget arbejdsindsats, som karakteriserer den progressive beskatning. Også for selverhvervende hustruer er proportionalbeskatningen en meget betydningsfuld ordning, idet den fjerner den merskat på hendes indtægt og på ægteskabet i det hele, som fremkommer, hvis hendes indkomst lægges ovenpå mandens og deres samlede indtægt derefter beskattes progressivt. (Se Sambeskatningen).

Da man i foråret 1961 måtte realisere det borgerlige skatteforslags idé om at forhøje grænsen for proportionalsskatten til 18.000 kr., udtalte den socialdemokratiske ordfører **Peter Nielsen** i Folketinget:

»Selvfølgelig er det altid et spørgsmål, hvor proportionalsskatten skal standse, og mit parti er af den formening, at vi i hvert fald ikke kan gå højere; at den er ført så langt op som forsvarligt.«

Se iøvrigt: Indkomstskat til staten, Skattereform (K.F.'s forslag) og Progressiv skat.

PRÆSTERS UDDANNELSE. Se Efteruddannelse for præster og Lægpræster.

PUNKTSKATTER. Se Forbrugsafgifter.

R

RADIKALE BETINGELSER: Det radikale Venstres landsmøde i Odense den 30. og 31. maj lod ingen tvivl tilbage om de radikales hensigter efter valget. Dels i en resolution, dels af landbrugsminister **Karl Skytte** erklæredes, at de radikale vil fortsætte samarbejdet med Socialdemokratiet, forudsat

- 1) **de to partier får flertal ved valget,**
- 2) **de radikale går frem ved valget og**
- 3) **enighed efter valget om en fælles politik.**

Karl Skytte sagde iflg. »Berlingske Tidende« den 31. maj:

»Vi ikke alene vedkender os, men er faktisk stolte af de resultater, vi har opnået gennem syv års deltagelse i regeringen. Hvis der derfor efter næste valg bliver et flertal af de nuværende regeringspartier efter et godt radikalt valg, vil det være en naturlig udvikling, om dette samarbejde fortsættes forudsat, at der i begge partier er en realpolitisk mulighed for et arbejdsprogram ud fra social-liberale synspunkter, der kan klare dagens praktiske opgaver og løse de langsigtede opgaver, vi står overfor.«

RADIKALE VENSTRE. Se Udenrigspolitik, radikal og Radikale betingelser.

RADIO. Se Danmarks radio, Radiolov, Radio-Monopol og Musikradio.

RADIOLOV: Da den nugældende radiolov vedtoges af Folketinget i 1959, undlod K. F. og V. at stemme, idet de to partier havde fået en række fælles ændringsforslag, bl. a. om **snarlig adskillelse af radio og fjernsyn**, forkastet.

I et spørgsmål til ministeren for kulturelle anliggender har **Hanne Budtz** i januar 1962 påny rejst tanken om adskillelse. Minister **Bomholt** (S) oplyste, at han ville ned-

sætte et sagkyndigt udvalg om sagen, og dette udvalg afgav i februar 1964 betænkning. Det indstilledes heri, **at adskillelsen blev delvis gennemført**, og dette er Danmarks Radio nu ved at praktisere.

Som motivering for adskillelsen udtalte **Hanne Budtz** bl. a., da hun rejste sagen påny i 1962:

»Nu er man i den lykkelige situation at have særdeles dygtige programchefer, men dels er det vel næsten umenneskeligt store krav, der stilles til dem i det daglige arbejde, dels er det vel nødvendigt at få delt arbejdet med henblik på at få skabt mindre afdelinger med større ansvar for den enkelte – hermed også større ansvar nedefter. En så pyramidalsk opbygning, som faktisk findes i øjeblikket, kan hindre en hurtig udvikling af aktuelle opgaver, og den kan hindre en tilstrækkelig fri udfoldelse af de mange gode kræfter, der har følt sig tiltrukket af den særlige arbejdsform og indsats, som radio- og TV-arbejdet kræver.

En adskillelse af radio og TV vil også kunne betyde en øget indsats på et af de områder, som for de fleste seere i dag spiller en væsentlig rolle, nemlig den store underholdningsafdeling, en udvikling som efter manges opfattelse må gå forud for etableringen af f. eks. en omfattende melodiradio.«

Se endvidere afsnittene: Radioråd, Musikradio, Radio-Monopol og Bilradio.

RADIO-MONOPOL: Iflg. loven om radiospredning har Danmarks Radio **eneret** på radio- og fjernsynsspredning her i landet. K. F. forsøgte ved lovens ændring i 1959 sammen med V. at få dette monopol **ophævet**. Et forslag om, at de respektive ministerier skulle kunne give andre tilladelse til oprettelse og drift af radio- og fjernsynsstationer, blev forkastet af regeringspartierne og S. F.

I 1962 fremsatte de to oppositionspartier forslag på linie med deres synspunkter i 1959. **Hanne Budtz** udtalte bl. a.:

»Når vi mener, der skal kunne meddeles **private personer eller selskaber** bevilling til radiospredning på kommerciel basis, skal det betragtes som vort bidrag til at skabe orden i æteren i det omfang, vi ved **internationale aftaler er bundet hertil.**«

Det var forslagsstillernes mening, at forslaget skulle behandles samtidig med et forslag fra trafikminister **Kai Lindberg** (S) om andre ændringer i radiospredningsloven med det formål at standse **Radio Mercurs** udsendelser fra Øresund. Det nægtede regeringspartierne, som fik deres forbudsforslag vedtaget med støtte fra S. F.

REALSKOLEN: Som omtalt i K. F.'s **skoleprogram af 1962** bør det tilstræbes, at realklasserne **henlægges til folkeskolen**, idet der dog bør være rimelige kår for den **private** realskole.

Realafdelingen bør såvel i folkeskolen som den private skole være **2-årig**. Overgang til realafdelingen bør være afhængig af et indtryk af elevens almindelige modenhed og kundskabsfylde samt af udfaldet af en prøve efter 8. klasse. Hvis skolen **ikke** indstiller eleven til optagelse i realafdelingen, skal forældrene kunne forlange en egentlig optagelsesprøve.

Desuden bør elever, der ønsker at forlade gymnasiet efter dettes 1. klasse, kunne optages i 2. realklasse.

Se løvrigt afsnittene om Folkeskolen, Gymnasieskolen og Private skoler.

REFUSIONSSYSTEMER. Se Administrationsreform.

REGERINGEN BYGGER FREMTIDENS SLUM: Pjece udgivet af K. F. På ukorrekt grundlag angrebet af Aktuelt og K. B. Andersen. Se Fremtidens slum.

REGIONALKOMMUNE. Se Hovedstadsproblemer.

REGIONALPLANLOVEN (jordlov), der blev fremsat 23. jan. 63, fore-

slog oprettelse af regionsplanudvalg, som skal tilvejebringe regionsplaner med retningslinjer for fremtidig anvendelse af arealerne inden for den enkelte region, som man forestillede sig på størrelse med 2-3 amter (Sagkyndige har fremsat flere forslag til regionsopdeling spændende fra 3 til 11 regioner). Forslaget var udformet således, at kommunernes kompetence – som i de øvrige planlægningslove – blev tilsidesat. Den afgørende myndighed var henlagt til boligministeren, der også skulle udpege regionsplanudvalgets formand og 9 af dets 27 medlemmer. Kriterierne for de øvrige medlemmers valg gjorde det sandsynligt, at boligministeren til enhver tid ville have støtte for sine synspunkter i udvalget. Kommunerne skulle alene være rådgivende og lokale planer inden for regionen skulle underordnes regionsplanen.

K. F. fandt det urimeligt at lovgive på dette område uden sammenhæng med øvrige planlægningslove og uden hensyn til en landsplanlovgivning, ligesom K. F. vendte sig mod tilsidesættelsen af kommunerne. (Se Planlægningslovene, Jordlovene og Folkeafstemningen).

REGULERING AF BYGGEVIRKSOMHEDEN. Se Byggestop.

REGULERINGSPRISTAL. Se Pristal.

REKREATIVE OMRÅDER er i første række: Sommerhusområder, badekystarealer, arealer til campingpladser og friluftssport og større naturparker. (Se Sommerhusgrunde)

RENSNINGSANLÆG. Se Sundhedslovgivning.

RENTEN: Regeringens økonomiske politik har siden jul ført til en rentestigning på obligationsmarkedet, som efter ikrafttræden af helhedsløsningens anden fase foråret 1964

intensiveredes og medførte en diskontoforhøjelse.

I BT 4. juli gennemgår red. Hartung-Nielsen finansieringen for et eenfamiliehus til 100.000 kroner (uden kurstab). Ved prioritering i januar blev den årlige ydelse 6200 kroner, mens prioritering 1. juli ville koste 7100 kroner i årlig ydelse. Den indflytter, der prioriterer nu må altså bøde 900 kroner om året eller 75 kr. om måneden i »højere husleje« på grund af regeringens økonomiske politik og dens følger på renteområdet.

I »Demokraten« 3. juli oplyser Boligforeningen »Vesterbro«, Aarhus, at den højere rente vil give dens byggeri en huslejeforhøjelse på 10 procent – 40 kroner om måneden for en 2½ værelses lejlighed. Se også Diskonto.

REVALIDERING: K.F.'s arbejdsprogram af nov. 63 fastslår som partiets politik:

»Overalt, hvor skoling eller anden form for revalidering gør det muligt for de handicappede at finde frem til en ny, selvstændig og fri tilværelse – side om side med samfundets øvrige borgere – må dette tilstræbes uden hensyn til de dermed forbundne nødvendige udgifter. For dem, der i dag nyder invalidepension, og som ikke har haft de muligheder for revalidering, som senere er indført, bør der finde en undersøgelse sted med det formål for øje at afgøre, hvorvidt en revalidering er mulig. Læger, erhvervsvejledere og socialrådgivere må bistå hermed. Da de invaliderede ofte – trods skoling og revalidering – må opbyde større moralsk kraft for at klare sig i erhvervslivet, må nedslagsreglerne ændres, således at deres arbejdslyst bevares.»

Se også Invalidepension.

RUTEBILCHAUFFØRER. Se Organisationstvang.

RØG, STØJ, MØG. Poul Møllers populære udtryk for de nye plager, som teknikken har påført samfundet. Se Sundhedslovgivning.

RÅDIGHEDSINDSKRÆNKNING. Se Erstatningsfri rådighedsindskrænkning.

S

SAMBESKATNINGEN

K.F. er modstander af sambeskatningen og har på forskellig måde søgt at mildne dens virkninger, der både er urimelige overfor den enkelte og uhensigtsmæssige, set ud fra et samfundsmæssigt synspunkt, fordi gifte kvinder som følge af skattebestemmelserne afholder sig fra at udføre erhvervsarbejde, som mange udmærket vil kunne forene med opgaverne i hjemmet. K.F. mener, at ægtefællebeskatningen bør indrettes, så den opfylder følgende mål:

1) **Enhver merskat på ægteskab må undgås.** Herved forstås, at det ikke skattemæssigt må være dyrere for et ægtepar at tjene en samlet indkomst end det ville være for to ugifte skatteydere, at tjene samme indkomst.

2) **Der skal herudover tages al skyldigt hensyn til de merudgifter,** der forvoldes et ægtepar, når begge ægtefæller direkte bidrager til indkomsten (hvadenten hustruen arbejder for fremmede, i sin egen virksomhed eller hun bistår manden i hans erhvervsvirksomhed). I særlig grad løber der udgifter på, når der er **mindreårige børn i ægteskabet.**

3) I et moderne retssamfund kan hustruen ikke længere optræde som umyndig »biperson«, medens manden som »familieoverhovedet« er den eneste skattevæsenet kender og anerkender. Der må indføres en **skatteretlig ligestilling mellem de to ægtefæller.**

Merskat på ægteskabet hænger i første række sammen med den progressive beskatning. Når to ægtefællers indkomst sammenlægges og beskattes under ét, bliver de under progressiv beskatning ramt hårdere, end hvis de blev beskattet som to selvstændige personer. Hvis deres samlede indtægt derimod beskattes proportionalt, d.v.s. med samme procent uanset indkomstens størrelse, bliver deres samlede skat den samme, hvadenten de beskattes hver for sig eller

under ét. Derfor er en **fortsat udvidelse af området for proportionalbeskatningen et af de allervigtigste skridt til løsning af ægtefællebeskatningens vanskeligheder,** og K.F. har da også i sit arbejdsprogram fra november 1963 forpligtet sig til at søge grænsen for proportionalbeskatningen udvidet fra de nuværende 22.000 kr. skattepligtig indkomst til 30.000 kr. for ægtepar (og andre forsørgere).

Ved en sådan udvidelse af proportionalbeskatningen vil ca. 96 % af skatteyderne undgå progressiv skat.

Imidlertid vil stadig **en lille gruppe af skatteydere blive ramt af progressionen,** og herimellem er der et antal af udearbejdende hustruer, som regel med en højt kvalificeret uddannelse, hvis indsats det også er i samfundets interesse at fastholde.

Disse ægteskaber skulle efter K.F.'s og Venstres skattereforforslag i 1960 beskattes efter det såkaldte **delingssystem** (splittingssystem). Efter dette skulle ægteparrets samlede indkomst deles i to lige store dele, og skatten beregnes på hver halvdel for sig, hvorefter de to skattebeløb tilsammen ville udgøre ægtefællernes skat.

I K.F.'s **arbejdsprogram** af november 1963 går partiet ind for særbeskatning, idet partiet mener, at dette må være en logisk konsekvens af en udvidelse af det proportionale skatteområde. Særbeskatning vil i særlig grad være af interesse for ægtepar, hvor hustruen er udearbejdende og ægteparrets samlede indkomst overstiger proportionalbeskatningsgrænsen. Det hedder i arbejdsprogrammet, at når man har udvidet proportionalbeskatningsområdet som foreslået, er forudsætningen tilvejebragt for indførelse af **særbeskatning for hustruer.**

Det betones dog samtidig, at i så fald er forudsætningen for at opretholde hustrufradraget for **ægtefæller uden børn** ikke mere til stede.

Helt uafhængigt af bestræbelserne for at fjerne sambeskatningen må der tages fornødent hensyn til de omkostninger, som hustruarbejde medfører. Dette hensyn vil give sig udslag på to måder:

a) Der skal gives fradrag for **egentlige driftsudgifter** (lønmotagerfradrag, transportudgifter, faglige kontingenter o. m. a.). Disse fradrag er uafhængige af hustrufradrag i det omfang sådant gives og af særbeskatnings indførelse.

b) **Hustrufradrag** vil ikke helt kunne undværes. Det vil være den rimeligste måde at tage hensyn til de i detailhandel, landbrug etc. medhjælpende hustruer, som ikke har en selvstændigt påviselig indkomst og derfor ikke kan særbeskattes, men som alligevel bidrager direkte til indkomstindtjeningen.

Den nugældende skattemæssige ordning med ægtemanden som »familieoverhovedet«, som skatteloven udtrykker det, og kvinden som en umyndig biperson, stammer fra en familielovgivning, som man allerede omkring år 1900 begyndte at reformere – men som altså **skattemæssigt** stadig er opretholdt i princippet. Men også kun i princippet, for da det f. eks. gjaldt om at få mandens ubetalte skatter inddrevet, kunne skatteloven få øje på hustruen og hendes eventuelle indtægter og formue. Gennem reglerne om løntilbageholdelse, udpantning etc. er hustruen nu blevet medansvarlig for skatternes betaling. Denne ensidige situation er urimelig. Hustruen må have krav på at overtage det fulde ansvar for sine egne erhvervsindtægter.

Under Folketingets behandling af **ligningsloven for skatteåret 1965/66** rejste K. F. sambeskatningsproblemet. Finansministeren svarede i en skrivelse til folketigsudvalget (dateret 15. maj 1964) med en henvisning til, hvordan sambeskatnings-

problemet kan løses, såfremt der indføres kildeskat.

Af skrivelsen fremgik det, at finansministeren kunne tænke sig en ordning med særbeskatning af indtægter ved løn eller selvstændigt erhverv, hvorimod formueindtægter fortsat skulle sambeskattes, idet de tillægges den af ægtefællernes indkomst som er størst, løvrigt skulle den ene af ægtefællerne beskattes efter forsørger-skalaen, den anden efter ikke-forsørger-skalaen. Det overlades til ægtefællerne selv at vælge hvem af dem, der skal beskattes efter den ene og hvem efter den anden af de to skalaer. Ordningen forudsatte imidlertid ikke blot overgang til en ikke nærmere defineret kildeskatteordning, men også en tilpasning af skalaen for ikke-forsørgerne. Finansministeren oplyste intet om, hvordan denne tilpasning nærmere bestemt ville komme til at tage sig ud. Det ville også være nødvendigt at foretage en række – heller ikke nærmere definerede – ændringer i den kommunale beskatning.

K. F.'s ordfører **Hagen Hagensen** betegnede finansministerens svar som en skuffelse. Svaret er fremkommet meget sent og delt, og hvad der er værre, det er fremkommet uden at der foreligger reelle forslag til en løsning. Hvad hjælper det, at der henvises til, hvorledes sambeskatningsspørgsmålet kan løses under en kildeskatteordning, som endnu ikke kendes. **Hagen Hagensen** fortsatte:

»Det, det drejer sig om på dette område, er jo en løsning af sambeskatningsspørgsmålet og de medarbejdende hustruers forhold under den **gældende** skatteordning. Dette spørgsmåls løsning nødvendiggør naturligvis, at der er en del ting, der skal laves om, og at der skal ske ændringer både her og dér, også på den kommunale beskatnings område; men jeg finder, at der dog har været tid nok til at overveje og klarlægge disse spørgsmål.

Sambeskatningsudvalget har forlængst afgivet betænkning og anvist flere veje, der kunne prøves, og nu meddeler finansministeren kun, at disse problemer i den kommende tid vil blive undersøgt og overvejet, således at det ikke på nuværende tidspunkt er muligt at fremsætte lovforslag derom. Det er dette, der virker skuffende, når spørgsmålet så længe har været drøftet. Det konservative Folkeparti har i sit arbejdsprogram i efteråret 1963 peget på ophevelse af sambeskatningen og indførelse af særbeskatning. Andre har også gjort det, og derfor havde vi ventet, at der kunne foretages noget under dette ligningslovsforlags behandling, men regeringen fore-

tager sig intet – den overvejer blot, også efter at den højtærede statsminister i 1. maj-talen bl.a. har nævnt, at nu skulle sambeskatningen ophæves. Man skulle synes, at der i bred enighed kunne være nået frem til en løsning på dette område i indeværende valgperiode, og at det ikke havde været nødvendigt at udskyde denne sag til at blive den første og største opgave – som den ærede ordfører sagde før – for det nye Folketing.

Det er altså ikke sket. Det er regeringens skyld, og vi har den opfattelse, at den høje regering nok vil tale om spørgsmålet, men ikke handle. Befolkningen må derfor være i uvished om, hvorvidt regeringen og dens partier vil noget på dette område efter den 22. september i år.

Se iøvrigt Medhjælpende hustruer, Delingssystemet, Enlige forsørgere og Sambeskatningsudvalget.

SAMBESKATNINGSUDVALGET:

Som følge af det røre bl. a. K. F.'s og Venstres forslag om indførelse af delingssystemet havde skabt omkring sambeskatningsproblemet nedsatte daværende finansminister Philip i 1961 et sagkyndigt udvalg til at undersøge mulighederne for en ændring af sambeskatningen. Udvalget brugte to år til sine overvejelser. Af betænkningen, der offentliggjordes i 1963, fremgår, at udvalgets medlemmer ikke havde kunnet enes om en løsning af problemet, men delte sig i tre grupper, hver med sin indstilling:

Den ene gruppe erklærede, at spørgsmålet om sambeskatningens ophævelse var et fordelingspolitisk problem og derfor måtte overlades til en rent politisk afgørelse.

Den anden gruppe foreslog en forøgelse af det gældende hustrufradrag og et nyt fradrag for medhjælpende hustruer.

Den tredje gruppe, der talte to af udvalgets kvindelige medlemmer, gik ind for særbeskatning på grundlag af en fælles skatteskala for alle kategorier af skatteydere. Virkningen af dette forslag ville imidlertid blive, at skatteydere med hustruindtægt ville få en samlet skattelettelse på 90 mill. kr., skatteydere med medhjælpende hustruer en skattelettelse på 80 mill. kr. og skatteydere, der ikke har forsørgertillæg, en skattelettelse på 70 mill. kr., medens skatteydere med hjemmenværende hustruer ville få en skatteforøgelse på 220 mill. kr.

Forslaget medførte så betydelige forskydninger i byrdefordelingen,

bl. a. gennem en kraftig stigning i beskatningen for forsørgere med hjemmenværende hustruer, at regeringen henlagde det uden at fremsætte forslag i Folketinget. **Kjeld Philip** skrev d. 15. april d. å. i »Politiken«.

»Medens jeg var finansminister, lod jeg nedsætte et udvalg til at stille forslag om sådan ny indretning af vore skatter m.v. Resultatet skulle så bruges til at løfte sagen ind i praktisk politik. Et par kvindesagskvinder løste deres opgave så dårligt, at vi, der ville være gået ind for sagen, følte, at nu lå den på jorden, umulig at rejse år fremover. Så gode argumenter havde et par entusiastiske kvinder spillet deres modstandere i hænde. At disse kvinder var kvinder værst bør imidlertid ikke yderligere forkludre sagen.«

Se iøvrigt Sambeskatningen, Delingssystemet, Enlige forsørgere og Medhjælpende hustruer.

SAMMENLÆGNING OG SAMDRIFT af landbrugsejendomme (jordlov):

Efter regeringens forslag den 23. jan. 63 blev mulighederne for sammenlægning og samdrift udvidet, men uhyre beskedent, og samdriften blev samtidig gjort betinget på en måde, som hindrede virkelig rationel drift:

1) Samdrift kunne tillades for ejendomme, der er bekvemt beliggende for hinanden.

2) Ved samdrift skal bygningerne på begge ejendomme holdes vedlige og brandforsikres.

3) Tilladelse til samdrift kan kun gives for otte år med mulighed for forlængelse efter landbrugsministerens skøn.

K. F. foreslog i stedet:

a) Ophævelse af landbrugspligt for mindre ejendomme, hvis ejeren begærer det.

b) Ubetinget ret til samdrift af to eller flere brug hvis samlede grundbeløb ikke overstiger 65.000 kr.

c) Sammenlægningsgrænsen øges fra 12 til 30 hektar bedste jord. Afsides beliggende ejendomme med u hensigtsmæssige bygninger skal uanset størrelse kunne sammenlægges med andre brug.

d) Statstilskud til oprettelse af mindre brug bringes til ophør.

e) Jordfondens midler skal fremtidig anvendes til sammenlægning og supplerende brug op til forsvarlig størrelse, til oprettelse af gartnerier og til opkøb af arealer til rekreative formål.

Landbrugsminister **Karl Skytte**

gav heroverfor kun den indrømmelse, at samdrift kunne tillades for mere end to brug, hvis det samlede areal ikke derved oversteg 15 hektar bedste jord.

H. C. Toft kommenterede dette med ordene:

»Det er nødvendigt at gennemføre en lovgivning, der fjerner landbrugspligten fra de mindste ejendomme og sætter sammenlægningsgrænsen højere, end den er i dag, hvilket også fremgår af vor forhandlingskitse. Hermed giver vi udtryk for det, vi mener er nødvendigt i hvert fald i dag. Udviklingen fremover vil sikkert kræve en endnu højere grænse«.

Det økonomiske Råds formandskab har i maj 64 i sin redegørelse om landbrugets strukturproblemer givet udtryk for ganske samme tanke.

Ved Folketingets afstemning om regeringens forslag 31. maj 63 undlod K. F. at stemme, idet loven trods sin utilstrækkelighed betegnede et fremskridt.

SAMORDNING. Se Økonomisk samordning.

SANERING. Loven af 26. maj 1959 åbner rig adgang til offentlig støtte til alle former for skønsom sanering, men på grund af den ringe boligproduktion gennem 11 år under socialdemokratisk ledede regeringer har regeringen været nødsaget til at bremse saneringen næsten totalt. Dette har været muligt, dels ved at nedsætte saneringsønskerne ved hjælp af de kunstigt lave lejer i gamle boliger, dels ved hjælp af den fuldkomne magt til at regulere på dette felt, som boligministeren er udstyret med i boligloven. Saneringsbehovet skønnedes i saneringskommissionens betænkning i 1958 til ialt ca. 80.000 boliger. Det er i 1964 af Københavns Statistiske Kontor skønnet til 145.000 boliger. Behovet må ventes at vokse kraftigt. (Se Byggebehov).

SELVANGIVELSEN: Ved flere lejligheder har **Hagen Hagensen** krævet en ændring af de urimeligt hårde

bestemmelser for straf som følge af for sen indgivelse af selvangivelsen. Dette førte i 1964 til en revision af kontrolloven.

Efter de nye regler udsætter den, der ikke selvangiver rettidigt, sig for skønmæssig ansættelse, men i modsætning til tidligere skal ligningsmyndighederne ansætte til det beløb, der skønnes at være den pågældendes **rigtige** indkomst og formue uden nogen form for tillæg, og når skatteyderen dokumenterer sin rette indkomst og formue, skal ansættelsen ske i overensstemmelse hermed. Straffen for den sene selvangivelse ligger alene i et tillæg til de pålignende skatter som forhøjes med 1 pct. for hver dag, fristen overskrides, dog højst 10 pct. og højst 5000 kr. til formueskatten, 3000 kr. til statsindkomsts-katten og 2000 kr. til den kommunale indkomsts-kat.

SELVBESTEMMESESRET. Se Atomfri zoner.

SELVBYGGERFORENINGER: Foranlediget af et tilfælde i Farum ved København, hvor selvbyggernes indbetalinger til grundkøb syntes at være gået tabt, bad **Knud Thestrup** den 28. maj 64 i Folketingets spørgetid boligminister **Carl P. Jensen** om at skabe større sikkerhed for selvbyggerne. Han tilføjede:

»Det er ... meget vigtigt, at der sker en sådan opsparing til boligformål, men når folk så sparer op gennem en sådan selvbyggerforening, har vi ikke sikret os et sådant tilsyn med denne opsparing, at sparere har blot nogenlunde rimelig sikkerhed for, at deres penge ikke går tabt. Vi har tilsyn med banker og sparekasser... Jeg kan derfor ikke indse, at det skulle være urimeligt at etablere kontrol med opsparinger som de her omhandlede.

Boligministeren fandt kontrol uoverkommelig og svarede:

»Den aktuelle sag kan desværre ikke give anledning til andet end en kraftig opfordring til alle selvbyggere om ikke alene på det tekniske, men også på det juridiske og det økonomiske område at sikre sig den nødvendige sagkyndige bistand.«

Knud Thestrup henstillede endnu engang til ministeren at overveje sagen og skabe effektiv kontrol, evt. i samarbejde med sparekasserne, og ministeren lovede at søge kontakt med sparekasserne med henblik herpå.

SELVPENSIONISTERNE. Selvpensionisterne er nok den samfundsgruppe, som er blevet hårdest ramt af den stadige forringelse af pengeens købekraft. Deres pensioner og formueafkast, som ikke er dyrtidsreguleret, har til stadighed mistet købekraft, og til imødegåelse heraf er der fra borgerlig side på forskellig måde gjort en indsats for at afbøde disse uheldige forhold.

Gennemførelsen af kravet om **fuld folkepension** er af væsentlig betydning for selvpensionisterne på længere sigt. Af hensyn til de nuværende selvpensionister ville K. F. have foretrukket en hurtigere gennemførelse af den fulde folkepension (s. d.), men det stødte på modstand hos regeringspartierne.

Udover reduktionen af, eventuelt helt fritagelse for, formueskatten for mindre formuer er der som et led i oms-forliget i 1962 med virkning fra skatteåret 1963/64 gennemført en ordning med **nedslag i skatten** for pensionister, der er fyldt 67 år. Nedslag i ansættelsen af den skattepligtige indkomst ydes for indtægter i form af renter, løbende udbetalinger fra renteforsikringer eller løbende pensionsudbetalinger.

Nedslaget beregnes således, at 25 % af indkomster af den omtalte art, dog højst 300 kr., fragår i det beløb skatten beregnes af. Det fulde nedslag kan opnås for indtægter til 16.000 kr. Over denne grænse aftrappes nedslaget, og det bortfalder helt for indtægter over 22.000 kr. skattepligtig indtægt. Nedslag gives ikke, når pensionsudbetalingerne er dyrtidsregulerede.

SEMINARIER: Læreruddannelsen må indtage en **betydningsfuld plads** i den udbygning af uddannelsessektoren, som disse års udvikling gør nødvendig. Iflg. **K. F.'s skoleprogram** af 1962 bør seminarierne fortsat give adgang for unge (realister eller andre), som gennem prøve godtgør, at de på lige fod med studenter kan gennemgå en seminarieuddannelse. Programmet forudsætter, at seminariets faggruppe

revideres med henblik på undervisningen bl. a. i de nye **tekniske** klasser, og at det bør overvejes at lade flere fag end nu afslutte med eksamen.

De bestående **seminariers kapacitet** bør øges mest muligt for at imødegå lærermangelen, men der bør vises en vis forsigtighed med oprettelse af **nye seminarier** på lokalt initiativ, fordi det kan skabe problemer den dag, behovet for flere lærere er dækket.

Se iøvrigt: Lærermangel.

SKALAINDKOMST. Se Indkomstskat til staten.

SKATTEFRADRAGSRET

Fra socialdemokratisk side har det altid været et mål at få afskaffet skattefradrag retten. I reglen har dens afskaffelse været partiets officielle mål, men til tider har partiet fundet det mest opportunt at afblæse kampen mod fradrag retten; partiet har dog aldrig i længere tid ad gangen opretholdt dette standpunkt.

Partiets virkelige standpunkt til fradrag retten fremgår imidlertid af **Socialdemokratiets arbejdsprogram** fra 1961, der stadig har gyldighed. Det hedder heri:

»I skattepolitikken fastholdes det indkomstudlignende princip. Gennemførelse af skattefradrag rettes bortfald må derfor stadig tilstræbes.«

I overensstemmelse hermed udtalte den socialdemokratiske ordfører **Peter Nielsen** i Folketinget den 17. marts 1964 ved behandlingen af Socialistisk Folkepartis forslag om ophævelse af skattefradrag retten:

»Når tiden er moden til at afskaffe dette ejendommelige rudiment i vor skattelovgivning, skal vi nok selv stille forslag herom.«

Og den socialdemokratiske folketingsmand **Holger Eriksen** skrev i anledning af samme forslag (i dagbladet »Demokraten« af 8. marts 1964):

»Der er dog næppe grund til at tage denne spekulation alvorligt, thi hvis Socialde-

mokratiet havde et flertal bag sig, ville det utvivlsomt selv have fremsat et sådant forslag.»

I øvrigt håber Socialdemokratiet, at indførelse af kildeskat vil tage livet af fradragsretten. Herom sagde den socialdemokratiske parti-sekretær **Niels Matthiasen** på et møde på Amager (ifølge »Amager-Nyt« 23. januar 1964):

»Kildeskatten må komme, selv om vi må beholde skattefradragsretten lidt endnu, den vil sikkert falde bort af sig selv, når vi har kildeskatten.«

Det andet regeringsparti, de radikale, har som sædvanlig svinget mellem at være for og imod fradragsretten. Den radikale økonomiminister **Philip**, der personlig er en erklæret modstander af fradragsretten, karakteriserede på bedste vis de radikales indstilling overfor fradragsretten, da han ved nytårstid 1961 udtalte:

»Fradragsretten ønsker jeg afskaffet. Men i vort parti er stillingen den, at de første tre år efter et valg er der flertal for afskaffelse af fradragsretten, og det sidste år før valg er der flertal for at bevare den.«

I maj 1963 var oplægget på det årlige radikale landsmøde reelt ensbetydende med, at man nu omsider ville beslutte sig for fradragsrettens afskaffelse. Dagbladet **Politiken** proklamerede dagen efter i en stor overskrift:

»De radikale vil afskaffe skattefradragsreglen.«

Dette standpunkt fik den ellers afgående radikale toppolitiker **Bertel Dahlgaard** til at udfinde en manøvre, hvorved partiet kom ud af kniben. Han foreslog og fik vedtaget en udtalelse fra mødet, hvorefter partiet først efter en vejledende folkeafstemning om fradragsretten vil tilråde en omlægning af fradragsretten (henimod en 50 %'s regel).

De vigtigste årsager til, at skattefradragsretten bør opretholdes, er:

- 1) **Den sætter et loft over skatteudskrivningens højde** på 50–55 % af indtægten. Hermed er der sat grænser for beskatningen, idet man

naturligvis må opretholde en vis rimelig afstand mellem de forskellige indkomstgruppers skatteniveau.

- 2) **Skattefradragsretten er en automatisk udjævrende faktor på forskelle i kommunebeskatningen** i dyre og billige kommuner.

- 3) Det grundlæggende princip i udskrivningen af skat, nemlig **skatteevneprincippet, taler for fradragsretten**: Det beløb der er betalt i skat i indkomstårets løb, har ikke stået til rådighed for den pågældende skatteydere forbrug; hans skatteevne er altså blevet forringet med den betalte skats beløb.

Det siges, at fradragsretten er skyld i de høje procenter, som rammer merindkomst i det første år efter indtjeningen (inden skattefradraget for merindkomsten når at sætte ind). Denne indvending er stærkt overdrevet. For skatteydere, der rammes af progressiv skat, er **det nemlig selve progressionen**, altså de helt bortset fra skattefradragsretten stigende progressive procenter, **der er den væsentlige anledning til, at merindkomst rammes**. I samme grad som man derfor lempet og begrænser den progressive beskatning, fjerner man den hårde beskatning af indkomstforøgelse.

SKATTELEMPELSE FOR UDDANNELSE

K. F. har i 1964 sammen med V. fremsat forslag til ændring af ligningsloven med henblik på skattelemper til fremme af uddannelsen. Forslaget blev begravet i et udvalg på regeringspartiernes modvilje, således som den er kommet til udtryk i tidligere folketingsår, når tanken herom har været rejst.

Forslaget har to hovedpunkter:

- 1) Ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst indrømmes der **fradrag for bidrag**, der i indkomståret er udredet til såvel hjemmевærende som ikke-hjemmевærende børn, som ikke er fyldt 28 år og kan anses for **studerende**.

- 2) Ved opgørelsen af den skattepligtige

indkomst kan fradrages beløb, som i det pågældende år er anvendt til **afdrag på lån**, som skatteyderen eller dennes ægtefælle har modtaget fra Ungdommens Uddannelsesfond eller Dansk Studiefond.

Ved forslagetets fremsættelse 12. marts udtalte **Ninn-Hansen**, at samfundet bør have pligt til at forbedre vilkårene for de familier, som med egne midler finansierer børnenes uddannelse, og at uddannelsen må betragtes som en **værdifuld investering**. Han sagde videre:

»Medens man her i landet **skærper** skattebestemmelserne for forældrene på det tidspunkt, hvor børn under videre uddannelse kræver **de største ofre af forældrene**, gør man i andre lande det **modsatte**. Ud fra et retfærdighedssynspunkt må det også være rimeligt, at **de mennesker, som ikke belaster statskassen**, får andre muligheder for at støtte deres børn. Hvis der ikke gennemføres bestemmelser som de foreslåede, vil der også være risiko for, at den private støtte ophører, og at uddannelsesfonden udsættes for et oget pres.

Om den skattefri afskrivning på studielån sagde Ninn-Hansen, at en sådan ordning rent faktisk har vist sig mulig i Norge, og at den kan bidrage til hurtigere tilbagebetaling af lånene, hvilket må være en **fordel både for den enkelte og samfundet**.

Der henvises iøvrigt til afsnittet om Ungdommens Uddannelsesfond.

SKATTEREFORM (K.F.'s FORSLAG)

K.F.'s skattereformprogram, der blev vedtaget på partiets landsrådsmøde i november 1963, har følgende ordlyd:

Det konservative Folkeparti vil virke for – over en treårig periode – at omlægge beskatningen yderligere fra indkomst- og formueskat til forbrugsskatter, så borgernes samfundsnyttige virksomhed hæmmes mindst muligt af beskatningen.

Ikke mindst for at fremme eksporterhvervene vil det være nødvendigt at aflaste de direkte skatter yderligere og – i den udstrækning dette ikke muliggøres ved en fortsat velstands- og indkomststigning – forhøje forbrugsbeskatnin-

gen, som eksporten er fritaget for at betale.

Det konservative Folkepartis skattereform vil over en treårig periode nå følgende mål:

1) Den **indkomstgrænse** under hvilken statsskatten opkræves med en fast procent (proportionalsskat) ændres gradvis for forsørgere fra 22.000 til 30.000 kr. i skattepligtig indtægt. For ikke-forsørgere forhøjes grænsen fra 14.000 kr. til 18.000 kr.

2) Den indkomstgrænse under hvilken statsskatten ikke opkræves – **bundgrænsen** – forhøjes fra 7.000 til 8.000 kr. skattepligtig indkomst for forsørgere og fra 3.700 til 4.200 kr. for ikke-forsørgere.

3) Den proportionale **skatteprocent**, der for tiden er 21, nedsættes gradvis, efterhånden som samfundøkonomien gør det muligt.

4) Skalaen for den stigende – **progressive** – beskatning for indkomster over 30.000 for forsørgere og 18.000 kr. for ikke-forsørgere udjævnes, så de nuværende store spring undgås.

5) Det ensartede **fradrag i skatten for børn** (børnetilskud) forhøjes gradvis fra 480 til 600 kr. For børn over 18 år, der enten på grund af studier, sygdom el. lign. er ude af stand til at forsørge sig selv, gives et fradrag i forældrenes skattepligtige indkomst.

6) I konsekvens af ovenstående ændringer i skattelovgivningen ophæves **sambeskatningen** og afløses af **særbeskatning**, hvorefter hustrufradraget ophæves for familier uden børn. For hustruer, der er beskæftiget i mandens bedrift, indføres et hustrufradrag, såfremt familien har børn.

7) De nuværende grænser for tegning af **kapitalforsikringer eller indskud på kapitalbindingskonti** forhøjes fra 1500 til 3000 kr. Adgangen til at tegne indeksreguleret aldersopsparing eller aldersopsparingskontrakt forøges fra 3.000 til 4.000 kr. pro persona. Opsparingsordningerne udbygges således at opsparing til boligformål, studieformål eller selvstændig bedrift fremmes.

8) **Formueskattegrænsen** forhøjes gradvis fra 90.000 til 200.000 kr.

9) Der gennemføres ensartet **beskatning af kooperative** og private virksomheder.

10) **Dobbeltbeskatning** af udbytter ophæves for derved at fremme lysten til aktiv investering i erhvervslivet.

Det konservative Folkeparti ønsker **skattefradragretten** bevaret og anser det hverken for muligt eller ønskeligt at indføre en **kilde-skatteordning**, der vil fordyre opkrævningsomkostningerne og pålægge erhvervslivet unødige admi-

nistrationsomkostninger. Der bør derimod gennemføres en frivillig adgang til forudbetaling af skat, selv om denne ikke er pålignet, med ret til at fradrage det forudbetalte beløb på den først følgende selvangivelse. Skatten af overarbejde, ekstraarbejde, midlertidigt hustruarbejde m. v. vil herved blive nedsat.

Alle **ejendomsskatter** samles til én skat, der pålignes efter grundvurderingen, og opkræves af kommunerne med en ensartet promille. Afviklingen af de bestående ejendomsskatter på landbrugsjord videreføres. **Grundstigningsskylden** ophæves og afviklingen af bygningskylden fortsættes.

Ved en fornuftig tilrettelægning af den offentlige udgiftspolitik og en fortsat velstandsudvikling vil den heraf følgende stigning i indkomst og forbrug i det store og hele kunne muliggøre de nævnte lettelser over en tre-årig periode i indkomst- og formueskatten. Skulle dette vise sig ikke at være muligt, vil det være nødvendigt at forhøje de almindelige omsætnings- og forbrugsafgifter med ca. en tiendedel.

SKATTESKALA. Se Indkomstskat til staten.

SKIBE, LÅN TIL. Se Erhvervene, statslån til.

SKIBSBEMANDING. Se Bemandingsregler.

SKOLEBESPISNING

Efter de **oprindelige** bestemmelser skulle der ydes skolebespisning i form af et tilstrækkeligt nærrende måltid mad til børn af **ubemidlede** forældre i månederne november-marts. **Under krigen** blev bespisningsperioden udvidet til **hele året**. I 1948 ophævedes transbestemmelserne, så **alle** børn uanset forældreindkomst kunne deltage i bespisningen. I 1951 blev bespisnings-

perioden **indskrænket** til november-april, og bespisningen skulle normalt kun omfatte de **seks** første klasser. I 1954 fik kommunerne **valgfrihed** mellem at yde bespisningen enten i form af et måltid mad eller $\frac{1}{4}$ liter sødmælk plus vitamintilskud. Bespisningen skulle omfatte børn fra de **syv** første klasser. Udover den nævnte periode kunne kommunerne daglig servere $\frac{1}{4}$ liter sødmælk til børn fra de samme klasser. **Staten ydede tilskud** til udgifterne.

Alligevel var der kun **få kommuner**, som opretholdt en egentlig skolebespisning, og deltagerprocenten er stadig **faldende**.

I 1959 foreslog Det konservative Folkeparti og Venstre, at **statsrefusionen skulle bortfalde**. Regeringen gik først imod. Senere fremsatte den selv forslag om, at refusionen kun skulle omfatte **mælk og vitaminpiller**. I 1962 ændredes loven påny. Der kunne fortsat ydes refusion til mælk og vitaminpiller, men bespisningen skulle fremtidig omfatte de **10 første klasser**.

K.F. fandt statstilskuddet **overflødig**. Kommunerne burde selv dække udgifterne. Sammen med V. og U. undlod partiet at stemme ved lovens 3. behandling.

Det fremgår af ovenstående, at skolebespisningen også **med Socialdemokratiets og Det radikale Venstres billigelse er begrænset stærkt gennem de senere år**, når man ser bort fra den seneste lille udvidelse. Da man i Københavns kommune gik bort fra at servere et måltid mad og nøjedes med den daglige udlevering af mælk, erklærede den socialdemokratiske socialborgmester **Borge H. Jensen:**

«Og jeg kan roligt sige til hr. Brauer og fru Lilian Thomsen, at det parti, jeg repræsenterer, håber på og kæmper for nye sociale landvindinger, naturligvis, men dette kan også indebære, at ting, der har eksisteret, i kraft af nye sociale erobringer overflødiggøres af udviklingen.»

SKOLESTRUKTUR

K. F. stod alene med sin **modstand mod skolelovene af 1958**, der på mange måder betød et tilbageskridt og har medført **usikkerhed** til skade for skolens arbejde. Partiet ønsker dog ikke at rejse en debat om en ny og omfattende ændring af skolens struktur, men er parat til at medvirke til en lovgivning, som kan **afbøde** en række af den bestående skoleordnings **mangler** og skabe **større perspektiv og mere stabilitet** i skolens arbejde. En væsentlig forbedring af hele vort undervisningsvæsen er en nødvendighed, hvis Danmark skal hævde sig i den moderne udvikling.

Den indstilling om **K. F.'s skolepolitik**, som landsrådet gav tilslutning i 1962, er grundlaget for de synspunkter, partiet anlægger for skolestrukturen og udviklingen af de enkelte skoleformer. Det hedder heri, at **baggrunden** for K. F.'s skoleopfattelse er,

at alle bør have de samme startmuligheder i tilværelsen,

at enhver skal have de bedste muligheder for at udvikle sine evner efter individuelle forudsætninger, og

at skolen både skal være karakterdannende og kundskabsmeddelende.

Der henvises iøvrigt til afsnittene om Folkeskolen, Realskolen, Gymnasieskolen, Private skoler, Seminarier og Lærermangel.

SKOLEÅR. Se Folkeskolen, Gymnasieskolen og Realskolen.

SOCIALDEMOKRATIETS ANNONCER giver et ejendommeligt billede af den socialdemokratiske agitation. Dette gælder såvel annonceserien **»Resultater der tæller«** som serien **»Fremtiden formes«**. I kortshed kan annonceteksterne (A) sammenlignes med kendsgernerne (K) på denne måde:

»Resultater, der tæller«:

A: 2½ milliard kroner i valutareserve.

K: 2½ milliard kroner i øget valutagæld til udlandet siden 1959. Næsten hele valutabeholdningen er lånt i udlandet.

A: 5 års fuldbeskæftigelse.

K: Der er fuld beskæftigelse i alle lande, vi sammenlignes med. Herhjemme har det på grund af byggerationeringen knebet flere gange at opretholde beskæftigelsen i byggefagene.

A: Fuld folkepension til alle.

K: Konservativ idé. Indtil 1963 gik Socialdemokratiet i sit program imod fuld folkepension. Kun på oppositionens initiativ sikredes der fuld folkepension også til indexsparerne.

A: 550 skoler er bygget eller udvidet i 1960-64.

K: 550 udvidelser og nybygninger er ikke meget, når 11 års forsømmelser under socialdemokratisk ledede regeringer skal indhentes. Alle kender den enorme mangel på skoler af enhver art og på lærere.

A: Ungdommens uddannelsesfond udvidet til 105 mill. kr. i 1964-65.

K: Fonden blev oprettet under den borgerlige regering 1950-53. Udvidelsen til 115 mill. kr. er sket i fuld enighed.

A: Funktionærernes organisations- og forhandlingsret blev sikret.

K: NEJ. Det var foreslået i det konservative lovforslag i 1962-63, men netop disse led, samt forslaget om at inddrage nye 100.000 mennesker under funktionærlovens tryghedsbestemmelser, er **udeladt** i det regeringsforslag, som nu er vedtaget.

A: Eksporten steg 14 pct. i 1963.

K: Denne dygtige erhvervsindsats belønnes med forslag om skærpet kapitalvindingskat og stigning i alle andre skatter.

A: Rødby-Femern ruten åbnet i 1963.

K: Jernbane Rødby-Rødbyhavn vedtaget marts 1911. Færgeforbindelse Rødbyhavn-Femern vedtaget december 1940. Motorvej Rødbyhavn-Storstrømsbroen vedtaget februar 1941. Ved indledningen af arbejdet samme år var det, at trafikministerens spade knækkede. Under folketingsdebatten i 1940 nævntes det, at trafikruten havde været drøftet i en menneskealder.

A: Tillægspension til alle lønmodtagere.

K: Kun på konservativt initiativ kom alle funktionærer med. Efter regeringens forslag kunne mange funktionærer udelukkes. Det var også på konservativt initiativ, at enkerne blev inddraget under loven.

A: Renten faldt to gange i 1963. (Denne annonce er kun offentliggjort i bladet »Aktuel Politik«).

K: Men den 11. juni 1964 steg den lige så meget, som den var faldet i 1963 og Danmark har nu europarekord i høj diskonto (6,5%). Markedsrenten er faktisk endda væsentlig højere.

For serien »Fremtiden formes« viser en sammenstilling af annoncetekst og kendsgerninger følgende:

A: Nu planlægges Storebæltsbroen.

K: Det gjorde den også i 1948, da brokommissionen blev nedsat, og da kommissionen i december 1959 afgav endelig betænkning. En fast forbindelse blev første gang foreslået i marts 1858, og projekter blev fremlagt i 1908, 1934, 1936 og 1939. Dette år blev der endda afsat penge på finansloven til bundundersøgelser. Krigen satte dengang en stopper herfor.

A: 3 nye S-baner er påbegyndt i 1963-64.

K: Arbejdet er forsinket i foreløbigt to år. Nok er arbejdet på de tre baner for nylig indledt, men der er ikke tilstrækkeligt mandskab til at foretage detailprojektering og til at føre tilsyn med det videre arbejde, og der er ingen udsigt til at indhente forsinkelsen. (BT 30. april 1964).

A: Ny Lillebæltsbro færdig i 1968.

K: Trafikforholdene viser, at broen burde være færdig længe før. Loven om bygningen af broen er ligesom folkepensionen, skolebyggeriet, uddannelsesfonden, Rødbyruten, Storebæltsbro-forarbejdet og S-banerne vedtaget med konservativ støtte.

A: Hanstholm havn bliver færdig i 1967.

K: Planer om havn i Hanstholm midt i forrige århundrede. Lov om bygningen i 1917. Arbejdet påbegyndt samme år, men det gik yderst langsomt frem. I 1936 overtog Vandbygningsvæsenet arbejdet. I årene herefter svandt bevillingerne ind. Under krigen odelagdes det meste af anlægget. 1941 besluttedes det straks efter krigen at bygge havnen i løbet af 8 år. Reparation af bestående vestmole indledt 1949. Udvalg om havnen nedsat 1949, afgav betænkning 1951 og foreslog heri projektet opgivet. Vedligeholdelsesarbejdet fortsattes, men utilstrækkeligt. 1955 teknisk undersøgelse af sandvandring i havet ud for havnen, forsøg hermed i 1956, bevillingen forhøjet 1958. Nyt udvalg 1955 afgav betænkning 1959...! hvori det konstateredes, at havneanlægget ville være særdeles rentabelt.

A: Det tredje universitet oprettes i Odense.

K: I fuld politisk enighed.

SOCIALDEMOKRATIETS PROGRAM:

Den socialdemokratiske folketingsmand **Niels Matthiasen** sagde den 1. december 1963 på et diskussionsmøde i Grundtvigs Hus iflg. »Politiken«:

»Den dag, der er socialistisk flertal i Folketinget, vedtager vi vort principprogram, men vi kan ikke gøre det før, det er sket.«

140

Arbejdsmændenes fagblad spurgte den 15. marts 1962 daværende statsminister **Viggo Kampmann**:

»Er der socialisme i Socialdemokratiets principprogram?«

»Hvis man sammenligner Gimle-programmet, 1913-programmet og 1961-programmet, og ser væk fra visse meget håndfaste slagord, så er det nye partiprogram betydeligt mere socialistisk præget,« svarede Kampmann.

På baggrund af Niels Matthiasens ovennævnte bemærkning blev statsminister Krag (iflg. Berlingske Aftenavis 10. febr. 64) stillet over for dette spørgsmål på Venstres Ungdoms landskursus.

Det hedder i bladet:

»På et spørgsmål om, hvorvidt man ville stemme for et socialdemokratisk principprogram, hvis det fremsattes af S. F. i Folketinget, sagde Krag, at man altid ville stemme for egne forslag.«

I **principprogrammet**, som blev vedtaget i 1961, hedder det bl. a. at det offentlige må

»fremme overgangen til virksomhedsformer, hvor ledelsen gøres ansvarlig over for samfundet« (socialisering).

Man går ind for en

»fortsat organisk **omformning** af det danske samfund,« og for at »den igangværende tilpasning af ejendomsretten må fortsætte.«

I afsnittet om »Ejendomsret og almenvel« hedder det:

»Der må indføres **fuld grundskyld**.«

I det samtidig vedtagne **arbejdsprogram** hedder det bl. a.:

»Det offentlige må sikres forkøbsret til jorden i byudviklingsområder samt i områder, hvor der foregår en særlig industriel udvikling. Der må åbnes mulighed for **ekspropriation** såvel til boligformål som til erhvervsformål. Salg af jord i offentlig eje bør kunne ske på **jordrentevilkår**.« (D. v. s. leje).

Programmet går i sit første afsnit ind for, at

»Regeringen må have ansvaret for pengepolitikken, og **Danmarks Nationalbanks stilling må derfor ændres**.«

I samme afsnit hedder det, at de årlige økonomiske oversigter (der udarbejdes af regeringen), »bør udbygges med en langtidsplanlægning«, og at »Store **private investeringer** må indgå i langtidsplanlægningen«.

I afsnittet om boliger hedder det:
»Den skattemæssige begunstiggelse af lejere i forhold til lejere (ordene er fremhævet) bør snarest bringes til ophør.«

Om skatterne hedder det bl. a.:

»I skattepolitikken fastholdes det indkomstudlignende princip. Gennemførelse af skattefradragreglens bortfald må derfor stadig tilstræbes.«

SOCIALDEMOKRATISKE ANGREB

på K. F.'s arbejdsprogram. TV-diskussionen 7. februar. Se Svar på tiltale.

SOCIALPOLITIK: K. F.'s arbejdsprogram af nov. 63 angiver hovedlinjen i partiets socialpolitik således:

»Den sociale politik's vigtigste opgave vil altid være at hjælpe de medborgere, der enten er handicappede fra fødselen eller i løbet af livet rammes så hårdt, at de ikke er i stand til ved egen indsats at forsørge sig selv eller dem, de har forsørgerligt over for.

At forbedre forholdene for børneforsorgen, åndssvage, kronisk syge, sindslidende, invalider og enlige mødre er derfor stadig **den vigtigste sociale opgave**. Bevillingskravene på disse områder må tilgodeses, og overalt, hvor skoling eller anden form for revalidering gør det muligt for de handicappede at finde frem til en ny selvstændig og fri tilværelse – side om side med samfundets øvrige borgere – må dette tilstræbes uden hensyn til de dermed forbundne nødvendige udgifter.«

Ved Folketingets behandling af oppositionsforslaget om en sociallovsreform (s. d.) var der enighed om det ønskelige i at skabe et samlet sikkerhedsnet, men socialminister **Kaj Bundvad** udtalte alligevel:

»Spørgsmålet er imidlertid, hvor store maskerne skal være i nettet.«

Poul Sørensen svarede:

»Vi vil ikke være karrige.«

SOCIALREFORM

Venstre og Det konservative Folkeparti fremsatte 12. marts 1964 forslag om nedsættelse af en kommission til forberedelse af en socialreform.

Hovedsigtet er en fornyelse

1) af den sociale sikrings administrative, organisatoriske og finansielle **struktur**, så man

2) sammenfatter, forenkler, og

effektiviserer vort sociale trygheds-system,

3) tilpasser det til moderne socialpolitiske målsætninger om **forebyggelse og revalidering** og

4) gør det bedre egnet som grundlag for den videre udbygning af befolkningens **tryghed i hverdagen**, som den tekniske og økonomiske udvikling vil muliggøre.

Indholdet i forslaget er:

A. En undersøgelse af mulighederne for at forenkle og effektivisere **den sociale administration**.

B. En undersøgelse af, om udgifter ved forebyggende, behandlende og revaliderende foranstaltninger i videre udstrækning bør afholdes direkte af **offentlige midler**.

C. En undersøgelse af mulighederne for at sammenfatte den almindelige underholdsikring i én offentlig **social grundsikring**, i fornødent omfang tilpasset den enkeltes forpligtelse og trangssituation, så enhver borger på forhånd er sikret det økonomiske grundlag for en menneskeværdig tilværelse i tilfælde af alder eller erhvervsevnenes svigten, uanset om denne skyldes sygdom, arbejdsløshed, ulykke, invaliditet, tab af forsørger o. s. v. Denne offentlige sociale grundsikring skal udformes på en sådan måde, at den danner det bedst mulige grundlag for, at borgerne gennem **privat opsparing**, forsikringer, arbejdsaftaler m. v. kan supplere den offentligt ydede grundsikring ud fra egne ønsker og behov.

D. En undersøgelse af mulighederne for administrativt **at koordinere** visse almene overbygningsordninger.

E. Undersøgelse af underholdssikringens **finansiering** med henblik på at opnå organisatoriske forenklinger og administrative besparelser.

F. Evt. revision af **byrdefordelingen** til det sociale sikringssystem mellem stat, amtskommuner og by- og sognekommuner.

Hensigten er **ikke en social nedskæring**, som statsminister **J. O. Krag** flere gange har udtalt frygt for. Tilstrækkelig dokumentation kan findes i bemærkningerne til forslaget, hvori det bl. a. hedder:

»Selv om betydelige beløb må antages at kunne spares ved administrativ og organisatorisk rationalisering, er det forslagsstillerne opfattelse, at der til gengæld på andre sociale felter er betydelige forsømselser at udbedre. Derfor venter forslagsstillerne ikke, at reformen vil medføre en nedgang i de samlede udgifter på de sociale områder.

Også af **Poul Sørensen** s udtalel-

ser i Folketinget fremgår K.F.'s synspunkter klart, idet han indledte sin tale ved 1. beh.:

»Når Venstre og Det konservative Folkeparti har fremsat det forslag til folketingsbeslutning om forberedelse af en socialreform, som vi i dag behandler, skyldes det først og fremmest vort ønske om at få tilvejebragt en mere tidssvarende administrativ og organisatorisk opbygning af hele vort sociale trykkesystem – Forslagets primære opgave består i at skabe grundlag for en tidssvarende decentralisering og forenkling af hele systemet. Der er grund til at understrege forslaget bemærkninger om, at forslagsstillerne ikke sigter mod en ændring af den nuværende reelle byrdefordeling, men alene mod at få skabt et administrationsapparat, der kan fungere bedre og smidigere end det eksisterende. Socialt set kan en sådan forenkling kun være en fordel, idet den kan bidrage til at tilvejebringe midler, som gør det muligt at løse opgaver, som samfundet hidtil har ladet ligge.«

Socialministeren kunne i vidt omfang tiltræde oppositionens ønsker, men ønskede selv at bestemme udformningen, der imidlertid på de fleste områder svarede til oppositionens forslag. **Poul Sørensen** udtalte derfor ved 2. behandlingen:

»En af de ting, som interesserede tinget ved første behandling, var spørgsmålet om, hvorvidt kommissionen skulle, om jeg så må sige, lukke af for det arbejde, der i det daglige skal gøres for at rette op på og forbedre vor sociale lovgivning. I udvalget var der fuld enighed om, at den daglige lovgivning i tiden fremefter selvfølgelig skal gennemføres uden hensyn til kommissionens tilstedeværelse. Det er en af de ting, jeg gerne ved denne lejlighed vil sætte en streg under. Jeg kan kun bringe en tak til den højtærede minister, som kom os i møde på en sådan måde, at det forslag, der foreligger her, udarbejdet af ministeren, i store træk – jeg kan næsten sige fuldt og helt – dækker de synspunkter og standpunkter, som vi gik ind for, således at vi i fuld enighed har skabt grundlaget for det fremtidige arbejde. Hvad angår kommissionens sammensætning, er det en stor fordel for os, at medlemmernes antal er begrænset til 23 – ja, 23 kan jo være nok, men med de ønsker, der var fremme, kunne kommissionen være blevet betydelig større. Jeg er glad for, at man har begrænset medlems-tallet til det her nævnte; jeg tror, det vil medvirke til at skabe gode arbejdsforhold på de sociale områder. Det er ikke uden glæde, at Det konservative Folkeparti nu lægger bag sig en folketingssamling, hvor så væsentlige spørgsmål som den fulde

folkepension gennemførtes i fuld enighed, hvor en omfattende børneforsørgslovgivning gennemførtes i enighed, og hvor vi nu på foranledning af det initiativ, vi har taget, går ind for en modernisering af hele den sociale lovgivning.«

SOCIALT BOLIGBYGGERI har efter gennemførelsen af byggestoppet (s.d.) nået samme niveau som før gennemførelsen af den borgerligt prægede boliglov af 1958, til trods for den betydelige højnelse af levestandard i de mellemliggende år. Medens det private indkøb af langvarige forbrugsgoder siden 1953 er steget med mere end 100 pct., er opførelsen af det sociale byggeri ikke aftaget. Tværtimod fuldførtes der i 63 flere sociale boliger end i 1953! Udviklingen for fuldført boligbyggeri inden for gruppen »Foreningsbyggeri« har i dette årti iflg. Statistisk Årbog været således:

År	Soc. byggeri	År	Soc. bygg.
1953	7.958	1958	7.771
1954	7.249	1959	9.096
1955	9.662	1960	6.139
1956	7.291	1961	5.695
1957	11.225	1962	7.333
		1963	8.834

I stedet for den naturlige be-grænsning, som indkomstudviklingen kunne tilsige, ses det, at der ved byggestop-indgrebet er skabt ny fremgang for det sociale byggeri (Nøje svarende til nedgangen i privat parcelhusbyggeri).

Regeringen lægger heller ikke skjul på sine hensigter. I april 64 udtalte statsminister **J. O. Krag** til de sociale boligskabers blad »Boligen«, at et hovedelement i den nye politik var:

»Det almennyttige byggeri må fremmes.«
(Se Boligbyggeri og Boligstandard).

SOMMERHUSGRUNDE (Jordlovsdetalje s.d.). Ikke mindre end 4 jordlove: Naturfredningslovens landsplanled, Byplanloven, Byreguleringsloven og Regionsloven, motiveredes af statsminister **J. O. Krag** den 23. jan. 63 med hensynet til sommerhusudviklingen:

»Der synes at være en stærk stigning i efterspørgslen efter sommerhuse, som må påregnes at ville fortsætte, hvis velstandstigningen fortsætter. Dette gør det **nødvendigt at sommerhusbebyggelsen søges samlet på dertil egnede steder** under hensyntagen til de landskabelige værdier«.

Den 6. marts 63 sagde **statsministeren** i Folketinget:

»Vi må gennemføre en aktiv planlægning af rekreative områder, sådan, at vi på en gang fremmer en hensigtsmæssig dækning af den øgede efterspørgsel efter jord til sommerhusbyggeri og anden rekreativ anvendelse, og samtidig skaber et værn for vort lands landskabelige værdier«.

Den samlede virkning af de fire nævnte jordlove (s.d.) var, at det offentlige kunne hindre mangel på privat udstykning til sommerhuse, selv opkøbe jord og selv forestå opførelse af sommerhuskolonier på de steder, som de offentlige myndigheder selv udpegede.

Knud Thestrup fandt, at den landsomfattende fredning, der reelt var foreslået, ville omdanne landet til en art museum. Havde Frederik VI indført en lignende lov havde jernbaner, klit- og hedebeplantning været en umulighed. Han vendte sig 6. marts 63 mod grundprincipet (Fastholdelsen af det nuværende landskab overalt):

»Skønhedsbegrebet varierer fra tid til tid, og mange skønheder opstår, hvor de gamle går under . . . Vi kan ikke og vi skal ikke standse udviklingen, derfor ønsker jeg begrænsninger i og en forsigtig administration af disse (de foreslåede) fredningsmuligheder«.

I **Zoneplan for Danmark 1962** (s.d.) som er udarbejdet af Det økonomiske Sekretariats Landsplanudvalg, anslås det, at arealforbruget til sommerhus, der i 1951 androg 0,1 pct. af landet, i år 2000 vil være steget til kun 4 pct. eller mindre end halvdelen af, hvad der i dag er dækket af bebyggelse og trafik.

SPILDEVAND. Se Sundhedslovgivning.

SPIRITUSAFGIFT. Se Forbrugsafgifter.

SPLITTINGSSYSTEMET. Se Delingsystemet.

SPRØJTEGIFTE PÅ FRUGT. Se Sundhedslovgivningen.

STATENS SERUMINSTITUT: I forbindelse med lovforslaget om udbygning af Statens Seruminstitut rejste K.F. som normalt ved forslag om udbygning af statsinstitutioner spørgsmålet om en udflytning, idet det dog erkendtes, at instituttet måtte bevares som en helhed, og at det måtte forblive nær København med den store befolkningsskoncentration (og dertil hørende særlige risiko for epidemier). I udvalget blev der vundet tilslutning til, at det bør undersøges, om de industrielle produktioner af sera kan udflyttes. **Niels Ravn** tilføjede:

»Vi mener, at regeringen virkelig må planlægge disse flytninger. Om man vil flytte langt eller kort, må afhænge af institutionens karakter . . . Instituttets pladsbehov er påtrængende. Under hensyn hertil og på trods af de betænkeligheder, jeg nys har givet udtryk for, vil K.F. ikke modsætte sig lovforslagets gennemførelse.«

Alle partier stemte for forslaget undtagen U., der undlod at stemme.

STATSBANEPERSONALETS SYGEKASSE: Efter konservativt pres gennemførtes i folketingsåret 1961/62 en ændring af sygeforsikringsloven, hvorefter DSB-personalets sygekasse fik adgang til at administrere sygedagpengeordning (s. d.) **Ninn-Hansen** gentog i denne forbindelse mange gange tidligere fremsatte krav om, at også Fortsættelsesygekasserne (s. d.) sikredes denne ret. Socialminister Kaj Bundvad svarede, at han på dette tidspunkt ikke havde ønske om at gennemføre en sådan ændring. Den er senere gennemført.

STATSBANETAKSTER. Se Takstforhøjelser.

STATSFORKØBSRET (Jordlov) Kan efter gældende lov udøves over for landbrugsejendomme med et grundbeløb over 56.000 kr. efter grundværdien i 1950. I jordlovsforslaget (Se Jordlovene og Folkeafstemning) foresloges forkøbsretten udvidet til:

1) At omfatte alle ejendomme uden for områder med by- eller dispositionsplan. Mindstegrænse 1 hektar.

2) At kunne bruges til AT fremme en hensigtsmæssig jordfordeling som hidtil, AT fremme rekreative formål, f. eks. opkøb af sommerhusgrunde, AT fremme egnsudviklingsformål, og AT fremme »offentlige formål« ...

K. F. gik skarpt imod forslaget, som åbnede adgang for en snigende offentlig overtagelse af alle jordværdier, hvorefter staten kunne bestemme egenmægtigt, hvem der skulle dyrke, udnytte eller bo på jorden. **Niels Ravn** sagde bl. a.:

»Med hensyn til den udvidede forkøbsret for statens vedkommende angives formålet at være nationalpolitiske hensyn i relation til vor eventuelle indtræden i »De Seks«. Da denne forudsætning imidlertid er faldet bort, (det fransk-engelske forhandlingssammenbrud indtraf få dage efter fremsættelsen) og regeringen stadig opretholder forslagene, kan det vel kun tydes derhen, at der er andre, ikke nærmere definerede hensigter, man har villet fremme«.

Forslaget forkastedes 25. juni 63.

Den bestående forkøbsret er uheldig, fordi den bidrager til at hæve priserne på landbrugsejendomme, idet liebhavere til ejendomme på over 56.000 kr.s grundbeløb må byde særligt højt for at undgå at staten anvender sin forkøbsret. Netop dette forhold bevirker i øvrigt, at loven udnyttes i ringe grad. Den er derfor overflødig, hvilket K. F. ved gentagne lejligheder har givet udtryk for.

STATSHUSMANDSBRUG: K. F. har i de senere år stemt mod de årlige love om udlån til statshusmandsbrug m. m., der ydes af såvel jordfondsmidler som ved direkte statslån. **Niels Ravn** har motiveret dette standpunkt således:

»Dansk landbrug har en fordel overfor landbruget i Fællesmarkedet gennem sin struktur. Men hvis vi ikke når videre frem mod større gennemsnitsstørrelse på brugene, vil vore konkurrenter udligne den fordel, vi har i dag. Tvangsafståelserne må ophøre, udstykningerne må med ganske få undtagelser standses, og kræfterne må samles om nedlægning og sammenlægning af urentable bedrifter. Man beskylder os for at ville husmændene til livs. Intet er mere forkert. Hver eneste husmand, der sidder på sin bedrift, skal have lov til at blive siddende, så længe han vil, og er der en afløser den dag, han holder op, må han overtage bruget. Men de mange husmænd, der ønsker at lægge op og ikke kan sælge deres bedrift må hjælpes ved ophævelse af landbrugspligten og udvidet tilladelse til sammenlægning.«

Ved lovens 2. behandling den 11. febr. 64 udtalte **Niels Ravn**:

»Vi mener i Det konservative Folkeparti, at hvis man fortsætter denne lovgivning ad de gamle baner og rokerer lidt med beløbene, er det direkte at sidde folkeafstemningens resultat overhørig.«

Se Landbrugspolitik og Sammenlægning og samdrift.

STATSHUSMANDSLOVEN, se Husmandsbrug.

STATSINDTÆGTER

Statens indtægter er væsentligst 1) personskatter, 2) forbrugsafgifter 3) selskabsskatter, ejendomsskatter, folkepensionsbidrag m.v.

For de seneste finansår fordeler de sig således i million kroner

År	1.	2.	3.
60/61	4797	4200	2084
61/62	4408	4690	2324
62/63	5300	5720	2575
63/64	5930	6515	2815

Herefter bliver de samlede skatter og deres andel af nationalindkomsten:

	mill.	
60/61	10481	28,2 pct.
61/62	11422	27,6 pct.
62/63	13595	29,6 pct.
63/64	15260	31,4 pct.

I tallet for 1963/64 er ikke medtaget dette års indtægt for den bundne opsparing – ca. 440 millioner kroner.

I 1953/54 var skatterne ialt 5991 millioner kroner (24,6 pct.). Skatter og afgifter m. v. er således, siden Socialdemokratiet kom til magten i

1953 blevet 2½ gange større (plus 155 pct.).

K.F. ønsker skattestigningen hæmmet gennem besparelser (s. d.) og ønsker skattebyrden flyttet væk fra de egentlige skatter og over på forbrugsafgifterne.

STATSLÅN. Se Valutastillingen.

STATSOVERSKUDET beregnes dels i form af overskuddet på drifts- og anlægsbudgettet (drifts- og anlægsudgifter minus skatter og afgifter m. v.), dels som »kasseoverskud«, d. v. s. det beløb, som staten netto fratager omsætningen igennem et finansår, når statslånsbevægelser m. v. medregnes.

I millioner kroner angives overskuddet, henholdsvis driftsoverskuddet (1) og kasseoverskuddet (2) i Det økonomiske Sekretariats oversigt over statsfinancerne fra marts 64 som følger:

	60/61	61/62	62/63	63/64	64/65
1)	1092	224	716	625	565
2)	391	÷488	245	500	275

STATSSKAT. Se Indkomstskat til staten.

STATSUDGIFTER

Statens drifts- og anlægsudgifter er tredoblet, siden Socialdemokratiet kom til magten i 1953 og næsten fordoblet alene i den nuværende regerings periode. Tallene er:

1953/54:	3759 mill.
1960/61:	6225 mill.
1964/65:	11.580 mill.

Med den stigning, der normalt finder sted, mens finansåret løber, må det påregnes, at indeværende finansår vil udvise omkring det dobbelte af drifts- og anlægsudgifterne i 1960-61, da regeringen trådte til.

Statens udgifter er under den sidende regering (uden påregnet højere tal end beregnet for indeværende år) steget med 86 procent, mens borgernes indkomster må påregnes at være steget med ca. 40 procent. Statens udgifter er altså steget dobbelt så stærkt som bor-

gernes indtægter. Se også Statsindtægter, Besparelser og Administrationsreform.

STIPENDIER. Se Ungdommens Uddannelsesfond.

STOREBÆLTSBRO: Fast forbindelse første gang foreslået i marts 1858, og projekter er fremsat 1908, 1934, 1936 og 1937. Brokommissionen nedsat 1948. Endelig betænkning i december 1959. Lov om tekniske forarbejder til gennemførelse af en fælles vej- og jernbanebro over Store-Bælt vedtaget enstemmigt i Folketinget 7. dec. 1961. Undersøgelserne, hvortil der siden hvert år er bevilget beløb af finansudvalget, er endnu ikke afsluttet.

K.F. har gentagne gange siden efterlyst hurtigere initiativ ud fra den opfattelse, at genen og tids- tabet ved Storebælt må overvindes snarest, hvis skader for erhvervs- livet i konkurrencen med Hamborg skal undgås, og hvis nationale tab af samme årsag skal undgås. I landsrådsvedtagelsen af 16.-17. nov. 1962 »Trafikpolitik« understreges ikke blot dette, men også broens betydning for industrispredningen, og den gives højeste prioritet blandt de kommende års broopgaver, idet det tilføjes:

»For at fremskynde bygningen af Storebæltbroen må der vælges den fremgangsmåde, som giver den hurtigste færdiggørelse. I overvejelserne herom må indgå en privat finansiering af broen, hvorved staten kan frigøres for en betydelig byrde, ligesom det må overvejes at give koncession til private entreprenører til løsning af denne opgave.«

K.F. kunne på denne baggrund give fuld tilslutning til **Industrirådets forslag** i foråret 1964 om, at rådet fik koncession på opførelsen.

STORKØBENHAVNS TRAFIK-

ANLÆG: Medens millionbyer overalt på det europæiske kontinent og i USA har gennemført tunnelbaner og vejføringer, der giver plads for stigende motorisering, er disse pla-

ner herhjemme kun under forberedelse. K. F.'s landsrådsmøde fastslår i indstillingen »Trafikpolitik« af 16.-17. nov. 1962, at anlæg af S-baner og tunnelbaneanlæg hører til de mest presserende opgaver i det samlede trafikinvesteringsprogram for hele landet, idet de ufuldstændige adgangsveje til og gennem København fordyrer transporten til erhvervslivet betydeligt.

Halvdelen af Danmarks industri findes i København og omegn. Virksomheder ude i landet har derfor stort behov for gode transportmuligheder til byen, et behov, der forstærkes, når de store broprojekter er gennemført.

Principielt fastslås det i indstillingen:

»Det må påhvile regeringen at udarbejde en samlet trafikplan til forelæggelse for de interesserede kommuner og for Folketinget, hvilket bør ske i løbet af meget kort tid. Det er ligeledes regeringens opgave at søge trafikpresset på hovedstadsområdet formindsket gennem udflytning af dele af centraladministrationen og andre offentlige koterer.«

(Se Trafikpolitik og Udflytningsudvalget).

STREJKER. Se Arbejdsoverenskomster.

STUDIELÅN. Se Ungdommens Uddannelsesfond.

SUNDHEDSLOVGIVNINGEN

er på en række områder stærkt forømt i de senere år, hvor den tekniske og befolkningsmæssige udvikling stiller stadig større krav, hvis befolkningens sundhedsmæssige og æstetiske behov skal tilfredsstilles. **Poul Møller** bad derfor i Folketingets spørgetid den 20. maj 64 indenrigsminister **Lars P. Jensen** om:

»at foranledige sådanne ændringer af sundhedslovgivningen, at det pålægges kommunerne at gennemføre en effektiv rensning af spildevandet m.v. så søer, vandløb og friluftsbadeanstalter ikke forurenes.«

Poul Møller sagde i sin motive-ring bl. a.:

»Det er en kendt sag for os, hvordan storbyens mennesker får plager, som man ikke kendte i tidligere tid, nemlig støjpla-

ger, røgplager og – jeg havde nær sagt – mogplager... Statsmagten har igennem en årrække bestræbt sig for at skabe rekreative arealer omkring de store byer, ikke mindst ved søer og vandløb, men først og fremmest måske ved Øresund. Men disse rekreative arealer, som det har kostet mange penge at få oprettet, mister i nogen grad deres betydning, når det badevand, der skulle være omkring den gamle søkøbstad, er så forurenede ved kloakudløb, som tilfældet er omkring Københavnsområdet. Nogle steder er det jo direkte sundhedsfarligt efter autoriteternes udtalelse at bade i de danske søer og det danske hav, og andre steder er det uhumsk og meget udelikat.«

Poul Møllers udtalelse er til fulde bekræftet ved Friluftsrådets rapport om vandets tilstand ved danske badesteder. Indenrigsministeren svarede imidlertid med at henvise sagen til den sundhedskommission, som blev bebudet i åbningstalen 1. okt. 63, men som da endnu ikke var nedsat. **Poul Møller** replicerede, at:

»vi på grundlag af de erfaringer, vi har, kunne skride til en hurtigere lovgivning, så man ikke skal afvente en kommission.«

Dette ønskede ministeren ikke.

Ved et møde i Holbæk få dage senere udtalte **Poul Møller**:

»Det er ikke viden om disse ting, vi savner. I syv år har landbrugsministeriet haft en spildevandskommission siddende – og i denne periode er forureningen fortsat og tiltaget. Vi behøver ikke flere kommissioner, det er handling, der skal til.«

Poul Møller foreslog skærpede bestemmelser om kommunernes pligt til at oprette **rensningsanlæg**.

Først den 30. juni 64 – en måned efter Folketingets hjemsendelse – meddelte indenrigsministeriet, at der er nedsat en sundhedskommission, som skal overveje en ændring af sundhedslovgivningen, bl. a. med henblik på at skabe bedre spildevandsforhold.

Skærpet lovgivning om **olieforurening** af havet blev enstemmigt vedtaget i Folketinget 30. jan. 64. Loven omfatter bl. a. skærpet bødestraf for udtømming af olie. **Hans Baagø** sagde herom:

»Det er meget godt med at give en lille bøde, men det må jo være sådan, at den

virkelig er følelig... Det ville være en lykke, om vi med de regler, der nu bliver føjet til, kunne komme et betydeligt skridt videre i retning af at holde vore have og vore strande fri for denne frygtelige plage.»

Kemikalier i fødevarer er et af de lovgivningsområder, som er ladet tilbage. I de tilfælde, hvor sagen er rejst i Folketinget, har indenrigsministeren henvist til kommissions- eller udvalgsarbejde. Dette gjaldt bl. a. spørgsmålet om hvedemelsbehandling. Ministeren henviste her til internationale undersøgelser (d. 15. okt. 63). Hans oplysninger var imidlertid ukorrekte. – Et forslag fremsat af S.F. om at opfordre regeringen til en undersøgelse af **pudder- og sprøjtegifte** samt teknisk anvendte hormonpræparaters skadelige virkninger blev ikke færdigbehandlet. **Knud Thomsen** sagde ved 1. behandlingen, at man ikke kan skru udviklingen tilbage til Gorm den Gamles tid, men må søge at fjerne vildskuddene:

»Man skal sørge for, at der for dem, der har en lille mistanke, er et sted, hvor de kan komme frem med denne lille mistanke. Gøres dette til de relevante organer, tror jeg, det er den bedst mulige måde at følge de skader, der kan opstå på det område, vi her behandler.«

Dybfrosne levnedsmidler må fra 1. jan. 65 forhandles i detailforretninger efter nærmere regler. Dette er muliggjort ved en ændring af loven om levnedsmidler, som blev vedtaget af alle partier undtagen U. den 29. maj 64.

»SVAR PÅ TILTALE« (T.V.-DISKUSSIONEN 7. FEBR.)

I foråret 64 rettede Socialdemokratiet med et ordvalg, der ikke er anvendt i valgkampagnerne siden 30'erne og på ukorrekt grundlag et angreb mod K.F.'s sociale holdning.

I TV-udsendelsen »Svar på tiltale« den 7. febr. 64 blev **Poul Møller** af redaktør **Bent Hansen**, Aktuelt, spurgt om, hvilke udgifter han tænkte på iflg. sætning fra K.F.'s arbejdsprogram af nov. 63:

»Den stigende velstand gør det desuden muligt at gennemføre besparelser i udgifter, det offentlige hidtil har afholdt, men som uden større ulempe nu kan bæres af den enkelte borger.«

Ifølge en båndoptagelse svarede **Poul Møller**:

»Jeg har bl. a. haft i tankerne en udgift, som sygekassernes finansiering. Hvis vi ser bort fra de mindstbemidlede i vort samfund, så mener vi, at **sygekasserne** må kunne finansieres i sig selv, hvile i sig selv igennem sygekassekontingentet eller sygeforsikringsbidraget, således at det offentlige ikke skal give tilskud til influenzaepidemier eller lignende ting, men kun til de **mindst bemidlede** sygdom eller til de **langvarigt syges** helbredelse.

Det er et af eksemplerne. Jeg kan også nævne et andet eksempel på, hvad jeg mener med den stigende velstand. Da må vi f. eks. selv kunne betale en større del af vores **biblioteksudgifter**, når vi anvender de offentlige biblioteker. Vi må kunne betale det, det koster at køre i vore egne **jernbaner** og vore statsbaners **rutebiler**, således at der ikke fra statens side skal gives tilskud til forrentningen og driften af statsbanerne. Det er vel et socialt synspunkt, der i sin tid har ført til, at alle mennesker skulle have lejlighed til at få en togrejse eller i hvert fald have den forholdsvis billigt, men vi mener: Med god beskæftigelse, med højere velstand, så skal sådan noget kunne hvile i sig selv, og vi skal ikke give tilskud til det, med mindre det er ganske **specielle tilfælde**, og så skal den pågældende kunne få en rejsegodtgørelse fra socialkontoret, når der er særlige årsager, der taler for, at rejsen er nødvendig, og manden er **ubemidlet**.

Jeg har altså her nævnt tre eksempler på offentlige udgifter, der kunne sættes ned i takt med velstandsstigningen. Vi har nævnt andre ting tidligere, som hospitalstaksterne. For de mennesker, som er i stand til at betale, er der ingen grund til, hvis man har sin faste løn og sin gode indkomst, at man så skal have et meget stort tilskud for at ligge på hospitalet. Man må kunne klare sig med betaling for, hvad det egentlig koster, i hvert fald selve **forplejningen**. **Naturligvis ikke den medicinske behandling, men selve forplejningen**. Jeg har gerne villet nævne disse eksempler på den givne foranledning.»

Socialdemokratiets politiske ordfører, **K. B. Andersen**, som deltog i udsendelsen, erklærede i næste replik:

»Det her, det er jo småting, der blev nævnt... Nu er Poul Møller jo begyndt, med ganske vist de små ting, men så kan det jo være, vi engang kan få lidt mere at vide.«

Ingen dokumentation: Som det senere skulle vise sig, havde Danmarks Radio ikke bevaret udsendelsen på lydbånd, hvilket forklarer, hvorledes den senere socialdemokratiske kampagne på grundlag af ukorrekte citater kunne føres gennem flere uger, hvor påstand måtte stå mod påstand.

Angrebet satte ind den 1. marts 64 – altså 3 uger efter at udtalelserne var faldne – med en stor annonce, der gengav **en lille mand under en gigantisk hammer**. Under overskriften: »Hvem rammer de konservatives nye politik« hed det:

»De konservative vil have, at borgerne selv skal betale alle udgifter til forplejning på hospitalerne. Det drejer sig om mange hundrede millioner kroner hvert år, som nu skal betales af dem, der rammes af sygdom.«

Poul Møller svarede den 3. marts:

»Som refereret i annoncen mente jeg, at hospitalstaksterne bør dække hospitalernes egentlige **forplejningsudgifter**. Det må jo ikke glemmes, at mange flere borgere end tidligere har indkomst under sygeperioder. Forplejningsudgifterne udgør 5–6 kr. daglig pr. hospitalsseng og altså kun en meget lille del af den samlede udgift, der pr. hospitalsseng beleber sig til 135–140 kr. om dagen. Ved bedømmelsen af denne merudgift må der tages hensyn til, at en del af forplejningsudgifterne dækkes af de gældende takster. Jeg troede ærlig talt, at en forhøjelse på højst 5–6 kr. dagligt kunne drøftes i en saglig atmosfære og ikke give anledning til annoncer om, at »mange hundrede millioner kroner hvert år« nu skal betales af dem, der rammes af sygdom. Lad mig for tydeliggørelsen konkludere, at det drejer sig om ca. 4 (fire) procent af den samlede hospitalsudgift, som skal dækkes ved hospitalstaksterne.«

Poul Møller nævnte derefter statstilskuddet til sygeforsikringen og skrev, at et bortfald af tilskuddet:

»vil medføre en beskedent forhøjelse af kontingentet, men vil til gengæld i overensstemmelse med mit partis principielle synspunkter betyde, at staten bedre bliver i stand til at hjælpe dem, der er ramt af langvarig sygdom, eller hvis økonomiske kår gør dem ude af stand til at klare sig selv. Vor almindelige opfattelse er jo, at tilskud ikke bør gives i flæng til rig og fattig, men koncentreret om hjælp til de svageste i vort samfund.«

148

Om DSB-taksterne skrev Poul Møller bl. a.:

»Som det er nu, vil det ofte være dem, som ikke har råd til at rejse, der må betale for andres rejser, og det finder jeg ærlig talt urimeligt.«

Statsminister J. O. Krag gik uhæmmet ind i den ukorrekte kampagne på lige fod med lederskribenterne i de socialdemokratiske blade. Ved LO's informationsmøde i Odense 8. marts 64 udtalte han – uden hensyn til Poul Møllers korrektion 3. marts – at Poul Møller i TV havde fremsat udtalelser om:

»at gøre det dyrere for de syge at ligge på hospitalet, idet de syge, der ikke har råd til at betale for forhøjede takster til forplejningen, af Poul Møller blev henvist til socialkontorerne.«

Dokumentation efterlystes nu fra alle sider. En henvendelse fra K. F. til Radiohuset viste, at der ikke eksisterede en båndoptagelse der. **Samme oplysning havde Socialdemokratiet forinden modtaget!**

E. Juul-Madsen krævede derpå i en tale, at statsministeren skulle tilbagekalde den forkerte udlægning af Poul Møllers ord. Hertil svarede **J. O. Krag** i Politiken 11. marts 64:

»Hvorfor offentliggør de konservative ikke Poul Møllers tale om sociale nedskæringer.«

Det var på dette tidspunkt alment kendt, at der ikke forelå nogen båndoptagelse af Poul Møllers udtalelser, der var fremsat uden manuskript.

Socialdemokratisk Nyhedstjeneste indrykkede derpå en annonce i dagspressen, hvori der efterlystes en båndoptagelse fra udsendelsen 7. febr. Det hed heri:

»Hvad Poul Møller sagde om, at patienter selv burde betale for opholdsudgifterne på hospitalet har vi helt klare referater af. Kun Poul Møller synes at være i tvivl. Vi efterlyser derfor en båndoptagelse.«

Annoncen gav resultat (En dag senere modtog også K. F. et bånd fra KS i Aarhus). Aktuelt offentliggjorde derefter en korrekt udskriv-

ning af båndet, og **Poul Møller** udtalte i den anledning:

»Jeg er Aktuelt taknemmelig, fordi bladet nu har bragt den nøjagtige ordlyd af mine udtalelser i TV-udsendelsen. Den svarer nøje til den redegørelse, jeg udsendte den 3. marts. Jeg er til gengæld skuffet over, at statsministeren i sin store Odense-tale, efter at jeg havde udsendt min redegørelse, alligevel hævdede, at jeg havde henvist de syge til socialkontoret. Det fremgår af båndoptagelsen, at det har jeg ikke gjort.«

Poul Møller gjorde videre opmærksom på, at henvisningen til socialkontorerne for ubemidlede, der skal foretage en rejse, er i overensstemmelse med gældende lov om rejsehjælp. Herunder ydes der hjælp til f. eks. rejser til mødrehjælpsinstitution, ligesom mindre bemidlede efter særlige regler kan opnå tilskud. Poul Møller sluttede:

»I øvrigt er jeg ked af, at kampagnen har vist en tendens hos Socialdemokratiet til at diskriminere socialkontorerne. En sådan diskriminering lå ikke i mine udtalelser.«

Krags citatfalsk. I stedet for at undskylde gentog statsminister J. O. Krag sin udlægning af Poul Møllers udtalelser, idet han til Ekstra-bladet sagde: at det Poul Møller ikke har sagt, det har han nok ment.

Poul Møller svarede (Vor Tid 8. april):

»Statsministeren beskyldte i TV aftenen for folkeafstemningen mit parti for at have citeret falsk. Han måtte senere give en undskyldning.

Statsministeren har derefter selv gjort sig skyldig i et oplagt tilfælde af citatfalsk. Han ved det, for det er bevist, oven i købet af hans eget partiblad.«

Poul Møller tilbageviste derpå kategorisk alle påstande om, at folk med små indtægter måtte henvises til socialkontorerne, hvis hospitalstaksterne stiger: Hospitalstaksterne betales af sygekasser eller sygeforsikringer . . .

»Dette system opretholdes, hvad enten taksterne er nogle kroner større eller mindre. Jeg har ikke foreslået nogen ændring heri. For fire år siden forhojede det socialdemokratiske flertal i Københavns kommune hospitalstaksterne fra 0,60 kr. daglig til 5,00 kr. daglig til dækning af de stigende

forplejningsudgifter. Intet brøl af social forargelse rejste sig dengang fra Socialdemokratiet. Hvis man senere tænker sig en ajourføring, vil man da ikke af den grund være asocial. For det er ikke en byrde, som lægges på den syge, men på den raske igennem sygekassekontingentet.« (Se også Skolebespisning.)

Kommentarer til sagen blev givet i næsten alle landets blade. I tilslutning til offentliggørelsen af båndoptagelsen skrev Berlingske Aftenavis:

»Båndoptagelsen viser, at det var med urette, at statsminister J. O. Krag i sin tale i Odense den 8. marts rundede kampagnen af med en udtalelse om, at Poul Møller henviste de syge til socialkontorerne. Ordet socialkontor blev brugt i forbindelse med rejsehjælp for ubemidlede, og det er en form for rejsehjælp, som allerede er lovfæstet.«

På et møde i Virum 1. april 64 udtalte **Poul Sørensen**:

»Den måde, socialkontorerne er omtalt på i den usandfærdige socialdemokratiske agitation mod folketingsmand Poul Møllers påståede udtalelser i TV, kan kun være medvirkende til en nedvurdering af disse kontorer, og det beklager jeg dybt.

Det var jo netop meningen, at socialkontorerne skulle være et fristed, hvor enhver borger, der kommer i nød, kan henvende sig.«

Under Folketingets afslutningsdebat kunne Socialdemokratiets ordfører, **K. B. Andersen**, fortsat benytte TV-udtalelserne, idet han påstod, at **Poul Møller**

»i sin socialpolitik understreger, at det skal kun være de allerdårligst stillede, der skal hjælpes.«

Poul Møller tilbageviste påstanden og sammenstillede K. B. Andersens udtalelser med en valgtryksag, som Socialdemokratiet på Frederiksberg netop havde sendt ud til støtte for folketingsmand **Kr. Albertsen**. Heri hedder det:

»Der er ingen tvivl om hvem de konservative har dømt til at betale. Folketingsmand Poul Møller – den konservative ordfører – sagde i TV om hospitalsopholdene: »For de mennesker, som ER i stand til at betale, er der ingen grund til, at man, hvis man har sin faste løn og gode indkomst, så skal have et meget stort tilskud for at ligge på hospitalet . . .« I praksis vil det betyde, at flere hundrede kroner tænkes opkrævet hos de syge. Det bliver dyrt at være syg –

og der sættes sociale skel mellem patienterne.»

Poul Møller kommenterede dette med ordene:

»Man standser citatet der, hvor det kan være angenemt at standse det... Man tager ikke med, at jeg sagde tilskud til betaling af forplejningsudgifterne, kosten, som er 5-6 kr. om dagen, og at jeg netop sagde, at den medicinske behandling måtte holdes udenfor... Det er en reklame for det ærede medlem hr. Kr. Albertsen, der her har talt om, hvilke medlemmer der kan vælges og ikke vælges ved det kommende valg, og jeg vil ikke håbe efter denne reklame for det ærede medlem, at han kan blive valgt.»

SYDSLESVIG: K. F. går ind for aktiv støtte til det danske mindretal i Sydslesvig, så dets rettigheder ikke antastes under de nye forhold i Europa. Dansk **sprog og kultur** bør have den stærkest mulige stilling i det sydslesvigske grænseland.

K. F. har virket for hurtig etablering af den gennem lang tid planlagte kanalomsætter ved Flensborg fjord, så **dansk fjernsyn** kan modtages overalt i Sydslesvig. Partiet har støttet oprettelsen af **Sonderjydsk Symfoniorkester**, der også virker syd for grænsen, og går ind for oprettelsen af en **sonderjysk landsdelsscene**, der kan bidrage til at give yderligere vækstbetingelser for den store interesse for teaterliv i Sydslesvig. Oprettelsen af et **universitet** i Haderslev vil kunne få betydning for Sydslesvigs kulturliv, og unge danske sydslesvigere må sikres **støtte til uddannelse** på et niveau, der svarer til det, der praktiseres af Ungdommens Uddannelsesfond.

K. F. går endvidere ind for **erfaringsudveksling** mellem danske sydslesvigere og Danmark om kommunale, faglige og andre problemer gennem fremme af gensidige besøg.

SYGEDAGPENGE: I tilfælde af sygdom eller fødsel kan lønarbejdere som erstatning for tabt arbejdsfortjeneste eller for tabt arbejdsløshedsunderstøttelse modtage syge-

dagpenge, der udbetales for 6 dage om ugen i indtil 156 dage i løbet af 12 fortløbende måneder med fig. takster:

- 1) 26 kr. for forsørgere.
- 2) 20 kr. for andre lønmodtagere over 18 år.
- 3) 10 kr. for lønmodtagere under 18 år.

Ikke-lønmodtagere kan sikre sig sygedagpenge under forudsætning af, at de er under 45 år og har lønnet arbejdet. Husmødre kan dog også sikre sig gennem ordningen. Sygedagpengene varierer i disse tilfælde fra 8 til 23 kr.

Ved reformen af sygeforsikringen 1960, sikredes kun de anerkendte sygekasser (Se Fortsættelsessygekasser) ret til at udbetale sygedagpenge. Dette medførte stor tilbagegang for fortsættelsessygekasserne (s. d.). På K. F.'s initiativ er dette forhold ændret ikke blot for fortsættelseskasserne, men også for Statsbanepersonalets sygekasse (s. d.).

Udgifterne til sygedagpenge, der tilfalder lønmodtagere - Lønarbejderdagpengene - afholdes af arbejdere og arbejdsgivere med 5/6 af udgifterne til dagpenge og administration og med 1/6 af staten. Arbejderbidraget udgør 2,5 øre pr. præsteret arbejdstime. Arbejdsgiverbidraget udgør 5 øre pr. arbejdstime, for hvilken der er udbetalt løn. Statens udgift androg i finansåret 62-63 ca. 23 mill. kr.

Udgifterne til sygedagpenge for ikke-lønmodtagere betales dels af modtagerne over medlemskontingentet, dels ved et statstilskud på 25 pct.

SYGEFORSIKRING: Se Sygekasser og Fortsættelsessygekasser.

SYGEKASSER, ANERKENDTE (i modsætning til Fortsættelsessygekasser (s. d.), der ikke er anerkendt til statstilskud): De anerkendte sygekassers ydelser til medlemmerne afhænger af disses indtægt:

A-medlemmerne har ret til fri lægehjælp og frit sygehusophold.

B-medlemmer har frit sygehusophold, får en del af lægeudgifterne refunderet. Lægemidler refunderes med 75 pct., såfremt de er ordineret af lægen og godkendt af socialministeren.

Indtægtsgrænsen, der skiller A- og B-medlemmer, er i 64 ansat således:

Medlemmets bopæl	Forsørgere	Enlige
København	22.200	16.700
Købstæder	20.400	15.300
Øvrige land	18.500	13.900

A- og B-medlemmernes (nydende medlemmer) kontingent fastsættes således, at det sammen med kassernes øvrige indtægt, i første række fra statstilskud, kan dække udgifterne til sygebehandling, begravelsesforsikring og sygedagpengeordning (s.d.), samt til dannelse af reservefonden, der skal udgøre 75 pct. af kassens normale udgifter.

Statstilskuddet fastsættes på Finansloven og omfatter bl. a. 5 kr. pr. nydende A-medlem, 25 pct. af kassens udgifter til læge, sygehus, tandlæge, hjemmesygepleje (se Hjemmepleje), briller m.v. samt til fødsler. Desuden ydes der hel eller delvis refusion af godkendte lægemidler. Statens samlede udgifter til anerkendte sygekasser androg 1962-63 ca. 82 mill. kr.

I forbindelse med den socialdemokratiske kampagne mod Poul Møller foråret 64 på basis af en ukorrekt gengivelse af hans udtalelse i TV 7. febr. 64, indtog udgifterne til sygekasserne en central plads. Se Svar på tiltale.

SYGEPLEJERSKER: Ved gennemførelsen af »helhedsløsningen« (s.d.) afbrød de offentlige myndigheder brat forhandlingerne om løn- og arbejdsvilkår med **Dansk Sygeplejeråd**, hvilket medførte stor uro blandt sygeplejerskerne, som ofte lønmæssigt forbigås af sygepassergruppen, der kun har 8 mdrs. uddannelse mod sygeplejerskernes ca. 4 år. Ved et pressemøde i februar 64 udtalte Dansk Sygeplejeråds formand, **Maria Madsen** herom:

»Det er ganske uretfærdigt over for denne lille gruppe, at regeringen med helhedsløsningen lod jerntæppet gå ned for forbedringer... men vore forhandlinger følger tjenestemændenes, og vi blev snydt på samme måde som de.«

På pressemødet oplystes det, at Dansk Sygeplejeråd allerede for nu 1½ år siden havde anmodet indenrigsminister **Lars P. Jensen** om at lade foretage en dybtgående undersøgelse af sygeplejerskernes løn-, arbejds-, uddannelses- og fritidsforhold med henblik på at opnå på den

ene side bedre forhold på hospitalerne og bedre udnyttelse af den kvalificerede arbejdskraft, på den anden side tilfredsstillende forhold for sygeplejerskerne. Indenrigsministeren havde imidlertid **aldrig svaret!**

Clara Munck rejste derpå sagen i Folketingets spørgetid, den 12. febr. 64, hvor hun bad indenrigsministeren sørge for en tilbunds-gående undersøgelse af årsagerne til uroen blandt sygeplejerskerne. Hun understregede behovet for en mere dybtgående undersøgelse, som sygeplejerskerne har ønsket og tilføjede:

»Mon ikke en af grundene til, at uroen er stadig voksende er, at Dansk Sygeplejeråd ikke har fået svar...?«

Indenrigsministeren henviste til en række udvalg, der undersøger tilgrænsende problemer og sagde:

»Jeg anser... det for hensigtsmæssigt, at der bliver lejlighed til at bedømme resultaterne af det igangværende undersøgelsesarbejde forinden det overvejes at iværksætte nye undersøgelser.«

Ministeren lovede dog »i meget nær fremtid« at tage en forhandling med sygeplejerådet. Den 4. marts 64 kunne **»Vor Tid«** dog konstatere, at ministeren fortsat ikke havde besvaret den 1½ år gamle henvendelse, og ej heller havde optaget anden kontakt. Det fortsatte konservervative pres medførte dog, at en kontakt blev optaget i april måned 64.

SYLTEUDVALG

Under Folketingets afslutningsdebatt 2. juni 64 sagde **Poul Møller:**

»Så vidt jeg har kunnet tælle mig frem, findes der i det danske statsstyre i dag **193 kommissioner og udvalg, hvoraf mange er nedsat for at befri de ansvarlige ministre for selv at handle.** Regeringen gemmer sig ikke bag et figenblad, men bag et helt figentræ. Det er derfor vanskeligt at bedømme denne regerings politik. Kan den vente, at nogen vil tage alvorligt på forslag, den efter 11 års regeringsmagt fremsætter under valgkampen, når den ikke forinden har gjort noget for at realisere synspunkterne?«

Blandt de udvalg m. v., som regeringen har nedsat for:

- 1) At forhale – sylte – problemerne.
- 2) At skjule mange års forsømmelser.
- 3) At give indtryk af »at gøre noget« på områder, hvor oppositionen har vist særlige initiativer, som regeringen burde have vist. er i første række:

Boligproblemerne

- 1) Udvalg om boligtekniske spørgsmål.
- 2) Udvalg om boligstandard og produktionsomfang (Nedsat 26. juni 64 efter gentagne K. F.-angreb).
- 3) Udvalg om ejerlejligheder. Betænkning færdig; regeringen siger, at udvalget ikke er færdigt.
- 4) Udvalg om boligopsparing.
- 5) Udvalg om udflytning af statsinstitutioner. 1. betænkning afgivet uden reelle forslag.

Skatterne

- 1) Kildeskat drøftet i årevis i kildeskattekontoret.
- 2) Sambeskatning. Betænkning foreligger, sagen nu på embedsmandsplan.
- 3) Udvalg om forenkling af ejendomsskatter.
- 4) Grundstigningsskylden henvist til ejendomsskatteudvalget.
- 5) Udvalg om skattestøttet opsparing.

Arbejdsmarkedet

- 1) Kommission om arbejdsanvisningssystemet. Betænkning afgivet, men regeringen har intet foretaget sig.
- 2) Udvalg om arbejdsløshedskasserne. Nedsat pr. 64 efter hårdt K. F.-pres.
- 3) Udvalg om værfternes økonomi.
- 4) Udvalg om funktionærers organisations- og forhandlingsfrihed. Nedsat for at sylte K. F.-initiativ.
- 5) Udvalg om sygeplejerskernes løn- og arbejdsforhold. Nedsat efter K. F.-pres.
- 6) Udvalg om tjenestemændenes folkepensions- og tillægspensionsproblemer.

- 7) Udvalg om de nye arbejdspladsproblemer bebudedes i trontalen 1. okt. 63 – er ikke nedsat.

Sociale problemer

- 1) Invalidepensionens frigørelse fra folkepensionen. Henvist til udvalg efter fremsættelsen af K. F.'s forslag.
- 2) Udvalg om udvidet tillægspension (efter svensk mønster). Nedsat p. gr. a. VK-kritik mod regeringsforslaget.

Jordlovsproblemerne

- 1) Udvalg om planlægningsproblemerne.
- 2) Naturfredningsloven drøftet i naturfredningskommissionen, som i enighed har afleveret forslag til kulturministeriet. Ikke set siden.
- 3) Landbrugslovene, bl. a. forslag om lokale jordbrugsnævne henvist til den store landbokommission.

Sundhedslovgivningen

- 1) Rensningsanlæg drøftet i 7 år i kommission under landbrugsministeriet.
- 2) Samme problem henvist til ny sundhedskommission, nedsat juli 64, efter Poul Møllers pres (Røg – støj – møg).
- 3) Samme problem overvejes »koordineret« under et kommende råd. Dog endnu ikke nedsat.

Det Kgl. Teater

- 1) Udvalg om kommende byggeri.
- 2) Udvalg om nuværende driftsøkonomi m. v.

Andre

Ud over de nævnte udvalg findes der iflg. statsministeriets fortegnelse af 1. jan. 63 omkring 170 nævn, udvalg og kommissioner, hvoraf nogle dog er mere permanente.

SÆRLIG INDKOMSTSKAT. Se Kapitalvindingskat.

SØMANDSLOVEN. I forbindelse med den nye bemandingslov vedtoges i foråret 1964 ændringer i sømandsloven. Den vigtigste ændring er ret til betalt hjemrejse efter 12 måneders forløb mod tidligere 24 måneder. Forslaget vedtoges enstemmigt. Se Bemandingsregler.

T

TAKSTFORHØJELSER: 1961–62 gennemførtes visse forhøjelser af statsbanernes takster. For **personbefordringens** vedkommende foretoges en forhøjelse af de almindelige billetpriser med 10 pct., mens priserne for månedskort, 15-dages kort og 8-dages kort til rejser mellem samtlige stationer forhøjedes med 15 pct. Samtidig foretoges visse forhøjelser af maksimumstaksterne for **banepakker, stykgods og vognladningsgods**, og de særlige bestemmelser om takster for befordring af levende dyr bortfaldt, så at fragten i disse tilfælde herefter beregnes efter de almindelige godstakster. Denne lovgivning blev gennemført med K. F.'s støtte.

Taksterne blev imidlertid igen forhøjet i 1962–63. Denne gang blev billetpriserne for **personbefordring** forhøjet med ca. 9 pct., medens priserne for månedskort mellem samtlige stationer forhøjedes med ca. 10 pct. Udstedelsen af 8 og 15 dages kort til samtlige stationer erstattedes af 10-dages kort. Administrativt gennemførtes forhøjelser på ca. 10 pct. af priserne for kort gældende mellem to stationer, for **overførsel af personbiler, busser og lastbiler** og for **stykgods og vognladninger**, samtidig med, at **banepakketaksterne** forhøjedes med 25 øre.

Denne lovgivning kunne K. F. imidlertid ikke medvirke til at gennemføre. **Erik Ninn-Hansen** mindede ved 1. beh. om, at der året før blev gennemført forhøjelser til et samlet beløb af 50 mill. kr., hvilket også var budgetteret at skulle komme ind ved den nye forhøjelse. K. F. kan give tilslutning til, at statsbanernes økonomi skal hvile i sig selv, men det er en dårlig vane af ministeren hvert år at møde med forslag om forhøjelser på 50 mill. kr. Erhvervslivet har ikke altid mulighed for at kræve stigende omkostninger til højere lønninger og højere

skatter betalt gennem højere priser, men må i stedet rationalisere. Det gør de dele af erhvervslivet, som skal være konkurrencedygtige med udlandet, og det samme bør statsbanerne kunne gøre. Tre områder, færgeoverfarten, nærtrafikken og rutebil-driften giver overskud. Man må afvikle de store områder, hvor driften ikke er rentabel, og hvor udviklingen går imod den.

Ninn-Hansen var særlig imod forhøjelsen for de mennesker, der skal benytte togene til og fra deres arbejdsplads, og for færgeoverfarten.

Inden loven kom til 2. beh. gennemførte regeringen imidlertid sin »**Helhedsløsning**«, og Ninn-Hansen mente, at forslaget var i direkte strid med den **lov om pris- og avancestop**, regeringen her havde gennemført. Det afgørende kunne jo ikke være, hvorvidt loven om pris- og avancestop gælder for statsbanerne eller ej, men om de principper, der er fastlagt i denne lovgivning, også skal være gældende på andre områder af samfundslivet.

På det nævnte grundlag måtte K. F. stemme imod forslaget.

TEATRE

Teaterlivet er et vigtigt led i dansk kulturliv, men statens støtte til teatrene kan ikke være ensbetydende med fremme af gratismentaliteten, og tilskud til billige teaterbilletter må derfor holdes inden for den ramme, der angives af den nye teaterlov fra 1963, d. v. s. unge under uddannelse og oplysningsforeninger, for hvem teaterbesøg er et led i arbejdet.

For **landsdelsscenerne, teatersammenslutninger og turnerende teatre** må der bygges videre på forbedring af forholdene, som det er udtrykt i teaterloven.

K. F. lægger stærk vægt på, at der etableres en **sønderjysk landsdelsscene**, som vil kunne få stor betydning for teaterlivet i **Sydslesvig**.

K. F. erkender, at staten bør yde tilskud til **Det kgl. Teater**, men dette teaters økonomi bør saneres, bl. a. gennem forbedring af dets forældede bygningsforhold og **nøje kontrol** med, at der disponeres under hensyn til almindelige økonomiske hensyn. Teatret bør så vidt muligt **spille hele året**, og der bør lægges vægt på det størst mulige antal **gæstespil i provinsen**. Folketinget bør **stå frit** over for den kunstneriske og administrative ledelse af Det kgl. Teater, så dennes ansvar ikke forflygtiges af et politisk valgt tilsynsråd.

En skarp kritik af Det kgl. Teaters dispositioner blev rejst i foråret 1964 i statsrevisorernes betænkning, og sagen blev fremdraget i Folketinget af statsrevisor **Poul Møller**, som bl. a. pegede på,

at man har betalt kapellets medlemmer for 29 timers ugentlig arbejde, men affundet sig med, at dette i praksis **reduceredes** til 13-14 timer,

at man udover timetalsreduktionen har ydet betaling for de timer, hvor kapellet **fritoges** for at spille, fordi man i stedet benytter dets båndoptagelser,

at man har ydet solotillæg til medlemmer, der skal yde en solopræstation, skønt de i **forvejen** har et solotillæg,

at man har givet **ekstra** tillæg for festivalkoncerter, hvor arbejdsbyrden også falder **inden** for de 29 timer, og

at man har givet **ekstra** honorar for indstuderinger og prøver, selv om de falder **inden** for de 29 timer, der betales for.

Poul Møller kritiserede, at kulturminister **Jul. Bomholt** (S) ikke havde reageret omgående ved at kræve disse forhold saneret, men havde nøjedes med at henvise sagen til et udvalg, der er nedsat for at se på Det kgl. Teaters drift.

TEKNIKA. Den adskillelse mellem teknika og tekniske skoler, som fandt sted ved lov i 1962, blev gennemført med tilslutning af alle partier. Samtlige driftsudgifter ved teknika bliver herefter dækket af staten på samme måde som ved de øvrige ingeniøruddannelser og anden højere undervisning. K. F. har givet tilslutning både hertil og til planerne om oprettelsen af nye teknika i en række byer.

154

Poul Sørensen har udtalt herom til teknikumingeniørernes blad »Ingeniør- og Bygningsvæsen« i sommeren 1964:

»Den store vækst, der har været i antallet af studerende på de danske teknika i de senere år, understreger, at det har været rigtigt at sætte udbygningen af denne uddannelse i gang, og jeg synes, det er værdifuldt, at der findes teknika spredt ud over landet, så uddannelsen ikke koncentrerer sig udelukkende i hovedstadsområdet«.

TEKNIKUMINGENIØRER I OFFENTLIG TJENESTE. Teknikumingeniørernes organisation, Ingeniør-Sammenlutningen, protesterede i foråret 1964 imod, at »tjenestemandssatte teknikumingeniører i realiteten er udelukket fra adgang til de højere og højeste stillinger i statens tjeneste«, selv om det fremgår af lønningsloven af 1958, at besættelsen af stillinger skal ske ud fra rent kvalifikationsmæssige synspunkter uden hensyn til, hvor uddannelsen er erhvervet.

Poul Sørensen har om dette spørgsmål udtalt til »Ingeniør- og Bygningsvæsen« (sommeren 1964) bl. a.:

»Der kan ikke være tvivl om, at det vigtigste for stat og kommuner må være at få stillingerne besat med ingeniører med den uddannelse og de kvalifikationer, der passer netop på den plads, der er tale om. Det harmonerer nøje med vor opfattelse af den bedst mulige anvendelse af arbejdskraften, at det bør være sådan. Jeg må i samme forbindelse sige, at den lønmæssige placering må være knyttet til kvalifikationer og krav, ikke til uddannelsesformen«.

TEKNISKE SKOLER. Se Handelsskoler

TEKSTILAFGIFTEN: Gennemførelsen af den almindelige omsætningsafgift var ensbetydende med en nedsættelse af tekstilafgiften, som hidtil havde været på 15 og 25 pct. Detailhandlere og andre med tekstilvarer på lager d. 1. april 1963 fik refunderet forskellen mellem de udlagte afgifter på lageret og de 9 pct., som blev den fremtidige sats.

TILBUDSPLIGT. Se Kommunal for-
købsret.

TILLÆGSPENSIONEN

Tillægspensionen aktualiseredes i dansk politik, da **arbejdsmarke-**
dets parter i 1961 i mæglingfor-
slaget indføjede en bestemmelse
om at finde frem til en eller anden
form for efterløn. De to parter ned-
satte et rent teknisk udvalg, der
skitserede, hvorledes en sådan pen-
sionslignende ydelse kunne gen-
nemføres.

Som bekendt overtog regeringen
i realiteten lønforhandlingerne først
på året i 1963, hvor man gennem-
førte den såkaldte **helhedsløsning**.
Arbejdsministeren skulle ifølge
denne fremsætte forslag til lov om
efterløn eller tillægspension, såle-
des at den kunne træde i kraft den
1. marts 1964. Der blev derfor kun
givet meget kort tid til det udvalg,
arbejdsministeren nedsatte og til
det senere folketingsudvalg. For-
slaget kunne først komme til 1. beh.
den 16. januar 1964, **2½ måned før**
loven skulle træde i kraft.

Forslaget omfattede arbejdere og funk-
tionærer i alderen 18-66 år med en vis mi-
nimal ugentlig eller månedlig beskæftigelse
hos samme arbejdsgiver. Selvstændige er-
hvervsdrivende o. l., tjenestemænd (hvis
forhold er henvist til et særligt udvalg) og
visse grupper af lønmodtagere, der i for-
vejen har en pensionsordning af samme
værdi som tillægspensionen, var i forslaget
holdt uden for ordningen.

Fuld tillægspension, der ydes fra det fyld-
te 67. år, andrager 2400 kr. for medlemmer
med en medlemsanciennitet på 27 år og
derover. For medlemmer, der har lavere
anciennitet ved ordningens ikrafttræden,
ydes pension med et mindre beløb, men
aftrapningen sker efter gunstige regler, så-
ledes at f. eks. lønmodtagere med kun tre
års anciennitet (66-årige ved ordningens
ikrafttræden) opnår en pension på 600 kr.

Bidraget betales efter følgende regler:

	Mindst 30 timers ugtl. ell. 130 t. mdl. beskæftigelse		
	Arbejds- giver	Lønmod- tager	Ialt
	kr.	kr.	kr.
Ugelønnede	3,60	1,80	5,40
Månedslønnede	14,40	7,20	21,60

For 15-30 timers ugentlig beskæftigelse
er bidraget ca. halvt så stort.

Tillægspensionsordningen bygger på en
kombination af et forsikrings- og fordelings-
system. I 1964 vil indbetalingerne andrage
224 mill. kr. og udbetalingerne 0 kr., 1965
hhv. 272 mill. kr. og 1 mill. kr. og 1973 286
mill. kr. og 49 mill. kr. Efter fem år vil den
fond, der oparbejdes, andrage 1.500 mill. kr.
og efter 20 år 7.200 mill. kr. Fondsmidlerne
anbringes efter sædv. forsikringsmæssige
principper, men der kan ydes lån til arbejds-
givere, som har betalt bidrag.

K. F. erklærede sig rede til at
medvirke ved ordningens gennem-
førelse, men ønskede:

- 1) at få undersøgt mulighederne
for en ordning, der også omfat-
ter **selvstændige**,
- 2) at få sikkerhed for en samtidig
gennemførelse af **den fulde fol-**
kepension til alle,
- 3) at **lønmodtagere selv får indfly-**
delse på, om de skal være med i
ordningen, såfremt de ikke au-
tomatisk er omfattet af denne,
- 4) at tillægspensionen kombineres
med en **enkepensionsordning.**

I K. F.'s arbejdsprogram fra no-
vember 1963 hedder det:

»Det konservative Folkeparti vil med in-
teresse afvente forhandlingerne imellem ar-
bejdsmarkedets hovedorganisationer om en
tillægspension på forsikringsmæssig basis,
og det vil medvirke til et sådant forslags
gennemførelse i Folketinget under forud-
sætning af, at den fondsdannelse, der frem-
kommer herved, ikke overlades fagforenin-
gerne til opkøb af virksomheder, men an-
bringes i overensstemmelse med de reg-
ler, der gælder for livs- og pensionsforsik-
ringsmidler.»

Under behandlingen i Folketinget
lykkedes det K. F. at få gennemført
en række af sine synspunkter. Så-
ledes blev enkerne inddraget under
ordningen (se Enkepension), og
den foreslåede dispensationsbe-
stemmelse for funktionærer blev
slettet.

Asger Jensen udtalte:

»Det ville selvsagt være det bedste for
Folketinget, hvis vi straks kunne have gen-
nemført en ordning for hele befolkningen.
Det er ikke særlig hensynsfuldt af regerin-
gen at forlange af Folketinget en pensions-
ordning vedtaget for kun halvdelen af be-
folkningen, men det må erkendes, at der
bør en dybtgående undersøgelse til at få

klarlagt, om de selvstændige erhvervsdrivende ønsker en ufravigelig organisatorisk ordning, eller om man i det mindste ønsker adgang til at holde sig uden for, dersom man på forhånd har sin aldersforsikring i orden.»

Den kommission, der senere ned-sattes til behandling af de problemer, der knytter sig til en pension for det private erhvervs udøvere, fik hverken repræsentanter for erhvervslivet eller fra de politiske partier, hvilket **Asger Jensen** kritiserede:

»Vi har fra vor side gentagne gange anmodet om, at der måtte komme repræsentanter for de politiske partier med i denne kommission. Dette var tilfældet for folkeforsikringskommissionen i 1948 og for folkepensionskommissionen i 1961. Udvalget for Arbejdsmarkedets Tillægspension bestod væsentligst af repræsentanter for de interesserede organisationer, og det udvalg, der nu arbejder med tjenestemandspølemerne, har naturligvis også repræsentanter med for tjenestemændene. Men i den kommission, der skal give forslag til en pension for det frie erhvervs udøvere, er der hverken repræsentanter for erhvervslivet eller for de politiske partier, der i særlig grad må forventes at varetage deres interesser.»

I denne kommission forventes det, at man fortrinsvis vil undersøge mulighederne for at gennemføre en ordning, der svarer til den svenske ATP.

TILLÆGSPENSION (SVENSK ORDNING): Den svenske tillægspensionsordning – Allmänna Tillægspensionen (ATP) – trådte i kraft d. 1. januar 1960. Den er at betragte som en overbygning på den almindelige folkepension, som ydes til alle over 67 år uden indkomstregulering og sat i forhold til indkomsten de 15 »bedste« år (dog med et maksimum). Regeringen har ned-sat et udvalg til at undersøge mulighederne for at gennemføre en tilsvarende ordning i Danmark. K. F. er tilhænger af en tillægspensionsordning, som omfatter hele befolkningen (se Tillægspension og Fuld folkepension) og har derfor givet fuld tilslutning til de undersøgelser,

som nu er iværksat. K. F. har dog protesteret mod, at oppositionen ikke er blevet repræsenteret i det nedsatte udvalg, skønt der i sin tid var repræsentanter for alle partier i folkepensionskommissionen. Om den svenske tillægspension kan iøvrigt gives følgende oplysninger:

Personkreds: Tillægspensionen baseres på indkomst af erhvervsarbejde, det være sig lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed (derimod ikke formueindkomst) der er indtjent i alderen 16–65 år. **Lønmodtagere** er umiddelbart omfattet af ordningen. Dette gælder også statens tjenestemænd, idet man – samtidig med at ordningen blev indført – ændrede reglerne for tjenestemændenes pension, således at de to pensionsformer (samt folkepensionen) samordnedes. Ved denne samordning garanteres der tjenestemændene en alderspension svarende til 65 % af den pensionsgivende løn. **Personer, der har indtægt ved erhvervsvirksomhed**, er ligeledes omfattet af ordningen. Den enkelte forsikrede kan dog anmelde ønske om at holde den del af sin indtægt, der stammer fra selvstændig erhvervsvirksomhed, uden for forsikringen.

Ydelsernes art og størrelse: Pensionsordningen omfatter alderspension, invalidepension og familiepension (enke- og børnepension) og alderspensionen ydes fra det fyldte 67. år.

Pensionsberettigede er for det første kun den del af en persons årsindtægt, som overstiger et såkaldt grundbeløb, der reguleres periodisk efter pristallet og senest pr. januar 1963 er fastsat til 4700 kr.. Svarende til dette »gulv« regnes der for det andet med et »loft«, idet den del af en persons årsindtægt, der overstiger 7½ gange grundbeløbet (32.250 kroner), ikke er »pensionsberettigende«.

Der gives **pensionspoints** for hvert år, begyndende med 1960, i hvilket man således har haft pensionsberettigende indtægt. Det antal pensionspoints, der tilkommer en person for et givet år, beregnes på den måde, at den forsikredes pensionsberettigende indtægt i vedkommende år divideres med det for dette år gældende grundbeløb. Når en person skal pensioneres på grund af alder, optælles det antal pensionspoints, han har haft i hvert af de år, i hvilke han har haft pensionsgivende indkomst. Derefter udfindes **de 15 år, i hvilke den pågældende har haft flest points**, og man udregner gennemsnitstallet af pensionspoints for disse 15 år. Har den pågældende haft pensionsberettigende indtægt i det antal år, der kræves for at få fuld pension (jfr. herom nedenfor), udgør pensionen 60 % af et beløb, der fremkommer ved at gange det på pensioneringstidspunktet gældende

grundbeløb med det gennemsnitlige antal pensionspoints for de 15 »bedste« år. Hvis en person har været forsikret tilstrækkeligt længe til at få fuld pension, og det gennemsnitlige årlige antal pensionspoints for de 15 bedste år er 1,5, medens grundbeløbet i pensionsåret er 5.000 kr., bliver tillægspensionen altså 60 % af 7.500 kr. eller 4.500 kr. årligt. Ændringer i grundbeløbet på grund af ændringer i prisniveauet medfører automatisk regulering af den udbetalte pension. Hvis grundbeløbet i et senere år stiger til 5.400 kr., vil tillægspensionen i det nævnte eksempel blive forhøjet til 60 % af 8.100 kr., eller 4.860 kr. årligt. Betingelse for at opnå fuld tillægspension efter de foran omtalte regler er, at den forsikrede har haft pensionsberettigende indkomst i 30 år. For hvert år, der mangler heri, fradrages 1/30 i pensionen, og har den forsikrede ikke haft pensionsberettigende indkomst i mindst 3 år, opnår han ikke tillægspension.

Finanser: Tillægspensionsordningen finansieres ved afgifter, der for lønmodtageres vedkommende betales af arbejdsgiveren og for selvstændige erhvervsdrivendes vedkommende af den forsikrede selv. Pensionsafgifter udgør en vis procentdel af den beregnede lønudgift, det vil sige arbejdsgiverens lønudgifter efter fradrag dels af et beløb svarende til grundbeløbet ganget med de gennemsnitlige antal arbejdere hos pågældende i årets løb, og dels for hver lønmodtager den del af hans løn, der overstiger $7\frac{1}{2}$ gange grundbeløbet. Ordningen bygger på et kombineret fordelings- og præmiereservesystem. Fondens midler skal anvendes til udlån til offentlige og private langsigtede kapitalkrævende investeringer. Udlånene sker gennem de allerede eksisterende kreditinstitutter, og der er lagt vægt på, at fonden skal have en fri og selvstændig stilling og i første række forvaltes i forsikringstagerens interesse. Fondens androg pr. 30. juni 1963 3.740 mill. sv. kr. og antages ud fra visse forudsætninger i 1975 at være steget til ca. 60 milliarder sv. kr.

TIPSMIDLER

Da loven om tipstjenesten blev gennemført i 1948, var det først og fremmest for at skaffe flere penge til idrætsformål, men også mange kulturelle og sociale formål nyder støtte fra tipstjenestens overskud. I 1956 blev idrættens andel i tipsmidlerne forøget efter forslag fremsat af **Ninn-Hansen**. I 1960 øgedes den pct., der går til idrætten, som følge af, at tipstjenestens overskud var dalet. I foråret 1964 har Folke-

tinget påny vedtaget en forøgelse af idrætsmidlerne.

Finansminister **Poul Hansen** (S.) fremsatte i marts 1964 forslag om at imødekomme en henvendelse fra Dansk Boldspil-Union om at øge støtten til unionens ungdomsarbejde. Forslaget fik almindelig tilslutning i Folketinget, men K. F. ønskede ved samme lejlighed at øge **idrætstilskuddet i det hele taget**.

K. F.'s initiativ blev taget op i udvalget og resulterede i en væsentlig forbedring af tilskuddet til idrætsformål. **Ninn-Hansen** henviste ved 1. behandling 3. april til, at tipstjenestens konkurrerer med væddeløbsbanernes indskudsboder, og understregede, at K. F. ikke fandt det rimeligt, at **idrætten kun fik under halvdelen** af tipstjenestens overskud. Da lovforslaget kom til 2. behandling, var der ikke blot opnået enighed om at øge DBU's tilskud, men også indsat en ny bestemmelse, der vedtoges endeligt 29. maj. Det hedder heri:

»Udgør overskuddet til og med 4 mill. kr., tilfalder hele overskuddet idrætsformål. Af beløb over 4 mill. kr. og indtil 10 mill. kr. tilfalder 30 pct. idrætsformål, 35 pct. anvendes til formål af almen kulturel karakter, herunder til unge kunstnere og videnskabsmænd, 35 pct. til støtte for ungdommens friluftsliv og til velgørende eller andre almennyttige formål.»

TJENESTEMÆNDENE

Tjenestemænd og funktionærer med kollektive overenskomster er blandt helhedsløsningens ofre, fordi de ikke har kunnet få del i den glidende lønbevægelse, der har fundet sted for betydelige arbejdergrupper. For tjenestemændenes og visse funktionærgruppers vedkommende er denne tilstand dobbelt uretfærdig, fordi de i forvejen var kommet bagud med indkomsterne.

Denne tilstand er ikke blot beklagelig for de pågældende, men også for samfundet, der må undvære tilstrækkelig arbejdskraft hos det offentlige f. eks. sygeplejersker, visse lærere, teknikere og mange andre grupper, som helhedsløsningen og forholdene iøvrigt

ikke giver sådanne vilkår, at de søger arbejde hos det offentlige i tilstrækkeligt omfang.

Tjenestemændene fik ved helhedsløsningen 1) visse tillæg for lavere lønnede tjenestemænd fra foråret 1963 og 2) et generel tillæg på otte såkaldte overenskomstillægsportioner fra foråret 1964-65.

Forud for helhedsløsningen var der foretaget følgende lønreguleringer:

1958: Efter mangeårigt konservativt pres og især som følge af rektor Karl Olsens indsats gennemførtes en ny lønningslov, der gav tjenestemændene en tiltrængt opretning i forhold til andre efter krigstidens og efterkrigstidens nivellering og deklassering. Samtidig indførtes overenskomstillægsportionerne, der fastsatte tillæg for de forskellige løntrin til ydelse ved ajourføring efter lønstigningen på det private arbejdsmarked. Herved modvirkedes nivellering og - forudsat, at man bruger tillæggene som forudsat i loven - også deklassering.

1961: Tjenestemændene mødte med statistisk materiale, der underbyggede et krav om 43 portioner i 1961/62 og 49 i 1962/63. Finansminister Philip hævdede, at tjenestemændenes materiale hvilede på en misforståelse af udviklingen på det private arbejdsmarked, idet den skete lønglidning ville blive modregnet i lønstigningen. Han søgte derefter kun 40 portioner i finansudvalget til tjenestemændene.

1962: Tjenestemændene kunne påvise, at de havde haft ret i deres bedømmelse af materialet i 1961, og at der skete fortsat lønglidning. De krævede derefter yderligere overenskomstillægsportioner. Regeringen stillede i stedet forslag om en forbedring af stedtillæggene og om en særlig feriegodtgørelse.

K. F. ønskede beløbet (45 millioner) udbetalt i form af overenskomstportioner i stedet for som sted- og ferietillæg, idet de foreslåede stedtillægssatser betød »en tilbagevenden til den nivellerings-tendens, der ved gennemførelsen af lønningsloven af 1958 var enighed mellem partierne om at undgå« (af K. F.'s og Venstres mindretalsbetænkning).

Regeringspartiernes forslag, der i sin virkning var en tilbagevenden til den nivellering, som Socialdemokratiet kun nødtvungent forlod i 1958, betød endvidere i den givne

situation, at **pensionisterne intet fik**. De ville få del i de overenskomstillæg, som F. K. foretrak at anvende, og som skulle anvendes, hvis loven af 1958 skulle efterleves.

Under lovforslagets anden behandling den 25. april 1962 sagde **Baago:**

»Efter mit partis opfattelse er det ikke blot betænkeligt at rokke ved de principper for aflønning af statens tjenestemænd, som for mindre end fire år siden blev knæsat af en enig lønningskommission og godkendt af et enigt Folketing, men det er direkte forkasteligt, fordi det **indebærer muligheden for helt uoverskuelige konsekvenser.**

Store kredse af tjenestemænd, der ikke har glemt den uretfærdige nivellering ved lønningsloven af 1946, protesterer i dag højlydt mod dette nye forsøg på at indføre nivellering.

Forslaget viser, at regeringen har indrømmet, at tjenestemændene er sattet agterud med lønningerne i forhold til det private arbejdsmarked. Regeringen siger jo, at tjenestemændene skal have 45 millioner kroner, mere, men de skal ikke have dem efter de een gang fastsatte regler.

Det konservative Folkeparti er rede til at yde tjenestemændene det beløb, som den højtærede finansminister er blevet enig med organisationerne om, men vi vil bestemt fastholde, at beløbet skal ydes i form af yderligere ni overenskomstillægsportioner.

På den måde får også de pensionerede tjenestemænd, hvad de ifølge lønningsloven har krav på, og hvad de nok kan have brug for, når man betænker, at prisstigningerne også rammer dem.«

Ændringsforslaget blev nedstemt af regeringspartierne og S. F. Ved lovens tredje behandling undlod K. F. og V. at stemme, idet der trods alt blev ydet tjenestemændene højere indkomst.

Når tjenestemandsoverenskomsterne var gået ind på finansministerens forslag, skyldes det, at han straks gjorde dem klart, at det gjaldt dette forslag eller intet.

Efter at Socialdemokratiet i 1958 nødtvungent var gået med til de mangeårige konservative ønsker om en ny lønningslov, var det således lykkedes dem ved de radikales hjælp at udsætte tjenestemændene for en deklassering i 1961 og for en nivellering i 1962. I 1963 skulle

de to partier for tredje år i træk handle imod lønnsloven og ovenikøbet, så der gennemførtes både deklassering og nivellering.

Helhedsløsningens lavtlønstillæg var i sig selv en nivellering, men værst var det dog, at man ved helhedsløsningen lod andres løn stige uden at give overenskomstillægsportioner i 1963.

For 1964 måtte tjenestemændene nøjes med otte portioner, betydeligt mindre end de havde ønsket allerede i 1963.

Det økonomiske Råds formandsskab havde forinden udarbejdet en indkomststatistik, der viste, at tjenestemændenes lønninger for perioden 1955-62 var på linie med faglærte arbejderes, så at de efter denne statistik kun skulle blive narret for, hvad de kom bagefter i de to år efter 1. april 1963. I 1955 var tjenestemændene imidlertid bagefter og fik først stillingen rettet op i 1958 med den nye lønningsslov.

Indkomstudviklingen fra 1958 til 1962 lå ifølge Fællesrådet af Tjenestemænd og Funktionærer således:

Tjenestemænd øget 22,8 pct.

Faglærte arbejdere øget 36,3 pct.

Inden helhedsløsningen havde finansministeren forhandlet med tjenestemandorganisationens ledere. På baggrund af den økonomiske situation tiltrådte de lønordningen »såfremt den påtænkte helhedsløsning i alt væsentligst gennemføres i den nu forelagte form«.

Finansministeren og flere tjenestemandorganisationer har erklæret, at dette ikke betød, at de havde tiltrådt helhedsløsningen, men statsminister Krag erklærede i en kronik i »Aktuelt«, at tjenestemændene havde »akcepteret helhedsløsningen«, og sølvsnorens formand, Peter Madsen, udtalte sig på linie hermed.

K.F.'s holdning var i overensstemmelse med partiets holdning til hele helhedsløsningen: Helst et kortvarigt fuldt stop og opretning af økonomien.

Under »helhedsløsningen«s første behandling sagde **Baagø**:

»Lovforslaget betyder i virkeligheden et brud med de principper, der ligger til grund for 58-loven.

Vi ville have foretrukket en ordning med uændrede lønninger for såvel arbejdere som tjenestemænd i et år, så forhandlingerne om et generelt løntillæg var blevet udskudt i et år. Jeg føler mig overbevist om, at en meget betydelig del af statens tjenestemænd langt mere ønskede en

stabilisering af priserne og af skatterne end lønforhøjelse.«

K.F. ønskede altså i overensstemmelse med sine alternative løsninger til helhedsløsningen at standse inflationen med fuldt indkomststop (med visse sociale ordninger) og derefter et år senere give retfærdighed til tjenestemændene.

Som det gik, fik tjenestemændene hverken sund økonomi eller retfærdighed.

Foruden lønforholdene er tjenestemændene deklasseret gennem

1) indførelse af tillægspension for andre lønmodtagere,

2) gennem indførelse af fuld folkepension med forhøjelse af folkepensionsbidraget, som tjenestemændene betaler uden at få del i forbedringen, og

3) ved en forbedring i andre lønmodtageres feriebestemmelser.

De under punkt 1) og 2) nævnte behandles i et udvalg, der har arbejdet påfaldende langsomt.

Disse problemer berøres af folketingsmand **H. Baagø** under Folketingets anden behandling af den fulde folkepension (maj 64), hvor han slog fast:

1) Tjenestemændenes forhold er ikke omtalt med et ord i betænkningen om den fulde folkepension.

2) Det udvalg, der blev nedsat i 1963 om tjenestemændenes forhold til pensionerne har kun holdt eet møde.

3) Der foreligger intet om, hvorledes tjenestemændene skal stilles under den fulde folkepension.

Baagø fortsatte: (iflg. »Vor Tid« 27. maj):

»Henvisningen til et udvalg tyder på, at regeringen sigter mod en ny lønningsskommission, der kan forhandle i årevis uden at nå et resultat – og imens kan tjenestemændene bare betale.

Denne forskelsbehandling må snarest bringes til ophør. Jeg vil derfor henstille til regeringen, at den inden valget kommer med en betænkning om, hvordan tjenestemændenes forhold med hensyn til tillægspensionen og den fulde folkepension vil blive søgt løst. Kan man fremskaffe en skitse

til kildeskat inden valget, kan man også klare dette begrænsede problem.

Vil regeringen ikke imødekomme denne henstilling, må jeg bede om en forsikring om, at pensionsspørgsmålene løses uafhængigt af de kommende lønforhandlinger og andre forhandlinger om tjenestemandforhold.»

Det konservative Folkeparti er således ikke tilhænger af en ny lønningskommission nu. Den vil blot give Socialdemokratiet en ny undskyldning til ikke at opfylde loven af 1958.

Tjenestemændene har ikke alene måttet se sig distanceret i forhold til det private arbejdsmarked, men i visse tilfælde har staten – bl. a. inden for kontorområdet – givet overenskomstansatte personale bedre vilkår end tilsvarende tjenestemænd.

K.F. akcepterer, at staten kan ansætte på overenskomst, men i betænkningen fra udvalget vedrørende ansættelsesformer i staten 1961 tilføjede et mindretal (**Ninn-Hansen, K. F., og Hauch, Venstre**):

»Det er for mindretallet en forudsætning, at der ikke gennem overenskomster for det ikke tjenestemandsansatte personale skabes et sådant misforhold mellem de to gruppers løn-, efterløns- og arbejdsvilkår, at **tjenestemandsbegrebet dermed udhules.**«

600 konservative funktionærer og tjenestemænd samlet til konference i København udtalte den 10. maj:

»Da regeringen efter sin énsidige aftale med LO gennemførte den såkaldte helhedsløsning; fastsatte et politisk flertal lønnens højde på en sådan måde, at store tjenestemand- og funktionærgrupper blev ladet i stikken. Vi opfordrer Det konservative Folkepartis folketingsgruppe til fortsat at arbejde for, at løn- og arbejdsvilkår i tilfælde af, at problemerne henvises til Folketinget, fastsættes af et uvildigt nævn, og for at tjenestemændenes deklassering ophæves.

Vi vender os imod bestræbelser – både fra regeringen og fra arbejdsmarkedets parter – på at løse lønkonflikter på en sådan måde, at tjenestemænd og funktionærer forfordeles. Indgåede aftaler med statens ansatte skal respekteres.»

160

Partiets viceformand, rektor **Karl Olsen, Viborg**, sagde på mødet bl. a.:

»Socialdemokratiet vil fortsætte sin kamp mod 58-loven, men flere og flere slutter op om det konservative standpunkt: lov er lov, og lov skal holdes.»

K. F.'s tjenestemandsoverførelse, H. Baago, skriver i en artikel i »Telefonen« i april 1964:

»I lønmæssig henseende vil partiet på baggrund af, at den socialdemokratisk-radikale regering både i 1962 og i 1963 har tilføjet de i lønloven af 1958 fastsatte regler for lønregulering (jfr. § 88 vedrørende overenskomstillæg) ved gennemførelsen af ferielønsordningen og lavtlønstillægget fortsat **kræve lønlovens bestemmelser om regulering af lønninger og pensioner overholdt.**

Endvidere vil partiet medvirke til, at tjenestemandslønningerne, der ved lønloven af 1958 blev fastsat under hensyntagen til de daværende lønninger på det private arbejdsmarked, ved kommende lønforhandlinger reguleres bl. a. under hensyn til de lønforbedringer, lønmodtagerne i de frie erhverv siden den gang har opnået.»

Se **Helhedsløsning og Lønglidning**.

TOBAKSAFGIFTER. Se Forbrugsafgifter.

TOLDAFVIKLING: Eftalandene har fremskyndet deres indbyrdes toldafvikling for industrivarer i samme takt som den indbyrdes afvikling er fremskyndet indenfor Fællesmarkedet. Folketinget gennemførte 10. december 1963 den seneste ændring, hvorefter tolden fra 31. december 1963 udgør 40 pct. af basistolden. Ved udgangen af 1964 nedsættes til 30 pct. af basistolden, ved udgangen af 1965 til 20 pct. og ved udgangen af 1966 fuldstændigt bortfald.

Under forslagetets behandling sagde **Jørgen Jensen**, at K. F. kan tiltræde, men han udtrykte håbet om, at disse toldafviklingsregler nu står fast, så der er et sikkert toldmæssigt grundlag for erhvervenes dispositioner for de nærmeste år.

Samtidig ophævedes tolden på **te**, og **Jørgen Jensen** udtrykte glæde over den håndsrækning til udviklingslandene, dette betyder. Han sagde bl. a.:

»Det er vist en fornuftig måde at hjælpe nogle af udviklingslandene på, men det er på den anden side en beskedent hjælp, og mulighederne for at gå videre er vel endnu temmelig begrænsede, da finansministeren ikke gerne giver afkald på et så stort provenu som det, f. eks. kaffetolden indbringer.«

Se iøvrigt Toldloven.

TOLDLOVEN: I forbindelse med nogle mindre ændringer af toldloven foreslog regeringen den 4. marts 1964 indført en minimumstold på 4 kr. pr. par vinyl-handsker mod hidtil 50–70 øre. Forhøjelsen ville betyde en told på 100 pct. på disse billige handsker, der ikke fremstilles her i landet.

Jørgen Jensen tog afstand fra dette forslag, idet han sagde: »Det kan umiddelbart betragtet ikke være rimeligt at belaste en populær vare, som købes af en meget bred forbrugerklasse, med en så formidabel høj told.«

Finansministeren frafaldt forslaget, hvorefter de øvrige toldlovsændringer gennemførtes enstemmigt.

Se iøvrigt Toldafvikling.

TRAFIKINVESTERING. Se Trafikplan.

TRAFIKPLAN: K.F. er med landsrådsmødets indstilling 16.–17. nov. 1962 om »Trafikpolitik« gået ind for et krav om, at Folketinget:

»snarest træffer de nødvendige beslutninger om, i hvilken rækkefølge de store trafikinvesteringer skal påbegyndes. Ingen af opgaverne kan tilbagevises, men deres igangsættelse må ske efter en nøje fastlagt plan i overensstemmelse med en af lovgivningsmagten fastlagt rækkefølge.«

Regeringen har imidlertid ikke klart angivet nogen prioritetsrækkefølge, idet den dog i det væsentlige henviser til Det trafikøkonomiske Udvalgs forslag. Den reelle rækkefølge synes at skulle blive først tunnelbanen i København og så:

- 1) Lillebæltsbroen med tilslutningsveje.
- 2) Storebæltsbroen med tilslutningsveje.
- 3) Øresundsbroen med tilslutningsveje.
- 4) Sideløbende hermed udføres en tunnel under Limfjorden (s. d.) og – formentlig – den kommende jyske motorvej.

Det trafikøkonomiske Udvalgs betænkning af 1961 skønner, at der for de følgende 20 år skal investeres ca. 34 milliarder kr. på trafikområdet.

Økonomisk Årsoversigt 1962

nævner flg. skøn:

Veje og broer 1961–80	mill. kr.
Storkøbenhavn (vejfonds anlæg)	3.000
Storebæltsbro	1.500
Øresundsbro (dansk andel)	600
Øvrige broer	550
Motorveje	1.400
Øvrige hovedlandeveje	1.070
Veje i købstæder	1.500
Landeveje, biveje m. v.	2.660
Baner og overfarter	
Storkøbenhavns nærtrafik	1.120
Banernes fjerntrafik	2.750
Færger og færgehavne	470
Banernes rute- og lastbiler	380
Ialt	17.000

I Økonomisk Årsoversigt marts 1964 anslås udgifterne til motorveje, vejfundsarbejder m. v. samt til baner, havne og lufthavne for 1963–64 til 420 mill. kr. og for 1964–65 til 530 mill. kr. (Se også Trafikpolitik).

TRAFIKPOLITIK: K.F.'s trafikpolitik er bl. a. formuleret i indstillingen »Trafikpolitik«, der blev vedtaget på landsrådsmødet 16.–17. nov. 63. Grundsynspunkterne er:

1) Transportsystemets udbygning er af stor betydning for Danmarks konkurrenceevne under de friere handelsforhold i Europa.

2) Hovedfærdselsåreernes, broforbindelsernes og flyvepladsernes placering vil øve en væsentlig indflydelse på kommende års by-, egns- og erhvervsudvikling, og

3) Færdselssikkerheden gør det bydende nødvendigt at udbygge navnlig vejnettet på en sådan måde, at det mindsker risikoen for ulykker.

Det konstateres, at de socialdemokratiske regeringer siden krigen har forsømt en strukturrationalisering af person- og godstransporten, idet transportpolitikken ikke har taget tilstrækkeligt hensyn til hvilken transportform: Bil, skib eller bane, der medfører lavest omkostningsniveau. Der peges på behovet

for en betydelig forøgelse af trafikinvesteringerne, og det tilføjes, at de bør foretages i overensstemmelse med:

»En langsigtet planlægning, der kan medvirke til at fremme en ønsket befolkningsmæssig og erhvervmæssig udvikling. Hovedreglen må dog være, at trafikanelæggene placeres der, hvor det forventede behov efter de foreliggende beregninger er størst.«

Som **målsætning** for trafikpolitikken peges på:

»At enhver persontransport og godstransport foregår på den samfundsmæssigt mest hensigtsmæssige og betryggende måde under hensyn til den transportstandard og effektivitet, befolkningen og virksomhederne er villige til at betale. Af nationale grunde bør der tages særligt hensyn til hovedtrafiklinierne mellem landsdelene.«

Om **anlægspolitikken** hedder det:

»Arbejdet med vejanlæg bør mekaniseres i langt højere grad, end tilfældet er i dag. Udviklingen stiller så store krav til vejnetets udbygning, at det er absolut påkrævet at bringe de mest moderne vejbygningsmetoder i anvendelse... For at fremme mekaniseringen vil det imidlertid være nødvendigt, at der tages hensyn til, at påbegyndte vejprojekter kan fortsættes uden afbrydelse.«

Konkret omtaler den vedtagne indstilling »Trafikpolitik«:

- 1) Storebæltsbroen (s.d.)
- 2) Motorvejsanlæg (s.d.)
- 3) Storkøbenhavns trafikanelæg (s.d.)
- 4) Københavns tunnelbaner (Se Storkøbenhavns trafikanelæg).
- 5) Øresundsbroerne (s.d.)
- 6) Banerne (Se DSB).
- 7) Flyvetrafikken (s.d.)
- 8) Trafikplan (s.d.)

TRAFIKSTØJ. Se Sundhedslovgivningen.

TUNNELPROJEKTER. Se Storkøbenhavns trafikanelæg og Limfjordstunnelen.

T.V. Se Radiolov, Radio-monopol og Danmarks Radio.

TVANGSOPSPARING. Se Bunden opsparing.

TYSKE CENTRALKIRKEGÅRDE: I anledning af overenskomsten 3. oktober 62 mellem den danske og

vesttyske regering om oprettelse af centralkirkegårde i Danmark for tyske soldater og flygtninge, der døde her i landet under og efter 2. verdenskrig, spurgte **Ellen Strange Petersen** 23. okt. 63 kirkeminister **Bodil Koch:**

»Vil ministeren give Folketinget en redegørelse for den dansk-tyske regeringsoverenskomst om etablering af tyske centralkirkegårde i Danmark og oplyse, om de menighedsråd, der er imod gravflytning, kan regne med at få deres standpunkt respekteret?«

Ellen Strange Petersen citerede i denne forbindelse den tyske lærer, **Peter Lehmann**, Eckernförde, som over for Jydske Tidende har advaret mod centralkirkegårde med ordene:

»Flygtningegravpladser skal ikke være valfartssteder.«

Samtidig har han oplyst, at mange flygtninge uopfordret har skrevet til ham (der arbejder på et værk om tyske flygtningsophold i Danmark): Lad vore døde være i fred.

Kirkeministeren oplyste, at det er hensigten at samle de tyske »krigsdøde« på et begrænset antal folkekirkelige kirkegårde for at skabe bedre mulighed for tilsyn med og vedligeholdelse af gravene. Der findes ialt 26.000 grave, og de var 23. okt. 63 spredt på ca. 475 steder. Af de 26.000 er 15.000 flygtningsgrave. 10.000 af de tyske grave findes på Vestre Kirkegård i København, men de flytninger, der er besluttet, vil – erkendte ministeren – i mange tilfælde have rent symbolsk betydning efter de mange års forløb.

Sidste del af spørgsmålet besvarede **ministeren:**

»Hele ordningens gennemførelse kan ikke være afhængig af, hvilket standpunkt man lokalt tager. Hvis menighedsrådene nogle steder modsætter sig gennemførelsen, må der kunne fremføres meget væsentlige argumenter. En modvilje mod ligflytning kan ikke være nok – den modvilje har vi for så vidt alle sammen.«

TØJSKAT. Se Tekstilafgiften.

U

UDBYTTEBEGRÆNSNING. Se Pris-kontrol.

UDDANNELSESFOND. Se Ungdommens Uddannelsesfond.

UDDANNELSESUDGIFTER. Se Ungdommens Uddannelsesfond og Skat-telempelser for uddannelse.

UDENLANDSKE LÅN. Se Valutastil-lingen.

UDENRIGSPOLITIK, RADIKAL: På Det radikale Venstres landsmøde i Odense den 30. og 31. maj 1964 vedtoges to resolutioner om udenrigspolitik. Det hedder heri bl. a.:

»Den udenrigspolitiske udvikling og udviklingen inden for NATO gør det naturligt at tage Danmarks medlemsskab op til vurdering, inden den nuværende medlemsperiode udløber i 1969. Det radikale Venstre må kræve, at medlemsskabet af NATO ikke fortsættes, uden at befolkningen er spurgt. Nedsættelsen af den militære tjenestetid må fremskyndes.«

»Det radikale Venstre er stadig af den opfattelse, at Danmark bedst – sammen med andre nordiske lande – kan virke til fremme af afspænding og fred ved at stå uden for en militær stormagsgruppe.«

Under den storpolitiske debat i Folketinget den 3. juni blev den radikale holdning fremdraget af **Poul Møller**, der bl. a. sagde:

»Det radikale Venstre har påny sat Danmarks stilling inden for det atlantiske fællesskab på den politiske dagsorden. For os eksisterer der ingen tvivl. Vi mener, at landet har sin naturlige plads i dette fællesskab, ikke alene af hensynet til forsvaret, men også fordi vi er overbevist om, at hvis de store verdensproblemer skal løses, således at friheden kan vinde, levestandarden kan højnes, og således at vore idealer og vor kultur ikke kastes over ende, har de 500 millioner mennesker i Vesteuropa, USA og Canada en pligt til at holde sammen, ikke for deres egen skyld, men for hele verdens skyld. Kun den vestlige verdens sammenhold og offervilje vil kunne løse U-landenes problemer og kun ved dette sammenhold kan vi give verden det lederskab, som er nødvendigt. Man skal ikke regne med vor medvirken til at ned-

bryde fællesskabet, og jeg håber heller ikke, det store regeringsparti vil gå på akkord på dette afgørende område, selv om det radikale parti atter tilbyder sin støtte til fremme af Socialdemokratiets politiske mål.«

Ole Bjørn Kraft sagde i sin sidste tale i Folketinget:

»Den radikale NATO-resolution er et tilbagefald og udtryk for en virkelighedsfjern og farlig tankegang. De radikale synes ikke at forstå, at staterne ikke blot har et ansvar for sig selv, men også for den fri demokratiske verden. Det gælder om at indtage en fælles holdning over for den kommunistiske verden. De radikale påtager sig et tungt ansvar med deres resolution. I resolutionen er der ikke et ord om, at Vesten har en fælles livsholdning, det gælder for forsvar, og ikke et ord om de undertrykte østeuropæiske folkeslags rettigheder. Langt mere end en atomfri zone håber jeg, at disse undertrykte folk en dag kommer til at leve i en diktaturfri zone.«

Udenrigsminister **Per Hækkerup** udtalte 9. juli 1964 i BT:

»Hvis vi skal fortsætte regeringssamarbejdet, hvad jeg både håber og tror, bliver det på præcis samme grundlag som hidtil, hvorefter Det radikale Venstre må forpligte sine medlemmer til også at følge den forsvarspolitik, vi er nået til enighed om. Hvis Haugaard ikke vil det, må vi sikre os at have flertal uden hans stemme. Ellers kan det ikke praktiseres.«

UDFLYTNING: Den 21. dec. 61 nedsatte statsminister Kampmann under sit ministerium et udvalg om udflytning af statsinstitutioner for at afparere gentagne K. F.-krav om en sådan udflytning. (**H. C. Toft** krævedes således 19. sept. 59 **landbohøjskolen** flyttet til provinsen s. d.). Efter udvalgets nedsættelse viste det sig udelukkende at bestå af embedsmænd, der var bosat i hovedstadsområdet. H. C. Toft krævede derfor, at det tilførtes provinsrepræsentation. Statsministeren lovede at overveje dette, men resultatet blev, at Egnsudviklingsrådet repræsenteredes ved dir. Skat Rørdam.

Efter 2½ års relativ tavshed om udvalget bad **H. C. Toft** i Folketingets spørgetid 27. maj 64 statsminister **J. O. Krag** oplyse hvornår udvalget ville afgive betænkning, idet han gentog kravet om provinsrepræsentation. Statsministeren oplyste, at betænkning var på vej.

Udvalget afgav et par dage senere 1. del af betænkningen, men samtidig meddelte dir. **Skat Rørdam**, at han ønskede at forlade udvalget. Han ønskede ikke at oplyse noget om årsagen til sin udtræden, men Berlingske Tidende formodede den 7. juli 64, at bruddet skyldtes:

»Divergerende opfattelser inden for udvalget af betimeligheden af nu at tage endelig stilling til, hvorvidt udflytning af statsinstitutioner bør tilrædes eller ej.«

H. C. Toft rettede derefter flg. skriftlige spørgsmål til statsministeren:

»Vil statsministeren nu, efter at egnsudviklingsrådets formand, direktør K. Skat-Rørdam, er udtrådt af udvalget vedrørende statsinstitutioners og virksomheders udflytning til provinsen foranledige, at udvalget tilrædes af repræsentanter fra provinsen?«

I motiveringen hed det bl. a.:

»Da udvalget herefter udelukkende består af embedsmænd fra hovedstadsområdet, som ikke i særlig grad har beskæftiget sig med egnsudviklingsproblemer, finder jeg det uforsvarligt, hvis provinsen ikke bliver repræsenteret under udvalgets fortsatte arbejde.«

Statsministeren afviste den 19. juni denne motivering, men oplyste, at han ville:

»Optage kontakt med de udvalgsberettigede partier for med dem at drøfte spørgsmålet om det ønskelige i, at partierne direkte inddrages i udvalgets fortsatte arbejde.«

I en kommentar hertil sagde **H. C. Toft**:

»Svaret er intet tilsagn til provinsen... Havde det ikke været naturligt, om Købstadforeningen, Sognerådsforeningen, Foreningen af Bymæssige Kommuner og erhvervslivet fra provinsen var repræsenteret... Det er forbavsende, at regeringen ikke vil indse, at det øvrige land uden for hovedstadsområdet har et væsentligt krav på at deltage i undersøgelsen.«

Den 27. juni 64 offentliggjorde statsministeren – **samtidig med af-**

sendelsen af et brev herom til K. F. og V. – en meddelelse om, at regeringspartierne folketingsgrupper havde tiltrådt at lade sig repræsentere i udvalget, og at han:

»herved forespørger, hvorvidt Det konservative Folkepartis folketingsgruppe vil lade sig repræsentere...«

Oppositionen blev med andre ord her – som så ofte – stillet over for en fuldbyrdet kendsgerning, og ikke over for den lovede »optagelse af kontakt« med henblik på en drøftelse.

Betænkningen, der blev afgivet af udvalget sidst i maj 64, bygger på et uhyre snævert kommissorium, hvilket fremgår af de sammenfattende og afsluttende bemærkninger, som indleddes med ordene:

»Spørgsmålet om udflytning af statsinstitutioner fra hovedstaden er alene rejst ud fra ønsket om at søge at fremme befolknings- og erhvervsudviklingen i de områder af landet, der i industriel henseende står tilbage for det øvrige land... **Herom** skal udvalget som sin opfattelse udtale...«

Udvalget har altså ikke – eller i yderst begrænset omfang – overvejet udflytningens betydning i forbindelse med en rationalisering af administrationen. Betænkningens hovedkonklusion er:

1) En udflytning vil få en ikke uvæsentlig indflydelse på væksten i det område, som modtager en eller flere institutioner.

2) Udflytning vil kun have en svagt modererende virkning på hovedstadens vækst.

3) Udflytning vanskeliggøres ved administrative vanskeligheder i en overgangsperiode og ved at statstjenestemændene i grundloven er sikret mod forflyttelse mod deres ønske.

4) Udflytningsspørgsmålet må overvejes i forbindelse med en vurdering af mulighederne for en samlet udflytning af hele centraladministrationen.

H. C. Toft fandt ikke alle disse konklusioner velmotiverede og kommenterede ved et møde nær Grenaa den 7. juni 65:

»Udvalget har navnlig beskæftiget sig med en samlet udflytning. Dette er at gå uden om hovedspørgsmålet... Det fremgår også af betænkningen, at kongeligt ansatte tjenestemænd ikke er forpligtet til at flytte til provinsen, hvis en udflytning beslutes... Lige så lidt som der her i landet skal indføres stavnsbånd for personer, lige

så lidt skal personer gennem deres ansættelse kunne stavsbinde institutioner til deres nuværende placering.*

Om den samlede udflytning bemærker udvalget i øvrigt, at denne vil blive nødvendig senest om 50 år, hvis ikke hovedstadens transportsystem udbygges væsentligt.

UDLIGNINGSSKAT. Se Hovedstadsproblemer.

UDLÆNDINGES JORDKØB: En lov om begrænsning af udlændinges adgang til at købe fast ejendom i Danmark blev gennemført i 1959, fordi tyske statsborgere søgte at opkøbe arealer til rekreative formål ved den jyske vestkyst (Loven kaldes også Lex Holmsland efter Holmslands Klit, hvor det største opkøb forsøgt). Denne lov gennemførtes enstemmigt.

Under forhandlingerne om jordlovene, som regeringen søgte at gennemføre under dække af nationale motiver, foreslog K. F. den nationale risiko ved indmeldelse i Fællesmarkedet dækket ved en skærpelse af loven om udlændinges jordkøb. Efter at regeringen først hævdede, at loven ikke kunne skærpes, blev det under folkeafstemningskampagnen erkendt, at dette dog var muligt, og at den ville **hindre opkøb af i det mindste sommerhusgrunde og landbrug.**

Efter den gældende lov har udlændinge adgang til at købe landbrugs- eller sommerhusarealer i Danmark, hvis de tidligere har opholdt sig ialt 5 år i landet, eller hvis de ved købet har fast bopæl i landet. – Oppositionen gjorde under forhandlingerne om Bopælspligten (s. d.) opmærksom på, at den sidste bestemmelse uden vanskelighed kan benyttes af udlændinge, som er besluttet på at købe dansk jord. K. F. og V. foreslog derfor – i overensstemmelse med en bestemmelse i Fællesmarkedet – at ændre den danske lov således at der kræ-

ves to års sammenhængende ophold her i landet umiddelbart forud for købet. Regeringen afviste at følge forslaget, der ville have sikret landbrugsjorden mod opkøb i hvert fald frem til 1970 – og sandsynligvis længere. Lovens sikring af sommerhusjord har endnu varigere karakter. Der var således intet grundlag for Bopælspligten, som tilmed stillede udenlandske landmænd gunstigere end danske byboere.

UDSKRIVINGSLOV. Se Indkomstskat til staten.

UDSTYKNING. Se Statshusmandsbrug, Sammenlægning og samdrift samt Landbrugspolitik.

UDVALG: Liste over de vigtigste udvalg m. v., der er nedsat af regeringen for at sylte problemerne, skjule forsømmelser eller give indtryk af at »gøre noget« på områder, hvor oppositionen har vist særlige initiativer. Se **Sylteudvalg.**

UDVIKLINGSLANDENE: Om hjælpen til U-landene udtaler K. F.'s arbejdsprogram, at det fortsat vil være

»naturligt for Danmark som et land med en høj levestandard at medvirke til den almindelige hjælp til udviklingslandene, hvad enten denne finder sted gennem FN's hjælpeorganisationer, på nordisk basis, eller ved en direkte dansk indsats. Men det må også anses for en vigtig opgave at fremme samhandelen på lige vilkår med udviklingslandene og fjerne de hjemlige restriktioner, der lægger sig i vejen herfor.«

Konservative Studenter har tilsluttet sig kravet om, at 1 pct. af nationalindkomsten stilles til rådighed for udviklingslandene. Spørgsmålet om at finde frem til den rigtige form for hjælp er naturligvis lige så afgørende som beløbets størrelse. Se **Toldafvikling.**

ULYKKESFORSIKRING

I henhold til to love fra 1948 er der **pristalsregulerede** ydelser til ulykkesramte efter 1. april 1947. Det var imidlertid ikke muligt på

det pågældende tidspunkt at ændre loven vedr. ulykkestilfælde før denne dato, og man har derfor i årene 61-62, 62-63 og 63-64 forhøjet ydelserne i takt med prisstigningerne. I den sidste lov fastsattes det, at renteerstatninger fremtidig skal reguleres efter lønudviklingen og ikke som tidligere efter prisudviklingen. Disse love gennemførtes med K. F.'s bistand, jfr. dog nedenfor.

Bestemmelserne i ulykkesforsikringsloven om dagpengeerstatning, invaliditetserstatning og efterladteerstatning er baseret på den ulykkesramtes årsindtægt forud for ulykkestilfældets dato. Erstatningerne ydes i forhold til den pågældendes årsløn, men må dog ikke overstige et maksimum, ligesom man for visse grupper fastsætter et minimum.

I 1963/64 gennemførtes en lovændring, der tilsigtede at forhøje erstatningerne ved at ændre de bestående satser for lovens årslønsmaksimum og -minimum. Disse satser har hidtil været pristalsregulerede (bortset fra forsikringer for selvstændige), men det ændredes herved til at reguleres efter lønudviklingen.

Den gældende ulykkesforsikring omfatter ulykkestilfælde, der midlertidigt eller vedvarende forringer en forsikret persons erhvervsevne eller forvolder pågældendes død. Erhvervs sygdomme (inden for visse grænser) omfattes også heraf.

Årslønsmaksimum forhøjedes fra 10.000 kr. til 16.500 kr. Den maksimale årlige rente, der således kan ydes til den ramte er 11.000 kr. (maksimum er lig 2/3 af årslønsmaksimum). For **unge under 21 år** kan erstatningerne ikke beregnes efter en lavere årsløn end 8.000 kr. (tidl. 5.000 kr.) og **selvstændige erhvervsdrivende** kan ikke få erstatning ud over 2/3 af en årsløn på 8.000 kr. (tidl. 5.000 kr.).

Merudgiften for staten beregnedes til ca. 2,2 mill. kr., medens forsikringsselskaberne måtte regne med små 32 mill. kr. mere. I finansåret 62/63 beløb statens udgifter til ulykkesforsikring sig til 5,6 mill. kr., hvoraf de 4 mill. var erstatninger til statens funktionærer og arbejdere.

Ved 1. beh. sagde **S. A. Fanger** bl. a.:

»Hvis man går ind for den tankegang, at ulykkesforsikringen skal være et sikkerhedsnet, der udspændes, kan det blive et spørgsmål, om disse forhøjelser ikke er for store i forhold til andre sociale ydelser . . . Ved de nævnte voldsomme forhøjelser af dagpengesatserne vil der uvilkårligt indtræde en risiko for, at en arbejder udel bliver flere dage end strengt nødvendigt,

og iøvrigt synes lovens sociale karakter at falde noget væk, idet man nærmer sig fuld erstatning . . . Muligvis vil beregningerne vise, at erstatningerne efter ulykkesforsikringsloven vil blive højere end efter andre forsikringslove . . . Generelt kan det bemærkes, at lovforslaget ikke har været forelagt ulykkesforsikringsrådet, og det vil måske være rimeligt at foreslå, at denne kompetente forsamling bliver hørt.

Forslaget om at foretage reguleringer på basis af bevægelser i gennemsnitslønnen inden for håndværk og industri giver jo anledning til store principielle betænkeligheder, idet det er et helt nyt princip vi der får indført. Principielt må det være rigtigst, at det er Folketinget, der i hvert enkelt tilfælde skal afgøre, hvorvidt der er anledning til at regulere de sociale ydelser. **En automatisk regulering på basis af lønudviklingen kan ikke andet end virke afsmittende på andre sociale ydelser, ligesom det rent faktisk medfører en legalisering af longlidningen.**«

K. F. fik ikke medhold heri. (Se også Værnepligtige, tilskadekomne og Invaliddepension).

UNGDOMMENS UDDANNELSESFOND

blev oprettet i 1952 på forslag af daværende undervisningsminister **Flemming Hvidberg**. Midlerne til uddannelsesfonden bør ifl. **K. F.'s arbejdsprogram** af 1963 forøges i takt med det stigende antal studerende, og hovedvægten må lægges på lån i stedet for på stipendier. Unge, som selv har foretaget opsparing eller påtager sig erhvervsarbejde ved siden af studierne, bør **ikke** udelukkes fra støtte fra uddannelsesfonden.

Siden oprettelsen har der fundet forøgelse sted af uddannelsesfondens midler i 1955, 1958, 1960, 1961 og 1964, så fonden nu råder over ialt 115 mill. kr. om året.

Dette beløb fordeler sig således:

1) Til uddannelse ved anerkendte **læreanstalter og fagskoler** stilles 98 mill. kr. til rådighed fordelt med halvdelen til lån, halvdelen til stipendier.

2) Til elever, som forbereder sig til **studentereksamen**, anvendes 7 mill. kr. som stipendier.

3) Der anvendes 6 mill. kr. til refusion af 75 pct. af de stipendier, kommunerne yder til **elever i 8., 9. og 10. klasse** samt den 3-årige **realafdeling**.

4) Til **lærlinge** stilles (forsøgsvis) 4 mill. kr. til rådighed som stipendier, hvis hjemmets økonomi eller andre særlige forhold taler derfor. (Forslag herom fremsattes af K. F. allerede i 1961).

Endvidere kan der nu ydes støtte efter pkt. 1 til studier ved universiteter og andre højere læreanstalter i de andre **nordiske lande**.

Under udvalgsbehandlingen i 1964 tog K. F. sammen med V. initiativ til, at man ved støtten til de unge i større udstrækning frigør sig fra hensynet til **forældrenes skattepligtige indkomst**. Man støttede dermed en henvendelse til udvalget fra **Danske Studerendes Fællesråd**. Initiativet blev ikke helt imødekommet, men der kom til at stå i betænkningen, at det henstilles til stipendienævnene, at disse »i det omfang, det er muligt« skal anlægge sådanne ræsonnementer, for så vidt angår **lån**, samt at der i aftagende grad skal tages hensyn til forældreindtægten, jo **ældre** ansøgeren er. Tillige blev det understreget, at hvis ansøgeren er **gift**, må det på samme måde svække hensynet til forældrenes økonomiske forhold.

Yderligere udtalte udvalget, at

»en af den uddannelsessøgende foretaget **opsparing af arbejdsindtægt** kun bør tillægges begrænset vægt ved afgørelsen af, om og med hvilket beløb støtte bør ydes af uddannelsesfondens midler«.

Ninn-Hansen påpegede, at sidstnævnte bestemmelse navnlig kan få betydning for de **teknikumstuderende**.

Endelig blev der i loven indført den nydannelser, at staten fremtidig kan give tilsagn om **garanti** for studerendes studielån hos banker og sparekasser. Garantien kan årligt for den enkelte studerende højst udgøre forskellen mellem 7000 kr. og det beløb, der modtages fra uddannelsesfonden i form af stipendier eller lån. Garantien kan dog i intet tilfælde overstige 3500 kr. årlig.

Ved 2. behandling den 26. maj erindrede **Ninn-Hansen** om, at K. F. og V. havde fremsat lovforslag om forskellige **skattelempelser for uddannelse**. Der henvises til afsnittet herom.

UNIVERSITETER

K. F., der går ind for udbygning af universitetsuddannelsen, har i maj 1964 stemt for loven om oprettelse af det 3. danske universitet i **Odense** og i 1962 for loven om etablering af et **lægefakultet** i samme by. K. F. er også gået ind for det sagkyndige planlægningsudvalgs tanke om, at der inden udgangen af dette århundrede skal etableres yderligere **et 4., og 5. og et 6. dansk universitet**.

K. F. er indforstået med, at to af disse universiteter placeres henholdsvis i **Nordjylland** og på **Sjælland**, og ved 2. behandling af forslaget om Odense universitet stillede partiet ændringsforslag om, at man straks skulle beslutte også at oprette et fakultet i **Haderslev** som begyndelse til det 4. universitet. For dette ændringsforslag stemte 24 (de fleste medlemmer af K. F. samt sønderjyske medlemmer af andre partier). Ved 3. behandling stillede U. et ændringsforslag om, at der samtidig med det fynske universitet skulle tages beslutning om et fakultet i **Sydjylland**. For dette forslag stemte de fleste medlemmer af K. F., men også det blev forkastet.

I de fleste folketingsgrupper spredtes stemmerne ved afstemningen om universitetsproblemerne. **H. C. Toft** erklærede sig som tilhænger af, at det 4. universitet placeres i Nordjylland.

I motiveringen for etablering af et sønderjysk fakultet samtidig med universitetet i Odense udtalte **Gottschalck-Hansen** bl. a.:

»Jeg anerkender fuldt ud videnskabens internationalitet og forskningens frigørelse fra alt for snævre nationale bånd og grænser, men der er vist ingen, der vil driste sig til at påstå, at et universitet ikke er et bolværk og en borg, der kan stå som en modvægt mod universitetet i Kiel og blive en styrkelse af den danskhed, som vi alle i virkeligheden beundrer, og som vi skylder så meget«.

V

VALUTASTILLINGEN

har i de sidste år undergået meget store ændringer. Iflg. Nationalbankens opgørelse var valutabeholdningen:

ultimo 1958:	1.184	mill. kr.	
– 1959:	1.557	–	–
– 1960:	1.438	–	–
– 1961:	1.249	–	–
– 1962:	706	–	–
– 1963:	2.360	–	–

Dette giver imidlertid **et falsk billede** af Danmarks status over for udlandet.

I **Nationalbankens beretning** for 1963 hedder det bl. a.:

»En stor del af kapitalimporten har haft form af optagelse af obligationslån o.l. i udlandet. Ved udgangen af 1963 androg restgælden på sådanne lån, der næsten alle er optaget af staten, kommunerne eller koncessionerede selskaber, ca. **3 milliarder kr.** Ca. $\frac{3}{4}$ af denne gæld hidrører fra lån optaget siden 1959. Optagelsen af disse lån har naturligvis bidraget til at begrænse valutatabene eller – i det sidste års tid – til at forøge valutabeholdningen. Den forøgede gæld vil imidlertid belaste valutaudviklingen fremover, **idet valutaudgifterne til renter og afdrag vil andrage omkring 400 mill. kr. årlig.** Renteudgifterne af den samlede obligationsgæld kan formentlig anslås til 150–200 mill. kr. årlig, og i afdrag skal der i de næste 15 år betales 150–250 mill. kr. om året, hvoraf langt den største del vedrører de lån, som er optaget inden for de sidste 5 år.«

Den totale valutabeholdning er yderligere steget til ca. 2600 mill. kr. ultimo juni 1964. Heroverfor står imidlertid, at i perioden **jan.-juni er optaget 722 mill. kr. i udenlandske lån**, medens valutabeholdningen kun er steget små 250 mill. kr. **Vi har således forringet vor status med ca. 480 mill. kr. i perioden fra nytår til 1. juli.** Den reelle forbedring af valutaforholdene på 100–200 mill. kr., som vi oplevede i 1963 (iflg. Svend Nielsen), er således blevet vendt til en kraftig reel tilbagegang.

168

Ved udgangen af 1963 opgjorde Nationalbanken som nævnt restgælden på **offentlige lån i udlandet** til ca. 3 milliarder kr., hvoraf tre fjerdedele er optaget siden udgangen af 1959. Hertil kommer de 722 millioner kr., der er optaget siden nytår. Siden sidste folketingsvalg har vi altså optaget så store lån i udlandet, at de langt overskrider den forbedring på 1360 mill. kr. af valutabeholdningen, som er opstået i samme periode. **Hele valutabeholdningen og langt mere er lånt i udlandet.** Renter og afdrag på disse lån opgjorde Nationalbanken ved nytårstid til ca. 400 mill. kr. om året, men med den yderligere gældsstiftelse i udlandet, der er sket siden da, må man anslå, at renter og afdrag i de kommende år vil andrage ca. **en halv milliard kroner om året.**

Både nationalbankdirektør Svend Nielsen og oppositionen har gentagne gange fremhævet, at **den store låntagning i udlandet** er skadelig, dels fordi den tilslører de faktiske forhold, dels fordi Danmark i højere grad skulle kunne finansiere sig selv. Regeringen har da også måttet opgive sit hidtidige standpunkt. I juni 1964 **stoppede** den al optagelse af offentlige lån i udlandet.

Svend Nielsen udtalte 25. maj 1961:

»Sjældent har en større opsparing været mere tiltrængt end nu set fra samfundets synspunkt...«

Svend Nielsen udtalte 26. maj 1962:

»Staten, Københavns kommune og koncessionerede selskaber har i de sidste tre år optaget nye lån i udlandet for tæt ved 1 milliard kr. Jeg tror, dette har været uheldigt, fordi det har tilsløret betalingsbalancens virkelige stilling og derved bidraget

både til letsindigheder i indkomstudviklingen og til at udskyde de nødvendige sanerende foranstaltninger.»

Svend Nielsen 25. jan. 1963 i skrivelse vedr. optagelse af udl. statslån:

»Som Nationalbanken har givet udtryk for ved adskillige lejligheder, jfr. senest bankens skrivelse til Finansministeriet af 5. marts 1962 og især skrivelse af 13. maj 1961, er det bankens principielle opfattelse, at Danmark er et så veludviklet land og har en så høj levestandard, at det selv burde præstere den opsparing, som er nødvendig til at dække alle rimelige investeringsbehov samt oparbejde en passende valutareserve. I de sidste 3 å 4 år har underskuddet på betalingsbalancens løbende poster været stærkt stigende. **Det er Nationalbankens opfattelse, at dette underskud straks burde været kommet klart til udtryk ved en tilsvarende nedgang i valuta-beholdningen. I så fald ville man på et langt tidligere tidspunkt være blevet opmærksom på den voksende uligevægt i betalingerne overfor udlandet, og der ville derved være blevet skabt forståelse for nødvendigheden af rettidige og dermed mere begrænsede indgreb.** Den betydelige gældsstiftelse i udlandet har tilsløret udviklingen og har medført, at den stramning af den økonomiske politik, som alligevel måtte komme, er blevet vanskeliggjort og udskudt. Uanset disse principielle synspunkter må Nationalbanken erkende, at valutaressourcen nu er faldet så meget, at det kan være hensigtsmæssigt i en overgangsperiode, indtil landets økonomiske forhold påny er bragt i balance, at styrke valutalikviditeten ved optagelse af lån i udlandet.»

Svend Nielsen 24. maj 1963 om ovenstående skrivelse:

»Nationalbanken kunne tilslutte sig udenlandske statslån som en overgangsforanstaltning og under den udtrykkelige forudsætning, at de kroner, staten erhverver, når provenuet af de udenlandske lån sælges til Nationalbanken, ikke videreudlånes herhjemme eller på anden måde påvirker statens finanspolitik. Låntagningen skal med andre ord være helt neutral over for vore indenlandske økonomiske forhold og kun have dette ene formål at forøge valutabeholdningen, så spekulative kræfter ikke får nogen mulighed for at drage kronens stabilitet i tvivl. Derimod er Nationalbanken stadig imod andre former for udenlandsk lånoptagning, f. eks. fra kommuner og koncessionerede virksomheder... Det samme gælder udenlandske statslån, hvis provenu videreudlånes her i landet. **Alle sådanne lån virker i inflatorisk retning.** De bidrager til at forøge det hjemlige efterspørgsels-

pres og modvirker således 1962-forliget og Helhedsløsningen, som står og falder med, at efterspørgselspresset ikke forøges.»

Det har altså ikke skortet på nationalbankdirektørens advarsler, og også i dette forår har han flere gange fremhævet det farlige i de store udenlandske lån. Men det er ikke kun Nationalbanken, der har protesteret.

Jørgen Jensen sagde i Folketinget i tilslutning til Svend Niensens skrivelse af 25. jan. 1963:

»Jeg kan sige lige ud på K. F.'s vegne, at **vi tilslutter os Nationalbankens principielle udtalelser**... Jeg tillader mig derfor at sige endnu en gang: der skal ske en reel binding både af valutabeløbet og af kronebeløbet. Det er en styrkelse af reserverne, vi går med til.»

Da finansministeren igen i marts søgte om tilladelse til atter at optage et udenlandsk lån på 500 mill. kr., **kunne K. F. ikke medvirke.**

Efter diskontoforhøjelsen i juni 64 skrev **Poul Møller**:

»Oppositionen har gentagne gange advaret imod den førte lånepolitik. **Man må jo ikke overse, at optagelsen af udenlandske lån betyder import af investeringskraft og dermed af efterspørgsel, og at denne import, på et tidspunkt, hvor der er fuld beskæftigelse, presser inflationen fremad.**»

Den 2. juli udtalte **Poul Møller** (efter den seneste valutaopgørelse ultimo juni):

»Det er politik uden mål og mening. Med de lånte penge har regeringen skabt et falsk indtryk af velstand, og den har udskudt det tidspunkt, da det bliver nødvendigt at se sandheden i øjnene.»

VEDLIGEHOULDELSSEFRADRAG

Finansminister **Poul Hansen** fremsatte i november 1962 forslag om en ændring af reglerne for fradrag af vedligeholdelsesudgifter på een- og tofamiliehuse, som ejeren selv bebør.

Hidtil havde det været således, at man på villaregnskabets indkomstopgørelse, hvis slutresultat overføres til selvangivelsen, kunne fratække afholdte vedligeholdelsesudgifter. Dette var en logisk følge af, at man til skattepligtig indkomst skal medtage en værdi af

boligen, hvorfor den i virkeligheden betragtes som en art erhvervsvirk-somhed og derfor på samme måde bør give adgang til fradrag for fak-tisk afholdte driftsudgifter.

Med sin nye ordning begrænsede finansministeren fradraget til et standardiseret beløb.

Som udgift til vedligeholdelse kan gene-relt fradrages 1,5 % af den senest ansatte ejendomsværdi, dog mindst 300 kr. og højst 1500 kr. for enfamiliehuse. For tofamilie-huse er fradraget ligeledes 1,5 % af ejen-domsværdien, men her er minimumsfradra-get 600 kr. og maximum 3000 kr. årligt.

Ordningen er et typisk eksempel på den socialdemokratiske tendens til at skære alle skatteydere over en kam, en indstilling der også tydeligt kommer til udtryk i den social-demokratiske kildeskatteskitse om et standardfradrag.

Denne begrænsning anser Det konservative Folkeparti for urime-lig. Hvis man af ligningstekniske grunde vil lette skattemyndigheder-ne i deres ansættelsesarbejde, kan et standardfradrag, som nogenlun-de dækker de sædvanlige, gennem-snitlige udgifter forsvares, men det strider mod indgroet skatteretlig retsfølelse at hindre fradrag herud-over for afholdte udgifter, hvis ka-rakter af fradragsberettiget omkost-ning man iøvrigt anerkender.

Den konservative ordfører **Adolph Sørensen** kritiserede forslaget ud-fra følgende synspunkter:

1) Fradraget dækker ikke de vedligehol-delsesudgifter, der kræves i **den ældre bo-ligmasse**, og vil virke til en forringelse af boligstandarden.

2) Forslagets forenkling-begrundelse er ikke holdbar; dels må man jo stadig opere-re med »**det gule ejendomsskema**«, dels er de påståede vanskeligheder ved at skelne mellem vedligeholdelse og forbedring stærkt overdrevne.

3) Det er overdrevent at påstå, at der vedligeholdes mere end nødvendigt eller rimeligt **blot for at opnå skattefradrag** for udgiften. Udgiften skal dog afholdes forlods og med sit fulde beløb, medens den efter-følgende skattereduktion kun er en brøkdel af udgiften.

4) Omkostninger afholdt til at vedlige-holde boligmassen må på en måde anses for **et led i opsparingen** og være at fore-trække, fremfor at de går til almindeligt for-brug.

5) Det er urimeligt, at der under stan-

dardfradraget inddrages **en række afgifter**, såsom til kloak, vand, renovation, skor-stensfejning, forsikring, snerydning, kon-tingenter, udgifter som er stærkt svingende fra ejendom til ejendom. For disse udgifter er der jo ej heller bevis- eller afgrænsnings-vanskeligheder.

K.F. stemte ligesom Venstre imod loven. Udover de anførte ind-vendinger begrundede man fra kon-servativ side sin afvisning af for-slaget med, at regeringen havde bebudet at nedsætte et **boligudvalg**, der bl. a. ville komme ind på skat-telovgivningen for villaer o. l., og da dette udvalg må forventes at afgive betænkning indenfor et kort åremål, var der ingen anledning til nu at forcere en helt ny lovgiv-ning frem på dette område.

VENSTRE (K.F.'s SAMARBEJDE

MED): Under Folketingets afslut-ningsdebat d. 2. juni 1964 udtalte **Poul Møller** om samarbejdet med Venstre:

Den regeringsmulighed, vi vil gå positivt ind for, er baseret på det 14 år gamle samarbejde mellem Venstre og de konservative. Fra det tidspunkt dette samarbejde blev skabt, er det politiske livs vil-kår forandret. Igennem vort sam-arbejde er det lykkedes til stadig-hed at afbalancere Socialdemokra-tiets indflydelse i dansk politik, hvad enten vi var sammen i rege-ringen eller i opposition.

1) De to samarbejdende partiers idé-grundlag er fælles. Begge anser vi det for statens opgave at formidle fremskridt, men uden at dirigere det enkelte menneskes ret og frihed. Den historiske erfaring og den levende virkelighed har belært os om, at **økonomisk frihed og privat ejendomsret** ikke er en hindring for, men selve midlet til en fortsat velstandsstigning i en kulturel og økonomisk fremgang til gavn for hele folket.

2) Vi har også fra oppositionsårene en række eksempler på, hvordan vi på grund-lag af sammenholdet imellem **vore partier har været i stand til at afværge ulykker**, som f.eks. folketingsflertallets ensidige jordlovspolitik, som landbrugsministeren ganske vist siger var den rigtige politik og stadig er den rigtige politik, hvilket vi har lagt mærke til og hvilket vi også mener,

at de vælgere, der stemte nej den 25. juni i fjor, vil have lagt mærke til.

3) Når Folketinget nu kunne vedtage en lov om **fuld folkepension til alle**, skyldes det de to partiers fælles indsats.

4) Når vi er nået et stykke ad vejen imod **proportionalsskat** og har fået visse **opsparingsfremmende foranstaltninger** ind i vor skattelovgivning, skyldes det dette samarbejde.

5) Når der sikres en rimelig behandling af de borgere, der har tegnet **værdifast aldersopsparing**, skyldes det vore partiers fælles indsats og vilje, ligesom det var den, der var årsagen til, at der ved omsorgfuldt blev påbegyndt **en omlægning af beskatningen** af indkomster og arbejde til forbrug sammen med en mildnelse af formue-skatte.

6) Det er også de to partiers ære, at **enkerne blev sikret** ved Arbejdsmarkedets Tillægspension, og at der nu nedsættes en kommission, som skal undersøge mulighederne for en mere tidssvarende social lovgivning, (der administrativt skaber forenkling, og som socialt sikrer de trængende en større tryghed).

7) Den ændring i regeringspartiernes holdning over for **grundstigningsskylden og kapitalvindingsafgifter**, som har været mærkbar på det sidste, kan landets huserejere alene takke de to samarbejdende partier for.

Det har været vore initiativer, vor kritik og vor opposition, der sammen med den af os krævede folkeafstemning fik den ministerielle vind til at blæse mildere.

På K. F.'s repræsentantskabsmøde d. 11. april 1964 udtalte **Poul Sørensens**:

»Samarbejdet mellem Det konservative Folkeparti og Venstre er afgørende for, om der består et alternativ til de socialdemokratiske dominerede regeringer. Netop derfor vil man opleve, at der vil blive rettet hårde angreb mod dette samarbejde, således som det altid sker op imod valgene.

Jeg deler Erik Eriksens opfattelse af dette samarbejde som det faste fundament, hvorpå vi må bygge. Erik Eriksen peger på Venstre som det parti, han først og fremmest ønsker fremgang og erkender selvfølgelig i samme åndedrag, at vi naturligvis må pege på vort parti og kæmpe for det. Og det er jo så rigtigt. Men selvom vi selvfølgelig ofte – så mange sammenfaldende linier, der er i vor politik – må græsse på de samme agre, må vore bestræbelser være vendt imod at erobre stemmer fra regeringsfronten.»

VIDENSKAB OG FORSKNING

K. F. betragter **øgede udgifter** til videnskab og forskning som forudsætningen for den rigtige anvendelse af såvel private som offentlige investeringsudgifter. En række særlige forskningsopgaver bør løses **på nordisk basis**. Der må skabes bedre balance mellem de beløb, der anvendes til **atomforskning** og den øvrige tekniske forskning, hvis resultater hurtigere kan finde **anvendelse i produktionslivet**.

K. F. tillægger det overordentlig stor betydning, at vi ikke forbigår **den humanistiske forskning** og **samfundsvidenskaberne** i en tid, hvor teknik og effektivitet tiltrækker sig så megen opmærksomhed. Vor menneskelige fremtid beror i ikke ringe grad på, om vi er i stand til at **forene** den tekniske udvikling med en kulturel, der kan udvikle menneskelige kvaliteter.

Statens almindelige Videnskabsfond blev oprettet i 1952 efter forslag fra daværende undervisningsminister **Flemming Hvidberg**. K. F. har siden støttet den udvidelse af videnskabsfondens rådighedsbeløb, der har fundet sted og har på samme måde støttet udvidelsen af **Rask-Ørsted Fondet** (Danmarks internationale videnskabelige fond). Ved behandlingen af sidstnævnte i 1963 udtalte **Gottschalck-Hansen**:

»Mit parti har altid betragtet det som noget ganske naturligt, at staten bragte så stor hjælp og økonomisk bistand til videnskab og forskning som overhovedet muligt. Undertiden kunne man fristes til at spørge, om der nu også ydes nok på dette alter, men landets størrelse og økonomiske bæreevne sætter naturlige grænser herfor.»

Ved behandlingen af Statens almindelige Videnskabsfond i 1962 udtalte **Knud Thomsen** bl. a.:

»Vi vil principielt gerne støtte den grundvidenskabelige forskning, og vi vil principielt gerne have, at videnskabsmændene skal have en sådan tillid til Statens almindelige Videnskabsfond, at de ved, at det ikke er håbløst at søge penge der, at man ikke behøver at holde sig tilbage, når man

virkelig finder, man har et formål at søge støtte til, og derfor skal midlerne ikke være for knappe».

VIDENSKABSFOND. Se Videnskab og forskning.

VINAFGIFT. Se Forbrugsafgifter.

WISE MÆND. Se Økonomisk sam-
ordning.

VOLDGIFT

I overensstemmelse med partiets principielle stilling har K.F. både i 1961 og 1963 anvist voldgift som et middel til at undgå arbejds-konflikter, da alle forhandlinger var brudt sammen.

Da **de norske lønforhandlinger** i foråret 1964 brød sammen, henvis-
te den socialdemokratiske rege-
ring parterne til at søge striden af-
gjort ved voldgift gennem det i
forvejen eksisterende lønnævn.
Derefter rejste **Poul Sørensen** i Fol-
ketinget over for statsministeren
det spørgsmål, om han ville søge
etableret et lignende organ i Dan-
mark, så man også her kunne klare
sprgsmålet gennem en uvildig af-
gørelse, hvis lønforhandlingerne
igen skulle bryde sammen og ende
i Folketinget. Poul Sørensen henvis-
te til, at parterne naturligvis helst
måtte klare tingene selv, men at
man gang på gang har oplevet, at
problemerne alligevel endte i Fol-
ketinget. Han fortsatte:

»Jeg er sikker på, at de allerfleste her i
landet har det håb, at parterne så ofte som
muligt vil klare tingene selv, men gang på
gang har vi oplevet, at problemerne til slut
blev henvist til Folketinget.

Den almindelige fremgangsmåde har væ-
ret, at regeringen, efter at strejker og

lock-outer var varslet eller trådt i kraft, bad
Folketinget om at træde til. Men i fjor
så vi ovenikøbet den ene af de to parter
som deltager i ønsket om, at problemerne
skulle klares i Folketinget.

Når vi er nået så vidt, at regeringen om-
trent med den ene part i hånden kommer
med et lovforslag om lønfastsættelse til
øjeblikkelig afgørelse, mener jeg, det er
nødvendigt, at Folketinget garderer sig.
Folketinget er ikke valgt til at fastsætte
indkomsterne her i landet, og de bør heller
ikke kunne sættes til politisk auktion. Det
må efter det, der er sket i fjor og tidligere,
føles naturligt af alle – også de to parter,
at tinget nu forbereder sig til næste gang,
det stilles over for disse problemer.

Jeg tror, det vil være en fordel, om vi,
ligesom i Norge havde et uvildigt, sagkyn-
digt organ, der i tilfælde af en lønkonflikt
kunne påtage sig at gennemgå materialet –
altså et organ, som Folketinget kunne hen-
vise materialet til i stedet for selv at på-
tage sig lønfastsættelsen.»

Statsministeren afviste at tage
spørgsmålet op.

K.F.'s principielle stilling er, at
parterne helst selv skal nedsætte
en voldgift, men at Folketinget i
modsat fald må gardere sig imod
at skulle fastsætte lønnen politisk
og i stedet henvise til en voldgift
– hvis parterne må give op.

VÆRNEPLIGTIGE, TILSKADEKOM-

NE: For værnepligtige, der kommer
til skade, er der tilsvarende mulig-
heder som efter ulykkesforsikrings-
loven (se denne) til at få erstat-
ning, men denne er noget højere,
fordi skaden er indtrådt under tje-
neste i landets forsvarsberedskab.
Loven ændredes i 63–64, hvor mak-
simumsårsindtægten, hvoraf er-
statning kan beregnes, forhøjedes
fra 13.000 kr. til 19.500. Den årlige
rente kan højst udgøre $\frac{2}{3}$ heraf. Se
også Ulykkesforsikring).

Z

ZONEGRÆNSER: K.F. fremsatte 22. februar 1962 sammen med Venstre lovforslag om udvidelse af byggezonerne for at dæmpe prisstigningerne på byggegrunde ved at fremskaffe større udbud. Inderzonerne skulle herefter dække 15 års forsyning og fortløbende suppleres, når de var svundet ind til kun at dække 7 års forsyning. Desuden åbnedes adgang for statslån til kommunernes modning af byggegrunde. Forslaget druknede i udvalg, men kravet om en udvidelse er fastholdt i arbejdsprogrammet.

ZONEPLAN FOR DANMARK 1962 er udarbejdet af landsplanudvalget under boligministeriet og afleveret til regeringen 16. aug. 62 med indstilling om, at den skulle drøftes af alle interesserede parter, inden regeringen besluttede sig til at lade den danne grundlag for det fortsatte landsplanarbejde. Ikke desto mindre blev den af regeringen anvendt som »sagligt« grundlag for **jordlovene** få måneder senere (s. d.).

Afgørende for en vurdering af planen og de senere jordlove er:

1) At planens hovedlinjer er lagt ud fra en problemstilling, som for visse afsnits vedkommende er – og må være – subjektivt præget.

2) At planen går ud fra de nuværende tekniske forhold, bl. a. med h. t. byggeri, kloakering, trafikformer m. v., selv om tekniske fremskridt, der vil ændre problemstillingen allerede findes, men blot ikke er alment benyttede (f. eks. nye maskiner til udgravning af kloakeringsgrøfter, nye rørledningstyper, som er langt billigere end de nu alment anvendte, lazer-(stråle) overføring af elektricitet m. v.).

3) At planen med hensyn til **hovedpunktet:** »Landskabelige værdier« udelukkende opererer med **bevaringsaktioner**, medens andre lande tolererer indgreb i landskabet, men til gengæld fordrer landskabspleje.

Problemstillingen er ifølge landsplanudvalget – kort opsummeret – denne:

1) Samles bebyggelsen i bestående større by- og industriområder og samles sommerhusene i kolonier, vil bebyggelsen om 40–50 år kun dække 1/7 af landets areal, selv om der regnes med 1 mill. sommerhuse.

2) Spredes bebyggelsen derimod, hvilket er muligt på grund af moderne trafikmidler, vil det kunne bevirke: »at langt større arealer end selve de bebyggede vil ændre karakter, og at store dele af landets natur vil lide uoprettelig skade.«

3) Spredning vil medføre: store trafikomkostninger, spild af tid, ubekvem lang vej til skole, butikker m. v. og begrænsede muligheder for at nyde godt af kulturliv og forlystelser. (Andetsteds i planen hedder det, at spredningen »erfaringsmæssigt« ikke kan give samme beboelsesstandard som i samlede bebyggelser).

På denne baggrund foreslås landet delt op i fire områder:

3 pct. til by- og industriudviklingsområder.

18 pct. (ovennævnte 3 pct. inkluderet) til interesseområder for by- og industriudvikling.

43 pct. til interesseområder for sommerhusbebyggelse og fredning, herunder naturparker.

39 pct. til rene landbrugsområder.

I de to førstnævnte områder underlægges al udvikling byplan- og byreguleringslovens planbestemmelser.

I sommerhus- og fredningsområdet foreslås sommerhusene henvist til gode områder, men dog ikke de »mest værdifulde landskabsområder«, også her ønskes »bebyggelsens placering og udformning fastlagt ved hjælp af byplan- og byggeloven«, ligesom »der også afstikkes rammer for en vis afrunding af de nuværende landsbyer o. l.«

I landbrugsområderne skønnes der ikke at være nogen interesse for by eller industriudvikling, så man »derfor bl. a. for at spare offentlige investeringer foreløbig bør undgå en sådan bebyggelsesudvikling«.

Alle disse forslag gik næsten ordret igen i jordlovene.

Sagligt bygger zoneplanen på en befolkningsprognose for byerne frem til 1980 (Zoneplanen selv rækker frem mod år 2000), som er

fremkommet ved et valg mellem tre foreliggende prognoser, hvis indbyrdes afstand nærmer sig de 100 pct. (De amerikanske erfaringer med en uventet stor fødsels-hyppighed i de senere år har vist, hvor stor forsigtighed, der skal udvises med befolkningsprognoser).

På dette grundlag skønnes det, at landets areal i fremtiden vil blive anvendt således (sat i forhold til 1951):

År	1951	2000
Bebyggelse og trafik	8 pct.	12-14 pct.
Sommerhuse knap	0,1 pct.	4 pct.
Landbrug	74 pct.	66,5-64,5 pct.
Andet landareal .	16,5 pct.	16 pct.
Vandarealer	1,5 pct.	1,5 pct.

Til belysning af disse tal kan det

nævnes, at arealforbruget for sommerhuse er skønnet således:

Hvis bybefolkningen år 2000 er på 4-4,5 mill. mennesker med 1,5 mill. husstande, og hvis der år 2000 kræves 50 pct. større grundareal pr. hus end nu, så vil der kræves 650 kvadratkilometer, hvis 1/4 af byfamilierne får sommerhus, 850 kvadratkilometer, hvis 1/3 får sommerhus og 1.300 kvadratkilometer, hvis halvdelen får det. Det vil sige mellem 1,5 og 3 pct. af landets areal. - Dette er derefter forhøjet til 3,9 pct.

Generelt siger prognosen, at der maksimalt kræves 10 pct. af landets jord til al by-, industri-, sommerhus- og trafikudvikling frem til år 2000 - forudsat trafikudviklingen, byggemetoderne m. v. ikke ændres.

Se også Landsplanlægning.

Æ

ÆGLOVEN

Ægloven skærper kravene til æghandelens forskellige led, foreskriver ugemærkning i kode og forbyder detailhandelen at sælge ustemplede æg. Ægproducenter må kun sælge til personer, der har autorisation fra landbrugsministeriet til at foretage kvalitetssortering af æg. Dog må producenter direkte fra deres ejendom sælge æg til privatpersoner til eget forbrug.

Regeringen hævder, at denne ordning er nødvendig på grund af hjemmemarkedsordningens bestemmelser om afgifter, men K. F.'s ordfører **Niels Ravn** påviste, at man hidtil udmærket havde kunnet administrere ordningen. Han gik imod loven, fordi den ville medføre en fordyrelse af æggene og i visse tilfælde forringe kvaliteten til skade for afsætningen. De friske ægs forsvinden fra forretningerne kunne bevirke øget salg direkte fra producent, hvilket ville undergrave hjemmemarkedsordningen.

Husholdningsrådets formand **Viola Nørlov** indtog en dobbeltstilling. I sin egenskab af formand for husholdningsrådet opfordrede hun til forkastelse af loven, men i sin egenskab af socialdemokratisk folketingsmedlem stemte hun for.

Loven blev vedtaget af S., V. og R. V., medens K. F., U. og S. F. stemte imod.

Loven fik ret hurtigt de følger, Niels Ravn havde forudsagt. Æggene blev dyrere, og husmødrene klagede over kvaliteten. Den 5. juli 1963 opfordrede Ravn landbrugsminister Skytte til at dispensere fra loven, så det påny bliver muligt at forhandle friske æg, men ministe-

ren svarede afvisende. Han fandt det ikke bevist, at æggene er blevet ringere som følge af loven og henviste til, at tre fjerdedele af alle æg også før lovens vedtagelse havde været solgt over ægpakkerierne.

Hertil svarede Niels Ravn, at der ikke tidligere havde været en sådan utilfredshed med æggene som nu, og han frygtede, at den konstaterede kvalitetsforringelse også kunne komme til at gå ud over eksporten.

I en kommentar skrev **Den konservative Pressetjeneste**: »Karl Skytte har ret i, at dårlige æg er ikke noget nyt. Det nye er, at Karl Skyttes æglov har taget valgmulighederne fra forbrugerne: Før kunne de købe, hvor de erfaringsmæssigt fik gode æg. Hvadenten købmanden havde fået dem fra et autoriseret ægpakkeri eller direkte fra producenten. Og var kvaliteten ikke tilfredsstillende, kunne købmanden skifte leverandør. Nu er producentæggene forsvundet fra forretningerne, og hvor man end går hen, sælges der kun statskontrollerede og statsgaranterede æg. Konkurrencen er afskaffet.»

Forbrugerrådets blad »Tænk« skrev om loven: »Den mest alvorlige konsekvens er, at de få autorisationshavere – under 150 mod før omkring 4000 – som lovens skærpede regler har tilladt at overleve, nu ikke behøver at frygte konkurrence på kvalitet.«

På De samvirkende Købmandsforeningers delegeretmøde den 17. marts 1964 oplyste formanden, købmand **Knud Aagaard**, at ægloven har bevirket stigende ægpriser i provinsbyer og landdistrikter, hvor man tidligere i vid udstrækning fik æg direkte fra producent. Medens ægpriserne var uændret i hovedstaden fra april 1963 til juli 1963, var der en stigning på gennemsnitlig 10 øre pr. kg i provinsbyerne og en stigning på 24 øre i landdistrikterne. I denne periode var der totalt pris- og avancement, så den eneste forklaring er ægloven, der trådte i kraft 11. maj 1963. At stigningen ikke viste sig i hovedstaden skyldes, at de fleste æg her også før loven gik over ægpakkerierne.

ÆGTEFÆLLEBESKATNING. Se Sambeskatning.

ØKONOMISK RÅD. Se Økonomisk samordning.

ØKONOMISK SAMORDNING

Regeringspartierne vedtog 30. august 62 imod K.F.'s, V.'s og U.'s stemmer loven om økonomisk samordning, der var fremsat af økonomiminister **Kjeld Philip**. I henhold til loven skal der (og er der):

»Oprettelse af et økonomisk råd, hvis opgave er at følge landets økonomiske udvikling og at bidrage til at samordne de forskellige økonomiske interesser.»

Loven bestemmer:

- 1) At rådet nedsættes af økonomiministeren.
- 2) At rådet ledes af et formandskab på 3 nationaløkonomer og dertil har 22 medlemmer. Formanden udpeges blandt de »tre vismænd« af økonomiministeren.
- 3) Formandskabet – de tre vismænd – udpeges for 6 år ad gangen, de må ikke være medlem af Folketinget.
- 4) Rådets øvrige medlemmer udpeges for 3 år ad gangen. De skal repræsentere erhvervsliv, arbejdsmarked og Nationalbanken. 4 medlemmer med særlige økonomiske kundskaber udpeges af økonomiministeren.
- 5) Rådet mødes mindst 2 gange årligt og kan indkaldes når som helst af formandskabet.
- 6) Efter drøftelser i rådet afgiver formandskabet en redegørelse til regeringen og træffer bestemmelse om, hvorvidt redegørelsen skal offentliggøres. Formandskabet kan lade redegørelsen ledsage af et referat af synspunkter fremført af medlemmer under rådets drøftelser.
- 7) Formandskabet har ansvaret for redegørelsen.
- 8) Endelig gives der nærmere regler for oprettelse af sekretariat, kontakt med andre institutioner, der driver økonomisk forskning m. m.

Ved 1. beh. 18. jan. 62 sagde **Poul Møller**:

»Vi trænger på mange områder til en samordningspolitik, men der er ingen samordning mellem den lovgivning, Folketinget vedtager, mellem den udstykningslovgivning, vi har, og den husmandspolitik, Folketinget fører. Der er ingen samordning mellem den almindelige økonomiske situation og de stadige lovforslag om at give støtte til

investeringer på et tidspunkt, da der ikke er arbejdskraft, ikke penge, og da der er investeret så meget, som der overhovedet kan investeres med den forhåndenværende arbejdskraft og den forhåndenværende kapital. Og i stedet for at begynde med at samordne sig selv vælger regeringen at foreslå nedsættelse af et økonomisk råd... spørgsmålet er, om vi ikke har samordningsorganer nok i forvejen i dansk økonomi? Regeringen har et økonomiudvalg, en minister for økonomisk samordning og et økonomisk sekretariat. Og der er intet i regeringens opbygning eller i Folketinget, som skulle hindre at samordne den økonomiske politik. Det, der mangler er den politiske vilje, og den kan ikke erstattes af nok så mange råd og organer. Det centrale i forslaget er formandskabet på tre medlemmer, og det er vor frygt, at de vil virke som dækmand for den regering, der ikke kan enes om de fornødne foranstaltninger. Den konservative folketingsgruppe er bange for at skulle bære en sortepersituation over dåben... vi skal ikke instituere noget, som blot får os til at føle os mindre ansvarlige for det, vi er ansvarlige for, og giver os en undskyldning for at lade det ligge til i morgen, som burde påbegyndes i dag.«

Poul Møllers forudsigtelse om »sortepersituationen« skulle vise sig at holde stik.

Ved Folketingets åbning okt. 62 bebudede statsminister **Krag** et »sagligt samarbejde« mellem partierne om løsningen af de økonomiske problemer. Den 18. dec. 62 afgav **Det økonomiske Råds** formandskab en redegørelse om disse problemer til regeringen, hvori det henstilledes at:

»man i den nuværende situation søger en samlet løsning på de foreliggende fordelingspolitiske spørgsmål. Dette vil formentlig betyde, at overenskomstforhandlingerne (i foråret 63) må udskydes og koordineres med overvejelserne om støtten til landbruget og fastlæggelsen af finanspolitikken. En sådan løsning vil kun kunne tilvejebringes ved en politisk forhandling med arbejdsmarkedets parter.«

Den 15. jan. 63 mødtes de fire betydende politiske partier for at drøfte situationen, og statsministe-

ren spurgte, om K. F. og V. var vilige til en forhandling om en samtidig løsning, hvilket de bekræftede. Godt en måned senere indkaldtes K. F. og V. til et nyt møde, hvor regeringen oplyste, at den havde udformet forslaget til »helhedsløsningen« (s. d.). Der blev ingen drøftelse ført.

Ved fremsættelsen af »helhedsløsningen« henviste **statsministeren** til ovennævnte citat fra Det økonomiske Råds redegørelse og tilføjede, at regeringen havde fundet det mere praktisk at fremskynede forhandlingerne om landbrug m. v. frem for at udskyde overenskomstforhandlingerne, og:

»Denne måde at nå samtidigheder på havde formandskabet intet at indvende imod.«

Statsministeren oplyste derimod ikke, at Det økonomiske Råd ikke var spurgt om den konkrete udformning af helhedsløsningens 12 lovforslag. Herom sagde **Poul Møller** ved 2. beh.

»Det er da også karakteristisk, at samordningsorganet ikke har været sammenkaldt for at drøfte denne helhedsløsning, end ikke for at drøfte sit eget formandskabs redegørelse til regeringen og offentligheden. Hvor mange smukke ord blev der ikke i efteråret talt om det prisværdige i, at der nu skabtes et organ, hvor en fri drøftelse mellem erhvervsorganisationerne og den økonomiske sagkundskab kunne finde sted, hvor økonomiske teoretikere kunne mødes med praktiske erhvervsrepræsentanter for at formidle den fornødne samordning af landets økonomi. Men da det kom til stykket indkaldte man overhovedet ikke det højt besungne samordningsorgan. Regeringens talsmænd svigtede altså samordningstanken og samordningsorganet, da der skulle handles.«

Det økonomiske Råd har siden drøftet **huslejespørgsmålet** indgående, og efter pressens enslydende formodninger går rådet ind for en lejeudligning – men en redegørelse er udsendt til fordel for fortsatte overvejelser af lønpolitikken ... I maj 64 afgav rådet beretning til regeringen om **landbrugets strukturalisering**. (Se Sammenlæg-

ning og samdrift). Heri anbefales en politik, som i alle afgørende detaljer svarer til K. F.'s standpunkt gennem mange år. Landbrugsminister **Karl Skytte** har imidlertid i en kommentar udtalt, at en liberalisering af jordlovgivningen er overflødig.

KRISEN JUNI 64: Endelig har **Det økonomiske Råds** formandsskab ved en direkte henvendelse til statsminister **J. O. Krag** den 15. juni 64 anbefalet en forhandling om den kritiske situation.

Statsministeren optog forhandling med formandsskabet og udarbejdede derpå regeringens kriseforanstaltninger, der sigtede på at begrænse den offentlige aktivitet og fremskaffe mere arbejdskraft. Efter at regeringen havde færdigbehandlet planen meddelte statsministeren, at den måtte forelægges Det økonomiske Råds formandsskab før offentliggørelsen, og at han var bemyndiget til at ændre i forslaget. Derimod oplyste han intet om, hvilke råd, anbefalinger eller tilskyndelser formandsskabet havde givet.

Erik Ninn-Hansen bad derfor i et spørgsmål til statsministeren om en offentliggørelse heraf, idet han mindede om, at oppositionen under V.K.'s forespørgsel om arbejdsmarkedsforhold vinteren 64 havde opfordret regeringen til at optage kontakt med arbejdsmarkedets parter netop som det sker med kriseforanstaltningerne.

Statsministeren svarede 6. juli 64, at formandsskabet under forhandlingerne ikke havde taget stilling til, hvilke midler der skulle anvendes i den økonomiske politik, men havde pointeret betydningen af hurtigt virkende midler og særlig på behovet for at stimulere arbejdsmarkedet. Kontakt med arbejdsmarkedet var dog endnu på dette tidspunkt ikke optaget.

I en kommentar hertil efterlyste **Ninn-Hansen påny de midler**, som Det økonomiske Råds formandsskab helst havde set anvendt, og tilføje:

»Offentligheden har dels gennem en kronik af professor, dr. polit. Erik Hoffmeyer, dels gennem en tale af professor Carl Iversen (formanden) for udenlandske studenter, fået et indtryk af de midler, den økonomiske sagkundskab kan pege på i denne situation. Der synes **ikke at være helt overensstemmelse** mellem de synspunkter, der er fremdraget i professor Erik Hoffmeyers kronik og regeringens politik.«

ØLAFGIFT. Se Forbrugsafgifter.

ØRESUNDSBROEN: K. F. forudser i landsrådsindstillingen »Trafikpolitik« af 16.–17. nov. 63, at der kan blive behov for såvel en nordlig som en sydlig Øresundsbro. En sydlig linieføring anbefales for det første broanlæg, idet dette vil være

naturligst i forbindelse med den først opførte Storebæltsbro, og fordi de største erhvervsmæssige interesser er knyttet hertil. For en sydlig linieføring taler videre, at den vil give rimelige trafikforbindelser til **Bornholm**, at industriudviklingen i overensstemmelse med **Køge Bugtplanerne**, der er vedtaget i Folketinget, bør foregå syd og vest for København. Omvendt ønskes Nordsjælland friholdt for større industriudvikling.

Den fælles svensk-danske regeringskommission om broforbindelsen har anbefalet to broer, heraf den første med linieføring Helsingør-Hälsingborg. Erhvervslivet og naturfredningsforeningen har vendt sig mod denne plan, som forudsætter store vej- og baneanlæg gennem Nordsjælland. Svenske ingeniører har påvist, at udgifterne til en nordlig bro er skønnet for lavt, og udgifterne til en sydlig bro for højt samtidig med at kommissionen ikke har taget fornødent hensyn til de større forrentningsmuligheder ved en sydlig linieføring.

Å

ÅNDSSVAGEFORSORGEN

Ved 1. beh. af loven om forsorgscentret for Sønderjylland den 16. marts 62 udtalte **Poul Thomsen** om K. F.'s principielle holdning til åndssvageforsorgen:

»Fra K. F.'s side har vi aldrig lagt skjul på, at vi mener, at socialpolitik i første række må gå ud på at hjælpe dem, der ikke kan hjælpe sig selv, at dem, der ikke kan råbe højt, må vi råbe højt for, og at netop åndssvageforsorgen er et af de steder, hvor det er rimeligt og rigtigt, at det offentlige træder til og hjælper af fuld ånd, ikke karigt, ikke fattigt, men netop således, at vi igennem vor hjælp, igennem vor udbygning og opbygning af åndssvageforsorgens institutioner prøver at skabe menneskelige vilkår for vore medmennesker inden for de rækker, det her drejer sig om...«

K. F.'s politik på dette menneskeligt meget betydende område bygger på kendskabet til de betydelige positive resultater, der kan opnås ved anvendelse af de mest moderne og fremskredne behandlingsmetoder. Principielt medfører denne erkendelse, at åndssvageinstitutioner og institutioner for særligt svagt begavede ikke længere betragtes som og ikke skal fungere som »opbevaringssteder« men som hjem med særlige oplæringsmuligheder for de patienter – og det er de fleste – som kan modtage oplæring på større eller begrænsede områder.

Den konkrete lovgivning i denne folketingssamling består i:

1) Lov om udvidelse og ombygning af institutionerne ved **forsorgscentret for Sønderjylland**, enst. vedt. 23. maj 62. Ved 2. beh. 15. maj 62 omtalte Poul Thomsen folketingsudvalgets besøg i Ribe:

»Jeg erindrer endnu, hvor rystede mange af de medlemmer, der ikke tidligere har været på en sådan institution, var ved at se forholdene på netop denne institution. Jeg erindrer, at der var medlemmer,

som kom ud og erklærede, at de ikke kunne tale at være derinde.«

Poul Thomsen henstillede under forslagetets behandling, at de mest moderne, billige byggemetoder blev taget i brug, og at anlæggene blev indpasset i et samlet byggeprogram for åndssvageforsorgen.

2) Lov om opførelse af **skoler under statens åndssvageforsorg**, enst. vedt. 8. juni 62, hvorefter der i tiden frem til og med finansåret 65–66 stilles et beløb på 75 mill. kr. til rådighed til opførelse af 33 eksternatskoler som montagebyggeri. Indtil dette tidspunkt var åndssvages undervisning og oplæring henvist til dels 3 »skolehjem«, som forældre til patienterne bestandig har rettet kritik imod og til 35 private eksternatskoler, som modsat nyder stor tillid hos forældrene. 25 af de 33 skoler skal erstatte eller udvide bestående midlertidige skoler. Der skal ud over dette program ialt bygges seks skoler, således at den samlede investering udgør 85 mill. kr.

3) Lov om ændringer af lov om **forsorgen for åndssvage og særlig svagt begavede**, enst. vedt. 24. jan. 63, der udskød sterilisationsbestemmelsernes revision til folketingsåret 64–65.

4) Lov om udvidelse og ombygning af institutionerne ved **forsorgscentret for Sydøstjylland m.v. (Brejning)**, enst. vedt. efter genfremsættelse den 12. dec. 63. Socialministeren bemyndiges heri til at bruge 15 mill. kr. til påbegyndelse af en udvidelse og ombygning i Brejning (De Kellerske Anstalter). Den samlede udvidelse skønnes at ville koste ca. 50 mill. kr. Efter ombygningen vil patientantallet være halveret, og der skaffes mindre pa-

villonbeboelse til erstatning for de nuværende kaserner med ca. 1500 patienter. **Vestergaard Poulsen** udtalte ved 1. beh. efter genfremsættelsen (25. okt. 63):

»Moderniseringen af institutionen i Brejning er hårdt tiltrængt og bør ikke forsinkes så meget som een dag. Vi skylder patienterne, at der snart sker noget i Brejning, vi skylder patienternes pårørende det, og vi skylder det personale, som år efter år tjener disse svage medborgere, at tidssvarende arbejdsforhold skaffes. Denne institution burde aldrig have nået en sådan stør-

relse, som den har nu . . . med det foreliggende lovforslag kan man sige, at vi afdrager på en gældspost til disse svage mennesker.»

Som helhed har det ved den gennemgang af åndssvageinstitutionerne, som lovforslagene har medført, vist sig, at området er **u t r o l i g** forsømt. K. F. har understreget dette og udtrykt sin vilje til at fremme udbedringen af de socialdemokratiske regerings forsømler hurtigst muligt.

VALGETS
A B
C
DET KONSERVATIVE
FOLKEPARTI

DET KON
DANSKE
LIT
TID
BOK

Bogtrykker L. Wichmann
København

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk